

Huone 41.

Mauno Jokipii

heinäk. 1947.

Eteläseinä: Jakso a-d: Vanha muuraus on näkyvissä itämurkan katkennussa, aikaisemman ikkunan-kaaren jalana ja aivan sen vieressä, sekä jaksossa d ikkunanasta murkkaan asti. Senijaan kummallakin ikkunalta ja niiden väli on mutta muurausta, todennäköisesti vuosisatamme vaihteen korjausta. Ikkunahomeroitten seinissä on kuitenkin näkyvissä vanha muuraus.

Jakso e-i ovat kokonaan mutta, vuosisadan vaihteen korjausmuurausta tummanpunaista $28-29 \times 13.5-14 \times 6.5-7$ cm tiiliä renessanssilimiitykseltä. Saunan oviaukon itäpielessä näkyy uuden reveteeruksen ja vanhan muurin raja 35 cm sisäseinän pinnasta. Ikkunan k länsipielessä, samoin kuin ikkunan k pielessä, on näkyvissä vanhaa muurausta.

Jakso l-o ovat vanhaa muurausta koko alaosaltaan, kun seinäien yläosassa on samaa mutta tummanpunaista tiiliä kuin edellä.

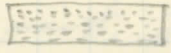
Länsiseinä: Ks. maist. Hällströmin esitystä sen takaisesta käytävästä 42.

Pohjoisseinä: Jakso a-d: Vanhaa muurausta, vuodeläislimitys. Se jakautuu kolmeen osaan: Jakso a (päästi yläosa), jakso b, joka on jotain vanhaa paikkamuurausta ja jakso c-d. Jakso a yläosa, joka on n. 5 cm muusta seinästä ulompuna, kuuluu yhteen jaksossa c-d kanssa.

Porrastorniin vievän tukituksen oven vieressä, myös tukituksen ikkunan pieleistä saane ainoana kohtana selville, että edellä ja seurauksessa vanhaksi muuraukseksi kututtu tiilipinta onkin n. 30 cm:n paksuinen reveteeraus. Huoneen ulkoseinät ovat ylös asti harmaahiveä, joka pohjoisessa sisäseinässäkin ulottuu huoneeseen kattiastoon asti. Harmaahiveen päälle, joka näkyytön ikkunan yläpielessä, on siis rakennettu mainittu reveteeraus, joka tiilimitoista päättyen (jaksoissa c-d yleensä $30-31 \times 12.5-13 \times 8.5$) oliin V rakennuskaudelta. Tämän ikkunan pielien ja jaksossa a tiilimies näytteen sojivan yhteen; ikkuna on todennäköisesti muodostettu Vaasa-aikana (enintään yläpielessä tyypillisesti tätä aikaa).

Jaksot e-i: Ikkunat on korjattu uudella muurauksella samasta uudesta tummanpunaisesta tiiliaineksesta kuin eteläseinätkin, kuten ikkunoiden välillä f, jossa on renessanssilimitys. Seurajään on seinän ylä ja alaosa. Tällä kohdalla vanhaa muurausta. Jaksot h on vanhaa muurausta, jollainen jatkun saamaan asti oven i itäpuolella.

Jaksot k-l: Nämä ovat ala- ja keskiosaltaan edellisen verrattuna korjausta; kuitenkin sitä uudemman muurauksella. Tämä laaja korjaus on tehty vaaleanpunaisista noin $23.5 \times 11.5 \times 6$ tiilistä ja on rapattu. Se voisi olla siltä ajalta kun nämä huoneet "kruunun mukaisella kustannuksella" tehtiin makasiiniksi v. 1762 (Snellman: Turun linnan rakennushistorian aineita s. 128.) Yläosa näitä jaksotia on vanhaa muurausta.

Itätorniin johtavan oven alapuolella ja aivan itämurkassa on pienempiä korjauksia mutta muurausta ed. mainittuista tummanpunaisista tiilistä. Ovenpieleen yläosassa samassa paikassa näkyy prof. Rinteen oikeista korjausmuurausta, jonka erottaa koneella tehdystä tiilistä, joiden sivu on "pilkkutettu" (). Seinän itämurkassa tehty purkaus on paljastanut mielenkiintoisen vasankolon, joka ulottuu miltei koko muurin läpi. (kuva)

Itäseinä: Vanha muuraus on näkyvinä seinän alaosa, vaikkakin jaksot b ja d sekä ikkunakomerojen sisäseinä. Uusi muuraus muodostaa taas ikkunakomerojen ulkosivut sekä koko seinän yläosan ulostyöntyviin tiiliketjuihin asti.

Ovet ja ikkunat: Ikkunoiden nykyinen asu on tyypillään Vaasa-ajan - korjauksien on yleensä tehty säilyttämällä niiden vanha muoto, lukumääränsä eteläseinän itämurkan jäännöksi, jotka todistavat vanhemman ikkunan olemassaolun.

Eteläseinän itäinen ikkuna, samoin kuin itäpäädyn kummitin ikkunat olivat unpeennuun v. 1890 (Snellman: m. tess s 127-128) Ne perustuvat jo Nordenfrentzin fasadiirroista v. 1751 ja Moranssonin pohjapiirroksista ja läpiliikkauksista v. 1770 ja ovat siis jo silloin unpeennuun.

ratuja. Myös porrastornin viereinen ikkuna puuttuu pohjapiirrosta. Sainjaan on Moranssilla merkitty eteläseinään saunan sisäänkäytävän länsipuolelle syvä komero, jonka revetysraus nykyään kokonaan peittää.

Vanhaja ovia kummeen on ollut useita. Länssiseinän takaiselta käytävältä ja eteläsiiven lännimurhan ovesta on nime päänyt, samoin itätornista pohjoisseinän itäpäähän aukeavasta ovesta. Näitä mielenkiintoisempia ovat kuitenkin kaksi unpeennurattua ovea pohjoisseinässä, joista toinen on akennt porrastornin kohdalle, toinen itätornin viereen. Kumpienkin oven alapuolelta ^{sisäpuolelta} näytävät vasankolot vanhan lattian paikkaa. Nämä ovet ovat jieru siltä korkeudelta, jolla pohjoisseinän eteläseinää ulkopuolelta kiertävä yhdyskäytävä on kulkenut. Tällaisen käytävän vasankoloja ei kuitenkaan seinässä ole, mutta päntsimmeistä on voimut olla lyhyt yhdyskäytävä pihan jakomuurin päälle. Itätornin länssiseinässä on ehkä yksi vasankolo vajaan parin metrin päässä ovesta; se on nyt murettu unpeen tiihiltä; Tästä on kenties mennyt yhdyskäytävä pohjoisseinän yhteyden siltä vastaavaan.

Moranssin ^{pohjois-}piirroksen mukaan n. 1770 olivat kaikki ovet unpeennurattut, kun Anne Toimi Viljamakariniinä.

2

Huone 41

Eteläseinän tiilimitat.

a.

$27.5 \times 7 \times 7.5$
 $27.5 \times 7 \times 7$
 $22.5 \times 7 \times 6.5$
 $27.5 \times 7 \times 7$
 $28.0 \times 7 \times 7$
 $28 \times 7 \times 7$
 $28.5 \times 7 \times 7.5$
 $29.5 \times 7 \times 7.0$
 $26.5 \times 7 \times 6.5$
 $28.5 \times 7 \times 7$
 $29 \times 7 \times 7$
 $28.5 \times 14 \times 7.5$
 $26.5 \times 13 \times 6.5$
 $22.5 \times 14 \times 7$
 $27 \times 13 \times 6.5$
 $22.5 \times 13.5 \times 7.5$

c.

$28 \times 13 \times 7$
 $22 \times 12.5 \times 7$
 $28.5 \times 7 \times 7$
 $27 \times 12.5 \times 6.5$
 $19.5 \times 13.5 \times 6.5$
 $28 \times 13 \times 7$
 $27 \times 7 \times 7$
 $28 \times 7 \times 7.5$
 $28 \times 7 \times 7.5$
 $29 \times 14 \times 7.5$
 $21 \times 13 \times 6.5$
 $26.5 \times 13 \times 7$
 $21 \times 13.5 \times 7$
 13.5×7
 $27.5 \times 7 \times 7$
 $28 \times 7 \times 7$

b.

$28.5 \times 7 \times 7$
 13×6.5
 $27.5 \times 7 \times 7$
 13.5×7
 13.5×7
 26.5×7
 14×7
 $26.5 \times 7 \times 7$
 $23.5 \times 14.5 \times 7$
 13×7
 $28 \times 7 \times 7$
 $28 \times 7 \times 7$
 $27 \times 7 \times 7$
 $27.5 \times 7 \times 7$
 14×7
 14×7
 14×7
 $27.5 \times 7 \times 7.5$

d.

$30 \times 7 \times 9$
 $30 \times 7 \times 8$
 $24 \times 7 \times 6.5$
 $20.5 \times 7 \times 9.5$
 $32.5 \times 7 \times 8.5$
 $24 \times 7 \times 7$
 19×8
 $26 \times 7 \times 6.5$
 $25 \times 7 \times 6.5$
 $31 \times 7 \times 8.5$
 $31 \times 7 \times 8.5$
 $31 \times 7 \times 8$
 $27.5 \times 7 \times 9$
 $30.5 \times 7 \times 8$
 $31 \times 7 \times 8.5$
 $30 \times 7 \times 8$
 $24 \times 7 \times 7$
 $24 \times 7 \times 7$

l.
 Muototilillä.

22 x 16 x 6.5
 22 x 16 x 7
 21.5 x 14.5 x 7
 21.5 x 14 x 6.5
 21 x 14 x 7
 21.5 x 15 x 7
 21 x 14 x 7
 21 x 15 x 7
 21.5 x 15 x 7
 21 x 14.5 x 7

Tavallinen.

28.5 x 2 x 7
 14 x 7
 14 x 7.5
 13.5 x 6.5
 28 x 2 x 6.5
 28.5 x 2 x 6.5
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7
 13.5 x 7
 28.5 x 2 x 7
 13.5 x 6.5

f
 29 x 2 x 7.5
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7
 13.5 x 7
 29 x 2 x 7
 13.5 x 6.5
 28 x 2 x 6.5
 13.5 x 6.5
 28.5 x 2 x 6.5
 13.5 x 7

f

28 x 2 x 7
 14 x 7
 29.5 x 2 x 7.5
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7
 14 x 6.5
 29 x 2 x 7.5
 14 x 6.5
 29.5 x 2 x 6.5

g

30 x 2 x 6
 14 x 7
 29 x 2 x 8
 14 x 7
 13.5 x 6.5
 29 x 2 x 7
 13 x 6.5
 25 x 2 x 7
 15 x 7
 13.5 x 6
 27.5 x 2 x 6.5
 13 x 7
 28.5 x 2 x 7
 14 x 7

h

22 x 15 x 7
 22 x 15 x 7
 22.5 x 14 x 7
 30 x 2 x 6.5
 14 x 6.5
 29 x 2 x 6
 14.5 x 6.5
 29.5 x 2 x 6.5
 14 x 7
 30 x 2 x 7
 30 x 2 x 6.5
 14 x 6.5

Luone 41
Eteläseinä

i

28 x ? x 7
29.5 x ? x 6.5
14. x 6.5
29.5 x ? x 6.5
15 x 7
14.5 x 6.5
28.5 x ? x 6.5
27 x ? x 7
14 x 6
28.5 x ? x 7
28 x ? x 7
30 x ? x 6.5
15 x 7
14 x 6
30 x ? x 7
14.5 x 6.5
29.5 x ? x 6.5

k

29.5 x 14.5 x 6.5
29.5 x 14.5 x 7
29.5 x 15 x 7
29.5 x 14 x 7
30.5 x ? x 7.5
14.5 x 6
15.5 x 8
27.5 x ? x 6.5
28.5 x ? x 6.5
15 x 6
29.5 x ? x 8.5
29.5 x ? x 9.5
14. x 8
30.5 x ? x 8.5
31.5 x ? x 8
27 x ? x 8
27 x ? x 7.5
30.5 x ? x 8

l

26.5 x ? x 7
19 x ? x 8.5
31.5 x ? x 8
31. x ? x 8
28. x ? x 9
28 x ? x 13
28.5 x ? x 7.5
31 x ? x 7
26 x ? x 7.5
22.5 x ? x 8.5
31.5 x ? x 8.5
31.5 x ? x 8

m

25.5 x ? x 7.5
25.5 x ? x 8
13.5 x 8
13 x 8.5
25.5 x ? x 7
13 x 7
14 x 8.5
26.5 x ? x 8
13.5 x 6.5
25 x ? x 6.5
25.5 x ? x 7.5
24 x ? x 6
16 x 7

o

27 x ? x 7.5
15.5 x 7.5
29.5 x ? x 8
29 x ? x 8.5
13.5 x 8
24.5 x ? x 9
27 x ? x 7.5
28 x ? x 8.5
26.5 x ? x 8.5
17 x 7.5
26.5 x ? x 7
25.5 x ? x 8.5
30.5 x ? x 9.

Huone 41 Pohjoissuina.

a

$26.5 \times 2 \times 8$
 $25 \times 2 \times 7$
 $27.5 \times 2 \times 7.5$
 13×8
 $27.5 \times 2 \times 8$
 $26.5 \times 2 \times 8$
 $26.5 \times 2 \times 7.5$
 $28 \times 2 \times 8$
 $27 \times 2 \times 8.5$
 $19 \times 2 \times 7.5$
 $28 \times 2 \times 8.5$
 $27 \times 2 \times 8.5$
 12×7
 $26.5 \times 2 \times 8.5$
 $26.5 \times 2 \times 8$
 $26 \times 2 \times 7.5$
 12.5×8

b

$19.5 \times 2 \times 8$
 $17 \times 2 \times 7.5$
 $30 \times 2 \times 8.5$
 $15 \times 2 \times 8$
 $27 \times 2 \times 8$
 $27.5 \times 2 \times 8$
 $31.5 \times 2 \times 10$
 13×9.5
 $31 \times 2 \times 9$
 $30.5 \times 2 \times 8$
 13×8.5
 $28 \times 2 \times 9$
 12.5×6
 $22 \times 2 \times 8.5$
 $33 \times 2 \times 8$
 13.5×7.5
 12.5×8.5
 $27 \times 2 \times 8$

c

$31 \times 2 \times 8.5$
 14×9
 $19.5 \times 2 \times 10$
 $26.5 \times 2 \times 8.5$
 $27.5 \times 2 \times 8$
 $30 \times 2 \times 8.5$
 13.5×8.5
 $28 \times 2 \times 9.5$
 13×8.5
 $27.5 \times 2 \times 8.5$
 $30 \times 2 \times 8.5$
 $31 \times 2 \times 9$
 $26 \times 2 \times 9$
 $30 \times 2 \times 9$
 12.5×9
 $30.5 \times 2 \times 8.5$
 $31 \times 2 \times 8.5$

d

13×9
 $31 \times 2 \times 9$
 $32 \times 2 \times 9.5$
 $30 \times 2 \times 8$
 $31.5 \times 2 \times 9$
 13.5×8.5
 $31 \times 2 \times 9$
 $31 \times 2 \times 9$
 $31 \times 2 \times 9$
 13×8.5
 $31.5 \times 2 \times 9$
 12.5×8
 $30.5 \times 2 \times 8.5$
 12.5×8
 $30.5 \times 2 \times 8.5$
 $27 \times 2 \times 7.5$
 $27 \times 2 \times 8$
 13.5×9.5

Huone 41
Poljoisseinä

l
 $21 \times 14 \times 7.5$
 $21 \times 14 \times 7.5$
 $22 \times 14 \times 6.5$
 $27.5 \times 3 \times 6.5$
 13.5×7
 $28 \times 3 \times 7.5$
 14×7
 $28 \times 3 \times 8$
 $28 \times 3 \times 7.5$
 $31 \times 3 \times 7$
 14×7.5
 14×7
 $27 \times 3 \times 7$
 $28 \times 3 \times 6.5$
 12.5×7
 $28 \times 3 \times 7.5$

f
 14×7.5
 $29 \times 3 \times 7.5$
 14×6.5
 $28 \times 3 \times 7.5$
 11×6
 $28 \times 3 \times 7.5$
 14×6.5
 $29 \times 3 \times 7$
 $28 \times 3 \times 7$
 $28.5 \times 3 \times 6.5$
 12.5×8
 $29 \times 3 \times 7.5$
 14×6.5
 $28.5 \times 3 \times 7.5$
 13×6.5
 $28 \times 3 \times 8$
 14×7
 14×6.5
 $28.5 \times 3 \times 7.5$
 12.5×8

g
 $28.5 \times 3 \times 7$
 11.5×7
 $29 \times 3 \times 7.5$
 $28.5 \times 3 \times 7$
 13.5×7
 $28.5 \times 3 \times 7$
 $28 \times 3 \times 7.5$
 $28 \times 3 \times 8$
 $27.5 \times 3 \times 8$
 $28.5 \times 3 \times 7.5$
 14×7.5
 14×7.5
 14.5×7
 14×7.5
 $28.5 \times 3 \times 7.5$
 14×7

h
 $30 \times 3 \times 9$
 13×8
 $29.5 \times 3 \times 9$
 13×8.5
 $31 \times 3 \times 9$
 $31 \times 3 \times 10$
 14×8.5
 $31 \times 3 \times 9$
 $31 \times 3 \times 8$
 15×9
 $31 \times 3 \times 9$
 12.5×9
 $31.5 \times 3 \times 8.5$
 $31 \times 3 \times 8.5$
 13×8
 $31.5 \times 3 \times 9$
 13.5×8.5
 $31 \times 3 \times 8.5$
 $31 \times 3 \times 9$
 13×9.5

Kuusi 41.
Pohjoissuina

-9-

K.
Maosa

$23 \times ? \times 6$
 $23 \times ? \times 6$
 $21.5 \times ? \times 4.5$ (kaja!)
 $23 \times ? \times 6$
 $23.5 \times ? \times 5.5$
 $24 \times ? \times 5.5$
 13×6
 11.5×5
 11.5×6
 11×6
 13×6.5

L.
Maosa.

$23 \times ? \times 6$
 $23.5 \times ? \times 6$
 $23 \times ? \times 6$
 $22.5 \times ? \times 6$
 13×6.5
 11.5×6
 10.5×5.5
 $12.5 \times 6.$

ovi i, ulkoseinän tiiliä
määrämittauksessa.

$27 \times ? \times 6.5$
 $27 \times ? \times 6.5$
 $27 \times ? \times 6.5$
 $28 \times ? \times 7$
 $28 \times ? \times 6.5$
 $27 \times ? \times 6$
 $27 \times ? \times 6.5$
 13.5×6.5
 12.5×6.5
 14×7
 12.5×6

Porrastornin vieressä
määrämittauksessa, ulkoseinän
tiiliä.

$27 \times ? \times 6.5$
 $28 \times ? \times 7$
 $26 \times ? \times 7$
 $28 \times ? \times 6.5$
 $27 \times ? \times 7.5$
 $25.5 \times ? \times 6.5$
 13×7
 14.5×8
 12×6.5

Throne 41

Thäscinā (multa numerando)

a.

$32 \times 2 \times 8$
 $31 \times 2 \times 8$
 14×7.5
 $30 \times 2 \times 7.5$
 $29 \times 2 \times 7.5$
 $30 \times 2 \times 7.5$
 13.5×8.5
 $31 \times 2 \times 8$
 14×8
 $30.5 \times 2 \times 8$
 12×9
 $31 \times 2 \times 9$
 $30 \times 2 \times 8$
 $31 \times 13 \times 8$
 $31 \times 13 \times 7$
 $31 \times 14 \times 8$
 $31 \times 14 \times 8$
 $31 \times 14 \times 8$
 $21 \times 14 \times 7$
 $28 \times 12 \times 7$
 $20.5 \times 14 \times 7$
 $22 \times 13 \times 7$
 13.5×7
 $27 \times 2 \times 7$
 14×7
 13.5×7
 $25.5 \times 2 \times 7$
 $28 \times 2 \times 7$
 13×7

b.

$28 \times 2 \times 7.5$
 12.5×8
 $28 \times 13.5 \times 2$
 $26.5 \times 2 \times 7.5$
 $26 \times 2 \times 7.5$
 $28 \times 12 \times 2$
 $24 \times 2 \times 8$
 14×8
 13×9
 $30.5 \times 2 \times 8.5$
 13×8.5

c.

$30.5 \times 14 \times 7.5$
 $30 \times 2 \times 6$
 $30 \times 2 \times 7.5$
 $31.5 \times 2 \times 8$
 $30 \times 2 \times 8$
 $25 \times 2 \times 7$
 $27 \times 2 \times 9$
 $28 \times 2 \times 7$
 $19.5 \times 2 \times 7.5$
 28.5×2.5
 $31 \times 2 \times 8$
 $26 \times 2 \times 8$
 $29 \times 2 \times 7$
 $31 \times 2 \times 9$
 $28 \times 2 \times 7$
 $29.5 \times 2 \times 6.5$
 $31 \times 2 \times 7.5$
 $31.5 \times 13.5 \times 7.5$
 $31 \times 2 \times 8$
 $31 \times 2 \times 8.5$
 $31 \times 2 \times 7.5$
 14×7
 $30 \times 2 \times 7$
 $31 \times 2 \times 9$
 $27.5 \times 2 \times 8.5$
 $31.5 \times 2 \times 8$
 $31 \times 2 \times 8$
 $32.5 \times 2 \times 7$
 $31 \times 2 \times 7$
 14×8

d.

$30 \times 2 \times 8$
 $28 \times 2 \times 7$
 13×7
 15×7.5
 $29 \times 2 \times 7$
 13.5×7.5
 $29 \times 2 \times 14$
 14×7.5
 $27 \times 2 \times 7$
 $28 \times 2 \times 7$
 13×7
 12×7

Throne 4/
Eteläseinän itäosa.

Piirros 1.

Mittakaava 1:50.
Kopioitu v. 1947 mittapurakesta

27. 6. 47.

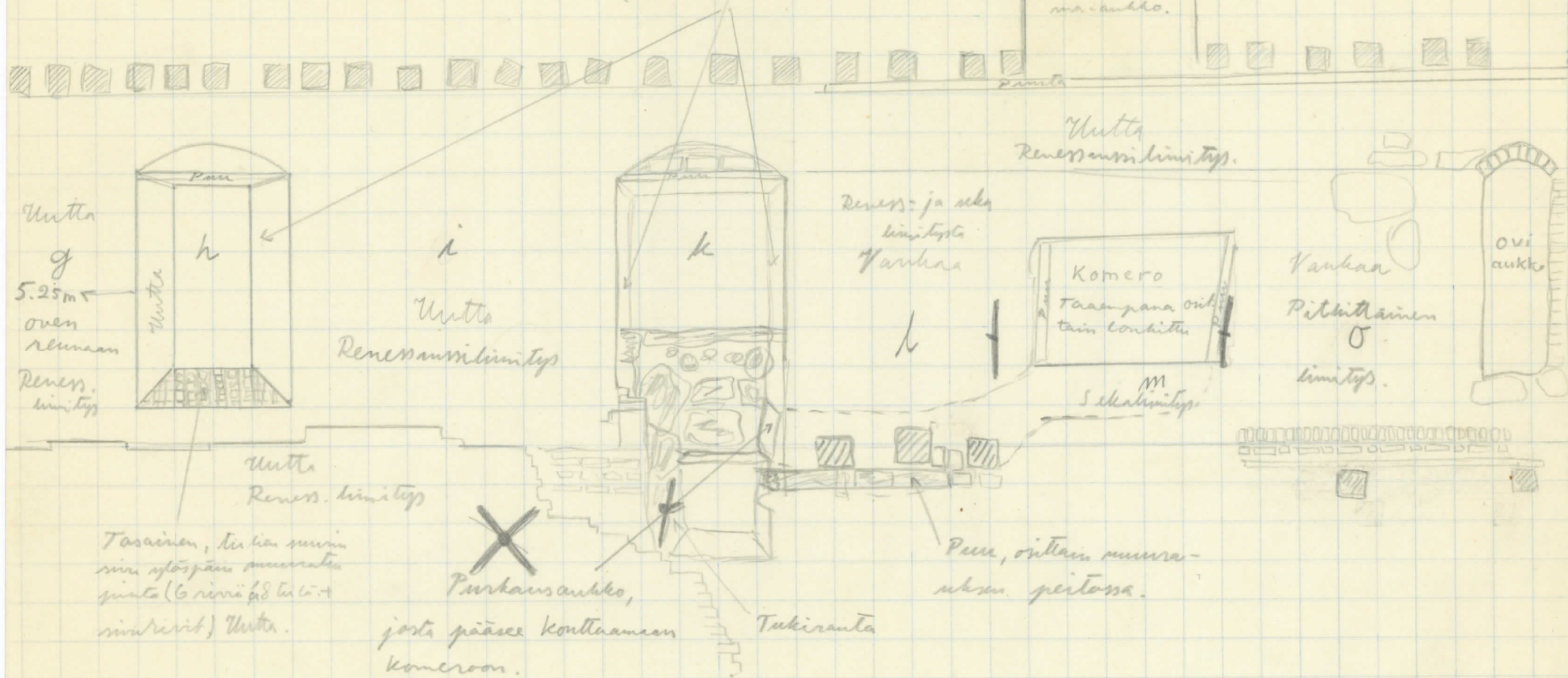
Huone 41.
Eteläseinän länsiosa.

Piirros 2.

Mittakaava 1:50
Kopioitu n. 1947 mittapiirrosta.

{Vanha lähellä ikkunan
Huone lähellä seinää

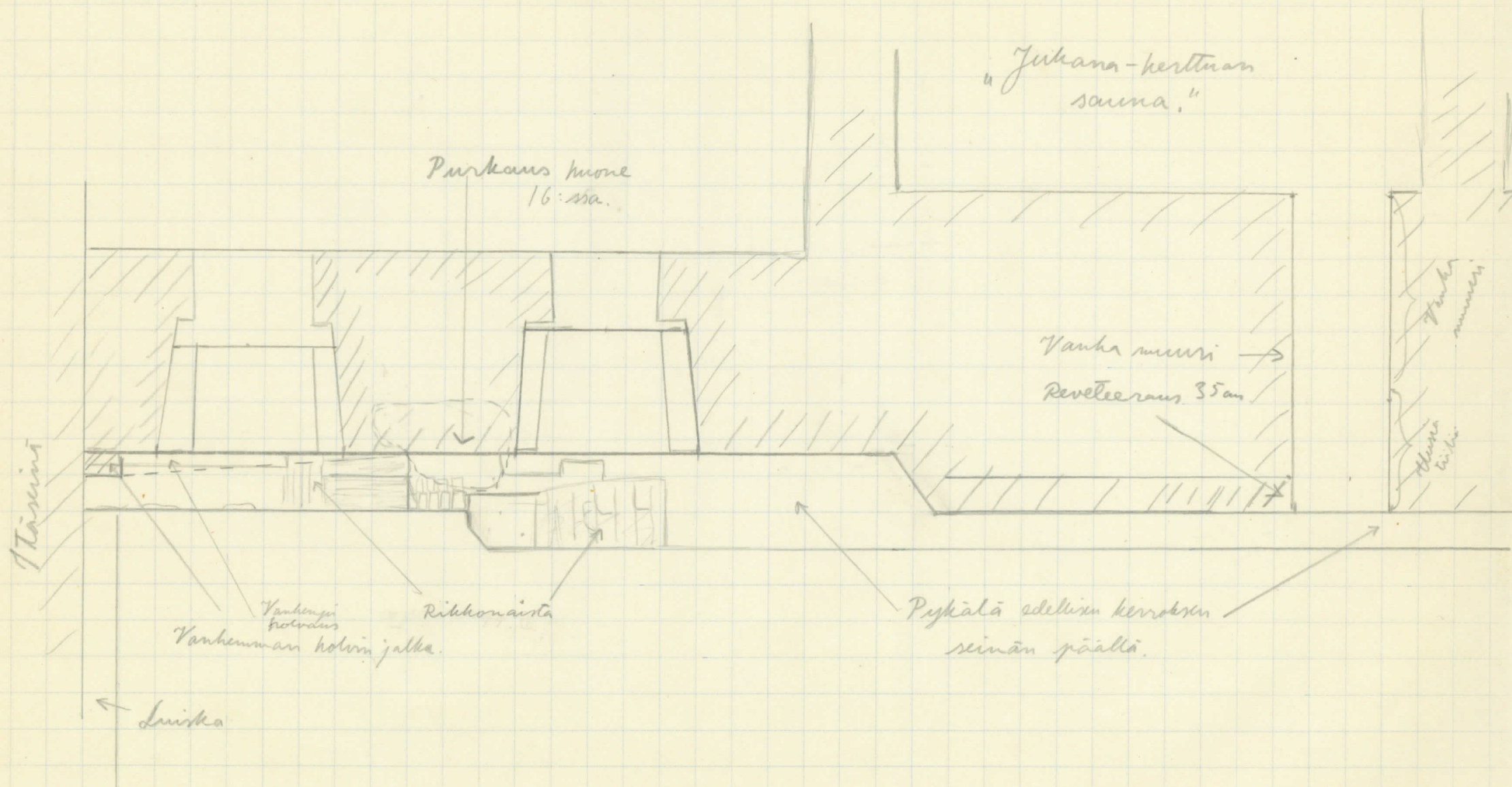
III rakennus-
kannen angon-
ma-aula.

Huone 41.
Eteläseinän itäosa

Piirros 3.

Mittakaava 1:50.

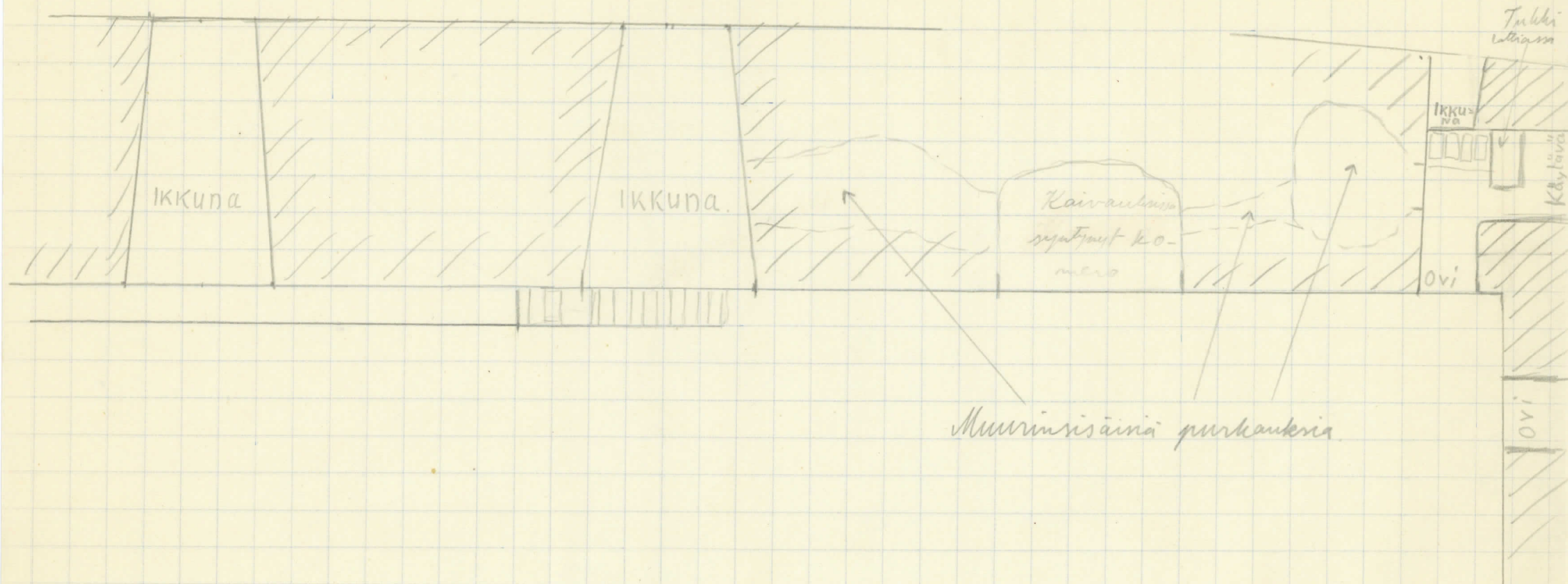
Huone 41

Eteläsinän länsiosa.

Piirros 4.

Mittakaava 1:50

28.6.47.

$$\begin{cases} 2 \times 13.5 \times 8 \\ 2 \times 14 \times 8.5 \\ 2 \times 14.5 \times 7.5 \\ 2 \times 12.5 \times 8.5 \end{cases}$$

Uudenmilla tiihille turkittuja
vasunkalaja. Tiihelt.

$$\begin{array}{r} 24.5 \times 2 \times 7 \\ 12.5 \times 6.5 \\ 12.5 \times 6.5 \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 25.5 \times 2 \times 7 \\ 24 \times 2 \times 7 \\ 24 \times 2 \times 5.5 \\ 12 \times 4.5 \\ 12 \times 7 \\ 24.5 \times 2 \times 7 \end{array}$$

Pohjoisseinän itäosa.

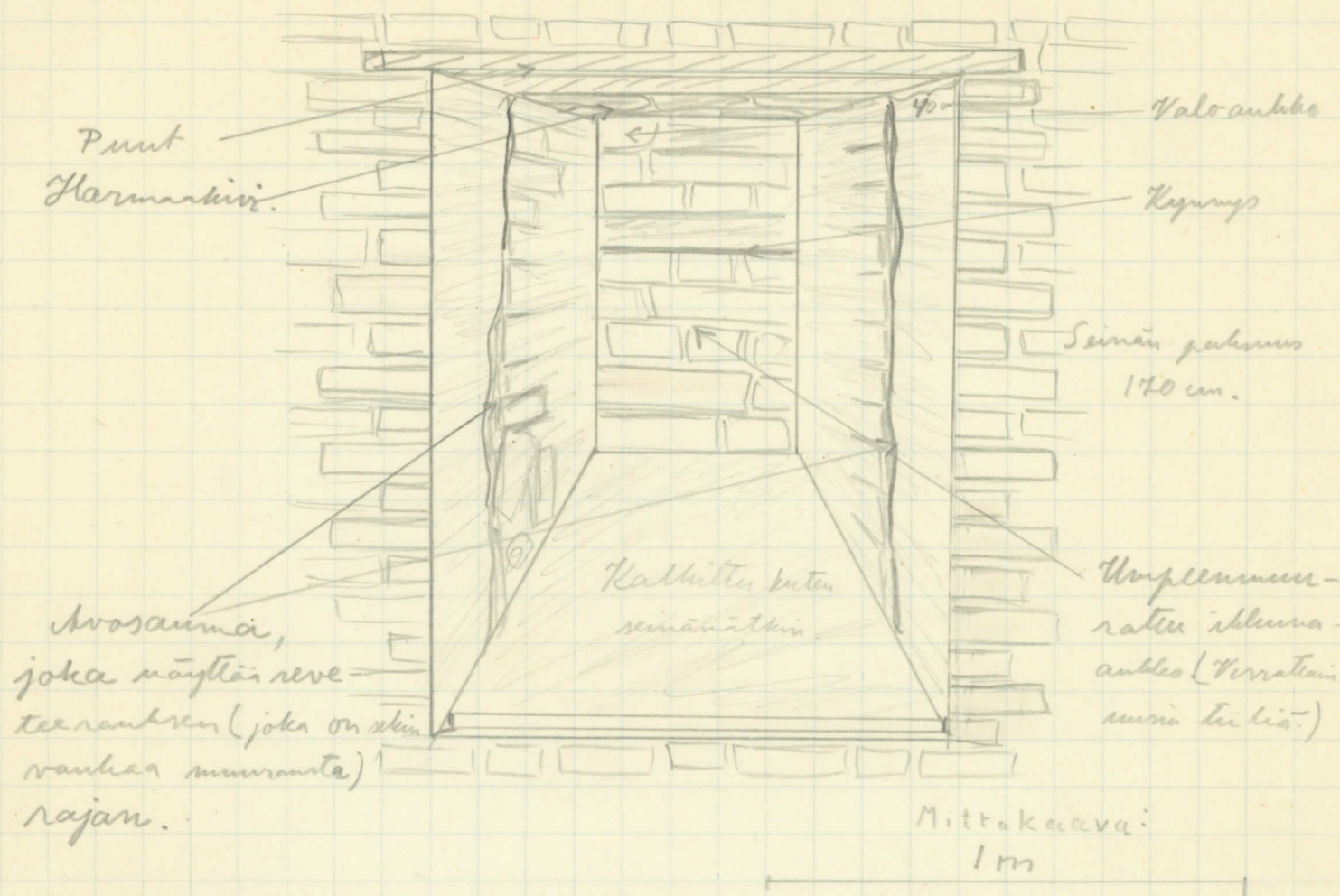
Pivers 6.

Mittakaava 1:50.

Huone 41

5.7.47

Porrastornin vierelinen ikkuna pohjoisseinässä

Ikkunan tiiliä.

Vasen piltti näyttää
katsoen

$28 \times ? \times 8$
 13×8
 $28.5 \times ? \times 8$
 $18 \times ? \times 7$
 $27 \times ? \times 8.5$
 $28 \times ? \times 8.5$
 $24 \times ? \times 9$
 $27.5 \times ? \times 8.5$
 $28 \times ? \times 8$
 $25.5 \times ? \times 8.5$
 $22 \times ? \times 7$
 11.5×8

Oikea piltti näyttää
katsoen

$27 \times ? \times 8.5$
 $27 \times ? \times 8.5$
 $26.5 \times ? \times 9$
 $27 \times ? \times 8$
 $26 \times ? \times 8.5$
 16.5×8.5

Uusi tiiliä
riikki.

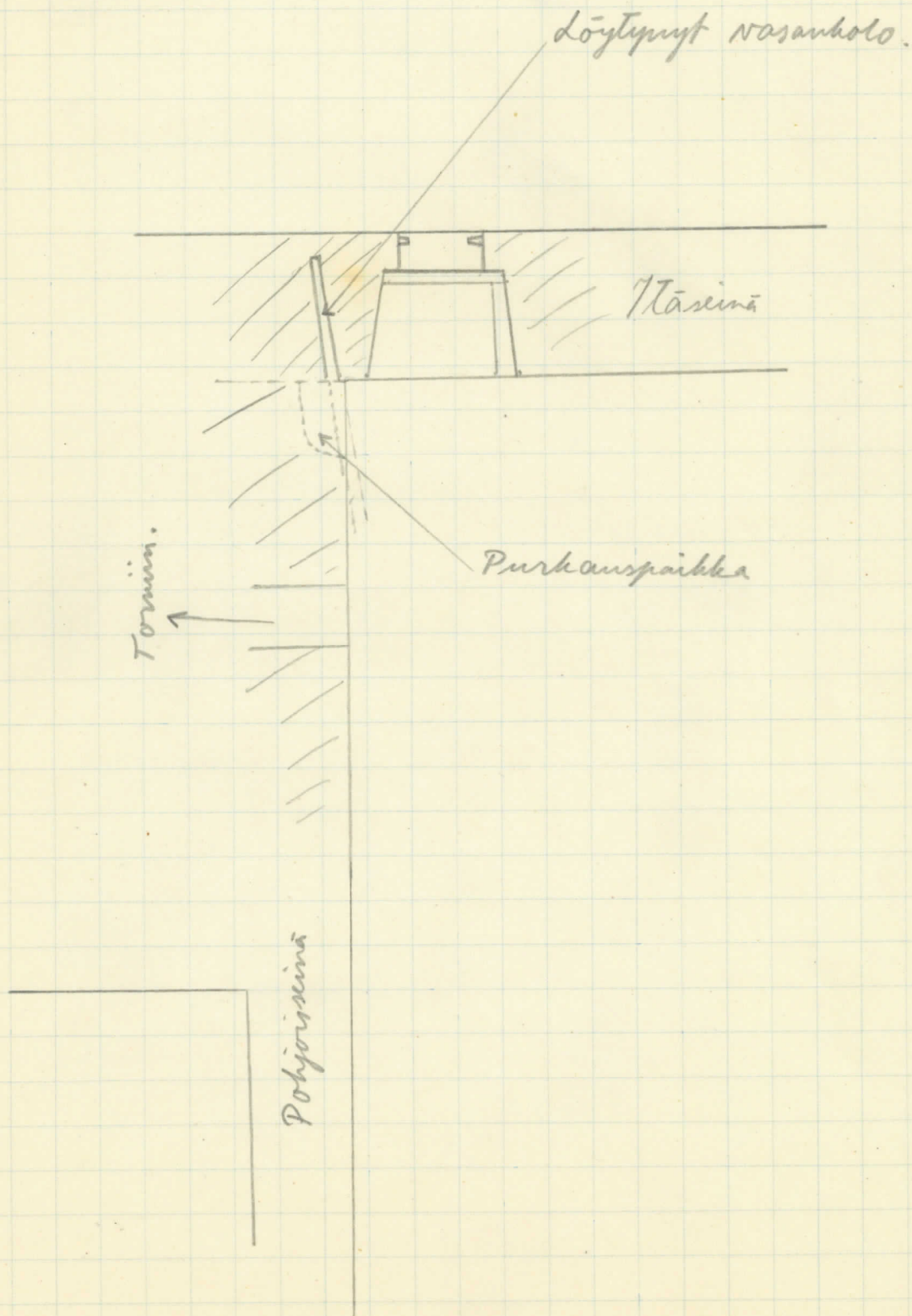
Numero 41
Kärsinä

Piirros 8.

Kuusi 41

Piirros 9.

Pohjoissuomen itämeren kaivaus

Huone 41. Huoneen ja eteläisen porrastornin välinen
unpeennurattu oviaukko.

Aukko on vaasa-ajalla avattu eteläriiven pohjoisreunaan.
Se on 193 cm. korkea ja 124 cm. leveä. Se on kaistettu seg-
menttiliikuvalla. Porrastornin puolella on tiilinen umpimuu-
raus, jonka pinta porrastornin puolella on tasainen ja
sileä, mutta huoneen 41 puolelle aivan epätasainen
ainakin yläpuoleltaan. Umpimuurauksen korkeus on 137
cm korkea ja 80 cm paksu. Ylhäällä on siis 57 cm. korkea
osa, joka ei ole unpeennurattu. Umpimuurauksessa on
renessanssilimitystä. Tiilet ovat valkospunaiset, melkein
keltaiset. Mitat ovat:

26,5	x	?	x	8
27,5	x	12,5	x	8
28,5	x	?	x	7,5
29	x	13,5	x	7,5
29	x	14	x	7,5

29	x	14	x	8
29	x	14,5	x	7,5
29	x	?	x	7,5
?	x	13	x	7,5
?	x	14	x	8,5

Huone 41, eteläseinän länsipäässä oleva komero.

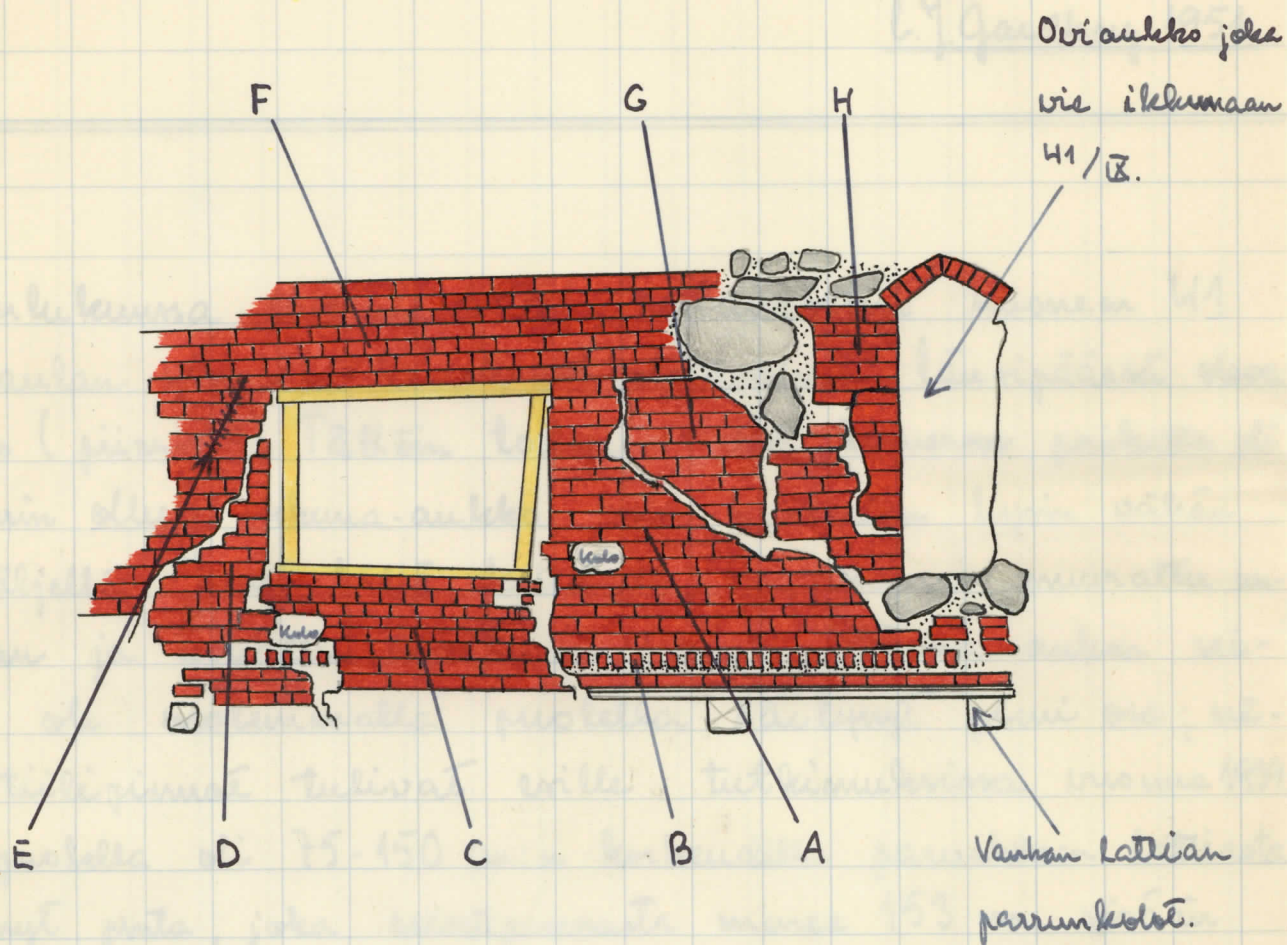
L. J. Gaudbay 1951.

Joulukuussa vuonna 1951 restauroitiin huoneen 41 (etisaulan ylemmän kerroksen) eteläseinän länsipäässä oleva komero (piirros 1). Tällöin todettiin, että komeron paikalla oli alunperin ollut ikkuna-aukko, josta kuitenkin hyvin vähän oli jäljellä. Juuri tällä kohdalla oli muuri muurattu uudestaan ja korjattu monta eri kertaa. Ikkuna-aukon seinistä oli molemmilla puolella säilynyt pieni osa; nämä tiilipinnat tulivat esille tutkimuksessa vuonna 1939. Länsipuolella oli 75-150 cm:n korkeudella parvekkeen lattiasta säilynyt pinta, joka seinäpinnasta menee 153 cm sisään muihin; sen jatkoksi on vielä 28 cm leveä ja 35 ~~cm~~ cm syvä pykälä, joka jatkuu sisään kauhimattomaan muihin (piirros 2). Itäpuolella on samalla korkeudella säilynyt vielä pinta, joka seinäpinnasta menee 63 cm sisään muihin. Ikkuna-aukon katosta ja pohjasta ei mitään ollut säilynyt.

Huoneen seinäpinta on tässä kohdassa melkein kaikkialtaaan muurattu tiilestä; ainoastaan ylhäällä komeron länsipuolella on muutamia harmaakiviä (piirros 1). Seinänsä on monta erilaista tiilimuurausta, jotka näissä muistutuksissa nimitetään kirjaimilla A-H (piirros 1).

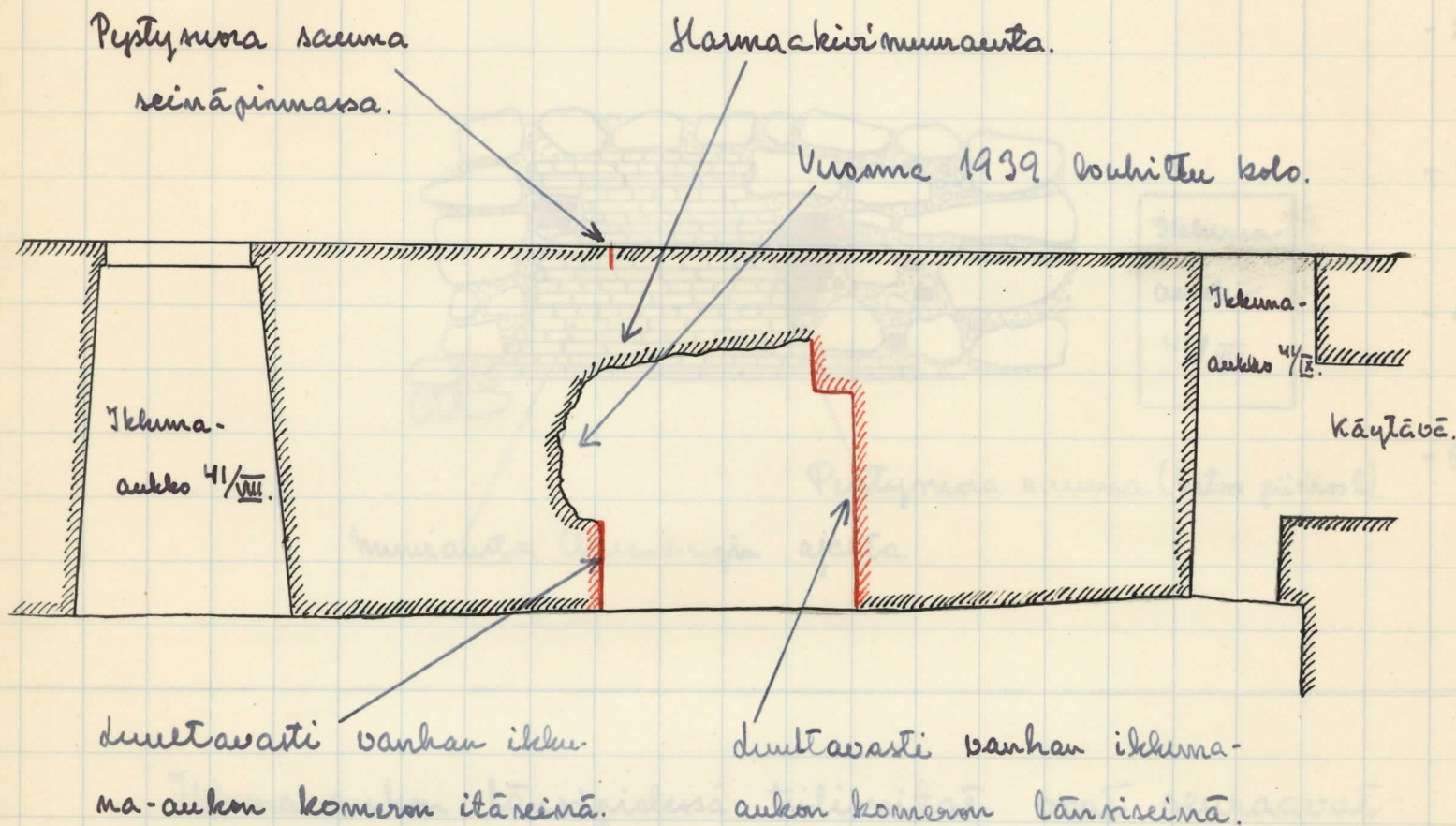
Ikkuna-aukon läntinen pöytä on vanha, ja samanai-

Piirros 1. Koiran oven korjausta edestä katsottuna. Kaava 1:50.

- A. Vanhaa muurausta, mahdollisesti keskiajalta.
- B. Suultavasti vaasa-ajalta peräin oleva tiilimauha. Tiilikeros sen alla myöskin vaasa-ajalta.
- C. Uutta muurausta, ~~aittain~~ huoimattomasti tehty, laasti pulputtaa erim saumoista.
- D. Orittain ^{mahdollisesti keskiajalta} vanhaa, vaasa-aikaisia tiiliä joukossa.
- E. Orittain vanhaa, vaasa-aikaisia tiiliä joukossa.
- F. Muurausta Chorubeyin ajalta. Renessanssilimitystä.
- G. Paikattu kohta, keltaisia tiiliä.
- H. Vanhaa muurausta keskiajalta.

Piirros 2. Komeron pohja ennen korjausta. Kaava 1:50.

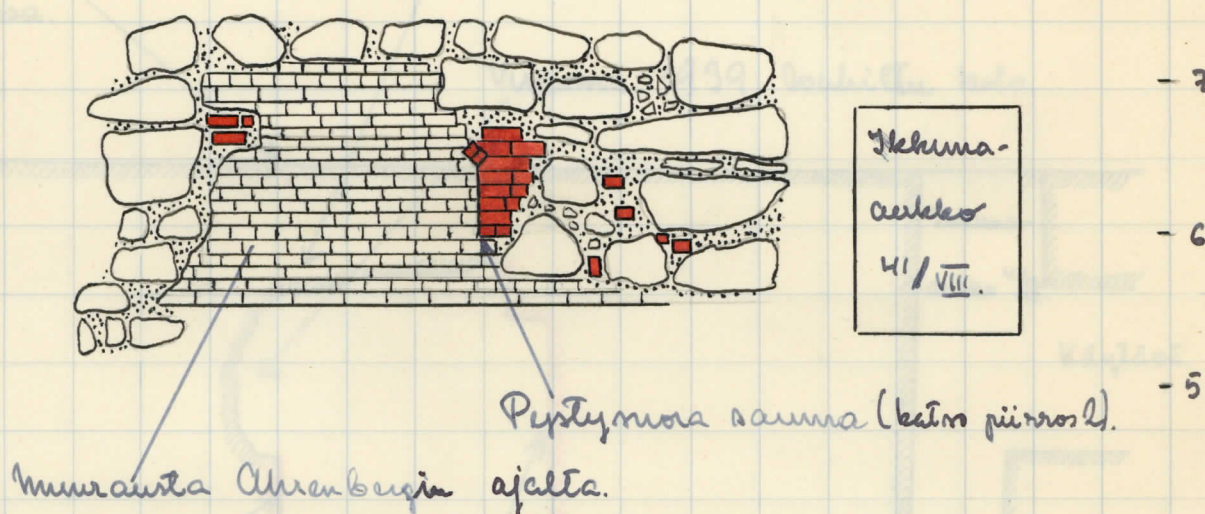

kainon on muurauksen seinäpinnassa pienen länsipuolella. Säännöllistä linnitusta ei ole. Tiilimitat ovat seuraavat: (piirros 1, A)

26,5 x ? x 8	27 x ? x 8	29,5 x ? x 9
26,5 x ? x 8	27 x ? x 8,5	30 x ? x 8
26,5 x ? x 8,5	27,5 x ? x 8,5	30 x ? x 9
26,5 x ? x 8,5	27,5 x ? x 8,5	? x 13 x 8
27 x ? x 8	29 x ? x 8	? x 14,5 x 8

Tiilimitoista päätään voisi muurauksen olla keskiajalta, mitat muistuttavat lähinnä kolmannen kauden mittoja.

Piirros 3. Etelämuurin ulkopinta komeron kohdalla. Kaava 1:50.
Vanhat tiilet piirretty punaisella tussilla.

Ikkuna-aukon länsipuolella tiilimitat ovat seuraavat:

$28 \times 13 \times 8$	$30 \times 15 \times 8$	$? \times 14 \times 9,5$
$30 \times 13 \times 8$	$31 \times 14 \times 7,5$	

länkipuolen pystymurassa tiilimitat ovat seuraavat (piirros 2):

$26,5 \times 11,5 \times 8$	$? \times 13 \times 8$	$? \times 15,5 \times 8$
-----------------------------	------------------------	--------------------------

Huoneen seinäpinnassa on aukon länsipuolella välittömästi vanhan lattiapinnan yläpuolella tiilikeros ja sen päällä tiilinauha (tiilet päittäin ja myyjällään seinässä, piirros 1, B), joihin kaikkien päätteiden ovat vaasa-ajalta. Tiilikerosun mitat ovat $32 \times 15 \times 9$. Tiilinauhassa ovat seuraavat mitat: $? \times 16 \times 9,5$, $? \times 16,5 \times 9$, $? \times 16,5 \times 9$.

Komeron alapuolella on uutta muurausta. Pinnassa on 30 cm:n paksuinen tiilikuvori, jossa on monta erilaista tiililajia. Joukossa on myöskin suuri osa rikkiäisiä tiiliä. Tiilipinta väkivittäm huolimattomasti muurattu; tiilikerkokset eivät ole vaakasuorassa linjassa, ja laastia on pantu niin runsaasti, että se monin paikoin on pulputtanut esim saumoista tiilien päälle. Tiilipinnan takapuolella on harmaakivimuurausta. Tiilimitat ovat seuraavat (piirros 1, C):

$$\begin{array}{l} 25 \times ? \times 8 \\ ? \times 13 \times 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} ? \times 14 \times 8 \\ ? \times 14 \times 9 \end{array}$$

$$? \times 14 \times 9$$

Komeron itäpuolella on rileyä tiilipieli, joka kulmasta menee 69 cm sisään muuriin; pienen muuriosa on hajotettu. Pilessä tiilimitat ovat seuraavat:

$$28 \times ? \times 9$$

$$32 \times 14 \times 8$$

$$? \times 14 \times 8,5$$

Huoneen seinäpinnassa on pieni osa joka on limityksessä komeron itäisen pienen kaanra (piirros 1, D). Tiilimitat ovat seuraavat:

$$27 \times ? \times 8$$

$$27,5 \times 13,5 \times 8$$

$$27,5 \times ? \times 8,5$$

$$27 \times ? \times 8$$

$$27,5 \times ? \times 8$$

$$29 \times ? \times 8$$

Joukossa on myöskin muutamia suurempia tiiliä, esimerkiksi vaasa-ajalta: $31,5 \times 15 \times 9$. Varsinkin tämän muurauksen itäpuolella on vaasa-ajaisia tiiliä. Dimittus on epäselvä. Mitat ovat seuraavat (piirros 1, E):

$$31,5 \times ? \times 9$$

$$32 \times 16 \times ?$$

$$? \times 15,5 \times 8,5$$

$$31,5 \times ? \times 9$$

$$32 \times ? \times 9,5$$

Komeron yläpuolella on välittömästi uutta muurausta, ihmeisesti Ahrenbergin ajalta. Tiilet ovat renessanssilinittyksensä (piirros 1, F). Mitat ovat seuraavat:

$$28,5 \times ? \times 7$$

$$30 \times ? \times 7$$

$$? \times 13 \times 7,5$$

$$29,5 \times ? \times 7$$

$$32,5 \times ? \times 9$$

$$? \times 14 \times 7$$

Komeron läntisen piden länsipuolella on koryntin osa. Tiilien väri on keltainen (piirros 1, G). Mitat ovat seuraavat:

$$29,5 \times ? \times 8,5$$

$$30,5 \times ? \times 9$$

$$31 \times 14 \times ?$$

$$29,5 \times ? \times 8,5$$

$$30,5 \times ? \times 9$$

$$? \times 14 \times 9$$

$$30,5 \times ? \times 9$$

$$30,5 \times ? \times 9$$

Tämän viinheikkimäisen osan länsi- ja yläpuolella on harmaakivimuurausta, kuitenkin ainoastaan pieni osa (piirros 1). Harmaakivimuurauksen länsipuolella on ikkunaan $41/12$ johtavan oviaukon itäpää, jonka yläosa on vanha, kaikesta päätään kerhiäjalta. Tiilien väri on tummanpunainen. Mitat ovat seuraavat:

$$27 \times ? \times 8$$

$$27 \times ? \times 8,5$$

$$? \times 13,5 \times 8$$

$$27 \times ? \times 8$$

$$27 \times ? \times 8,5$$

$$? \times 13,5 \times 8,5$$

$$27 \times ? \times 8,5$$

$$27,5 \times ? \times 8,5$$

Etelämuurin ulkopuolella on juuri komeron kohdalla

muri tiilillä paikattu pinta (piirros 3). Tiilimuuraus
 on tämän vuorisadan alkuvuorista, huoltavasti vuodelta
 1907, jolloin etelämuurin ulkopinta korjattiin perusteelli-
 nesti murilla tiilillä. Tämän uuden tiilipinnan reunassa
 itäpuolella on kuitenkin pieni vanhempi osa. Siinä osassa
 on viiri tiilikervosta korkea pystysuora sauma, sekä sen
 päällä kahri tiiltä vanhasta segmenttikaaressa (piirros 3).
 Tämä todistaa siis että paikalla on ollut segmenttikaa-
 rella katettu aukko, ja että tämä kohta on korjattu ja
 ehkä muutettu vielä tällä vuorisadalla; myöskin sisä-
 puolella olihan kornen päällä ja mahdollisesti myöskin
 sen alla muurauksesta tämän vuorisadan alkuvuorista. On
 mahdollista että muurin ulkopinnassa oleva sauma ja si-
 täpuolella olevat piikit ovat kuuluneet samaan ikkuna-
 aukkoon.

Ulkopuolella olevan pienen tiilimitat ovat seuraavat:

$26 \times 12 \times 8,5$	$26,5 \times ? \times 8$	$? \times 12,5 \times 8,5$
$26 \times ? \times 8$	$26,5 \times ? \times 8$	$? \times 12,5 \times 8,5$
$26 \times ? \times 8$	$? \times 12 \times 8$	$? \times 12,5 \times 8,5$
$26,5 \times ? \times 8$	$? \times 12 \times 8,5$	
$26,5 \times ? \times 8$	$? \times 12,5 \times 8$	

Huone 41, lähinnä saunaan johtavaa käytävää ollut
ikkuna.

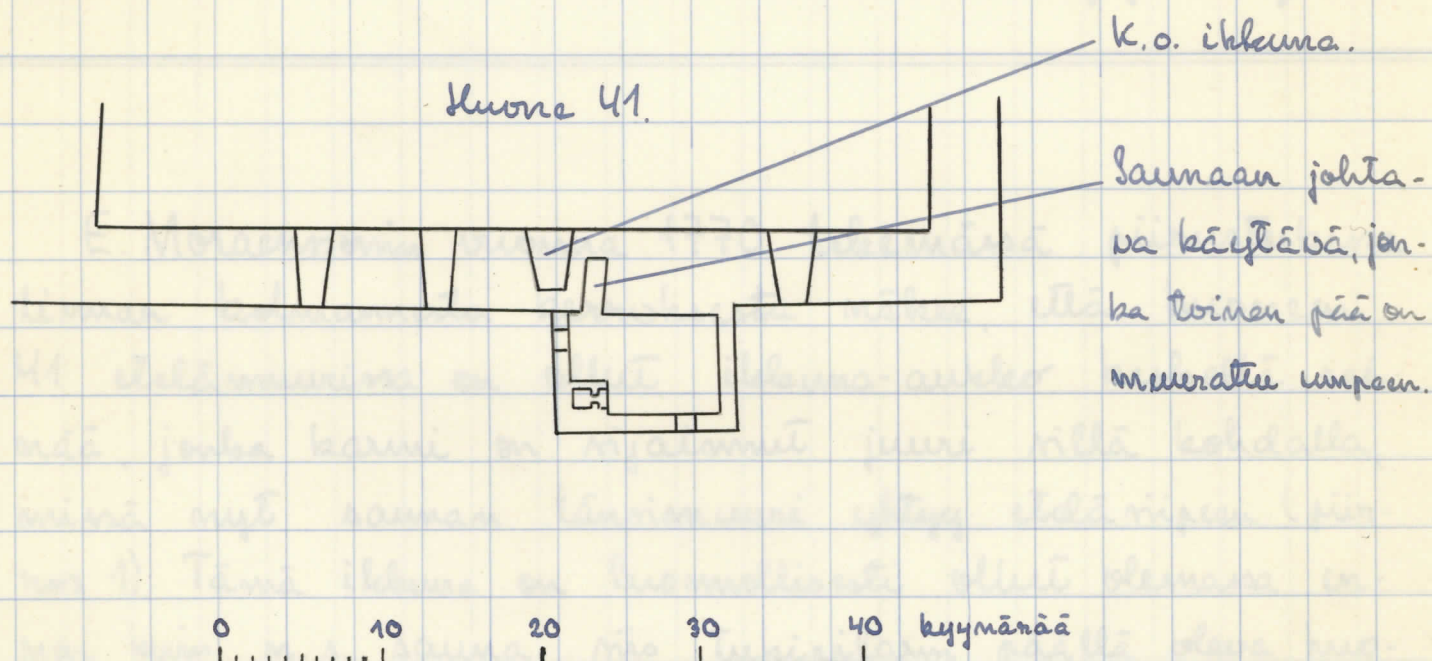
L. J. Gardberg 1953.

E. Moraensonin vuonna 1770 tekemässä piirustuksessa limnan kolmannesta kerroksesta näkee, että huoneen 41 etelämuurissa on ollut ikkuna-aukko keskellä seinää, jonka karmin on sijainnut juuri sillä kohdalla, missä nyt saunan lännismuuri yhtyy eteläriipeen (piirros 1). Tämä ikkuna on luonnollisesti ollut olemassa ennen kuin m.s. sauna, siis tukipilarin päällä oleva huone, rakennettiin. Tiilikaineesta päätellen rakennettiin tämä huone vasta-ajalla. Moraensonin piirustuksen mukaan on k.o. ikkuna ollut olemassa komerona vielä vuonna 1770, ja se on siis vasta sen jälkeen muurattu lopullisesti kiinni. Koska huoneen eteläseinän sisäpuoleinen pintamuuraus kokomaisuudessaan on 1800-luvun lopulta, on tämä komero kaikesta päätellen muurattu ungen nilloin.

Vuonna 1952 tehtiin koeperkaus saunaan johtavan käytävän länniseinään, ja silloin löydettiin k.o. ikkuna-aukon itäseinä, joka kulkee viistoon muurissa (piirros 2). Varsinainen aukko oli täynnä ungenmuurausta.

Myöskin ulkopuolella, julkisivulla, on vanha muuraus, joka mahdollisesti voisi olla tästä ikkunasta. (Piirros 3). Juuri saunan lännipuolella on 70 cm

Piirros 1. Ykkönen vuonna 1770 E. Morannoin tekemässä
piirustuksessa.

korkea tiilimuuraus, josta voisi olla ikkuna-aukon länsipidestä, koska toinen pystymura reuna on aivan suora. Tiilimitat ovat seuraavat:

$$28,5 \times ? \times 8,5$$

$$? \times 14 \times 9$$

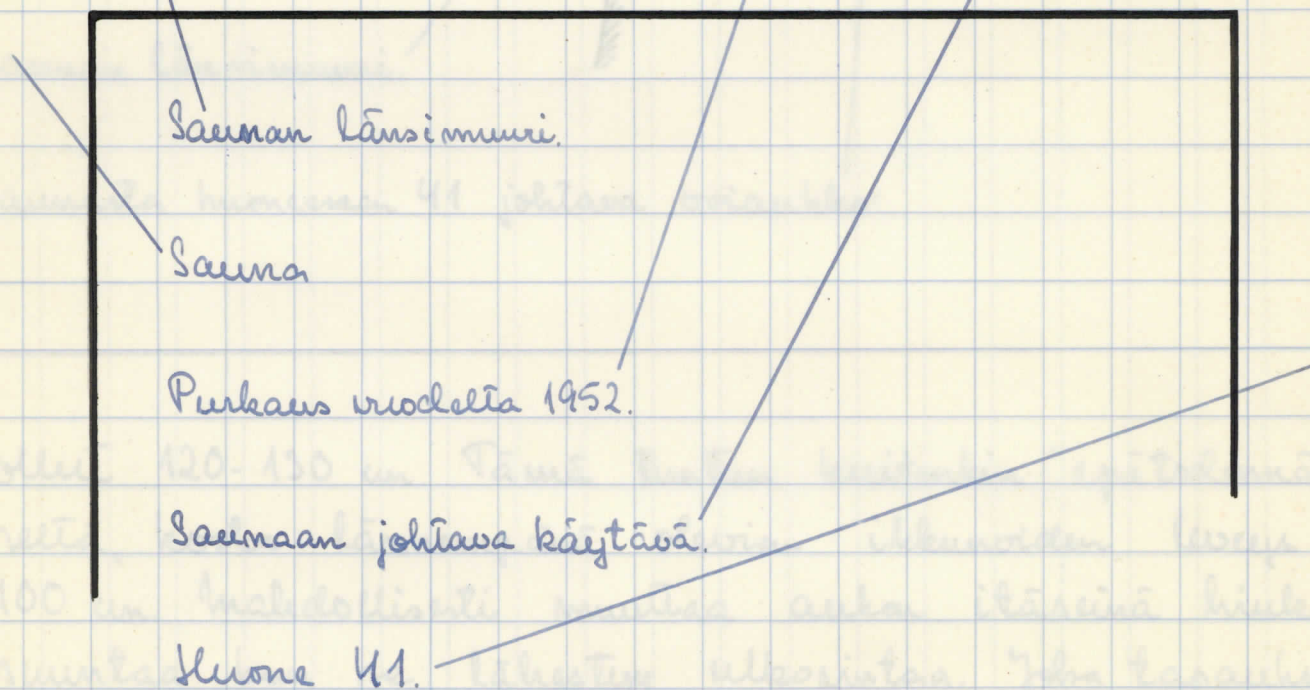
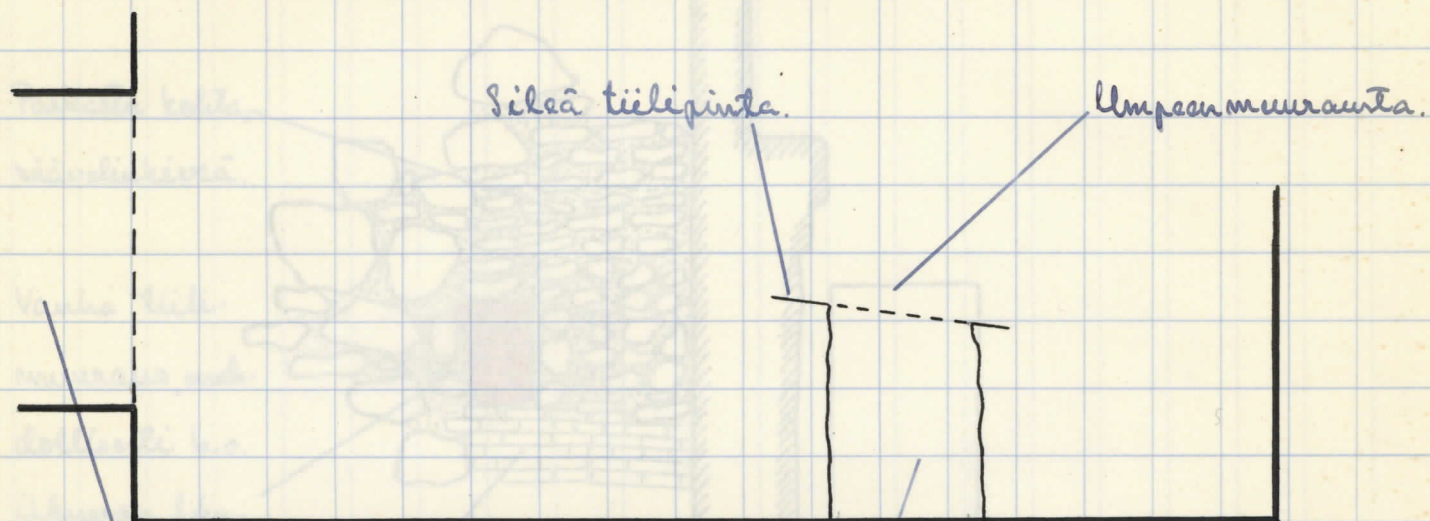
$$29 \times ? \times 8$$

$$31 \times ? \times 8,5$$

Tämä tiilimuuraus on kaikesta päätään vanha. Sitä- vastoin on tämän muurauksen oikealla puolella ja ala- puolella selvää korjausmuurausta, missä on sekä räive- linkivä että muurampia tiiliä ($26,5-27 \times 13,5 \times 7-7,5$ cm).

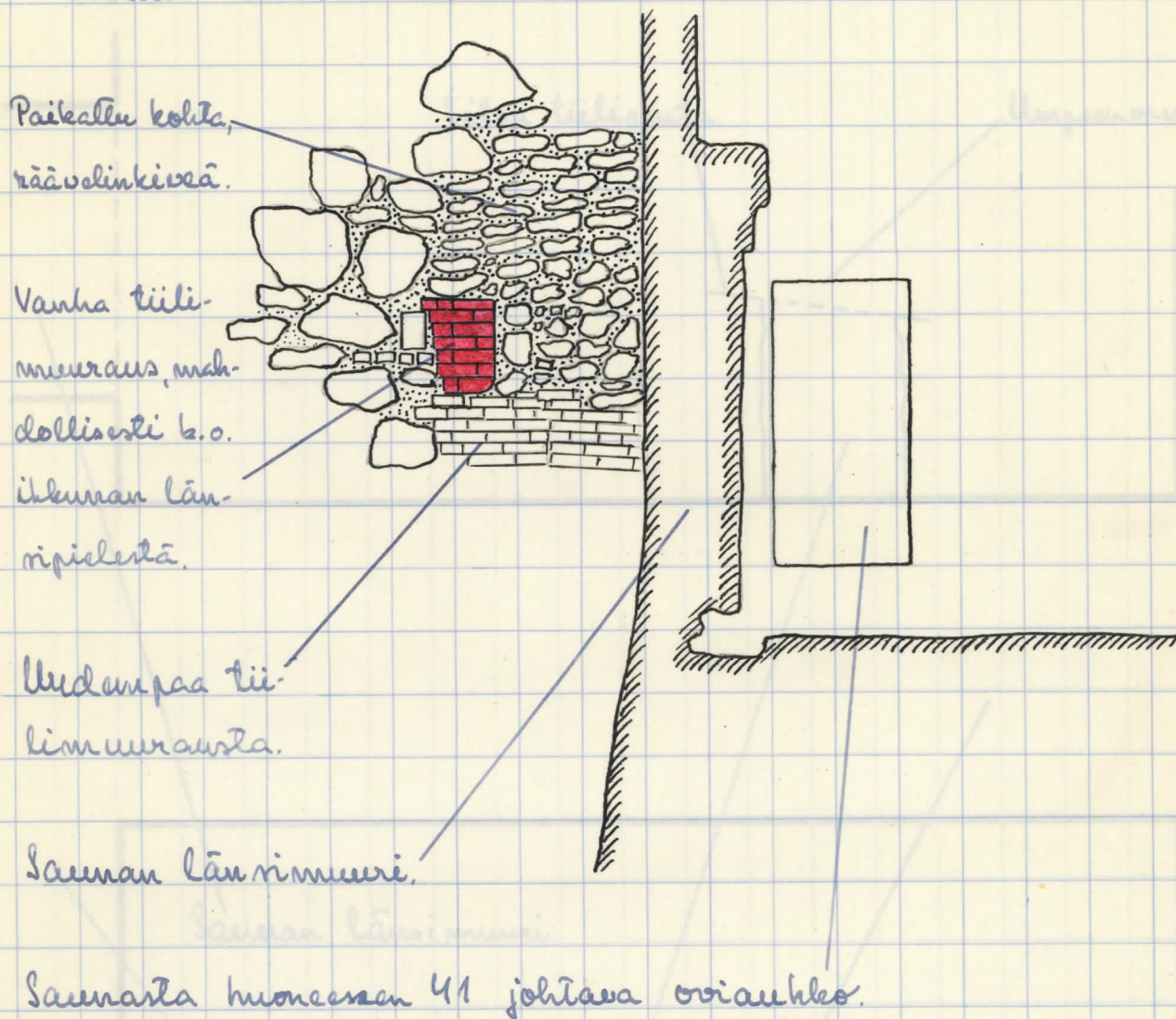
Jos tämä tiilimuuraus on k.o. ikkuna-aukon läntisestä pidestä, ja jos muurista löydetty itäreinä

Piirros 2. Tutkimuksia varten tehty kolo saunakäytävän länsiseinään. Kaavaan 1:20.

vedetään suoraan muurin ulkopintaan, teullaan riiden tulokseen, että aukon leveys ulkopinnan kohdalla on

Piirros 3. Eteläinen julkisivu saunan länsipuolella. Kaavaan 1:50.

ollut 120-130 cm. Tämä tuntuu keiitänkin epätodennäköiseltä, koska lämmempänä olevien ikkunoiden leveys on 100 cm. Mahdollisesti muuttua aikan itäseinä hiukan suuntaa kun se lähestyy ulkopintaa. Jossa tapauksessa tuntuu siltä, että k.o. ikkuna on ollut samanlainen ja että se on rakennettu samalla kerralla kuin ne kaksi ikkunaa, jotka ovat saman seinän läntisessä puoliskossa (piirros 1). E. Mörönsöörin piirustuksen mu-

kaan olisi myöskin saunan itäpuolella olleet saman-
lainen aukkio samassa muurissa. Tällä paikalla oleva
ikkuna on kyllä nyt aivan kuisenlainen, mutta riinä
oleva tiilivainio on ~~to~~ kauttaaltaan 1800-luvun lopulta.

Vuonna 1952 löydettiin saunan pohjoisseinästä (vanha
julkirivi, ennen saunan rakentamista) ampuma-aukko, joka
oli aivan samalla tavalla kuin yllä mainitut ikkunat.
Tämän aukon korkeus oli ulkopinnan kohdalla ollut 106
cm, ja se oli ollut kapea ulkopinnan kohdalla ja leven-
nyt sisänpäin (muistiinpanot „Itäriiven eteläinen julkirivi
I - osa D“, piirros 3, reikä riive 9).

Ajattellessa on että kaikki yllä mainitut ikkunat
alkuperin ovat olleet tälläntälaisia ampuma-aukkoja,
ja että ne suuremmittin 1500-luvulla, kehitettiin ennen
kuin sauna rakennettiin.

Huone 41, pohjoisseinän pieni ikkuna-aukko pääporastornin lähellä.

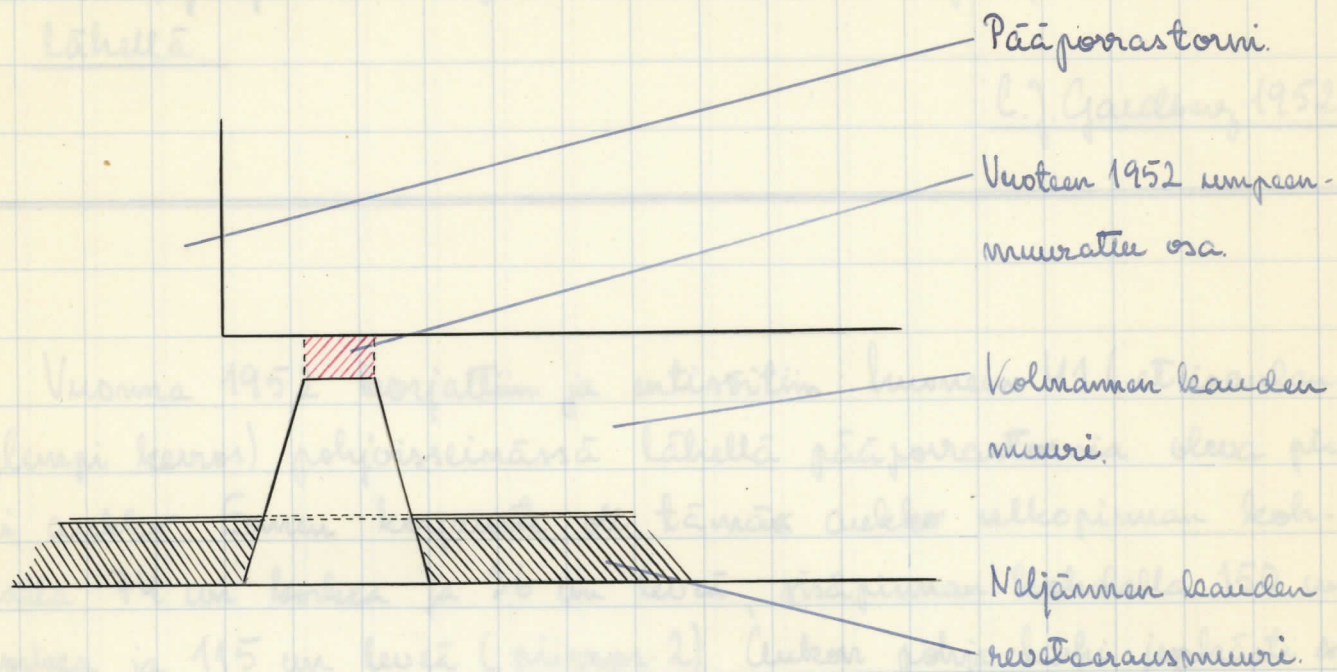
C.J. Gardberg 1952.

Vuonna 1952 korjattiin ja entisöitiin huoneen 41 (etisaulan ylempi kerros) pohjoisseinässä lähellä pääporastornia oleva pieni aukko. Ennen korjausta oli tämän aukon ulkopinnan kohdalla 74 cm korkea ja 36 cm leveä, sisäpinnan kohdalla 150 cm korkea ja 115 cm leveä (piirros 2). Aukon pohja laskei jyrkästi etäsäänpään (piirros 3). Seinät olivat tiilimuurauksesta, niin myöskin pohja. Aukon katto oli verrattain epätasainen (piirros 3), siinä oli sekä tiili- että harmaakivimuurauksesta, ja se oli ollut vuorattu lankkuilla. Lähiympäristössä sisäseinää oli vielä kahri koristeltu lankkua, jotka jäivät paikoilleen.

Tutkimuksissa todettiin kaksi seikkaa: a) että aukko alunperin oli ollut nykyistä pienempi, b) että aukon kohdalla oli muurin sisällä sen pituussuunnassa pytyysuora rako, joka osoitti, että alkuperäistä muuria oli revetetty.

Ennen korjausta näki aukon seinistä aivan selvästi, että aukko alkuperäisessä muodossaan oli ollut suunnilleen puolet pienempi. Aukon seinien alaosissa oli murtopintoja, ja näiden murtopintojen ja ylempänä olevien säännöllisten pintojen välinen raja osoitti millä tasolla alkuperäinen pohja oli ollut (piirroksat 2 ja 3). Aukon pohja ^{murtot} jäi entiselleen (piirros 1), entisöiminen rajoittui siihen, että pohja nostettiin (piirros 3). Aukon korkeus ulkopinnan kohdalla tuli olemaan 58 cm ja si-

Piirros 1. Aukon polja leavaan 1:50.

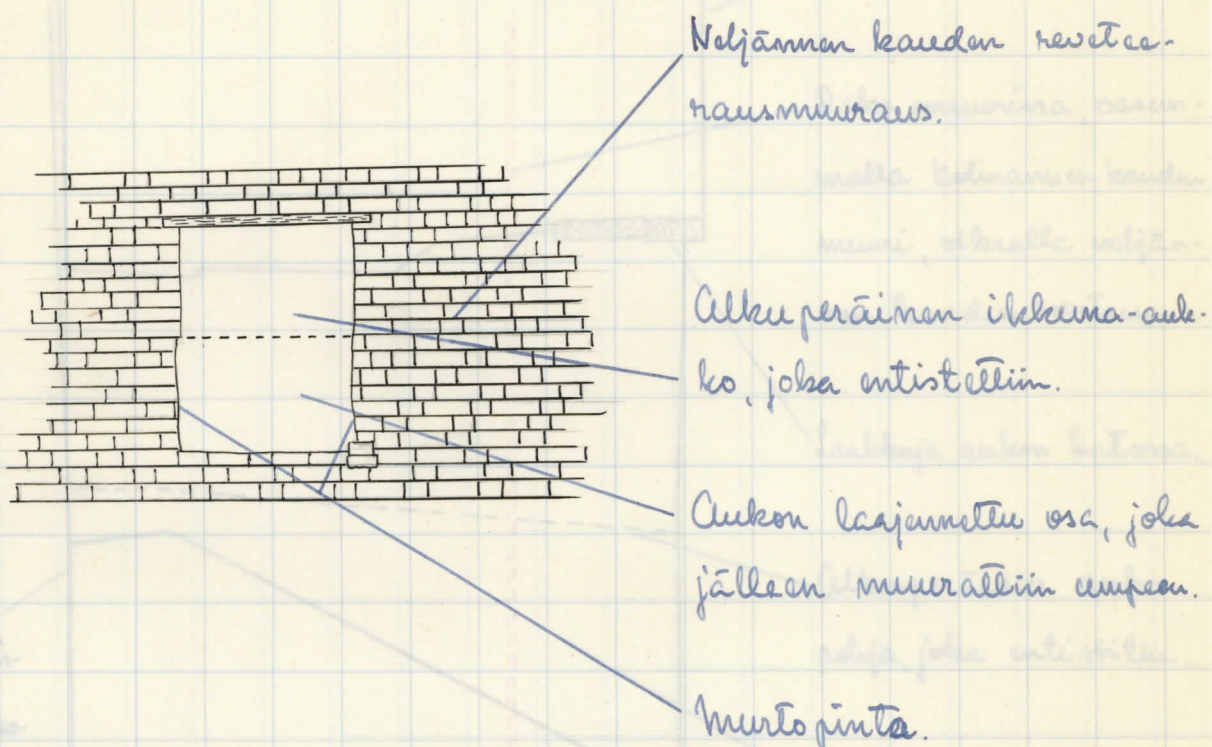

säseinän lehdalla 76 cm. Aukon polja on vielä utisoitynaikin hieman kaltava.

Aukon seinissä oli aivan selvät pystyjuovat saumat, jotka osoittivat, että alkuperäistä muuria oli levannetty reetseerauksella, joka oli 40-44 cm leveä (piirrokset 1 ja 3). Muurien välissä oli nako, joka oli 1-3 cm leveä. Myöskin muurella samassa seinässä, m. m. lähellä itätornia olevassa vanhassa aukossa, on todettu, että seinää on levannetty reetseerauksella.

Aukon seinistä päältä on aukko ollut olemassa jo silloin, jolloin seinä oli kapeampi, ja kun seinää levannettiin säilytettiin aukko, ja uusi osa muurattiin reetseeraukseen (piirros 1). Aukkoa suurennettiin alaspäin vasta myöhemmin, ts. aikasta päältä vasta silloin, jolloin huoneen välipolja oli poistettu, ehkäpi 1600- tai 1700-luvulla.

Piirros 2. Aukko sisäpuolelta katsottuna ennen entistämistä. Kaavaan 1:50.

Tiilimitat aukon seinien alkuperäisissä osissa ovat seuraavat:

$$27,5 \times ? \times 8,5$$

$$28 \times 12,5 \times 8,5$$

$$28 \times ? \times 8,5$$

$$28 \times ? \times 8,5$$

$$? \times 12,5 \times 8,5$$

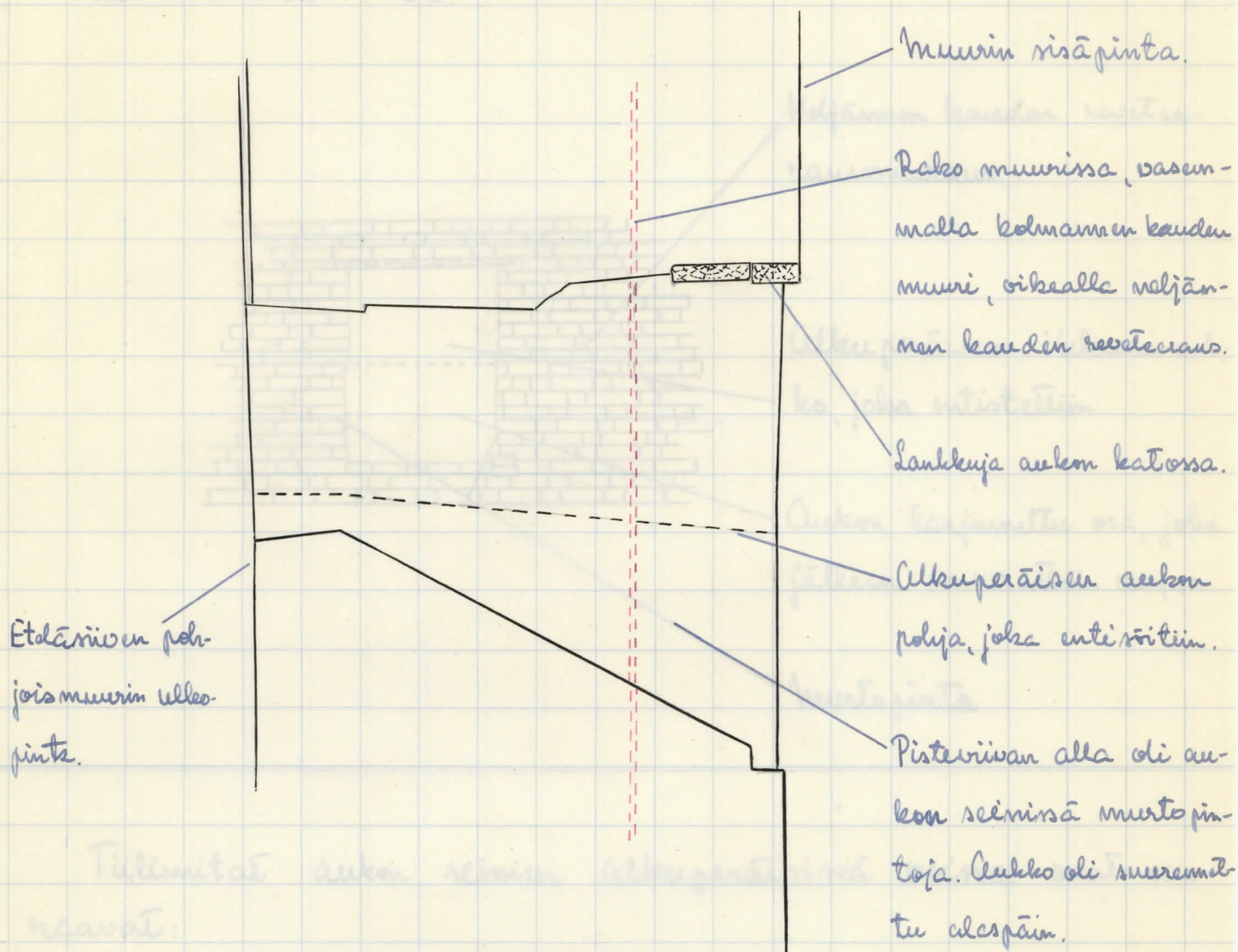
Kronqvistin tutkimuksen mukaan on tämä muurin alkuperäinen osa kolmannelta rakennuskaudelta. Sen sisäpuolella oleva reetseausmuuri on suunnilleen 45 cm paksu, ja ~~se~~ on muurattu vendiläisellä limityksellä. Aukon ympärillä ovat tiilimitat seuraavat:

$$28 \times ? \times 9$$

$$29 \times ? \times 8,5$$

$$29,5 \times ? \times 8,5$$

Piirros 3. Aukon pystysuora leikkaus, kaavaan 1:20.

30 x ? x 8,5
30,5 x ? x 8,5
30,5 x ? x 9
30,5 x ? x 9

30,5 x ? x 8,5
31 x ? x 9
31 x ? x 9

? x 13 x 8,5
? x 13 x 9
? x 13 x 9

Revetöcräusmuuri on kaikesta päätetään muurattu neljännellä kaudella. Koska seinään myöhemmin on tehty suuria aukoja, ja sen pintaa monta kertaa on korjattu, on alkuperäistä nel-

jämnen kauden muurauksta hyvin vähän jäljellä. K.o. aukon ympärillä oleva tiilimuuraus, joka aukon itäpuolelle ulottuu suureen aukkoon, joka vuonna 1952 muurattiin umpeen (tarkemmin tutkimuspiirustuksessa F 15), on tätä alkuperäistä neljännen kauden muurauksta. Samansa seinänsä on myöskin idempänä, itätorvin lähellä olevan aukon (korneron) ympärillä säilynyt samanlaista neljännen rakennuskauden muurauksta. Molemmissa tapauksissa on reetieraus muurattu vandilaisella liivityksellä. Yleensä neljännellä kaudella käytettiin munkkilivittystä, mutta mahdollisesti on vandilaisten liivitys jostakin nyystä sopinut paremmin (reetierauksen paksuus $1\frac{1}{2}$ tiiltä = 45 mm). Tänä tapauksena on myöskin otettava huomioon, että tiilimitat todella ovat neljännen kauden ($\frac{30}{21} \times \frac{13}{13,5} \times \frac{8}{9}$), mutta eivät tämän kauden yleisiin ($\frac{27}{28} \times \frac{12}{13} \times \frac{9}{10}$) kuuluvia. On siis mahdollista, että eroavaisuus liivityksessä ja mitoissa osoittaa jonkinlaista pientä eroa myöskin ajassa.

Lisäys: Aukon katto on suurimmaksi osaksi alkuperäinen, ja se on tehty harmaa-hivikaatoista. Ainoastaan kaksi laakeaa ovat huoltavasti myöhäisemmältä ajalta.

2
Huone 41, pohjoisseinä, itätornin lähellä oleva aukko,
joka vuoteen 1952 oli kokonaisuudessaan unpeennuurattuna.

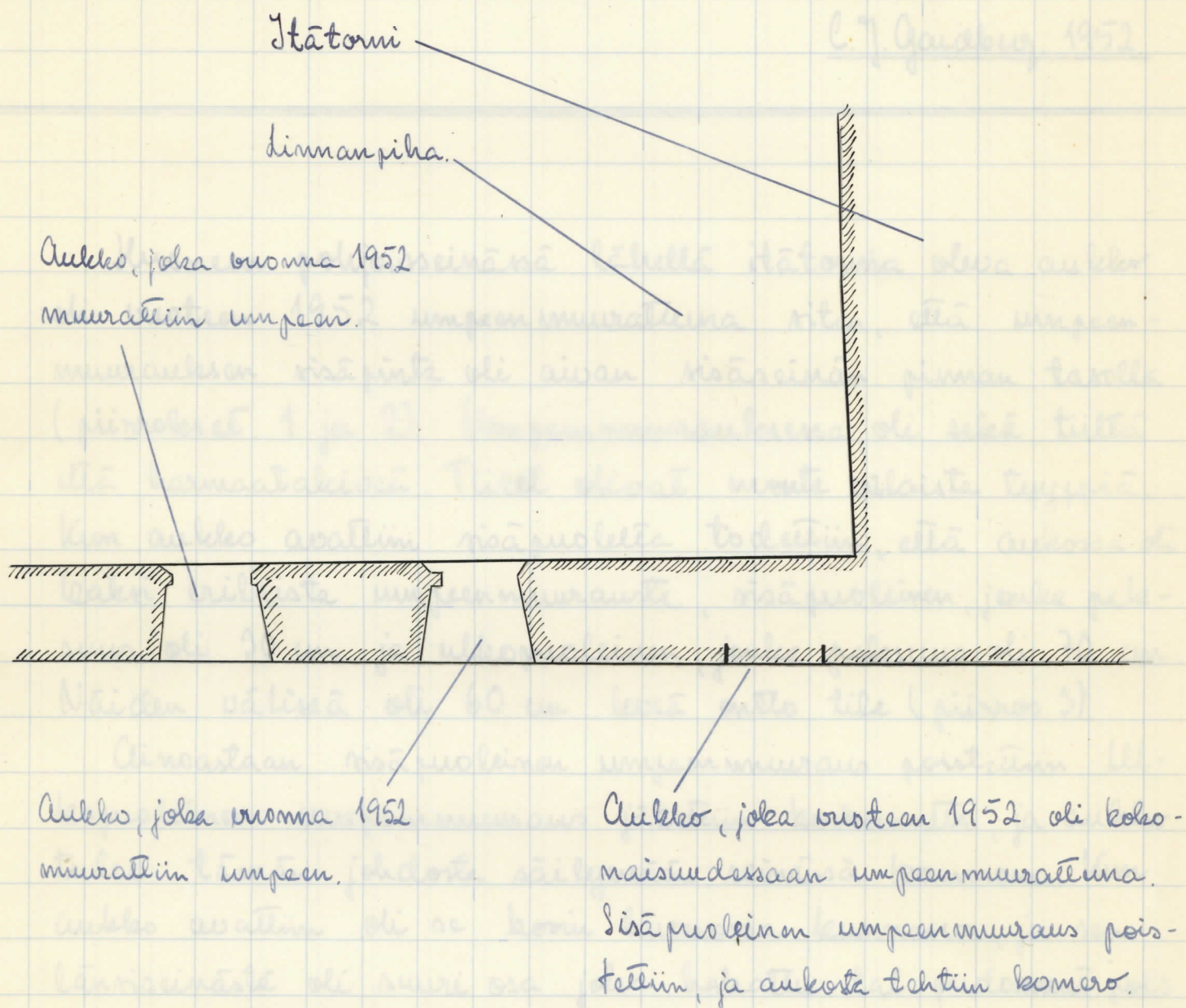
C. J. Gaudberg. 1952.

Huoneen pohjoisseinänsä lähellä itätornia oleva aukko
oli vuoteen 1952 unpeennuurattuna siten, että unpeen-
muurauksen sisäpinta oli aivan sisäseinän pinnan tasolla
(piirroksat 1 ja 2). Unpeennuurauksessa oli sekä tiiltä
että harmaatakiveä. Tiilet olivat monta erilaista tyyppiä.
Kun aukko avattiin sisäpuolelta todettiin, että aukossa oli
bakki erilaista unpeennuurauksia, sisäpuoleinen, jonka pak-
saus oli 90 cm ja ulkopuoleinen, jonka paksaus oli 70 cm.
Näiden välissä oli 60 cm leveä ontto tila (piirros 3).

Ainoastaan sisäpuoleinen unpeennuraus poistettiin. Ul-
kopuoleinen unpeennuraus jätettiin koskematta, ja aukko
tulee tämän johdosta säilymään seinänsä komona. Kun
aukko avattiin oli se hyvin huonossa kunnossa, ja sen
länsiseinästä oli suuri osa joka halkeilee tai pudonnut pois
(piirroksat 2 ja 4). Aukon alkeperäisen pohjan päällä oli toi-
nan hieman kaltava tiilipohja (piirros 5), joka oli ulkopuo-
leista unpeennurausta muorangi. Alkeperäisen pohja sen
alla oli minikään tiilimurausta, ja se oli erittäin kulunut,
varsinkin reunan kohdalla.

Ettäisaulan seinä on tämän aukon ympärillä tiilimuu-
rausta, ja tiilimitat ovat seuraavat (tiilimitat nro 1):

Piirros 1. Muurin vaakasuora leikkaus ennen vuoden 1952 muutoksia. Kaavaan 1:100.

29,5 x 13 x 8,5

29,5 x 12,5 x 8,5

29,5 x ? x 9

31 x 13 x 8,5

31 x ? x 8

31 x ? x 8,5

31 x ? x 8,5

31 x ? x 8,5

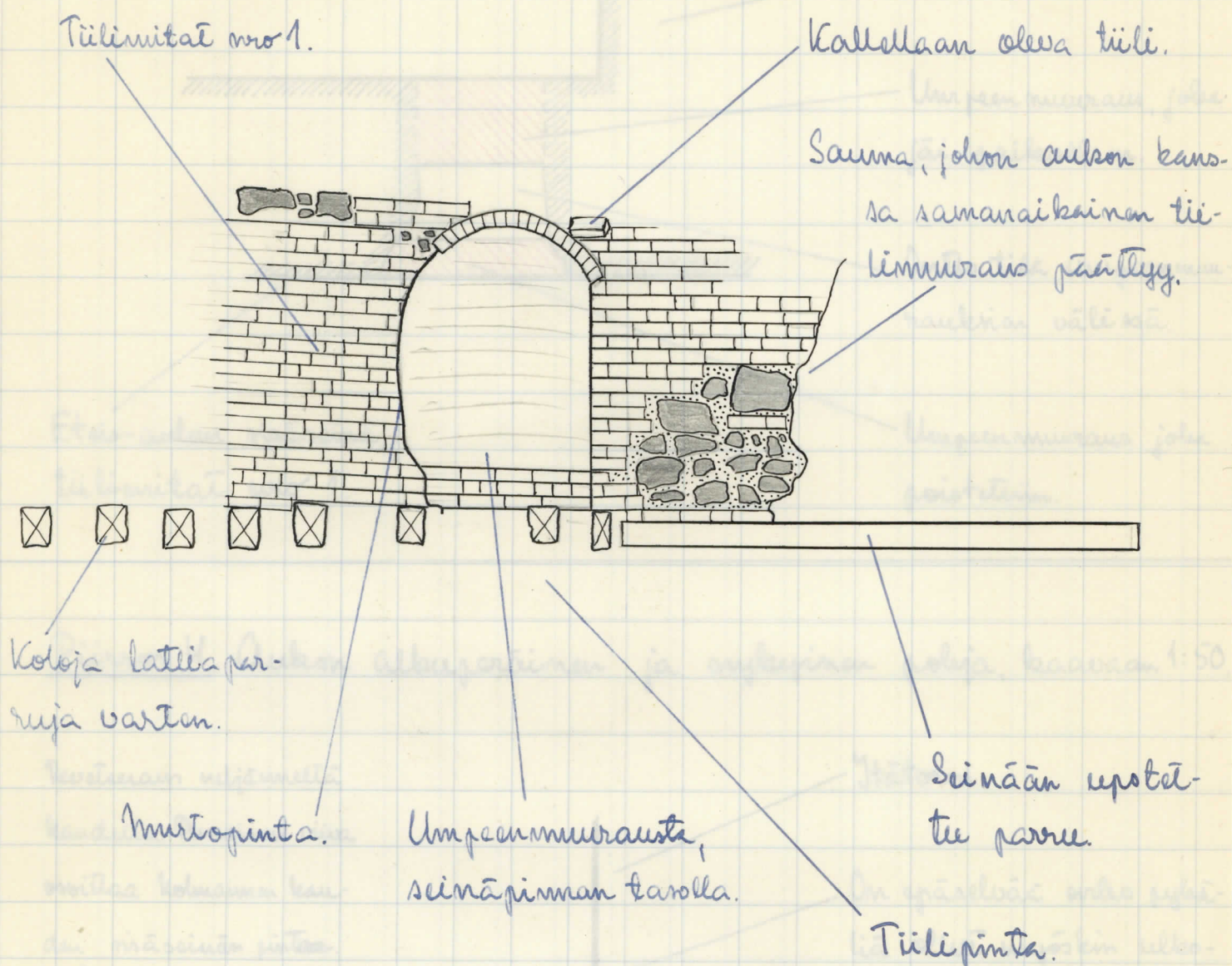
31 x ? x 8,5

31,5 x ? x 8

32 x ? x 8,5

32 x ? x 8,5

Piirros 2. Aukko edestä katsottuna, kaavaan 1:50.

Aukon seinissä mitattiin seuraavat mitat (tiilimitat nro 2):

30,5 x ? x 8

30,5 x ? x 8,5

31 x ? x 8

31 x ? x 8

31 x ? x 8,5

31,5 x ? x 9

32 x ? x 8,5

32,5 x ? x 8

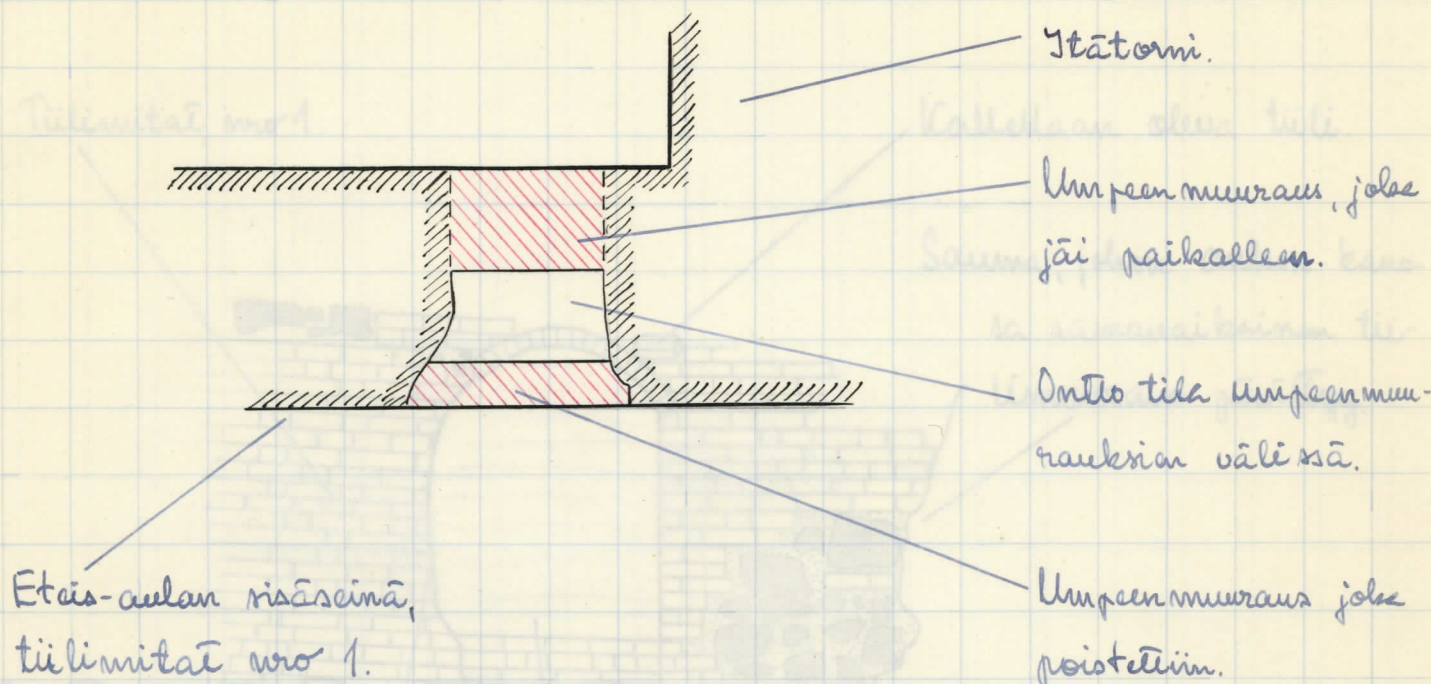
? x 13 x 8,5

? x 13,5 x 8

? x 13,5 x 8,5

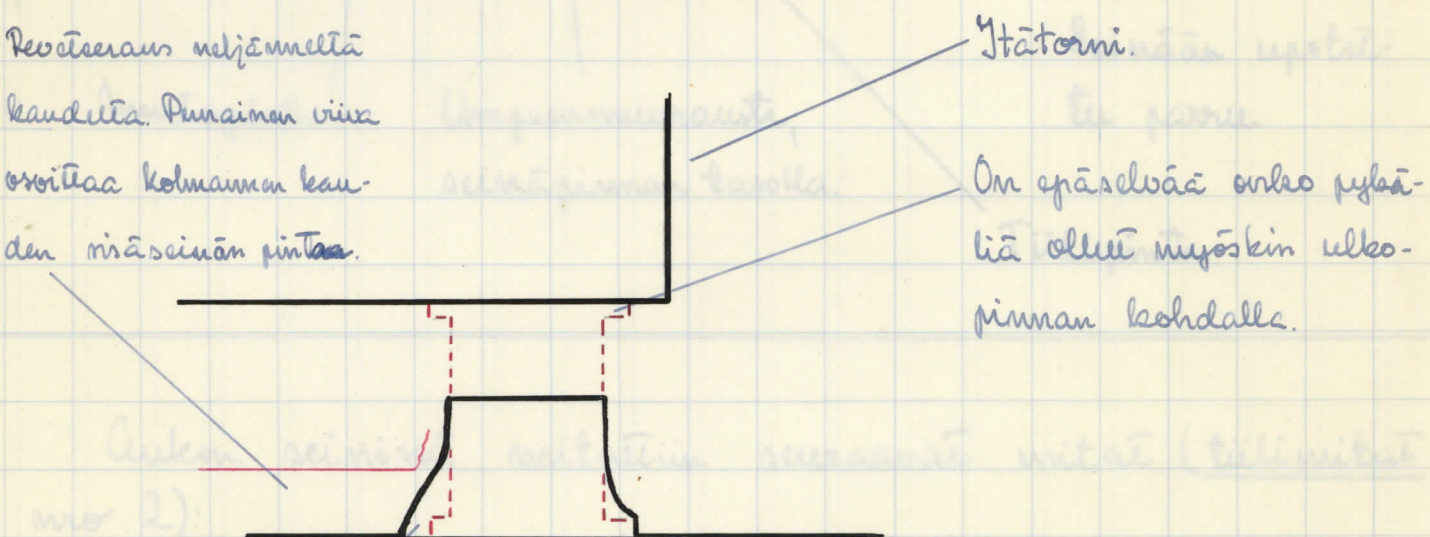
? x 13,5 x 8,5

Piirros 3. Aukon pohja umpenmuuratena. Kaavaan 1:50.

Piirros 4. Aukon alkuperäisen ja nykyisen pohja, kaavaan 1:50.

Rekisteraus neljänneltä kaudelta. Punainen viiva osoittaa kolmannen kauden sisäseinän pintaa.

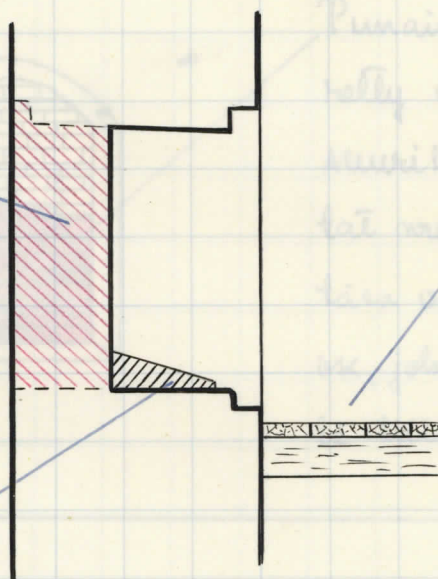

Aukon kulma on nykyisessä muodossaan ristikinnäinen.

Piirros 5. Peptysuora leikkauksen kaavaan 1:50.

Ulkopuolelman umpeenmuuraus, joka jäi paikalle. Tiili mitat nro 5 ja 6.

Kaltava tiilipohja, joka on ulkopuolelsta umpeenmuurausta muurempi. Tiili mitat nro 6.

Alkuperäisen välilattia.

Aukon alkuperäisessä pohjassa olivat seuraavat mitat (tiili mitat nro 3):

$$20,5 \times 13,5 \times ?$$

$$21 \times 13 \times ?$$

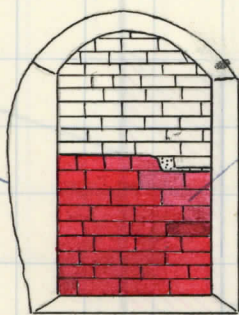
$$21,5 \times 13,5 \times ?$$

$$20,5 \times 14 \times ?$$

Ulkopuolelksessa umpeenmuurauksessa oli kaksi erilaista muurausta (piirros 6). Alempi muuraus oli vanhempi, ja näytti siltä, että tämä jossain vaiheessa oli ollut ikkunapenkkinä, ja että sitä myöhemmin oli jätetty ylöspäin, niin että aukko jäi umpeen. Alemmassa osassa

Piirros 6. Ulkopuoleisen unpeennurauksen sisäpinta, kaavaan 1:50.

Ulkon länripidi-
muren korjaus.

Punaisella värillä piir-
retty osa on muurattu
suurilla tiilillä (tiili-
mitä nro 1) ja kaikesta päät-
tään vanhempi kuin ylempi
osa, joka on muurattu pienil-
lä tiilillä (tiili-
mitä nro 5).

olivat tiilien mitat seuraavat (tiili-
mitä nro 4):

$$31 \times ? \times 8,5$$

$$33 \times ? \times 9$$

$$33 \times ? \times 9,5$$

$$31,5 \times 16,5 \times 9$$

$$33 \times ? \times 9$$

$$? \times 16,5 \times 9$$

$$31,5 \times ? \times 9,5$$

$$33 \times ? \times 9$$

$$? \times 17 \times 9$$

$$32 \times ? \times 9$$

$$33 \times ? \times 9,5$$

$$? \times 17 \times 9,5$$

Ylempään osaan tiilet olivat pieniä ja kellertäviä; murem-
mussa keltaisessa pohjassa oli samanlaisia tiiliä. Tiili-
mitä (nro 5):

$$23,5 \times ? \times 7$$

$$24 \times ? \times 7$$

$$24,5 \times ? \times 7,5$$

$$23,5 \times ? \times 7$$

$$24,5 \times ? \times 7$$

$$25 \times ? \times 7$$

$$24 \times ? \times 6,5$$

$$24,5 \times ? \times 7$$

Niin kuin tiilimitoista kävi ilmi oli sekä aukon seinissä että eteisaulan seinässä tämän oviaukon ympärillä samanlaisia tiiliä, mitat olivat suurin piirtein $30-31 \times 13 \times 8-8,5$ cm. Eteisaulan seinissä on kuitenkin tällaisia tiiliä ainoastaan juuri tämän aukon ympärillä, ja näyttää siltä, että ne olivat alkuperäisiä seinän pinnassa. Muuri rakennettiin kolmannella kaudella, ja monin paikoin muurin pinnassa (niis eteisaulan pohjoisseinässä) on tämän kauden tiiliä, mitat ovat $27/28 \times 13 \times 8,5$. Aukossa oleva tiilityyppi ei sensijaan esiinny kimmassa kolmannella kaudella. Tästä päätetään ei aukko, ei ainakaan nykyisessä muodossaan, ole alkuperäinen tässä seinässä. ^{x)}

Neljännellä rakennuskaudella on nitävastoin käytetty juuri tämän tyyppisiä tiiliä, joskin ei aivan yleisesti. Sturekirksessa on tiiliä, joiden mitat ovat $30/31,5 \times 13 \times 8$ cm. Tiilien väri on tummanpunainen niin kuin myöskin eteisaulan aukossa. Tästä päätetään olisi aukko vanhimmassa muodossaan neljänneltä rakennuskaudelta.

Kaikesta päätetään on aukko tällä kaudella toiminnut oviaukkona. Silloinen lankkulattia on ollut ainoastaan parikymmentä senttimetriä aukon lattian reunan alapuolella (piirroksat 2 ja 5), ja nitäpaitri on aukon alkuperäisen lattiapinnan erittäin kulumut. Tämän oviaukon ulkopuolella on luultavasti ollut puusilta, joka on pitkin itätornin länsiseinää johtanut Sturekirksen oviaukon, koska molemmat aukot ovat aivan samalla tavalla.

Puusilta perettiin kaikista päätetään viimeistään vuonna 1549, jolloin pohjoissiiven ja itätornin kulmassa oleva porttorni rakennettiin. Sturekirksen porttaliin muralettiin tässä

yhteydessä unpeen. Eteisaulan seinässä oleva aukko ei enää tarvittu oviaukkona, ja siksi tämä nyt muutettiin ikkuna-
aukoksi. Tämä tapahtui sillä tavalla, että aukkoon muurattiin
70 cm paksu ja 90 cm korkea tiilipankki (piirros 6). Tiilimi-
toista päätään tämä tapahtui juuri vaara-ajalla (tiilimitat
nro 4 ylempänä rivillä 6).

Tiilimitoista päätään aukko oli ikkuna-aukko 1700-
luvulle saakka. Ulkopuolisen unpeenmuurauksen yläosassa
on nimittäin aivan pientä tiiliä (tiilimitat nro 5 ylempänä
rivillä 6) ja sellaisia käytettiin liimassa 1700-luvulla m.m.
riipien päädyissä kun porrasaskleet täytettiin. Samalla muu-
rattiin aukkoon uusi kaltna tiilipohja. Kaikista päätään on
aukko jonkun ajan ollut olemassa tällaisena komeronä. Lo-
puksi on se myöskin sisäpuolelta muurattu unpeen 30 cm le-
vuisellä tiili- ja harmaakivimuurauksella, ja unpeenmuu-
rauksen väliin jäi 60 cm leveä ontto tila (piirros 3).

*1) Krongvistin olettamuksen mukaan rakennettiin eteläriven
peljoismuurin nykyisen porrastornin itäpuolella oleva osa kol-
mannella kaudella. Monin paikoin havaittiin korjaustöissä,
että tämä muuri myöhemmin on revetetty, 40-44 cm nykyi-
sen seinäpinnan alapuolella on toinen rike pinta. Revetysmuu-
raus on kaikista päätään muurattu neljännellä kaudella. Koska
seinään myöhemmin on tehty suuria aukoja, ja sen pinta monta
kertaa on korjattu, on alkeperäistä neljännän kauden muurauk-
sista vähän jäljellä. K.o. aukon ympärillä oleva tiilimuuraus,
joka aukon lämpöpuolella ulottuu suureen aukkoon, joka eroaa

1952 muurattiin umpeen (tarkemmin tutkimuspiireustuksessa F15), on tätä alkuperäistä neljännän kauden tiilimuurausta. Samassa seinässä on myöskin lämmäpöytä, porrastornin rivän oviaukon itäpuolella säilynyt samanlaista neljännän kauden muurausta. Molemmissa tapauksissa on vendiläistä limitystä. Yleensä neljännellä kaudella käytettiin munkkilimitystä, mutta mahdollisesti on vendiläinen limitys tässä tapauksessa sopinut paremmin, koska reetserauksen paksuus on 44 cm (= kolmen tiilen paksuutta). Tässä tapauksessa on myöskin otettava huomioon, että tiilimitat todella ovat neljännän kauden ($20/31 \times 12/13,5 \times 8/8,5$) mutta eivät tämän kauden yleisimpiin ($27/28 \times 12/13 \times 9/10$) kuuluvia. On siis mahdollista, että eroavaisuus limityksessä ja mitoissa osoittaa jonkinlaista pientä eroa myöskin ajassa.

Lisäys. Tutkimuksissa todettiin, ettei alkuperäisen muurin ja reetserauksen välinen pystysuora rako ollut näkyvinä aukon seinässä, kuten pienessä aukossa saman seinän länsipäässä pääporrastornin lähellä. Kun aukon länsiseinää korjattiin todettiin, että tämä rako oli olemassa tällä kohdalla, mutta se löytyi vasta noin 25-30 cm aukon seinäpinnan takaa (piirros 4). Myöskin tämä reikka todistaa, että aukko on alunperin muurattu neljännellä kaudella. On mahdollista tietysti että tällä paikalla on ollut pienempi aukko jo kolmannella kaudella; niinä tapauksessa on tätä ensimmäistä aukkoa suuremmalla neljännellä kaudella. Joska tapauksessa on neljännellä kaudella louhitte kolmannen kauden muuria tällä paikalla, ja muuriin on tehty suuri aukko.

Kun aukon seinät ja sen heloi muurattiin, revetettiin samalla kolmannen kauden muuri sisäpuolella 45 cm leveisellä tiilimuurilla, ja ritun muurattiin revetysaukus ja aukon seinät yhteen liimitykseen. Tästä nyhtä ei alkeperäisen muurin ja revetysauksen välisen rakon näkynyt aukon seinissä.

Ainakin tämän aukon kohdalla oli alkeperäisen muurin sisäpinta aivan nokin.

Kuten todettiin, tässä alkeperäisen muurin ja revetysauksen välisen pituisen rakon ollut näkynyt aukon seinissä, kuten pienestä aukosta nähdä vintin lämpöä ja lämmön lähtöä. Kun aukon lämpöä ja lämpöä todettiin, että tämä rako oli olemassa tässä kohdalla mutta se täyttyi vintin noin 25-30 cm aukon seinipinnan takaa (pinnasta 4). Myöskin tässä nähtiin, että aukon on, kun se on muurattu tiilimuurilla kaudella. On mahdollista, että tämä rako on ollut pienempi aukko ja kolmannella kaudella, vintin lämpöä on tässä alkeperäisen aukon, muurattu tiilimuurilla kaudella. Jos tässä on tiilimuurilla kaudella, louhiin kolmannen kauden muuri tässä kohdalla, ja muurin on tähty pieni aukko.

Huone No 42

Tillet

Huone № 42. (III Kerros)

Läntinen seinä. Huone № 35 teen johtavan ovi-aukon ja pohjoismurkan välillä umpeenmuruattu aukko, umpeenmuuraustiilet: Sekalaisia tiiliä $8,5 \times 12,5 - 13 \times ?$, $9 \times 13 - 14 \times ?$, $8 \times 15,5 \times ?$, $9 \times 14 \times ?$, $9 \times 16,5 \times ?$, $8 \times ? \times 26,5$, $8,5 \times 13 \times 28 - 28,5$, $8,5 \times ? \times 32$, sekä muutamia profiilitiiliä, ja melko uusia tiiliä: $7,5 \times 13,5 \times 27 - 28$.

Ovi-aukon ja umpeenmuuratun aukon väliset seinätiilet: Enimmäkseen $8 - 8,5 \times 12,5 \times 27 - 28$, muutamia $8 - 9 \times 12 - 13 \times 26 - 28$. Alhaalla myöskin koryausmuurausta, tiilet melko uusia $7 - 7,5 \times 13 - 13,5 \times 27 - 28$.

Ovi-aukon ja ump. muuratun aukon välinen holvi: myöskin koryausmuurausta, Sekalaisia tiiliä $7 \times 15,5 \times 31$, $6,5 \times 15 \times 30,5$, $8,5 \times 12,5 \times 27$, $8,5 \times ? \times 27 - 28$, sekä melko uusia tiiliä $7 - 7,5 \times 13,5 - 14 \times 28 - 28,5$.

Ump. muuratun aukon ja pohjoismurkan väliset seinätiilet: $8 - 9 \times 13 - 13,5 - 27 - 28$, $8 - 8,5 \times 12 - 12,5 \times 26 - 26,5$, muutamia: $7,5 - 8 \times 11 - 11,5 \times ?$, Alhaalla muutama varvi myöskin koryausmuurausta, Tiilet melko uusia: $7 - 7,5 \times 13 - 13,5 \times 27 - 28$. Ump. muuratun aukon ja pohjoismurkan välinen (käytävän-) holvi: $8 - 9 \times 12,5 - 13 \times 26 - 28$. Tiilien leveys $12,5 - 13$, otettu vain muutamista tiilistä.

Ovi-aukon ja etelämurkan välinen seinä tiilimuurausta $8 - 8,5 \times 12,5 - 13 \times 27 - 27,5$, muutamia: $8 \times 12,5 \times 26$, $8 - 8,5 \times 12,5 - 13 \times 28$. Alen-pana myöskin koryausmuurausta: $8 - 9 \times 12,5 - 13 \times 27 - 28$, sekä melko uusia tiiliä: $7 - 7,5 \times 13 - 14 \times 27 - 28$. Ovi-aukosta ensimmäinen (käytävän-) holvi etelään myöskin koryausmuurausta, tiilet melko uusia: $7 - 7,5 \times 13 - 14 \times 28$, Ovi-aukosta toinen holvi etelään (aiivan edellisen holvin vieressä mutta on vähän alempana): $8 - 8,5 \times 12,5 - 13 \times 27 - 28$.

Itäinen seinä. Huone № 41 teen johtava aukko ^{pohjoisempi} tiilimuurausta. Eteläpieli: Sekalaisia $8 \times 14 \times 30$, $7,5 - 14 \times 30$, $8,5 \times 14 \times 29,5$, $9 \times 13 \times 28$, $8,5 \times ? \times 28,5$, Jorukossa pätkiä $7 - 7,5 - 8 - 8,5 - 9 \times ?$.

Pohjoinen pieli, pielen länsipuoli mahd. koryausmuurausta, Sekalaisia: $8 \times 13 \times 28$, $7,5 \times 14 \times 30,5$, $9 \times 16 \times 31,5$, $6,5 - 7 \times ? \times 29,5$, $8,5 \times ? \times 28$, $8 \times ? \times 26,5$, $9 \times ? \times 32,5$, $8,5 \times ? \times 31,5$, $6 - 6,5 \times 12 \times 24$. Sekä pätkiä.

Huone 42.

Itäinen seinä. Pohjoisimman aukon ja pohjoisnurkan välinen seinä, enimmäkseen harmaakiveä. Pohjoisnurkassa pieni ala tiilimuurausta: $8,5-9 \times 13 \times 27,5-28$, muutamia: $8-9 \times 12-13 \times 27-28$, $9-9,5 \times 13 \times 27-28$

Huone N: 41:een johtava eteläisempi aukko tiilimuurausta, eteläpieli koryansmurausta, tiilet melko uusia $7-7,5 \times 13-14 \times 27-28$, Pohjoispieli koryansmurausta, uudemmat tiilet: sama suuruus, vanhat tiilet: sekalaisia $9-10 \times 16 \times 32$, $8-8,5 \times 12,5-13 \times 27-28$, $6,5 \times 14 \times 29$. Aukon alapuolella ja aukon vieressä seinässä, koryansmurausta, tiilien suuruus sama kuin aukon pielen.

Pohjois-seinä eli käytävän pohjoispään sumppeenmuuraus: Laastin peittämä, muutamia näkyvissä: $8 \times 12,5 \times ?$, $8,5 \times ? \times 27$, $10 \times ? \times 31?$, Sekä muutama harmaa-kivi.

Käytävän, eteläpäässä kulma josta käytävä jatkuu itään päin. Itäisen käytävä-osan itäseinä tiilimuurausta, osittain rap. peittämä, tiilien suuruus: $8-8,5 \times 12,5 \times 27-28$. Alhaalla muutama: $8,5 \times 14,5 \times 32$

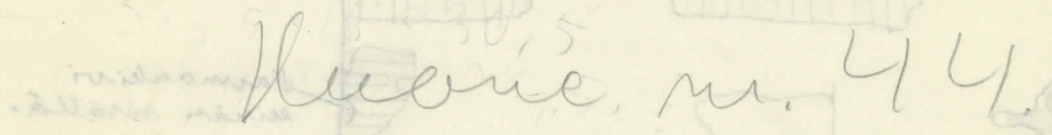
Itäisen käytävä-osan eteläinen seinä; ylä-osa rappauksen peittämä. Seinässä alhaalla ikkunan alla $8-8,5 \times 14,5 \times 30-30,5$, muutama $8 \times 13 \times ?$, $9 \times ?$, Länsinurkassa, eteläseinässä tiilestä muurattu syvennys, jossa on iso harmaakivi kolvina. Syvennyksen itäpielen ja ikkunan välillä olevat seinätiilet: $8-8,5 \times 12,5-13 \times 26-27,5$, muutamia: $8,5 \times 14 \times 28,5$, $8 \times ? \times 31,5$.

Syvennyksen länsipielen tiilet: (käytävän nurkka) $8-9 \times 12-13 \times ?$, muutama $9 \times 14 \times ?$, Syvennyksen (etelä-) seinä: $8-9 \times 16 \times 30,5-32$. It. käytävä-osan pohjois-seinä: itänurkassa huone N: 41 johtava ovi-aukko: kolvi $8 \times 12,5-13 \times 27-28$, piilet: rappauksen peitossa, muutamia näkyvissä $8-8,5 \times 13 \times 28$, muutama rautap. $7,5-8,5 \times 12 \times ?$, It. käytävän-osan pohjois-seinä rapp. peittämä. It. käytävä-osan käytävän kolvit: itäisin $8-8,5 \times ? \times 26-28$, toinen kolvi idästä $8-8,5 \times 12-13 \times ?$, kolmas kolvi idästä: (käytävien nurkkauksessa oleva kolvi) $8-8,5 \times 12,5-13,5 \times 27-28$. It. käyt. osan puun alla olevat porrastielet: $8-9 \times 12-13,5 \times ?$. Käytävän nurkkauksen latvia tiilet: melko uusia. (Huone 42 loppu)

L. Pettersson 1939.

HUONE N:o 44
täydellisesti

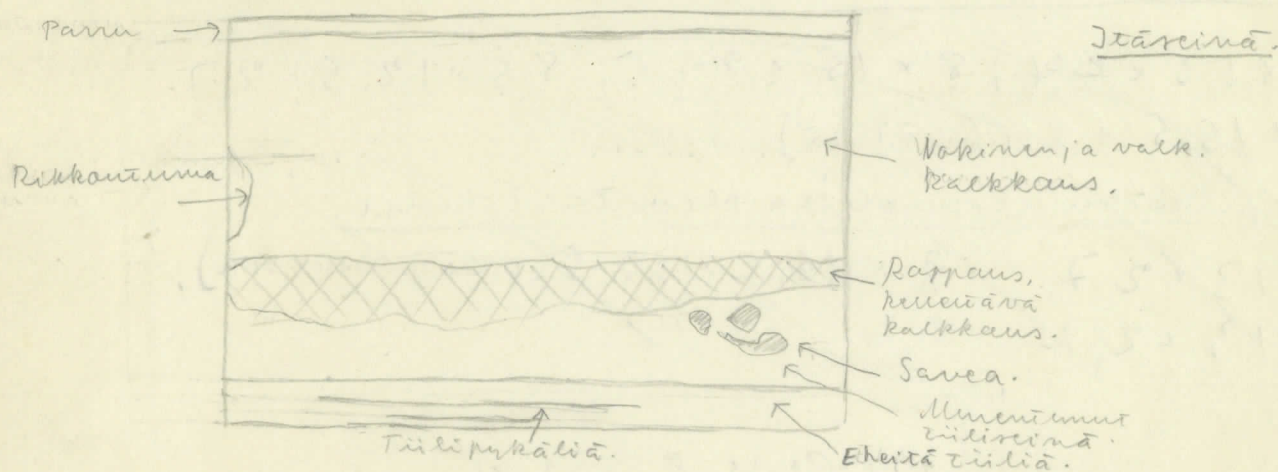
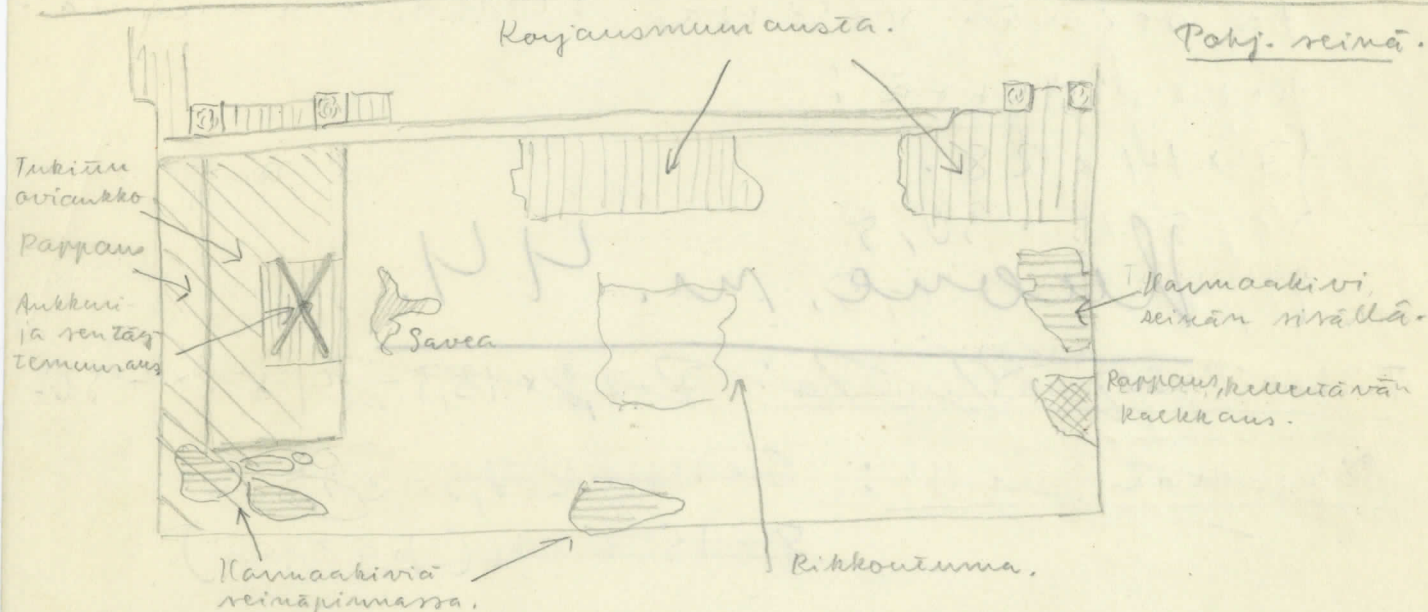
(SAUNA)

* Laasta: karkeata, harmaata.
 * Länssiseinässä ovi, itäseinässä ikkuna, laumaisnurkassa kiuas. Lattia harmaakivistä ja tiilistä.

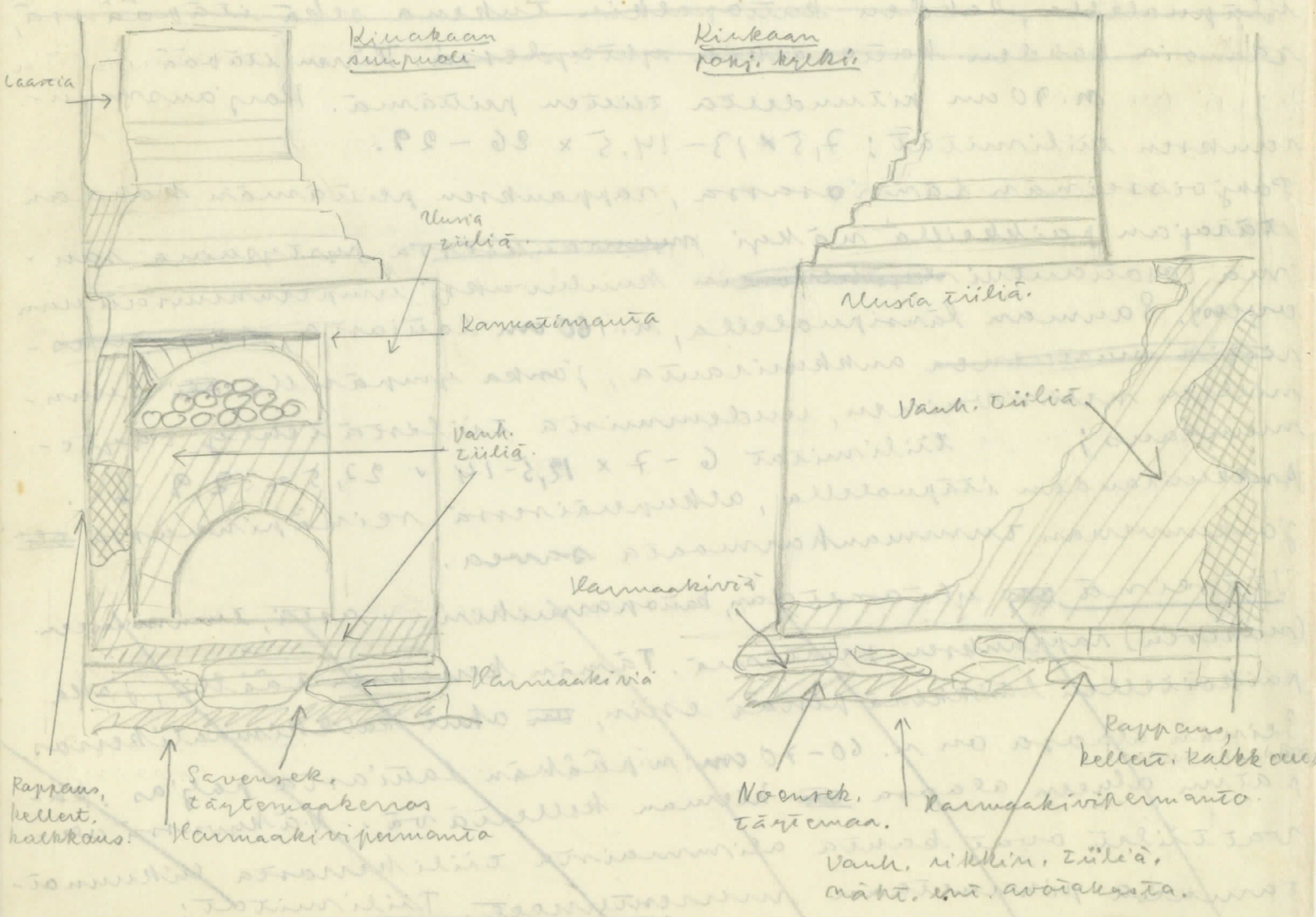
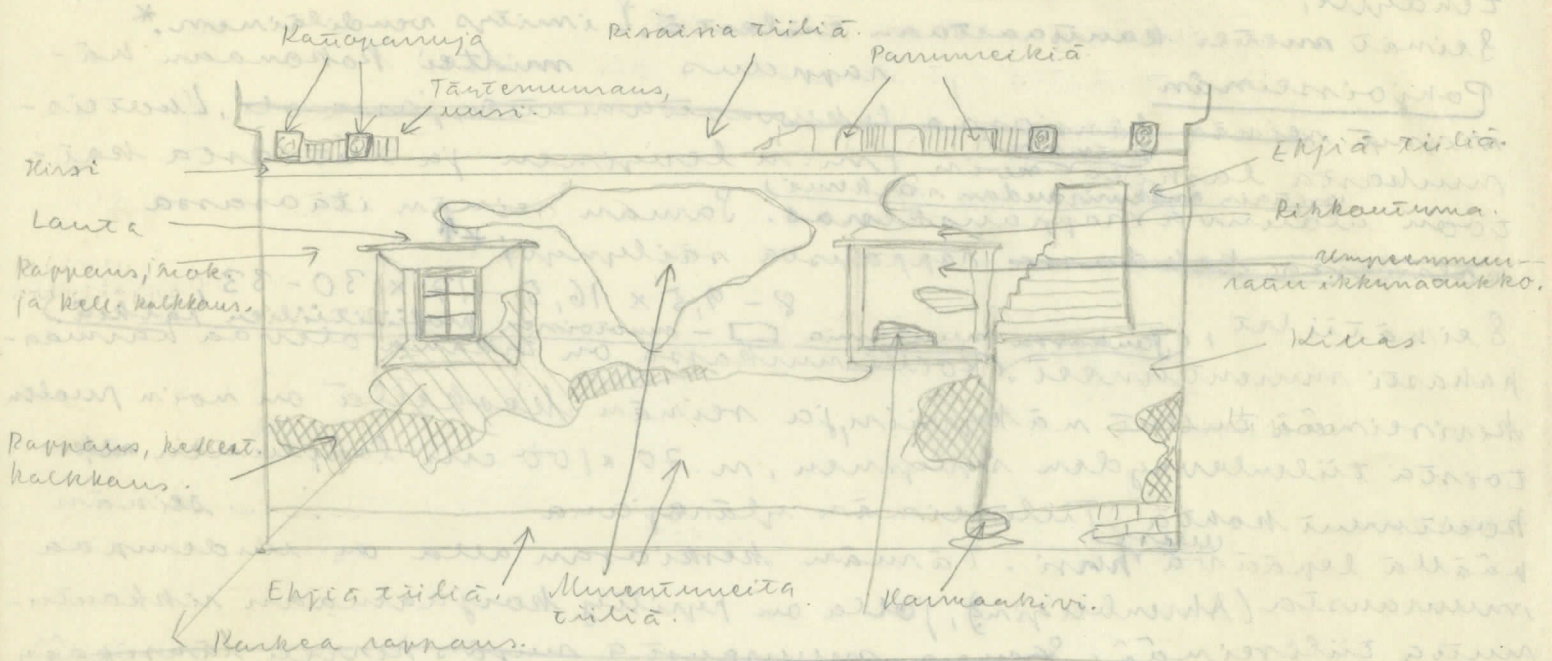
tämän päällä
 * alusma valkoinen, tämän päällä harmaa, siten näytetty ja pöytälimmaisen ^{galleen} valkoinen kalkkainkäs. Keillisnurkan alarajassa karkeata, pinnaltaan kellestävää musta reiniä. Rappaus (Vrt. rappausta).

Seinän länsiosassa, lattia-rajassa, muutamia harmaa-kiviä.

Itäseinän aluosa paljas n. 60-70 cm:n päähän lattiasta. Tiilet, kahla alimmaisesta tiilikerrasta lukuun otamatta, murentuneet. Mitat: 8-9,5 x 16-17 x 31-32 cm. ^(Seinän) aluosa rapattu. Rappauksen päällä ensin vahiminen, siten valkoinen kalkkain. Rapattu alusen alareunassa karkeampaa, pinnaltaan kellestävää rappausta.
 * Seinän keskiosassa, alup. permannanpinnan alapuolella, kaksi tiilipukälää, alempi 7 cm. levy, ylempi 3,5 cm.

Kuone suunnikkaan muotoinen, luonnonkivistä (ja tiilistä) tondylle, umpinaiselle alustalle rakennettu. Seinät muotoi kantaaltaan tiilestä. Limitys vendeläinen.*
Panjoisseinän rappaus mittei kokonaan nä-
 vinyt seinän länsiosaa lukuunottamatta, jossa on, luoteis-
 mukasta laskien noin 1 m:n levinen ja laiteista kai-
 toon ulottuva rappauskierros. Saman seinän itäosassa
 kahdessa kahdessa rappausa säilynyt; $\uparrow$
 8 - 9,5 x 16,5 - 17 x 30 - 33.
 Seinätiilet, (Jankkara muutama) - muotoinen profiilitiili (koko)
 pahasti murentuneet. Koillisnurkassa on takana olevaa karmas-
 kiviseinää tullut näkyviin, ja seinän keskellä on noin mal-
 toista tiilenleveyden m. 70 x 100 cm laajuisen
 kourunmuotoista. Tiiliseinän ylärajana seinän
 päällä lepäävä uusi kivi. Tämän keskioran alla on uudempaa
 muurausta (Ahrenbergin), jolla on pyritty korjaamaan rikkouk-
 suutta tiiliseinää. Saman muurausta myös kiven länsipuolella
 yläpuolella, kahden kattovalkin tukena sekä itäpäässä,
 samoin kahden kattovalkin välillä. Kiven itäpää-
 ssä on m. 90 cm pituudelta tiileen peittävä. Korjausmuu-
 rausten tiilimitat: 7,5 x 13 - 14,5 x 26 - 29.
 Panjoisseinän länsiosassa, rappauksen peittämän kändän
 itäosan paikkeilla näkyi ~~muurausta~~ pystysuoria sau-
 ma (osaantui ~~muurausta~~ kiviluokki ~~muurausta~~ uun-
 oven). Saman länsipuolella, m. 160 cm laajasta, ~~muurausta~~
~~muotoon~~ ankkurianta, jonka ympärillä ~~si~~ suun-
 muuraus; tiilimitat 6 - 7 x 12,5 - 14 + 22,5 - 29.
 Ankkuriantan itäpuolella, alkuperäisessä seinäpinnassa
 jankkuvan tummanharmaata savea.
 Itäseinä ~~on~~ yläosan, katonrakennin asti, tummaan
 (maholun) rappauksen peittämiä. Tämän kerroksen päällä, jolla
 paikoitellen lätkkinä pistää esiin, ~~on~~ ahut kalkkimalakeeras.
 Seinän alaosassa on m. 60 - 70 cm:n päänän laiteista pallas. ~~pa-~~
 lattu alueen alaosassa ~~on~~ hieman kelleitävä. Näkyvissä al-
 vat tiilet ovat kanta alimmaisista tiilikerrasta lukuunot-
 tamalla pinnastaan murentuneet. Tiilimitat:
 8 - 9,5 x 16 - 17 x 31 - 32 cm / Rappauksittaman oran etelä-

päässä ~~on~~ muutaman kirkon tammankarmasta sävelä. 2
Eteläseinä on ollut suunnilleen samantyyppinen muot-
teen rappauksen peitossa kuin itäseinä. Päässä ollut
kalkeus ~~on~~ vaihtelee karkkamalta kuin itäseinässä.
Seinän alaosaa ~~on~~ ilman rappausta n. 60-120 cm:n pääkän-
lattiasta, samoin yläosassa seinän keskiosan alaosaa.*
Väliseinän rajassa on muurissa olevan rytkälän päällä le-
vää vaakasuora nissi (samantyyppinen kuin pohjoisseinässä).
Tämän ja tiiliseinän välisen sauman suuren on kalkehilaas-
tim peittävä.

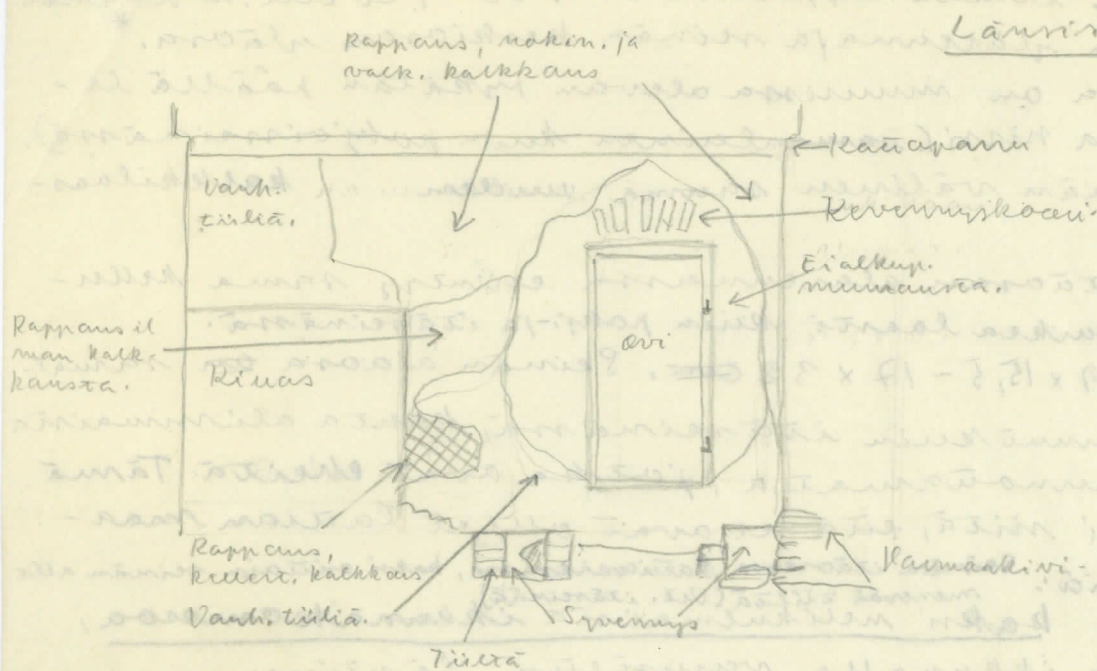
* Rapauksen alueen itäosan alareunassa esiintyy sama kellen-
täväkuvainen karkka laasti, kuin pohji- ja itäseinässä.
Tiilimitat: 8-9 x 15,5-17 x 32 ~~cm~~. Seinän alaosaa ~~on~~ samat-
la tavalla muurattu kuin itäseinässä, mutta alimmuista
tiilikkeistä lukuunottamatta, jotka ovat ehkeitä. Tämä
jatkuvan ilmeisesti siitä, että ne ovat olleet lattian mar-
kennuksen peittämiä. Seinän itäosassa lattioiden alla, kaksi erittäin seinän alle
Eteläseinässä ~~on~~ ^{menevää tiiltä (vrt. itäseinä)} kaksi melkumäistä ikkunakameroa,
josta itäinen on ikkunalla varustettu, läntinen on
muurattu.

Itäisen kameron sisempi leveys 95 cm, korkeus 90 cm.
Leveys ikkunankarmien kohdalla 57,5 cm, korkeus 75 cm.
Kameroa katon kolme ikkunaa kahden kallellaan olevaa
nokista lattiaa. Sisemmän lundun molemmissa reunois-
sa n. 3/4 cm:n levyinen puolipyröä ja lundun pituus-
suuntaan kulkeva kauru. Kamerossa ~~esiintyy~~ kahdenlaisia
rappauksia. Toinen peittää kameron pohjan ja oikeanpuoleisen
pielen alaosan ulottuen myös n. 1,5 cm:n vahvuiseen kenok-
sesta alla ja oikealla puolella olevaan seinäpintaan, jossa
se on muotunneen laastin päällä. Se tuntee olevan yhtey-
dellä itä- ja eteläseinän alareunassa olevan kellen-
tävän kanssa. Kameron vasemman pielen puolella
maalauskeua rappausta, valkoisen kalkehilaalin päällä.
Oikeanpuoleisessa piilessä näkyvät tiilet samansuuntaisina kuin
seinän muut tiileinä syjälleen asetettuna.
Läntinen ikkunakamera ~~on~~ 97 cm leveä, 100 cm korkea ja n. 15 cm
syvä. Yläreunassa näkyv kateena olevan, 2,5 cm:n vahvuisen
lundun sisäreuna. Kameron piilessä olevat tiilet ~~ovat~~ lappeel-
laan, suunnitellaan samantyyppisiä kuin seinätiilet. Kukka-
kamermuunnoksessa on käytetty tiiltä ja laamankiveä. Kameron
peräseinää peittää sama nokkinen kalkeus kuin itä- ja ete-
läseinää; päällä on valkoisen kalkeus.

Läntinen kamera on yhtä tiilenvahvuista matalammalla
kuin itäinen.

luumipölyjen harmaakivien ja mustakivilattian välissä on suippuolella ja keuhkukulmassa 6-8 cm vahva savusek. tärttemä-
keros.

* laki niderlandan kannattama.

* aviaukko suunnitettiin muotoon, ulkopuoli matala-
la suorakulmaisella mofililla varustettu, laki lautojen
päättämä.

Kuonon lounaismunkäsiä ~~kuonon~~ kuononkuvasta ja tiilistä tehdylle alustalle rakennettu tiilinen kirkas kirkaslatun lännisrinasta etelärinan läntisen kameran lännipieleen asti. Kiikkaan suu itään päin, 60 cm. leveä, 113 cm. korkea ja nelisivuinen, Varsinaisen tulipesän suu 50 cm. syvemmällä, triangulikaarta lähentelevällä ^{varustetun} pyöreällä 47 cm. leveä ja 45 cm. korkea. Tulipesän päällä kauraaaksi palaneet kiouskivet. Savutarvi, joka lähtee munnisuum ulapuolelta, ~~on~~ lännisvuotaan tasainen; kahjois- ja lännisruun alaosaa kapenee pyramidiinmuotoisesti ylöspäin. Savupiippu loppuu entiseen välikatun alapuolelle ja on sen ylin osa neljäkertainen pyrstymäin kelmoinen. Savupiipun takana kiikkaan päällyks on vaakasuora, ^{eteläpuolelta laastin peittävä.}

*Kiikaskivien ulapuolella laakea tymmiholvi.

Kiikkaassa kahdenlaisia tiiliä; vanhoja, ortuain kamaaksi palaneita on perustuksen päällä kahdessa kerroksessa, suun vasemmassa pielessä, tulipesän kaariessa ja kiikaskivien päällä olevassa holvissa, kiikkaan kahjoisen kyljen pää- ja alaosassa sekä kuonon etelärinan ja savupiipun välisessä täytemunkuksessa. Tiilimitat: kiikkaansuun alla, alimmat tiilet: $9 \times 16,5 \times 33$; kahjoisen suun alla: $9 \times 16 \times 2$; kiikkaansuun vasen piele: $7 \times 13 \times 28$; tulipesän kaari: $7,5 \times 14 \times 24$; kaaren päällä: $8 \times 14 \times 22-30$; $6 \times 2 \times 24$; kiikaskivien kahjoisen etuosaa: $5 \times 12 \times 25$; kiikkaan pohjoiskylki: $5-6 \times 11-12 \times 23-25$. Muut osat mustista tiilistä (~~Heinberg~~). Mitat: $6,5-7 \times 12-14 \times 27-30$.

(rappaus)

Lännisrinassa, kiikkaantousta sekä kiikkaan ja pohjoisrinan välillä olevan oven ympärystä lukumattomasti. Nocturni rappaus valkoisin kakkauksen peittämää. Oven ympärillä olevien tiilien välissä tummanharmaata kakkilaastia. Tämä ulatun paikoitellen rllämaimuteujen rappauksen päälle sekä luottisunkkaan. * Ovi on riisäänpäin auki. Sanganakoukku avonkaasim pohjoispielessä. - Tiilimitat: kiikkaan ulapuolella: $9 \times 16-18 \times 31$; kiikkaankyljen vieressä: $9 \times 16,5 \times 32$; $9 \times 16 \times 26$; oven alla: $9 \times 16 \times 32$; pielessä: $6,5-7,5 \times 12-13,5 \times 22-25$; $7,5 \times 14,5 \times 27$; $8,5-9 \times 13,5-14 \times 27-28$; oven ulapuolella: $7-8 \times 14-14,5 \times 29-29,5$; $10-10,5 \times ? \times 31$.

(ortuain)

* Seinän alaosassa, kiikkaan vieressä, kirkkaan ^{ortuain} kakkauksen peittämää rappausta, joka myös ulatun kiikkaan pohjoiskylkeen.

* Karinaakivisen pohj. nimän launiorassa, m. välikatkon ja verikatkon
keskinäiset 20 cm leveä ja 23 cm korkea ^{epäräimällisen} nelisivuinen kappale -
mys.

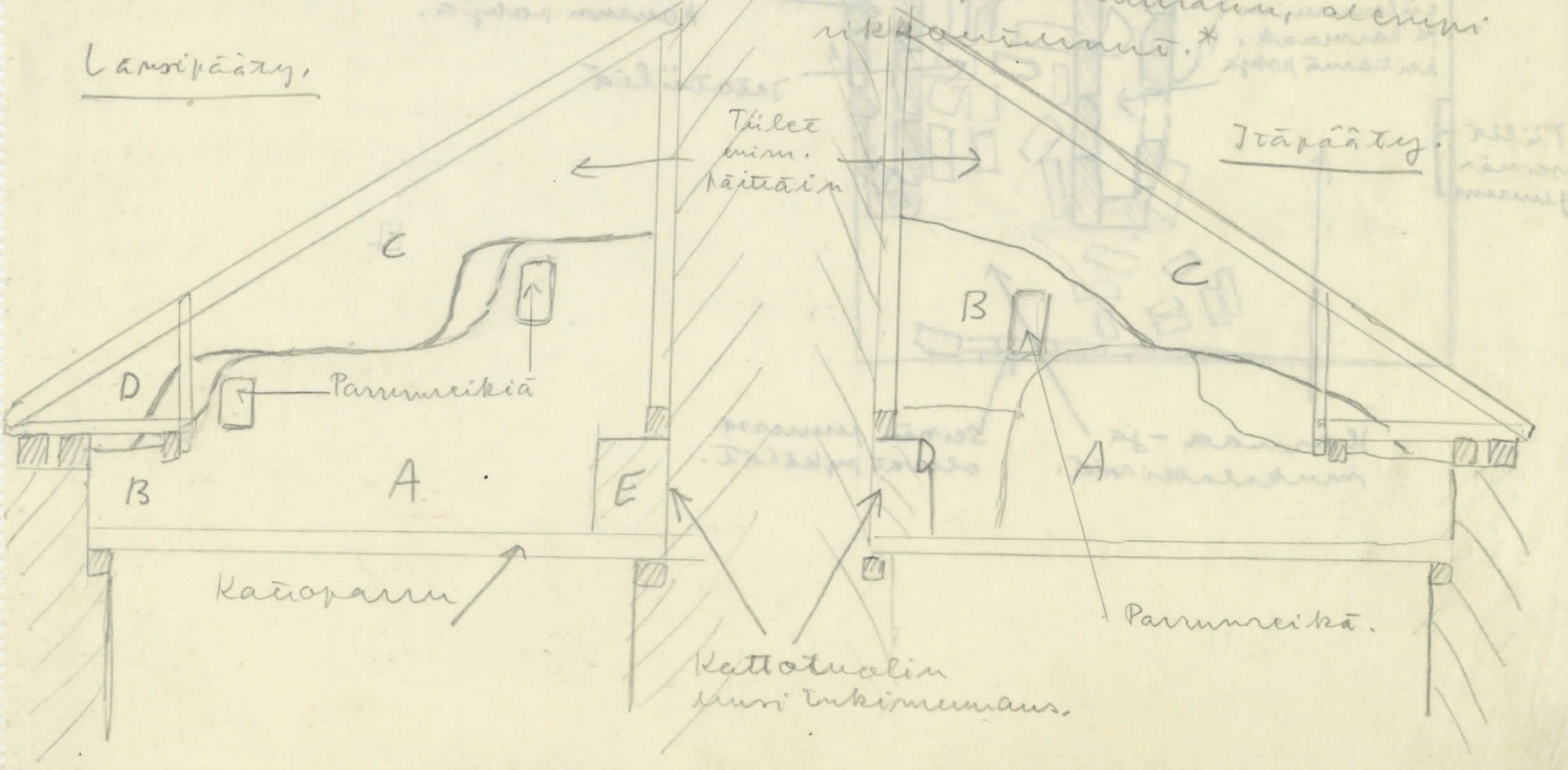
Välikatton kohdalla on 4 huoneen pötkki kulkevaa, minkä lisäksi vaikuttavaa katuoparrua, kaksi huoneen kummassakin päässä, suurista tiilistä muunnattuihin parunreikiin upotettuina. Pohj. seinästä ei ole muuta parunreikiä. Seinästä osassa kuitenkin parunien tasalla olevaa, takana olevaa karmmaakiviseiniä upotettu ja härsämmöllistä tiikimunausta; tiilimitat;

Välikatton parunien alareunan kohdalla pohj. ja eteläseinä muodostavat rykälän ja jatkuvat kapeampina glöspäin, pohj. ois. seinä karmmaakiviseinä (päälinnan eteläseinä), eteläseinä tiiliseinä n. 50cm. * Länni- ja itäseinä muodostavat niinikään rykälän katuoparrujen alareunan kohdalla ja jatkuvat suorakulmaisen kolmion muotoisina päätyinä nojaten päälinnan eteläseinää vastaan. *

Välikatton kohdalla on neljä huoneen pötkki kulkevaa parua, jotka lepäävät pohj. ja eteläseinän rykälän päällä olevien hirrien varassa, kaksi huoneen kummassakin päässä. Katuoparrujen päät ovat, kiukaan päällä olevia lukunnaamaita, uusien tiilien muodostamiin parunreikiin upotett. Kottilimukan sisimmällä parulla ei kuitenkaan ole tukimuurauksia länsipuolella eikä kaakkoispuolella itäisellä parulla ulkopuolella. (Kulkeutuu katolta)

Venikatto, viiden katuovien kannattama, lepäävät kolmen huoneen pituussuuntaan kulkevan hirren varassa, joista yksi eteläseinän päällä, yksi kiukaanseinän ulommaisen kien kohdalla ja yksi pohj. seinän vieressä.

Tiilipäätyjen alaosa on ^{yläosa} vähemmän ja tiukemmin karmmaisesti niittävän etelästä kohti. * Yläosa on kapeampi ja yhtenäisempi, onttain laastin niittämä. (Kulkeutuu). Lännipäädyssä kaksi parunreikää, joista ylempi onttain muunnattuihin, alempi

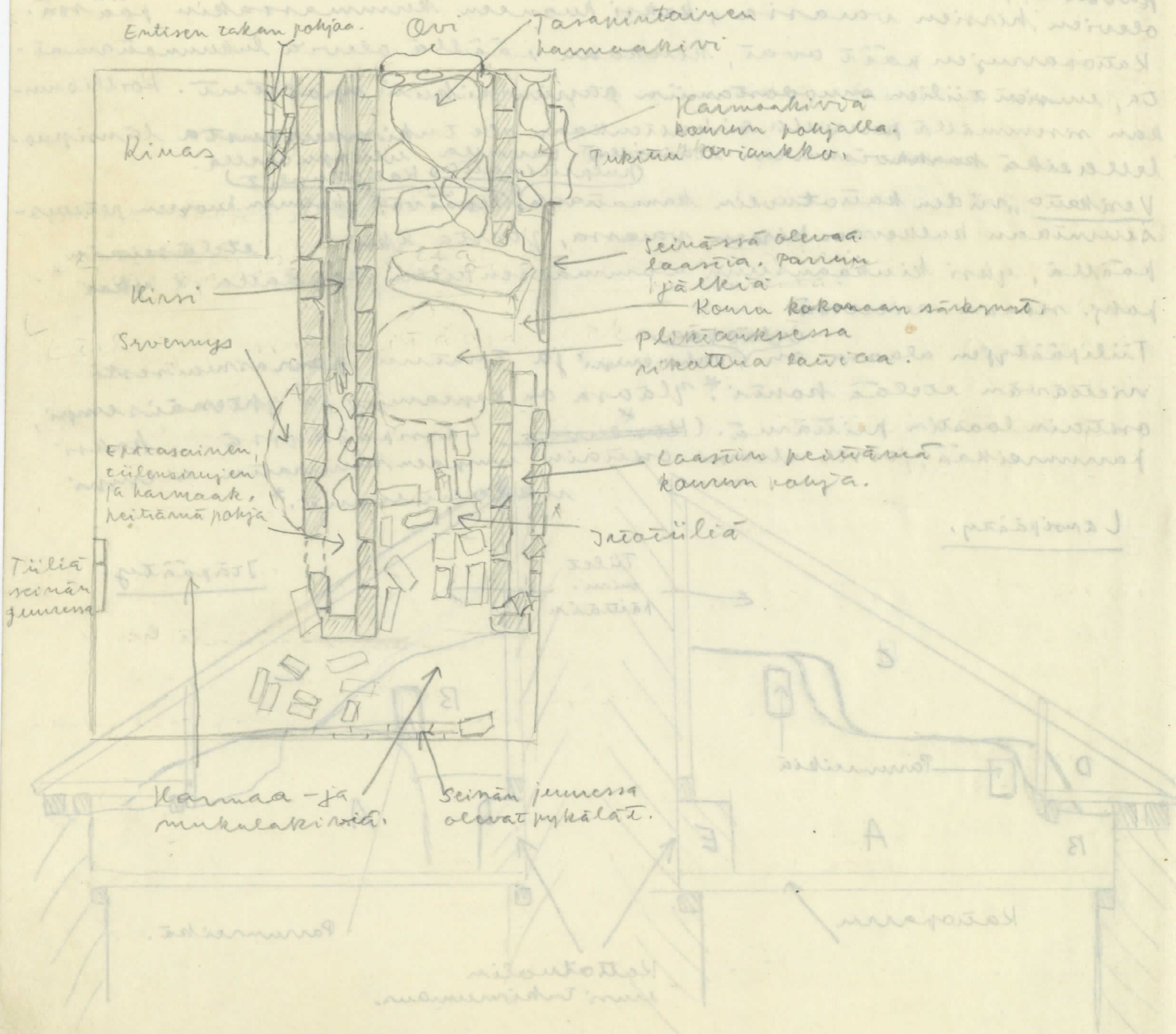

* Välikaton alapuolella:

X laastilla nidoitun

* Itäpäässä tiilet ovat poikiteisiin. Eteläisen
seinän itäosa nikkautunut.

Permuuta

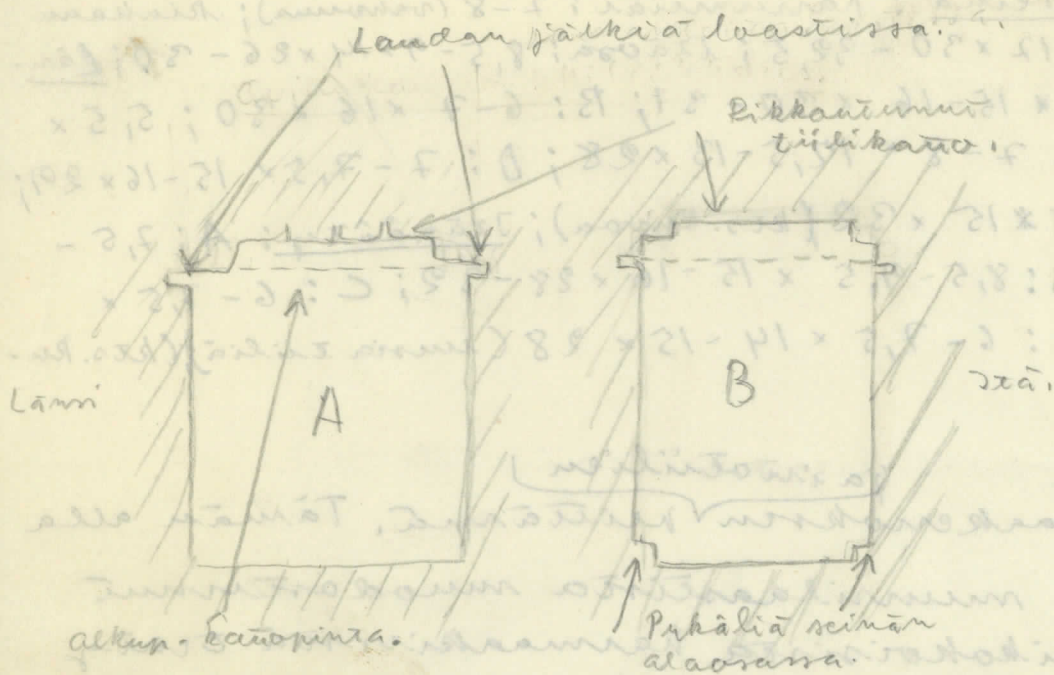
Tiilikennät*: Pohj. seinä: harjunnurjat: 6-7,5 x 16 x 30; ^(mura tiiliä) itäosa, harjunnurjan takana: 9-10 x 16 x 32 (mura tiiliä); harmaakivien välillä: 8 x ? x 24; 10 x 16 - 17 x 30; 7 x 12,5 x 27; 5 x ? x 26; 7,5-8 x 12-13 x 2; Eteläseinä: harjunnurjat: 7-8 (vakuum); kiukaan lämpölella: 8,5-9 x 12 x 30 - 32,5; itäosa: 8,5-9 x 14 x 26 - 30; Län-
 nireiät: A: 8,5-9 x 15-16 x 30 - 31; B: 6-7 x 16 x 30; 5,5 x 12 x 24 (kärkä); C: 7-8 x 12,5-13 x 28; D: 7-7,5 x 15-16 x 29; E: 5,5 x 13 x 20; 8 x 15 x 32 (ks. kuvaa); Itäpääty: A: 7,5-9,5 x 15 x 28 - 32; B: 8,5-9,5 x 15-16 x 28 - 32; C: 6-7,5 x 13-15 x 25,5-26; D: 6-7,5 x 14-15 x 28 (mura tiiliä); (ks. kuvaa).

(parioitiilien)

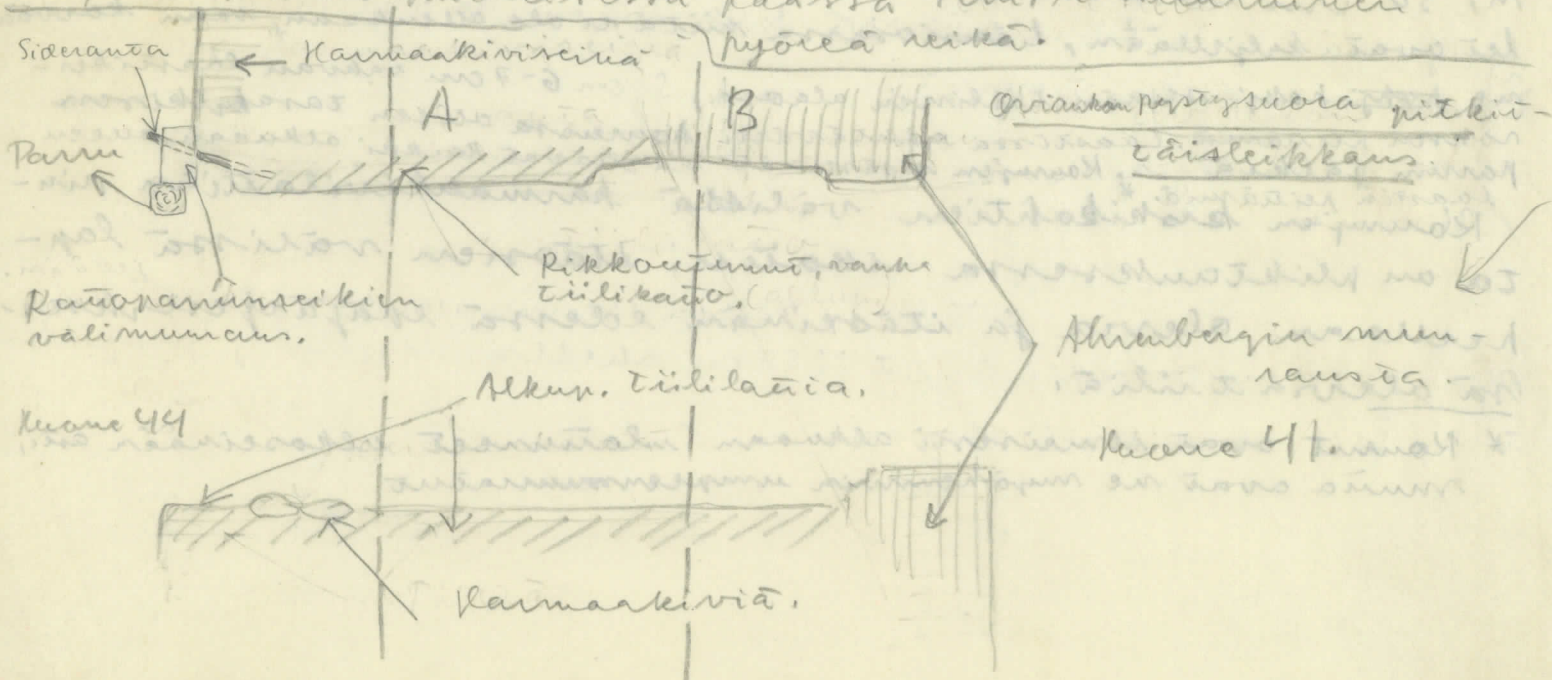
Perimä oli itämaakeruoksen peittävä. Tämän alla tiilensivun ja murellaastista muodostunut ^{epäsäännöllinen} keros. Alinna erikokoisista harmaakivistä tehty perimä. Laitian keskellä kuoneen pituussuuntaan kulkeva, 22-24 cm leveä, 30-40 cm syvä, 1-3 m pitki-
 täinen* tiilikeruoksen reunustama kouru, alkuen n. 100 cm itäseinästä ja ulatuen n. 60 cm länsiseinän alle, kiukaan ja oven välille*. Kourun länsiosassa myös-
 km länsiseinän alle ulatava lahanut ^{itomaalinen} kivi, jossa ok-
 samyrkkiä. Pöytä keskikohdan päällä ^{oliva} tiili, länsipäässä tuolia.
 Pohj. seinän juuresta ^{oliva} tiilimulleen rannalleinen sa-
 kennelma, alkuen n. 100 cm itäseinästä ja ulatuen n. 30 cm länsiseinän alle. Seinän puolella, täpäässä, tiili-
 le avat kelyllään, länsiosassa niitä ei ole ollenkaan, vaan kouraa
 me ~~pohj.~~ pohj. seinän tiilimä alaosa, 5 cm 6-7 cm vahvan laastiker-
 roksen peittävä. Laastissa nähtävästi kourusta alleen tarakylkeisen
 kourun jälkiä. Kourujen sisäseinät nähtävät kaikki alkuaan alle
 laastin peittäviä*. Kourujen keskikahtien välissä harmaakivilaitian pin-
 ta on pliktankossa rikattu. Itäosien välissä lap-
 heellaan, alavia ja itäseinän edessä epätasaisesti
 sa alavia tiiliä.

* Kourut ovat ilmeisesti alkuaan ulatuneet ulkoseinään asti, mutta ovat ne myöhemmin umpeutuneet.

Oviankan poikkileikkaus.

* Loppu n. 30 cm huoneen seinäpinnan sisäpuolella.
Kattotiilien ja parunseikkien murausten välillä
näkyvissä 3,5 cm levyä, oviankan suuntainen nideranta,
joka huoneenpuoleisessa päässä 1 cm:n suuruisen

Tiilimittat: latvan istotiehet: $6 \times 12 \times 22,5 - 24$; $9 \times 16,5 \times 31$;
 Karmut: $8,5 - 9 \times 16 - 17 \times 31 - 32$; profiilitiehet: $8 - 9 \times 7 \times 16 - 16,5$
 $\times 32 - 32,5$; karmujen ja harmaakivien välissä: $7,5 - 8 \times 12 - 13 \times 25,5 - 27,5$.
 $8 \times 14 - 15,5 \times 24 - 25$ (pääkiä).

Löytöjä: viimeä mukunuluria, nauvoja, liituriipunkap-
 palloja, pahvimassantap. aineesta yhtyä porvimainen
 erine.

Pohj. seinän länniosassa oleva sumpeenmuurattu
avikukko suunnikkaan muotoinen, ilman profiloimista,
 syytemmälle hiukan kapeneva. Lännipieältä voitiin seurata
 m. 100 cm, itäpieleä 255 cm, jonka jälkeen tuli vas-
 taan Ahrenbergin muuraus, joka myöskin puhkaistiin.
 Katto nähtävästi alkuaan tasainen, myöhemmin kesket-
 tä rikkoutunut. * Katto- ja pielitäilien välissä m. 6-7,5 cm
 korkea ja 7,5-18 cm syvä rako. Päällä olevien katuotielten laas-
 tissa laudan pätkiä. * Pielitiehet makiä ja paikoitel-
 len rikkoinaisia. Muutamain kahdin nokista kakkausta.
 Myöskin katossa olevat tiehet ja laasti makiä.

* Aukon reitissä, seinien ja aukonpujan rajassa, antiain sei-
 nien alla loppueleaan olevien tiilien ($6 - 8 \times 2 \times 28 - 31$) muodosta-
 mat yhden tiilikkeenä vakuutet pykälät.

Aukon pohjan muodostavat cheät ja katkennut tiehet.
 M. 30 cm. pohjan eteläreunasta on 30-70 cm leveä ja pohjan
 poikki kulkeva harmaa- ja mukulakivien muodostama
 vyöhyke.

Tiilimittat: piet ja katto: $9 - 10 \times 15 - 16 \times 30 - 33$; aukonpoh-
 jan eteläreunä: $8,5 - 9 \times 16 \times 32$; kerki- ja pohjoisosa: $2 \times 14 \times 30$;
 $2 \times 12,5 \times 31$; $2 \times 13 \times 28$; $2 \times 14 - 17 \times 30 - 31$; $2 \times 11 \times 27,5$; $2 \times 12,5$
 $\times 30$; $2 \times 12,5 \times 28$; $2 \times 14 \times 29$.

Tähtimurauksen tilinnot:

peräosassa ja ankkuriraudan ympärillä (Ahrensberg): $6-7 \times 12,5-14$
 $\times 27,5-29$; aukon keskellä, ankkuriraudan alla: $6 \times 11-13 \times 22-23,5$;
 $7,5 \times 12 \times 25$; $7 \times 13,5-14 \times 27,5-29$; $9 \times 17 \times 28$ (pätkeä); $7 \times$
 $16,5 \times 27$; $8 \times 6,5 \times 15,5 \times 31,5$ (~~muotoimen~~ ^{profiilitiili}); kannon lähellä: $5-6$
 $\times 11,5 \times 21,5-22$; $6-7 \times 12-13,5 \times 29-25$; $7-8 \times 12-13 \times 22-28$;
 $7 \times 16 \times 30$; $8 \times 12,5 \times 27,5$; $8,5 \times 15 \times 30$; lämpöpielen vieres-
 sä, ankkurin ja pienen välissä: $7 \times 14 \times 28$; $7,5 \times 12 \times 26,5$;
 $8,5 \times 15 \times 30,5$; aukon suun uläremmassa: $6 \times 13 \times 24$; 8×15
 $\times 29,5$; $8,5 \times 12,5 \times 27$; alkup. kattopinnan uläpuolella: $8-9,5 \times 13 \times 27$.

L. Petersson.

Huone 44 (etelärivin ulkopuolelle rakennettu "sauna").

L.J. Gardberg 1954.

Nämä muistimpanot tehtiin vuosina 1952-54, ja ne täydentävät niitä muistimpanoja, jotka Lars Pettersson teki vuonna 1939. Tämä siis ei tehdä kokonaishuoneesta k.o. huoneesta.

Huoneen julkisivut, yleisvaikutelma. Ulkopuolelissa tiilimuurauksessa on paljon korjattuja pintoja (mittapiirustukset E 44 ja E 46), mutta monesta kohdasta näkee kuitenkin, että alkuperäinen muuraus on vaasa-aikainen tiilimuraus vandiläisessä liimityksessä. Tällaista liimitystä on m.m. itäisessä julkisivussa (ainoastaan yhtä korjattua kohtaa lukuunottamatta), eteläisen julkisivun lännösassa ja paikoitellen myöskin läntisessä julkisivussa, joskin tämä suurimman osan on myöhäisempää korjausmuurausta. Sisäpuolella ovat seinien pinnat melkein kahtaaltaan (länniseinän oviaukkoa lukuunottamatta) vaasa-aikaista tiilimurausta vandiläisessä liimityksessä (mittapiirustus B 18). Ulkoseinät olivat rapautuneet ennen korjauksia.

Vaasa-aikaisesta liimityksestä otettiin seuraavat tiilimitat (tiilimitat nro 1):

$30,5 \times ? \times 9$	$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 10,5$
$30,5 \times ? \times 9$	$31,5 \times ? \times 9$	$32,5 \times ? \times 10$
$30,5 \times ? \times 9$	$31,5 \times ? \times 9$	$33 \times ? \times 9$
$31 \times 17 \times 9$	$31,5 \times ? \times 9,5$	$? \times 15,5 \times 9$
$31 \times ? \times 9,5$	$31,5 \times ? \times 9,5$	$? \times 16 \times 9$
$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 9$	$? \times 16 \times 9$
$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 9,5$	$? \times 16,5 \times 9$

Eteläisen julkisivun vaasa-aikaisista ovista otettiin seuraavat mitat erikseen:

$31,5 \times ? \times 8,5$	$32 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 10,5$
$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 9,5$	$? \times 16 \times 8,5$
$31,5 \times ? \times 9,5$	$32 \times ? \times 9,5$	$? \times 16 \times 9,5$
$31,5 \times ? \times 9,5$	$32 \times ? \times 9,5$	$? \times 16,5 \times 9,5$
$32 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 10$	$? \times 16,5 \times 9,5$
$32 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 10$	$? \times 16,5 \times 10$
$32 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 10$	$? \times 17 \times 9,5$

Länriseinä. Tiilimurausta. Julkisivua on monin paikoin korjattu uusilla tiilillä, mahdollisesti tämän vuorisadan alussa (mittapiirustus E 44). Sisäpuolella on kuitenkin pääasiassa vaasa-aikaista tiilimurausta (mittapiirustus B 18).

Länriseinän oviaukko on katettu tiilisellä segmenttihaavalla (paksuus = tiilen pituus). Kaari on niin loiva, että karmin yläreuna on ollut mura. Sisäpuolella näkee selvästi, että aukko kuuluu alkuperäiseen muraanukseen (mittapiirustus B 18). Alkuperäiset tiilet ovat

suurempaa kokoa. Muurauksessa on selvä raja näkyvissä. Aukon pidissä oleva uudempi muuraus on seinän pinnassa 20-55 mm leveä.

Aukon ulkopuolella on pykälä, joka menee aukon ympäri alapuolta kukuuntamatta. Pykälän leveys on sivuilla 20 mm, ylhäällä 16 mm. Syvyys on 11 mm. Oviaukon batossa oleva tiilimuuraus (seinän paksuus on 78 mm) on rakennettu paksujen ja leveiden lankkujen varaan. Yllämainittu tiilinen segmenttikaaresi on olemassa vain muurin ulko- ja sisäpinnoissa. Myöskin ulkopuolelisen kaarenen alla oleva suora pykälä on muurattu tavallisella suoralla limityksellä lautojen päälle. Oviaukon lankkukatto laskee ulospäin. Myöskin lattia, joka on harmaatakiveä, laskee hiukan ulospäin. Lattiassa olevia harmaakivien alla on, ainakin julkisivussa, 35-40 mm paksu kerros "näädlinkiveä".

Oviaukon kukuuntavasta muurauksesta otettiin seuraavat tiilimitat (tiilimitat nro 2):

28 x ? x 8	29,5 x ? x 8	? x 14,5 x 7,5
28 x ? x 9	29,5 x ? x 8	? x 15 x 7
28,5 x ? x 7	29,5 x ? x 8	? x 15 x 7
28,5 x ? x 7,5	29,5 x ? x 8	? x 15 x 7
28,5 x ? x 7,5	30 x ? x 7	? x 15 x 7
29 x ? x 7,5	30,5 x ? x 7,5	? x 15 x 7
29 x ? x 7,5	? x 14 x 7	? x 15 x 7,5
29 x ? x 8	? x 14,5 x 6,5	? x 15 x 7,5
29 x ? x 8	? x 14,5 x 7	? x 15 x 8
29,5 x ? x 7,5	? x 14,5 x 7	

Länniseinän historia on luultavasti seuraava: Seinä on rakennettu tiilistä vaasa-ajalla harmaakivipilarin päälle. Joskus myöhemmin on seinään puhkaistu reikä, josta on muurattu oviaukko. Mahdollisesti jo silloin, mutta ainakin osaksi myöskin myöhemmin, on seinän ulkopintaa korjattu perusteellisesti.

Käytävä, joka johtaa eteisaulaan (huoneeseen nro 41) oli unpeanmuurattuna ennen korjauksen alkua. Se otettiin auki, ja silloin havaittiin, että käytävän seinät olivat vaasa-aihaista tiilimuurauksia. Siinä on vandiläinen. (Mittapiirustus B 18).

Eteläseinän ikkuna-aukot. Toinen ikkuna-aukko (eteläisen) oli unpeanmuurattuna ennen korjauksia. Kun se otettiin auki todettiin, että se oli säilynyt vaasa-aihaissa muodoissaan; aukon seinät ovat vaasa-aihaista tiilimuurauksia, mitat ovat $32/33 \times 16 \times 9/10$ m. Aukko supistuu ulospäin, mutta karmien kohdalla ovat aukon seinät kohtisuorassa asemassa muuriin verrattuna. Vaasa-ajan karmi on ollut seinäpinnan tasossa; pyrkälää ei ole ollut. Aukon yläreuna on aina ollut sama ilman minkäänlaisia muurattua kaarta. Päällä oleva muuraus on ollut leveiden ja paksujen (3-4 m) laattojen varassa. Karmien kohdalla on aukon leveys 70 m ja korkeus 92 m.

Toinen ikkuna-aukko on ollut aivan samanlainen aluperin, mutta sen seinissä oli nyt ainoastaan korjausmuurauksia. Sitä on myöskin aikojen kuluessa hiukan pie-

nametty, karnin kohdalla oli sen suuruus 52×88 cm. Aukko entistettiin toisen aukon mukaan.

„Saunan” päädyt. Vaställä vuonna 1953 uusittiin saunan katto, ja silloin oli mahdollista tutkia saunan päätyjä myöskin sisäpuolelta (piirros 1; mittapiirustus B18, valokuvat 1439 ja 1440). Päädyissä on vaasa-aikainen nylän, sekä sen päällä uudempaa muurausta. Vaasa-aikaisen muuraus on suunnilleen 60 mm paksu, vandiläiistä limitystä. Päällä oleva osa on ainoastaan 30 mm paksu, tiilet ovat edestä katsottuna päittäin seinässä.

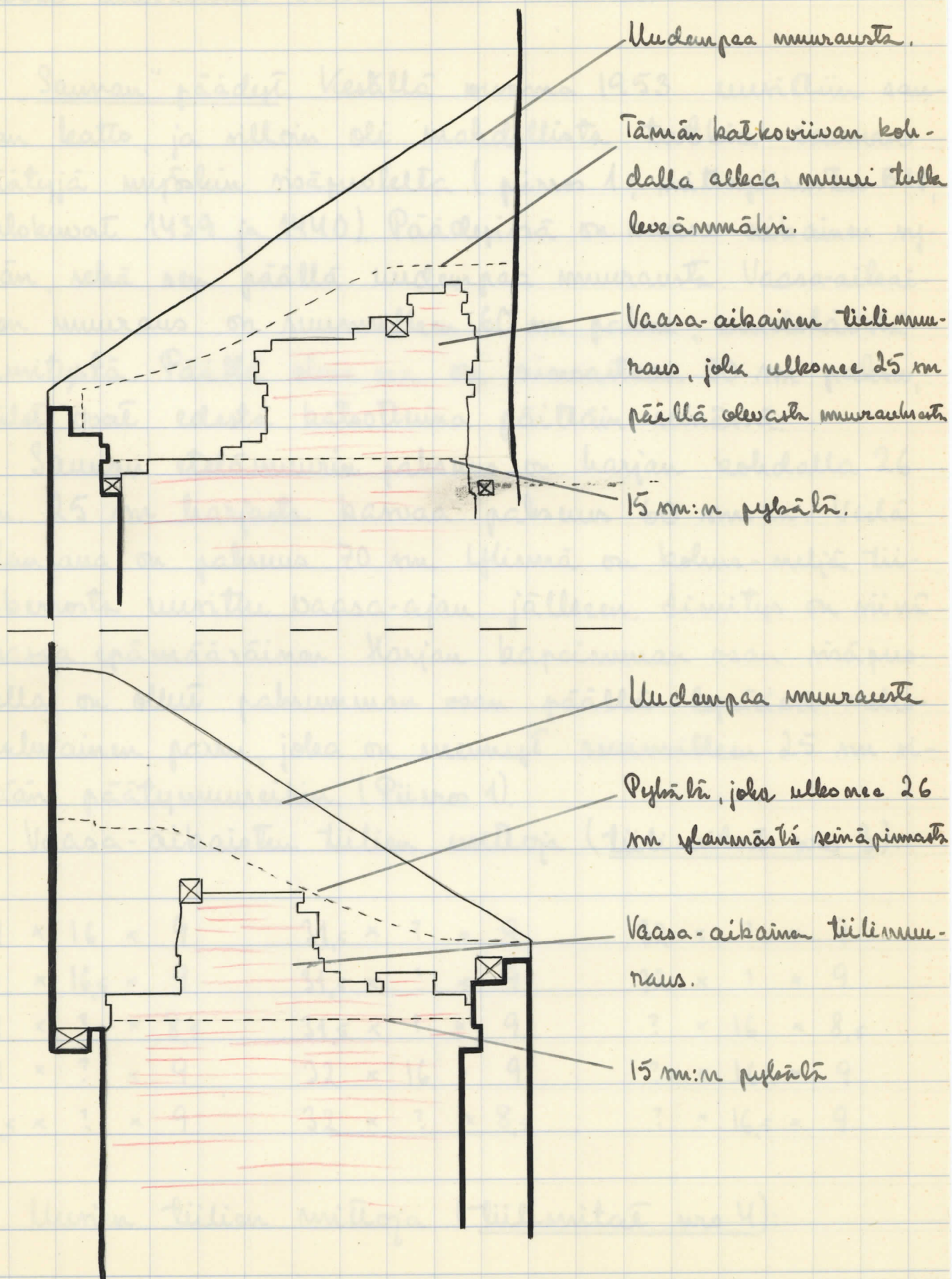
Saunan etelämuurin paksuus on harjan kohdalla 26 cm. 25 mm harjasta karsaa paksuus 60 mm:iin. Vielä alempana on paksuus 30 cm. Ylimmä on kolme-neljä tiiliberrosta uusittu vaasa-ajan jälkeen. Limitys on niimi osassa epämääräinen. Harjan kapinuman osan sisäpuolella on ollut paksuuman osan päällä lepäivä neliskulmainen parvi, joka on mennyt suunnilleen 25 cm riidan päätymuureihin. (Piirros 1).

Vaasa-aikaisten tiilien mittoja (tiili mitat nro 3):

$31 \times 16 \times 9$	$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 9$
$31 \times 16,5 \times 9$	$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 9$
$31 \times ? \times 8,5$	$31,5 \times ? \times 9$	$? \times 16 \times 8,5$
$31 \times ? \times 9$	$32 \times 16 \times 9$	$? \times 16 \times 9$
$31,5 \times ? \times 9$	$32 \times ? \times 8,5$	$? \times 16,5 \times 9$

Murien tiilien mittoja (tiili mitat nro 4):

Piirros 1. Päädyt sisäpuolelta katsottuna. Kaavan 1:50.

$$29 \times 14,5 \times 7,5$$

$$29 \times 15 \times 8$$

$$29,5 \times 15 \times 8$$

$$29 \times 15 \times 7,5$$

$$29,5 \times 15 \times 7,5$$

$$? \times 15,5 \times 8$$

$$29 \times 15 \times 7,5$$

Kiuas. Huoneen lounaiskulmassa oleva kiuas (piirroset 2-4, mittapiirustus B 18, valokuvat 324-326) purettiin korjaustöiden yhteydessä. Pööröksien yhteydessä esitellyjen havaintojen lisäksi voidaan mainita:

Kiuksaan yläosa oli muurattu aivan uusista tiilistä, mahdollisesti rekonstruointi Ahrenbergin ajalta. Huhta oli savupiippu (joka päättyi välikaton tasolle), suunnilleen puolelta pohjoiskyljestä ja melkein koko eturion, sekä ylempi kaari kahta eteläisintä tiiltä lukumattamatta (piirros 3). Vanhaa oli alampi kaari ja suunnilleen puolelta pohjoiskyljestä.

Kiuksaan alla oli harmaatakiviä ja saven- ja moreenista maata, sekä joukko rikkinäisiä, kaikista päättelemään vaasa-aikaisia tiiliä, jotka pohjoiskyljensä ulkonivat 5-10 mm kiuksaan seinästä. Nämä tiilet kuuluvat mahdollisesti vanhempaan tällä paikalla olleeseen aivotekseen.

Pohjoiskyljensä olevien vanhojen tiilien mittoja (tiili-
mitat nro 5):

$$27 \times ? \times 7$$

$$28,5 \times ? \times 7,5$$

$$? \times 13 \times 7,5$$

$$27 \times ? \times 7$$

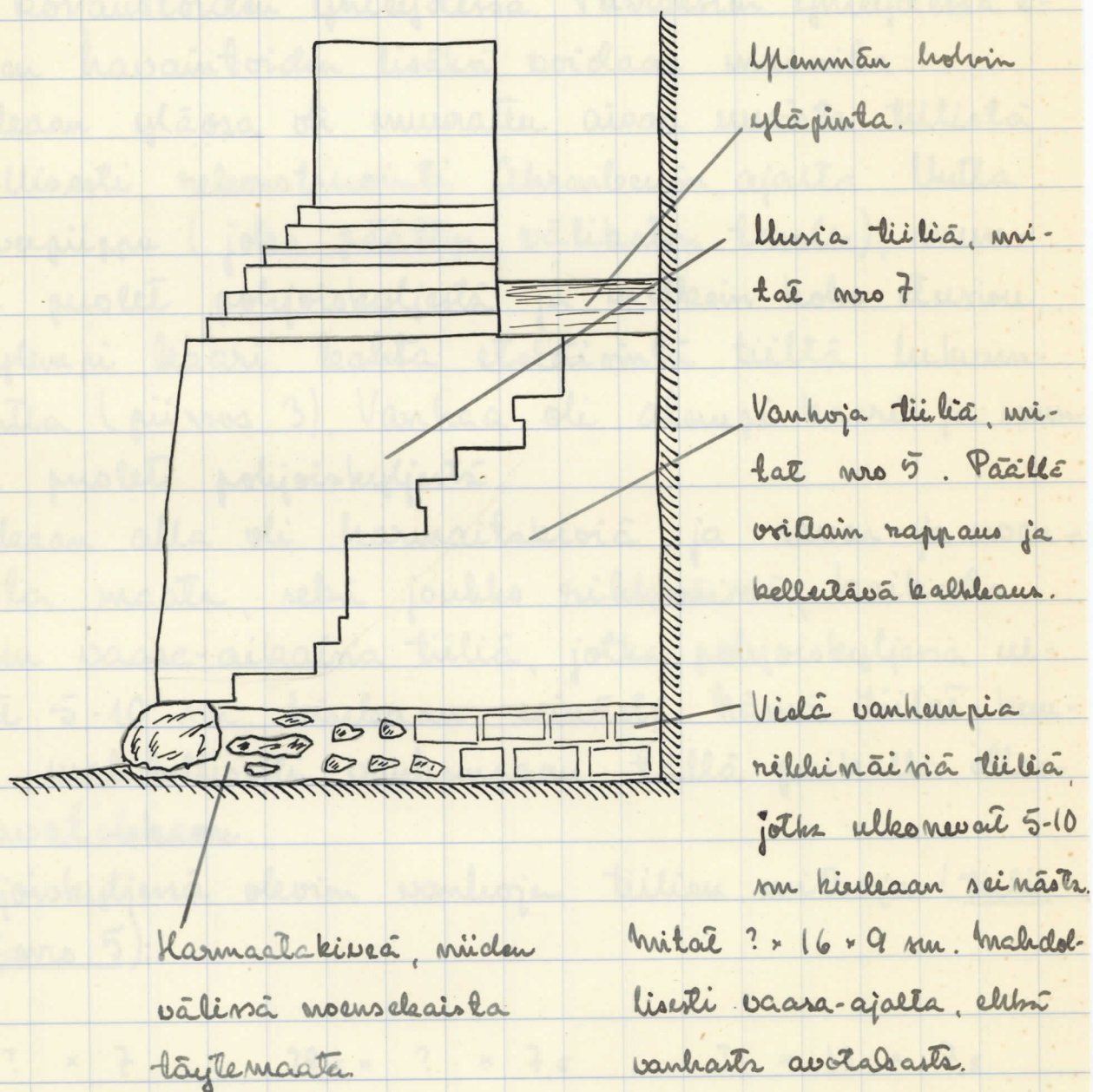
$$? \times 12 \times 7,5$$

$$? \times 14 \times 7$$

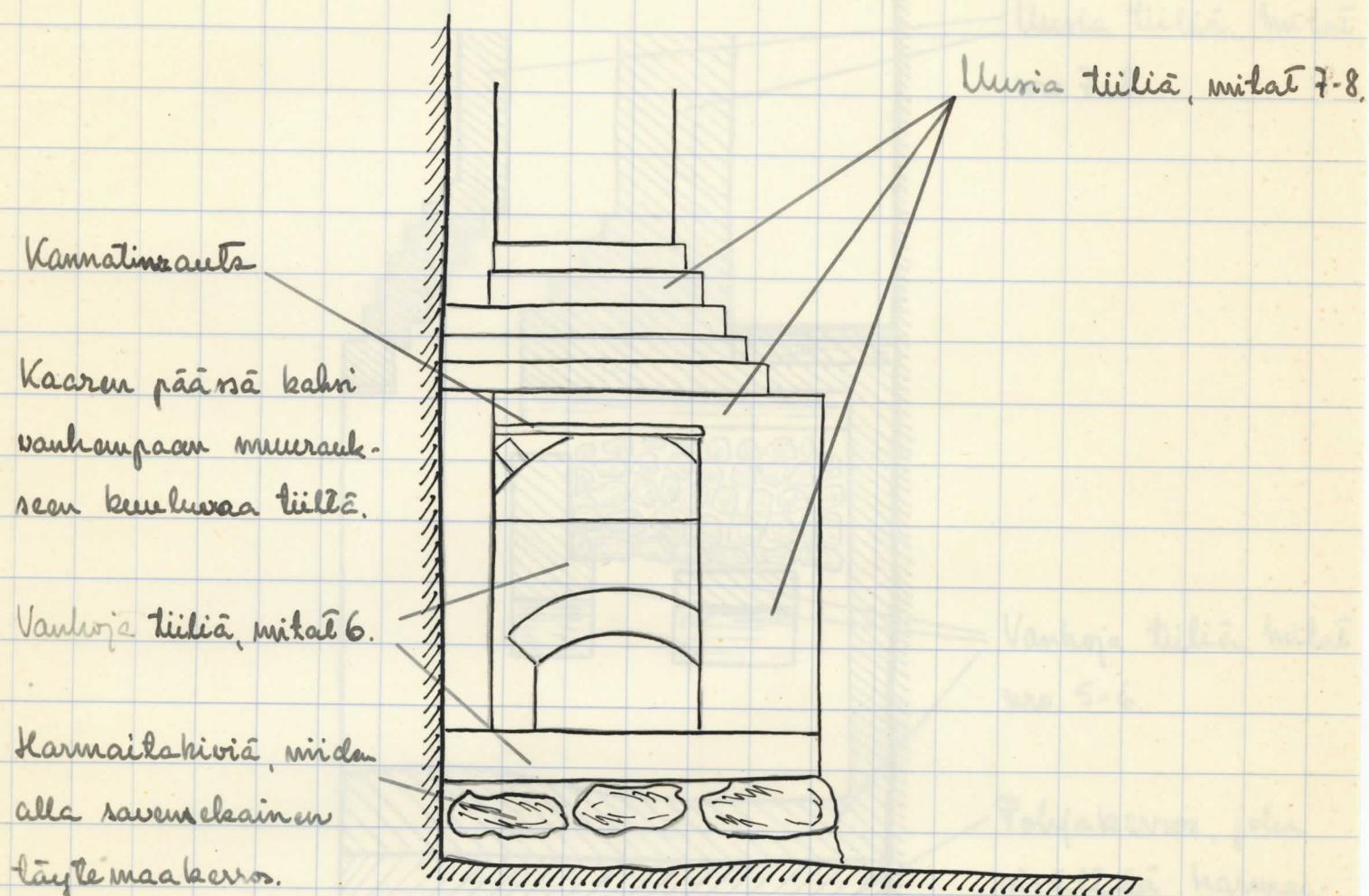
$$28,5 \times ? \times 7$$

$$? \times 13 \times 7$$

Piirros 2. Kivisaan pohjoiskylki, suunnilleen kaavaan 1:10.
Tarkka mittaus mittepiirustuksessa B 18.

Piirros 3. Kiuksaan suupuoli, suunnitteen kaavaan 1:20.
Tarkka mittaus mittapöytäpiirustuksessa B 18.

Kiuksaan kaarissa olevien vanhojen tiilien mittoja (tiili-
limitat nro 6)

$$27,5 \times 13,5 \times 7,5$$

$$27,5 \times ? \times 7$$

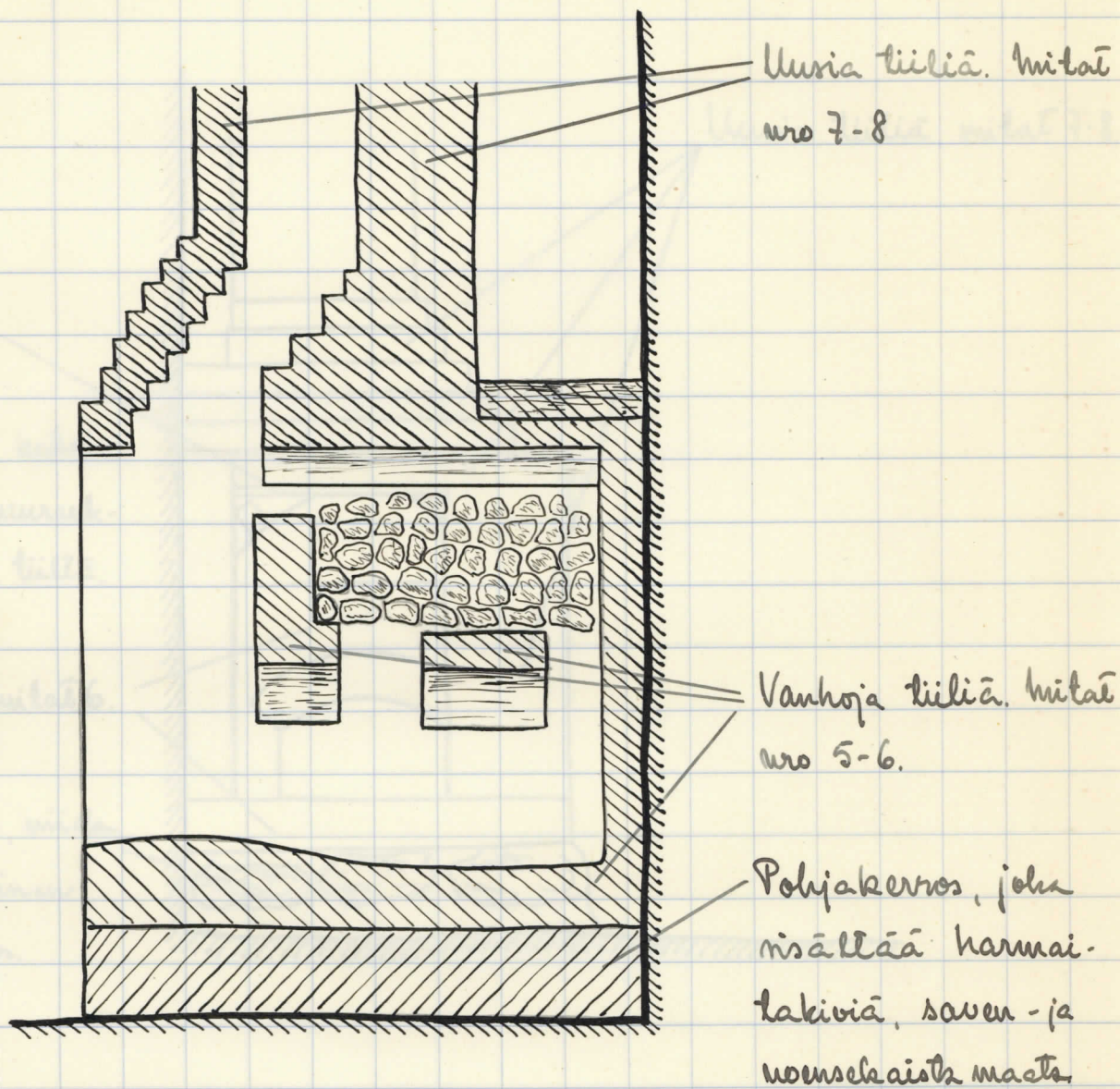
$$28 \times 14 \times 8$$

$$30 \times ? \times 7,5$$

$$31,5 \times ? \times 8,5$$

$$? \times 13,5 \times 7,5$$

Piirros 4. Kiulsaan pylvysuora leikkaus eteläänpäin lattiasta. Tärkeä leikkaus mittapöytästä B 18.

Pohjoiskyljessä olevien uusien tiilien mittoja (tiili-
mitat nro 7):

$$27.5 \times 14 \times 7$$

$$28 \times 13 \times 7$$

$$28 \times 14 \times 7$$

$$28 \times 14 \times 7$$

$$28 \times 14 \times 7$$

$$28 \times 14,5 \times 7$$

Kiukaan ylemmässä kacerassa olevien muovien tiilien
mittoja (tiilimitat nro 8):

$$23 \times 12 \times 6,5$$

$$25 \times ? \times 6,5$$

$$25,5 \times 13 \times 6,5$$

$$24 \times ? \times 6,5$$

$$25 \times ? \times 6,5$$

$$? \times 13,5 \times 7$$

$$24 \times ? \times 7$$

$$25,5 \times 11,5 \times 6,5$$

Kun kinas purettiin havaittiin ettei se millään
tavalla ollut liitoksessa seinien kanssa. Seimät olivat
kiukaan takana laatuallaan kauniste vasa-aikeisten
muurausta vordiläisessä limityksessä.

HUONE N:o 45

Tiilet

Huone No 45. (Länsitornin väliterros.)

Pohjois-Seinä. Seinä enimmäkseen kivimurausta, osittain tiilimurausta. Huone No 46:een johtava ovi aukko tiilimurausta. Aukon piilet: Sekalaisia tiiliä $9,5-10 \times 13-13,5 \times 28-28,5$, $8-8,5 \times ? \times 27$, $6-6,5 \times 12,5 \times 22?$, muutamia kantillaan: $? \times 12,5-13 \times 27,5-28$, $? \times 14 \times 31$.

Ovi-aukon latvia tiilet: $? \times 11-12 \times 22 \times 25$, $? \times 11 \times 20$, $? \times 12 \times 26-26,5$. Ovi-aukon latvia pohjois ja eteläpäässä mahd. myöhempiä korjausmurausta: $8 \times 13,5-14 \times 30$. Sekä melko uusia $6,5-7 \times 14-14,5 \times 30$. Ovi-aukon kulmat: sekalaisia, enimmäkseen patkia $8-8,5-9 \times ?$, $8 \times 12 \times 27$, $9 \times ? \times 30$, $7,5 \times ?$.

Seinässä ovi-aukon päällä pieni ala tiilimurausta: $8 \times 11,5-12,5 \times 27$. Seinässä alhaalla ovi-aukon alla korjausmurausta: tiilet enimmäkseen $7 \times 15-15,5 \times 29-30,5$, muutamia: $6,5 \times 14,5-15 \times 30$, $7,5 \times 15,5 \times ?$, $8 \times ? \times 31$.

Ovi-aukon ja länsinurkan väli kar. kivimurausta, paitsi alhaalla muutama varvi tiilimurausta, enimmäkseen $8 \times 14 \times 31$, muutamia: $7 \times 14 \times ?$, $7 \times ? \times 29,5$, $7,5 \times 14,5 \times ?$, $8,5 \times ?$. Tiilien leveys (14) otettu vain muutamista tiilistä. Seinässä ylhäällä kattoparrujen välissä: $8-8,5 \times 14-14,5 \times ?$, $7-7,5 \times ?$, $10 \times ?$.

Etelä-Seinä.

Seinä enimmäkseen kivimurausta. Huone No 50:een johtava ovi aukko tiilimurausta, aukon itäpielen tiilet: enimmäkseen $8 \times 14,5-15 \times ?$, $8 \times ? \times 29-30-31$, $9 \times ? \times 31$, $8,5 \times 13 \times 31$. $8 \times 12,5 \times 26$, $8 \times 13 \times 28,5$, $8,5 \times 13 \times ?$, $8 \times ? \times 27,5-28$, $9 \times ? \times 28$, $7,5 \times ?$.

Aukon länsipieli enimmäkseen uudempaa korjausmurausta. Vanhoja sekalaisia tiiliä. Sekä muutamia melko uusia tiiliä. Pielen pohjois kulmat vanhemmaa murausta $8 \times 14 \times 29$, $8,5 \times 13,5 \times 31$, $8,5 \times 13 \times 29$, $9 \times 14 \times 30$, $8,5 \times 14,5 \times ?$. Seinässä aukon yläpuolella uudempaa korjausmurausta vanhoilla tiilillä.

Seinässä alhaalla muutama varvi korjausmurausta: $6-7 \times 14-15 \times 30$.

Seinässä ylhäällä kattoparrujen välissä: $9 \times 13,5-14 \times ?$, $8,5 \times 13 \times ?$, $6,5-7 \times ?$.

Huone N° 45.

Itäinen seinä. Seinä osittain kivi-, osittain tiili-
muurausta. Seinän keskellä suuri umpeenmuuraat-
tu aukko. Aukon sisään on muurattu nykyinen ikku-
na*aukko. Suuremman (vanhemman) aukon tiilet:
 $9-9,5 \times 13-13,5 \times 27,5-28,5$. muutamia: $8,5-9,5 \times 13-13,5 \times 26,5-29$,
holvi: $8,5-9 \times 13 \times 27,5-28$, muutama: $8-8,5 \times 13 \times 26,5-28$.

Isonnan aukon umpeenmuuraustiilet eli ny-
kyisen ikkuna-(*aukossa ei ole ikkunaa vaan luukku)
aukon tiilet: pielissä sekä seinäpinnassa (vanhem-
man aukon sisäpuolella) $8 \times 13-14 \times 29,5 \times 31$, vähempi
osa $8 \times 12-12,5 \times 29,5-31$, $8 \times 14-15 \times 29 \times 31$, muutamia $8,5-9 \times 13 \times 31$,
 $7,5 \times 13 \times 31$, $8 \times 13 \times 29$, $7,5 \times 12,5 \times 30$.

Aukossa ylhäällä, puiden välissä oleva muuraus:
 $5-5,5 \times 11,5-12 \times 24-24,5$. Aukon itäseinässä, puu-luukun
yläpuolella: $5-5,5 \times 11,5-12 \times 24-24,5$, luukun alapuolella: se-
kalaisia pätkiä: $6-6,5 \times 13 \times ?$, $8 \times ?$, $9,5 \times 13,5 \times ?$.
Aukon lattia tiilet: $? \times 13,5-14 \times 31$, $? \times 14 \times 30$, $? \times 15,5 \times 31$.

Läntinen seinä.

Seinä ja seinältä oleva ikkuna-aukko enim. rappo-
peit. Tiilet sekalaisia. Ikkuna-aukon eteläpieli: ko-
meron yläpuolella muutama tiili näkyvissä $6-6,5 \times ? \times 23-24$,
Pielen kulmassa: $7,5 \times ? \times 32,5$. Komeron tiilet: $6-6,5 \times 11,5-12,5 \times 23-23,5$, muutama: $6 \times ? \times 22,5$, $6,5 \times ? \times 21,5$, $5,5 \times ? \times 24$, $? \times 14 \times 31$.
Komeron pohja $8 \times 13,5-14 \times 29-30,5$.

Ikkuna-aukon pohjais-pieli: muutama näkyvissä
 $8,5 \times ? \times 31,5$, $8,5 \times 16 \times ? \times 31,5$, $6,5 \times 12 \times 23$, Pielen komero: $6-6,5 \times 11,5-12,5 \times 22-23,5$, $7,5-8 \times ?$, Ikk-aukon pohja (lattia) $6,5-7 \times 14,5 \times 30$, $7 \times 15 \times 29$, $? \times 12,5-13 \times 29-29,5$, $? \times 13,5-14 \times 31-32$, $? \times 16 \times 30,5$,
sekä lattia tiiliä muutama: $? \times 24 \times 25$, $? \times 25 \times 27$.

Ikk-aukon sivu-penkit: $8 \times 13,5-14 \times 31$, $6 \times 13 \times ?$, $8,5-9 \times ?$,
 $8 \times 15 \times ?$, $7,5 \times 17 \times ?$.

Ylhäällä, nykyisen ikkuna-aukon yläpuolella,
vanhemman ikkuna-aukon holvi sekä osa ikkuna
aukon pieliä jälillä. Holvin tiilet: enimmäkseen: $9 \times 13,5 \times 27,5-28,5$, Vähempi osa: $8,5-9 \times 13,5 \times 27,5-28,5$, sekä muutamia
 $8 \times ? \times 27,5-28$, $8 \times 12,5 \times ?$, $8,5 \times 14 \times ?$ (~~$8,5 \times 14 \times ?$~~) $9 \times 14 \times ?$ $9,5 \times 13-13,5 \times ?$.
Aukon pielissä vain muutamia tiiliä: sama suuruus, se-
kä lisäksi muutamia har. kiviä.

Huone No 45

Etelä- ja länsiseinien nurkkauksessa oleva (Spiraaliportaiden) porrashuoneen seinä.

Seinä enimmäkseen rappauksen peittämä. Seinällä olevan ovi-aukon kulmien tiilet: $9-9,5 \times 13-13,5 \times 27-28,5$, muutama $8,5 \times 2-12,5 \times ?$. Seinässä ovi-aukon päällä olevan holvin tiilet: $9 \times 13,5 \times ?$. Holvin umpeenmuuraus seinässä ylhäällä ovi-aukon yläpuolella: $8 \times 14 \times 31$, $8 \times 16,5 \times 30$, $9 \times 15 \times 30$, ump. muuraustiiliä vain muutama näkyvissä. Seinässä ylhäällä lähellä länsinurkkaa muutama tiili kantillaan: ( ) $9,5 \times 13,5 \times ?$. Seinässä ylhäällä katioparrujen alla pieni ala korjausmuurausta vanhoilla sekal. tiilillä, samoin alhaalla ovi-aukon alapuolella.

I: FV & Itämeri?
II-III: E. Kartano: } 1939

Huone 46 (ja 46A)

- I Huone 46. (tilet)
- II Kiviansi: Latti
- III Käytävä 46 A: Kiviansi I-III

Huone No 46. (Väliteros)

Eteläinen seinä. Seinä kokonaan tiilimuurausta. Tiilien muurus seinässä alhaalla, lattiasta noin 7-8 var-
viin asti koko seinän pituuden: enimmäkseen $8-8,5 \times$
 $12,5-13,5 \times 27,5-28$, muutamia $8 \times 12,5 \times 26$, $9-9,5 \times 13 \times 27,5-28$, $10 \times ? \times$
 28 . * Edellisen yläpuolella, koko seinän korkeuden, enim-
mäkseen: $9-10 \times 13-13,5 \times 27-28,5$, muutamia $9,5 \times 14 \times ?$, $8 \times 12,5-$
 $13,5 \times 27$. Seinän ylä ja ala-osan muuraus mahdollisesti
saman aikuisia vaikka tiilet ovat eri kokoa.

Ovi-aukon ja länsinurkan välillä seinässä ylhäällä
korjausmuurausta, tiilet kantillaan, melko uusia $7,5? \times$
 $15 \times 29,5$.

Itäinen seinä. Seinä kokonaan tiilimuurausta sei-
nän eteläpuolella ylhäällä holvi, (jossa ei ole pieniä näky-
vissä): $8 \times 13-13,5 \times ?$, $8-8,5 \times 15? \times ?$, $7,5 \times 15? \times ?$, $10 \times 14 \times ?$. Seinässä
holvin yläpuolella muutamia näkyvissä: $9,5-10 \times ? \times 27,5$. Hol-
vin alapuolella seinässä: (mahdollisesti vanhempaa um-
peenmuurausta) sekalaisia $8 \times ? \times 28$, $8,5 \times ? \times 27$, $8,5 \times ? \times 28,5$, $8,5 \times 13 \times ?$,
 $8 \times ? \times 25$, $9 \times ? \times 28$, $9,5 \times 13,5 \times ?$, $9,5 \times 14,5 \times ?$, $9 \times ? \times 30$, $9 \times ? \times 33,5$.

Seinän pohjois-puoli korjausmuurausta, enimmäk-
seen melko uusilla tiilillä $7 \times 13,5 \times 27-28,5$, sekä muutamia
vankoja sekalaisia tiiliä

* Eteläseinä: Puukomeron vieressä, seinällä muuta-
ma tiili: $6 \times 11,5 \times 22,5$.

Huone No 46.

Läntinen seinä. Seinä, enimmäkseen, sekä ikkuna-
aukko holveineen koryausmuurausta, tiilet enimmäk-
seen melko uusia: $7-8 \times 15 \times 28-29$, sekä muutamia van-
hoja sekalaisia tiiliä. Seinässä alhaalla pieni, ala-
etelänurkasta seinän puoliväliin saakka vanhempiä
kivi- ja tiilimuurausta: $9,5-10 \times 13 \times 27,5-28$.

Pohjois-seinä. Huone No 47 on johtavan ovi-
aukon itäpuolella sekä seinässä pielen ja puu-ko-
meron välillä ja komeron yläpuolella $9-10 \times 13-13,5 \times$
 $27-28,5$. muutamia $8-8,5 \times 12-13 \times 27-28$, seinässä komeron
alapuolella: $8-8,5 \times 12,5 \times 26-27$. Seinässä puukomeron
(kehiksen) ympärillä noin 1-2 varvia: $5,5-6 \times 11-11,5 \times 22,5$.

Länsinurkassa seinällä koryausmuurausta, tiilet
melko uusia: $7-8 \times 14,5-15,5 \times 28-29$. Ovi-aukon ja
koryausmuurauksen välillä oleva (vanhempi) muuraus:
 $8-8,5 \times 12,5 \times 26,5-27,5$ sekä muutamia harm. kiviä. Ylem-
pänä lähellä huoneen holvia: $9-10 \times 13 \times 28-28,5$. Ovi-au-
kon holvi: $5 \times 11 \times 21$, $6,5 \times 11,5 \times 21,5$, $6,5 \times 11 \times 19$, $7,5 \times 10,5 \times 20,5$.

Huoneessa on tiiliholvi: $9-10 \times 13-13,5 \times 28-28,5$, muu-
tampia $9-10 \times 13-13,5 \times 27-28,5$, Tiilien leveys ($13-13,5$) otettu
vain muutamista tiilistä, koska holvi on muurattu puok-
suun. Holvin länsipäässä koryausmuurausta, Tiil-
et sama kuin pohjois-seinän koryausmuuraus.

Huoneessa on tiililattia: Sekalaisia: $? \times 12 \times 25$, $? \times 12,5 \times$
 $27,5$, $? \times 13 \times 26,5$, $? \times 13 \times 27,5$, $? \times 13 \times 28$, $? \times 13,5 \times 28$, $? \times 13,5 \times 28,5$,
 $? \times 15 \times 31$, $? \times 16 \times ?$.

Pohjois- ja länsiseinien nurkkauksessa lattialla
pieni koroke: vain muutamia tiiliä: $9 \times 12,5 \times 28$, $8-8,5 \times$
 $? (rikkinäisiä?)$.

Huoneiden No 46 ja 47:n välillä, seinän sisällä oleva,
ylös johtava porraskäytävä. Eteläseinä: $9-10 \times 13-13,5 \times 28-29$,
muutama: $9,5 \times ? \times 29,5$, $10,5 \times ? \times 28$, sekä alempana muutamia:
 $8 \times 12,5 \times 27$, Pohjois-seinä: sama kuin et. seinä. Holvi: $9-10 \times$
 $13-13,5 \times 28-29$. Porras-askelat: $9-10 \times 13-13,5 \times 28-29$. Sekä ylhääl-
la portaissa 2 latia tiiltä: $6,5 \times 24,5 \times 25$, $6,5 \times 25,5 \times 26$.

Huone 46.

T. kaivaus.

Tiililattiatason purettuun korneroon 46.A. edestä poly.-etelä-seinien väliltä 70 cm:n leveydeltä, 55 cm:n etäisyydellä länsiseinästä. Tiilimitat: $27,5 \times 12,5 \times 8,5$; $28,5 \times 13 \times 9$; $32,5 \times 16 \times 7,5$; $28 \times 13 \times 8$; $29 \times 13,5 \times 9$; $27,5 \times 12 \times 9$; $27 \times 12,5 \times 9$; $28 \times 13,5 \times 9$; $26 \times 11,5 \times 8$; $27,5 \times 14 \times 9,5$ cm (46.L.)
Tiilitason alla oli hienon mullonsekaisia hiik-kan, tiilimurskan, mukalakivien ja laastin-kappaleita. Ohut kerros (n. 4-5 cm). Sen alta paljastui epätasainen tiili- ja mukala-kivitaso 15 cm:n etäisyydellä päällimmäisestä tiilitasosta. Sama taso jäi puoleen purettuun korneroon (46.A) lattiatasoon. Tämän tason polyrispaoli purettuun (vahvuus n. 9-10 cm) 120 cm:n pituudelta polyrisseinästä, jolloin tuli esille seuraavan (alemmman) kerroksen holvikaton tiilimuuraus.

I kaivaus.

Huone 46. A.

(46. A.)

Poljoisseinän länsiosan tiilimitat: $29,5 \times ? \times 8$; $? \times 14,5 \times 7,5$; $? \times 15 \times 7,5$; $29 \times ? \times 8$; $28,5 \times ? \times 7,5$; $? \times 15 \times 7$ cm. Uudemman muurausta. Sekalimitys. Tiinäs purettiin lattiatasosta lähtien ylöspäin.

Alaosan 33 cm:n vahvuisen muurauksen takan tuli näkyvän tiilimuuraus, 110 cm:n pituudelta luotismurhasta itään päin, 35 cm:n korkeisena. Se on samaa muurausta kuin poljoisseinän koko alaosan muuraus 35 cm:n korkeudelta oviaukkoon saakka. Sekalimi-

^(46. A. P. 5.)
Tys. Tiilimitat: $28 \times 12 \times 8,5$; $28 \times 12,5 \times 9$; $26 \times ? \times 8,5$; $? \times 13 \times 7,5$ cm. Tasaiset saumat, kiinteä hellestävää ^{kalkkila-}harmaa laasti. Tämä muurinosa muodosti ulkoneman (13 cm) sen yläpuolella olevasta tiilimuurauksesta, jossa sekalimitys, epätasainen muuripinta, tiilet syrjälläin tai päittäin. Tiilimitat: $26 \times 12 \times 8,5$; $29 \times 13,5 \times ?$; $27 \times 13 \times ?$; $28 \times 11 \times ?$ cm. Vanha muurausta; on tiilistä mustuneita tai särkyneitä. Enasti pehmeätä, karkesta kalkkilaastia, muutamissa saumoissa murentunut harmaaahi, jauhomaisempi.

II kaivaus. Edellä mainittu ^{itä-länsi-suuntaiset} tiilimuuraukset purettiin ja kaivausta jatkettiin edelleen pohjoissuuntaan. Purettu alku

itäpielen alaosan muuraus jatkui poljois-
suuntaan samankorkuisena, tasaisena tili-
muurina ulottuen myös lattiatason alle,

jota purettiin ensin nelionmuotoinen ala
huoneen puolelta. (46) (Tilit jaksuun, poljois- etelä suuntaan) (46. A. L.)
Lattiatason tiliimitat: $26 \times 12 \times 7$;

$27 \times 12,5 \times 7,5$; $? \times 12 \times 8,5$; $28,5 \times 13,5 \times 9$; $? \times 13,5$

$\times 7,5$; $26 \times 12 \times 8,5$; $26,5 \times 12,5 \times 8,5$; $27 \times 12 \times 8,5$;

$26,5 \times 11,5 \times 8$; $28 \times 14 \times 10$; $? \times 12,5 \times 9$; $? \times 18 \times 9,5$;

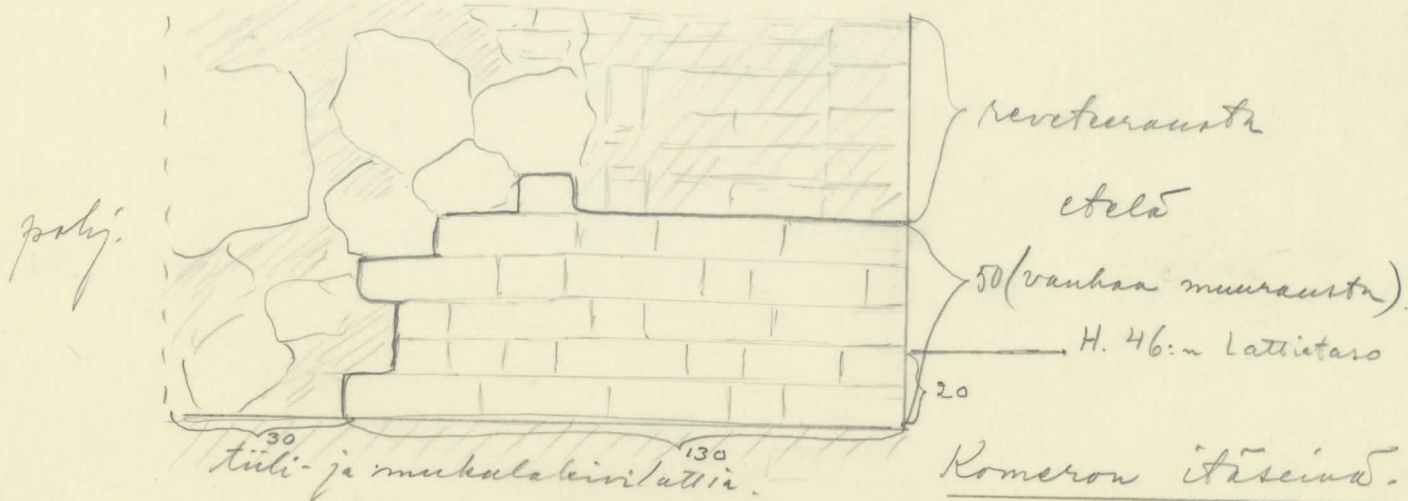
$26,5 \times 18,5 - 20,5 \times 10$ puv. - Itäpielen muuri

jatkui 130 cm poljoiseen. Sen poljoispuolelta,

n. 50 cm, särjeltä. Päässä muuria harmaaki-
lohkareista täyte-muurauksesta. Lattiataso epä-

tasainen, tiliistä ja mukalakivista, n. 20 cm
huoneen lattiatason alapuolella, kaiveton alan
pituus (poljois- etelä) 160 cm, leveys n. 70 cm.

Kuoron poljoisseinässä jatkui harmaaki-
muuraus, Länsiseinässä tili-muurauksesta muku-
lakivien välissä. Pintaasti harmaata laastia,
jonka seassa valkoisia kalkkikiviteitä.

III kaivaus. Komeron pohjoisseinän kaivaukseen jatkettiin täytemuurauksta parhaimmalla h. 47. C. hen asti. Puretun aukon pää oli siten h. 47. C:n eteläseinässä. Edellisessä kaivauksessa paljastunut tiili-mukulakivi-taso jatkui koko kaivettun alan pituisena. —

Itäseinän täytemuurauksta purettiin myös tüliseinän pohjoispuolelta itään päin. Samaa harmaakivimuurauksta.

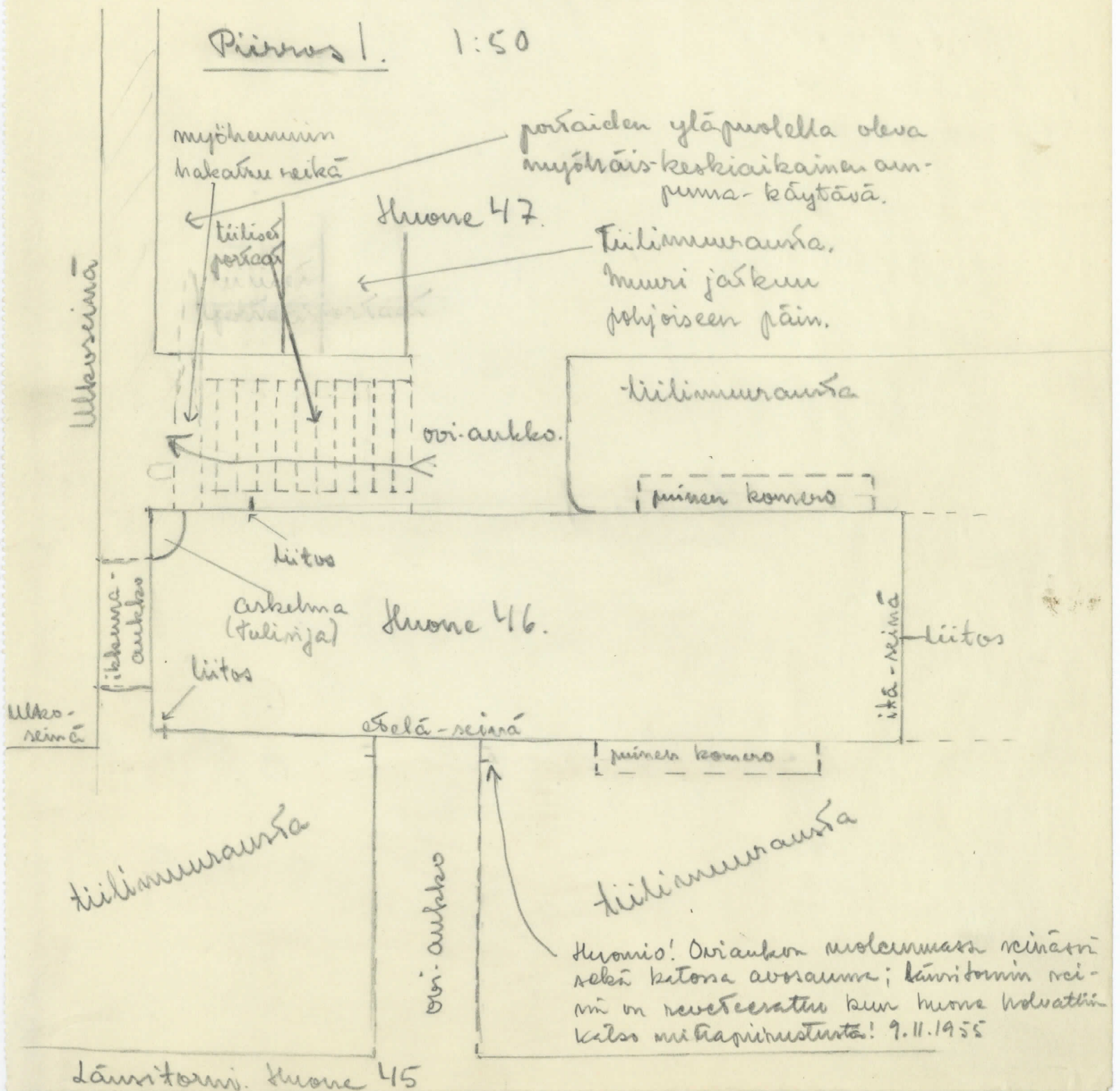
Länsiseinän täytemuurauksta purettiin komeron eteläseinän pohjoispuolelta, n. 55 cm lattiatasosta ylöspäin n. 80 cm:n leveydeltä. Täytekerroksen alaraksessa oli paljon särkyneitä tiiliä ja tiilimuurauksta mukulajin harmaakivien lisäksi. Eteläseinän tiilimuuraus jatkui länteen n. 105 cm, jolloin tuli vastaan länsiseinän tiilimuuraus, johon eteläseinä liittyi suuressa. II kaivauksessa paljastunut lattiataso jatkui länsiseinään asti.

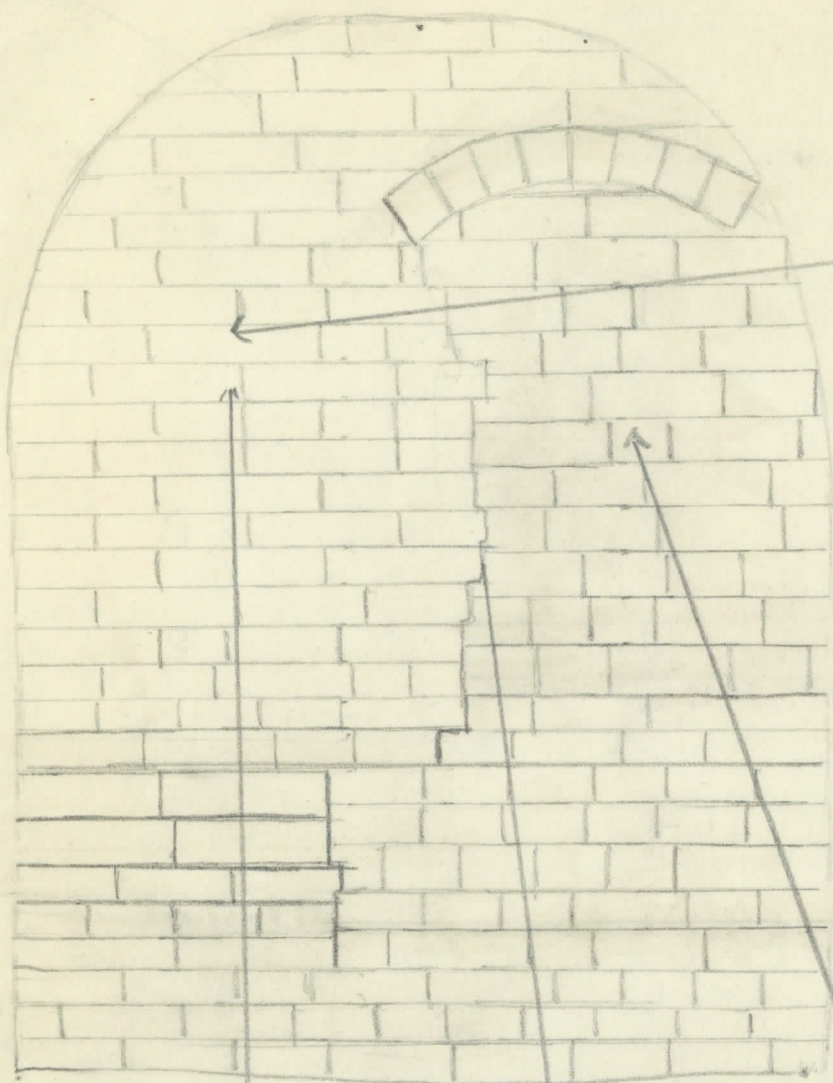
Huone 46.

Laufarhl. Gardsberg.
1946

Huone on muodoltaan melikulmainen ja soikea, ja sen katto on tyynyriholviinmuotoinen. Huoneessa on yksi ikkuna (lanteen päin) ja kaksi ovi-aukkoa, joista toinen vie huoneeseen 45 (länsi-torni) ja toinen huoneeseen 47 sekä portaitiin, jotka menevät yläkerrokseen.

Piirros 1. 1:50

Tummia tiilejä. Sama tiililaji on huoneen länsiosassa sekä seinissä että katoissa. Tämä tumma muuraus on nähtävästi uudempi kuin vaalea muuraus.

Tummat tiilet.

Tiilimitat:

- 26,5 x 7 x ?
- 27 x 6,5 x ?
- 27 x 7,5 x ?
- 27,5 x 6,5 x ?
- 28,5 x 7,5 x ?
- ? x 6,5 x 14
- ? x 7 x 13,5
- ? x 7,5 x 14,5

liitos

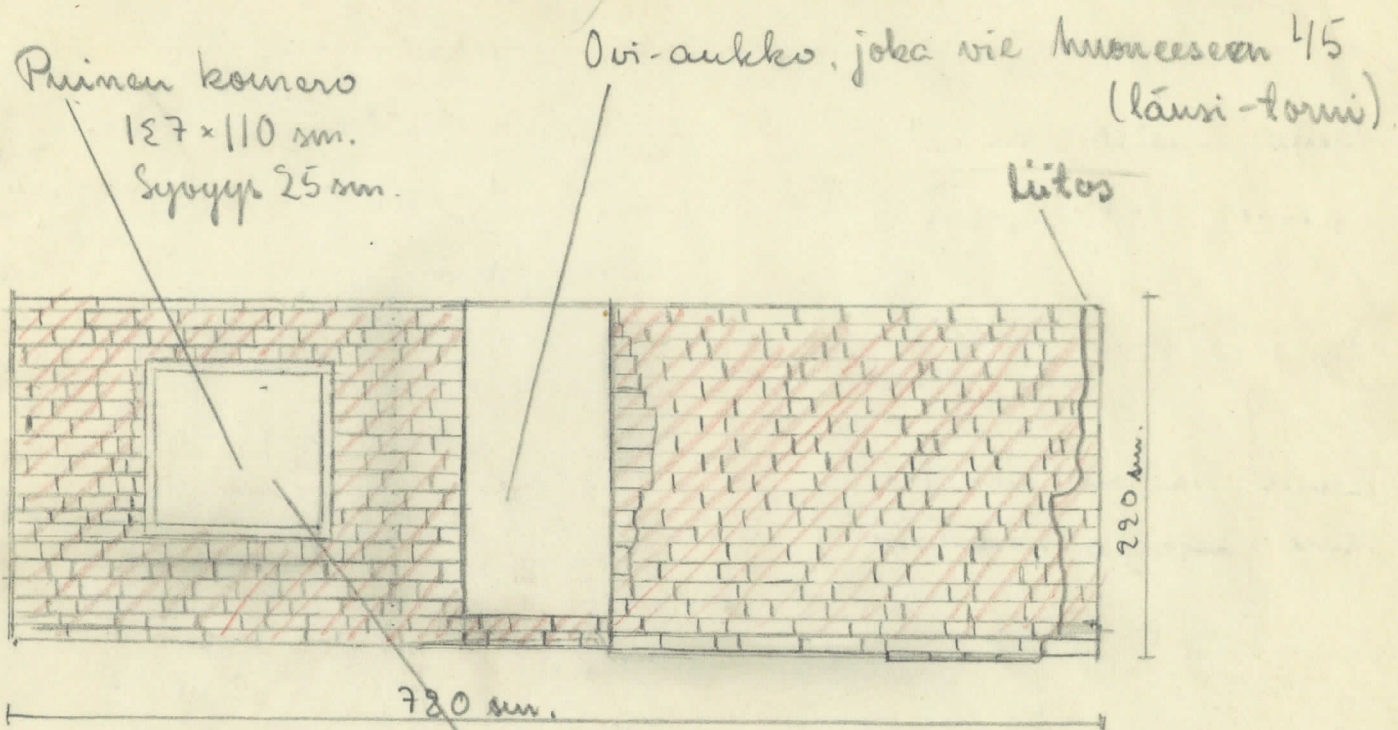
Vaaleat tiilet.

Tiilimitat:

- 28 x 8,5 x ?
- 28 x 9 x ?
- 29,5 x 8,5 x ?
- 30 x 8,5 x ?
- 34 x 9 x ?
- ? x 8,5 x 13,5
- ? x 9 x 13,5
- ? x 9,5 x 14

Piirros 3.

Eteläseinä 1:50.

Tiilimitat:

27 x 9 x 2

27 x 9,5 x 2

27,5 x 9,5 x 2

28 x 9 x 2

28 x 9,5 x 2

28 x 10 x 2

28,5 x 9 x 2

28,5 x 10,5 x 2

29 x 9 x 2

29 x 9,5 x 2

? x 9 x 13,5

? x 9 x 14

? x 9,5 x 13

? x 10 x 14

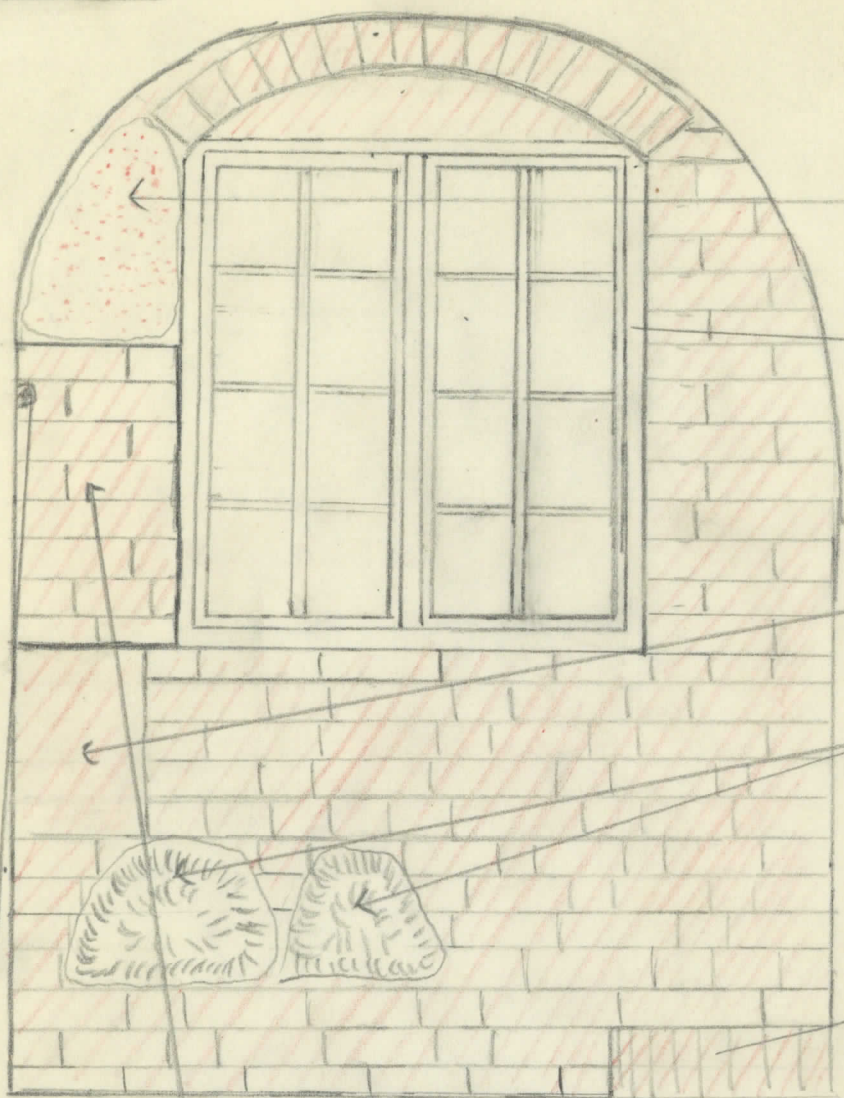
? x 10,5 x 13,5

kornu muraalin möylätyillä laudoilla.

Piirros 4.

Lännen seinä

suur. 1:20.

raappaus, jonka alla on tiilimuuraus

puinen ikkunakarppi

Tiilinen komu. Seinät rikkinaisia. Syvyys 35 cm.

harmaakivi

arkku

reikä seinän läpi
Purkaus 1939
55 cm. seinää syvennä.
(Ikkunalaisten tasolla.)

Tiilimitat:

27,5 x 7 x ?

28 x 7,5 x ?

28 x 8 x ?

28,5 x 7 x 15

28,5 x 7,5 x ?

28,5 x 8 x ?

29 x 7 x 14

29 x 7 x 14,5

29 x 7,5 x 15,5

29,5 x 7,5 x 15

29 x 8 x ?

29 x ? x 15

30 x 7,5 x ?

30,5 x 8 x 14

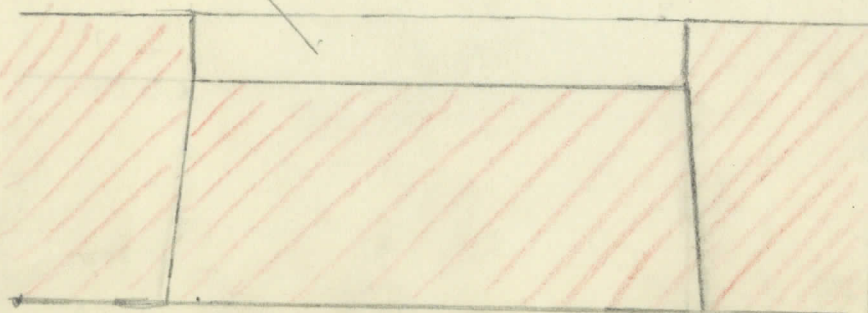
31,5 x 7,5 x ?

? x 6,5 x 14,5

? x 8 x 14,5

Ikkuna-aukon vaakasuora läpikätkä.

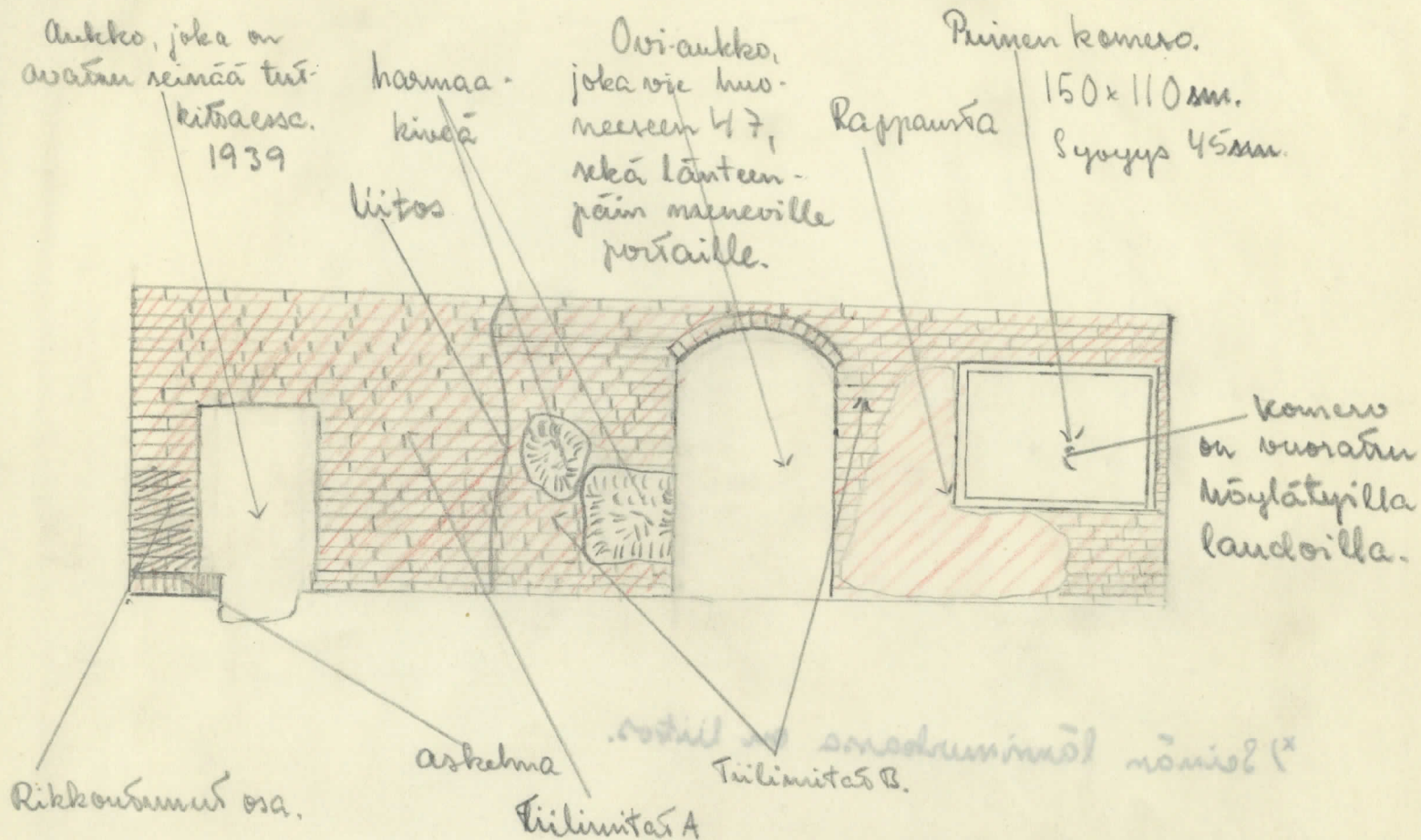
Puinen karppi

Piirros 5.

Pohjoisseinä.

suun. 1:50.

Tiilimitat A.

$27,5 \times 6,5 \times 13,5$
 $28 \times 7,5 \times 15$
 $28,5 \times 6 \times 14$
 $29 \times 7,5 \times 14$
 $29 \times 7,5 \times 14,5$
 $29 \times 7,5 \times 15$
 $29,5 \times 7 \times 15$
 $29,5 \times 7 \times 15,5$
 $30 \times 7 \times 14,5$

Tiilimitat B.

$27 \times 9,5 \times ?$
 $27,5 \times 9,5 \times ?$
 $27,5 \times 9,5 \times 13$
 $28 \times 9,5 \times ?$
 $28 \times 10 \times ?$
 $28,5 \times 10,5 \times ?$
 $29 \times 9,5 \times ?$
 $29,5 \times 10 \times ?$
 $? \times 10 \times 13,5$

Yläseinä. Seinä on 205 sm. leveä ja 275 sm. korkea. Sen yläosa on tynnyrikaari-muokoinen. Seinä on tiilimuurauksa, ja sen keskellä on liitos. Liitoksen pohjoispuolella on tummia tiilejä ja sen eteläpuolella vaaleita tiilejä. (Tiilimitas: katso luomus 2.) Etelä-sivun yläpuolella on tiilinen segmenttikaari muurattu muuriin. Pohjoissivulla on 28 tiilikerrosta, eteläsivulla segmenttikaaaria lukumäärämäärä, 24.

Eteläseinä. Seinä on 7 metriä pitkä ja 220 sm. korkea. Sen keskellä on oviaukko, joka on 205 sm. korkea ja 96 sm. leveä. Aukko vie länsi-torniin luoneeseen 4/5. Seinän itäosassa on laudoilla vuorattu komero, jonka leveys on 110 sm., korkeus 127 sm., ja syvyys 25 sm. Seinä on tiilimuurauksa ja seinänsä on 19 tiilikerrosta. Tiilimitas: katso luomus 3.

Länsiseinä. Seinä on 220 sm. leveä ja 275 sm. korkea. Seinän keskiosassa on ikkuna-aukko, joka kapeenee ulospäin. Aukon korkeus on seinän tasolla 150 sm. ja leveys 127 sm. Aukon yläpuoli on segmenttikaari-muokoinen. Ikkuna on kaksiosainen ja molemmissa osassa on kahdeksan lattia. Ikkunakarppi on puuta. Ikkunan korkeus on 125 sm. ja leveys 120 sm. Lattian suuruus on $24 \times 20,5$ sm. Aukon eteläpuolella on seinä paksuutta 71 mm yläpään seinän ala- ja yläosa 55 mm. syvempänä. Tämän syvennyksen eteläpuolen ylämurkassa on 5×5 sm. muurinen reikä seinän läpi. Syvennyksen alapuolella

on tiilinen komero, jonka seinät ovat rikkimäisiä.

Seinän alapuolella on kaksi harmaakiveä, mutta muuten seinä on tiilimuuraus. Tiilimitat: katso luonnos 4. Seinässä on 26 tiilikerrosta. Ykkösaukan yläpuolella on sitäpaitsi tiilinen segmenttikaari.

Pohjoisessa alamurkassa on pyöreä tiilinen arkelma, mahdollisesti vanha uuninpohja. Säte 70 cm. Paksuus 15 cm.

Pohjoisseinä. Seinä on 7 metriä pitkä ja 220 cm. korkea. Sen keskiosassa on oviaukko, jonka korkeus on 2 metriä ja leveys 120 cm. Oviaukosta pääsee käytävään, jossa on oviaukko huoneeseen 47 sekä portaita ylöspäin. - Aukan yläpuolella on tiilinen segmenttikaari. Aukan itäpuolella on laudoilla vuorattu komero, jonka korkeus on 110 cm., leveys 150 cm. ja syvyys 45 cm. Komeron vasemmalla puoliskolla on kaksi pystysuoraa parrua.

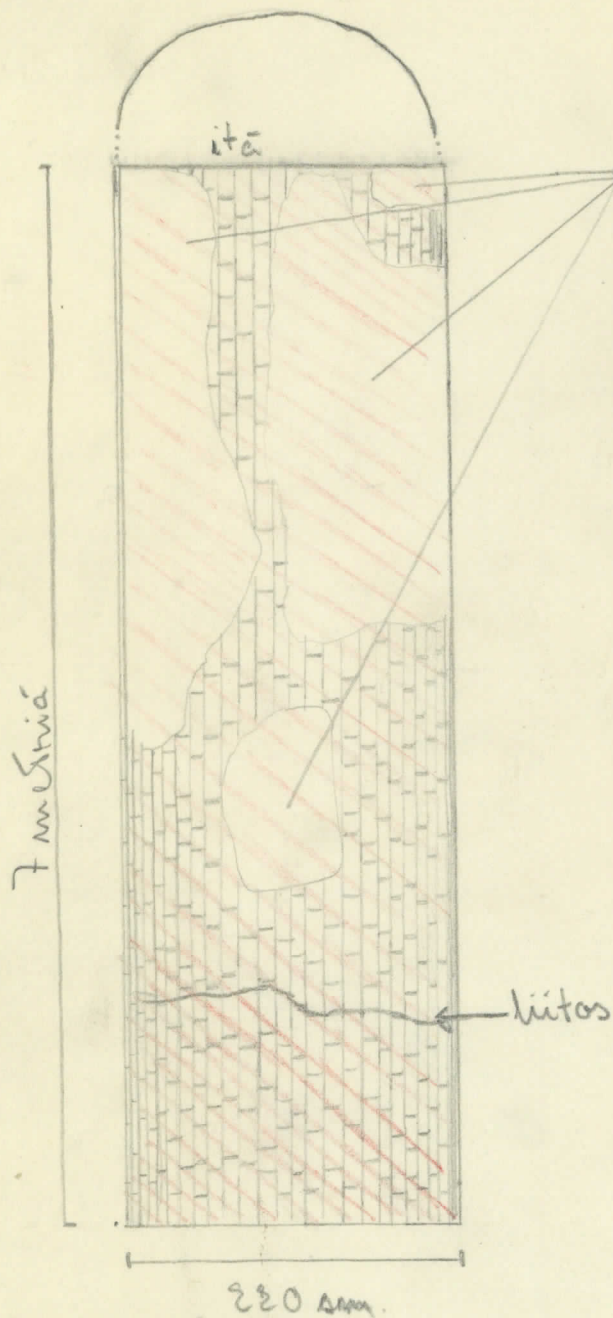
Seinän länsipuolella on 170 cm. korkea ja 80 cm. leveä aukko, joka on avattu seinää tutkittaessa. Aukan länsipuolella alhaalla on seinä rikkoutunut.

Seinä on tiilimuuraus, osaksi rappauksen peittämä. Oviaukan länsipuolella on sitäpaitsi kaksi harmaakiveä. Näiden kivien länsipuolella on seinässä liitos, jonka länsipuolella on tummia tiilejä (tiilimitat A, luonnos 5) ja itäpuolella vaaleita tiilejä (tiilimitat B, luonnos 5).

Katto. Katto on tynnyrihoivimukoinen ja tiilimuuraus, osaksi rappauksen peitossa. Katossa on 22 tiilikerrosta. Pituus 7 metriä ja leveys 220 cm.

Piirros 6.

Katto suunn. 1:50.

Tiilikimmitas.

$$27 \times 9 \times ?$$

$$27,5 \times 8,5 \times ?$$

$$27,5 \times 10 \times ?$$

$$28 \times 9 \times 13$$

$$28 \times 10 \times 13$$

$$28 \times 10,5 \times ?$$

$$28,5 \times 7 \times 7$$

$$28,5 \times 7,5 \times ?$$

$$28,5 \times 10 \times 12,5$$

$$29 \times 10 \times ?$$

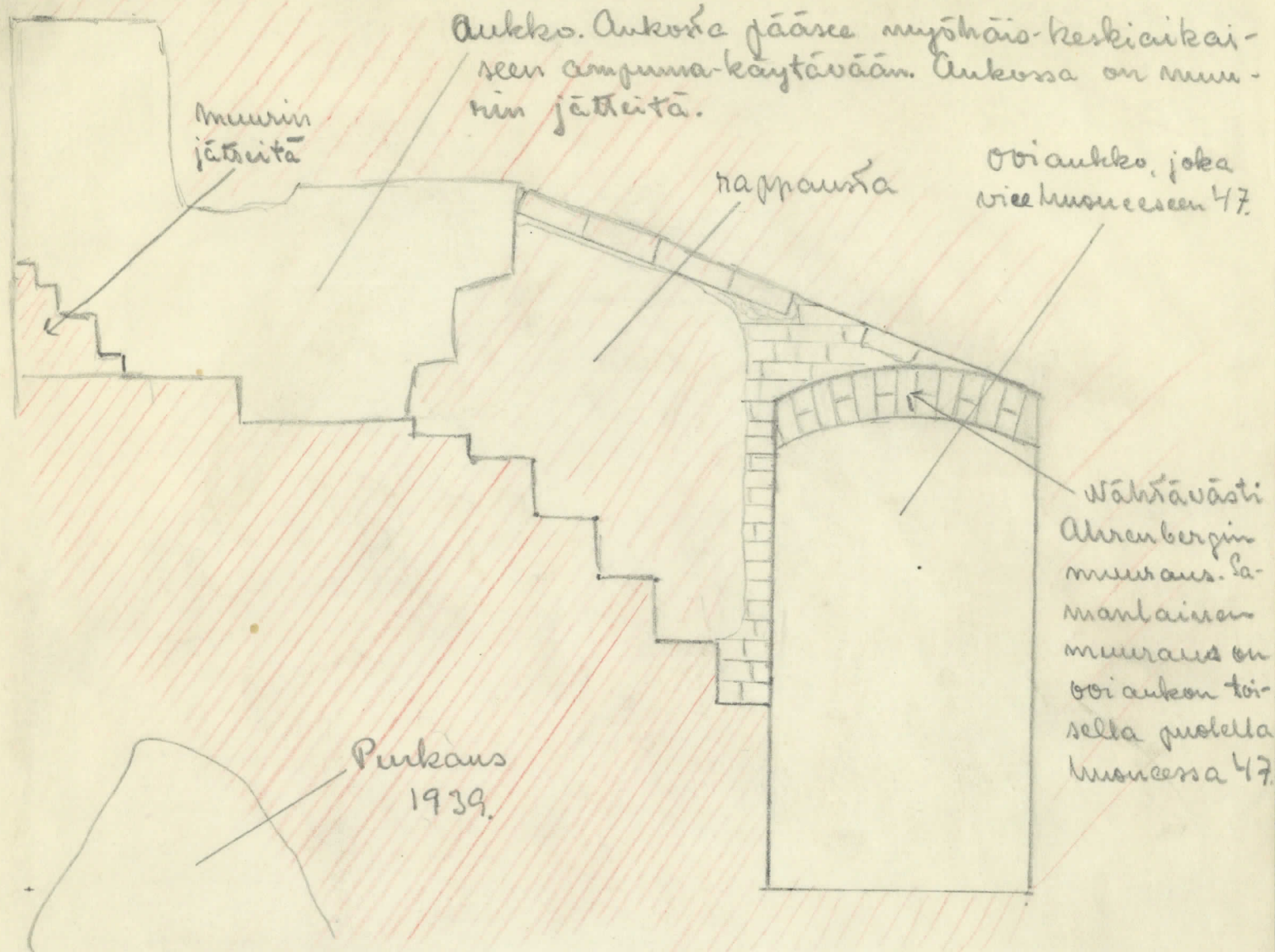
$$? \times 7,5 \times 15$$

$$? \times 8 \times 13$$

$$? \times 8 \times 14$$

$$? \times 8 \times 16$$

$$? \times 8,5 \times 15,5$$

Tiilimitat: $26,5 \times 9,5 \times 13$, $27 \times 10 \times 12,5$, $27,5 \times 7 \times 12,5$,
 $28 \times 10 \times 13$, $28 \times 10,5 \times 13,5$, $28,5 \times 7 \times 13$,
 $28,5 \times 7 \times 14$, $29 \times 6,5 \times 13$, $29 \times 7 \times 13,5$

Portaat. Huoneen 46 pohjoisseinässä on oviaukko, josta pääsee pieneen käytävään. Käytävästä menee tiiliporras ylös länteen päin. Portaisissa on kahdeksan askelaa. Katot ja seinät ovat tiilimuurauksia. Pohjoisseinässä on rappaus. Portaiden alla on pohjoispuolella oviaukko, jonka yläpuolella on segmenttikaari. Aukosta pääsee huoneeseen 47. Portaiden yläpuolella on pohjoispuolella aukko, josta pääsee myöhäis-keskiaikaiseen ampuma-käytävään.

Piirros 8.

Portaiden eteläseinä

Aukon toisella
puolella on huone 46.

Epätasainen ryppymys muu-
rissa. Sy-
vyys 30-
50 cm.

Purkaus
1939

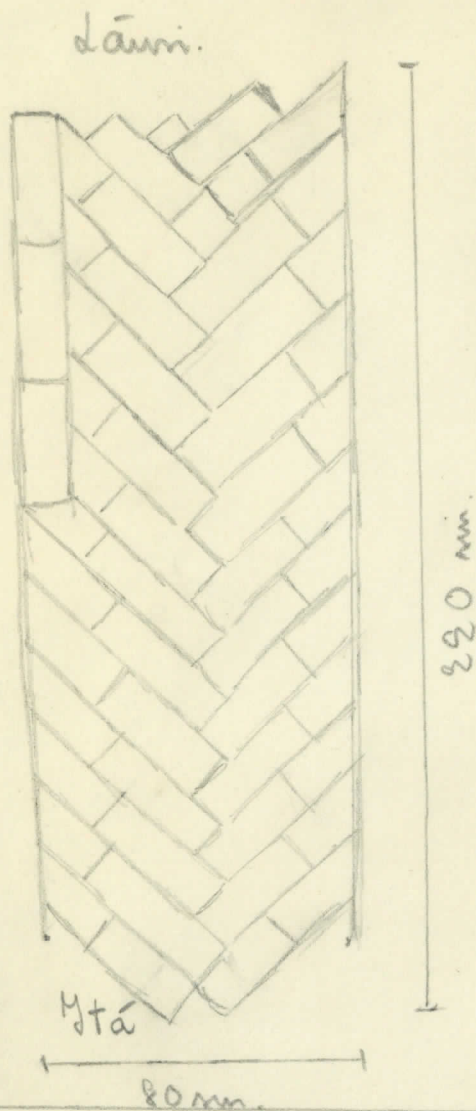
Purkaus
1939

420 cm.

(jatkos)

Tässä aukossa on kuitenkin muurin jätkeitä, ja aukko
on huikavasti jorkus ollut umpeennurattu. Portaiden e-
teläpuolella on ylläällä purkaus vuodelta 1939. Purkaus
on 30-50 cm. syvä.

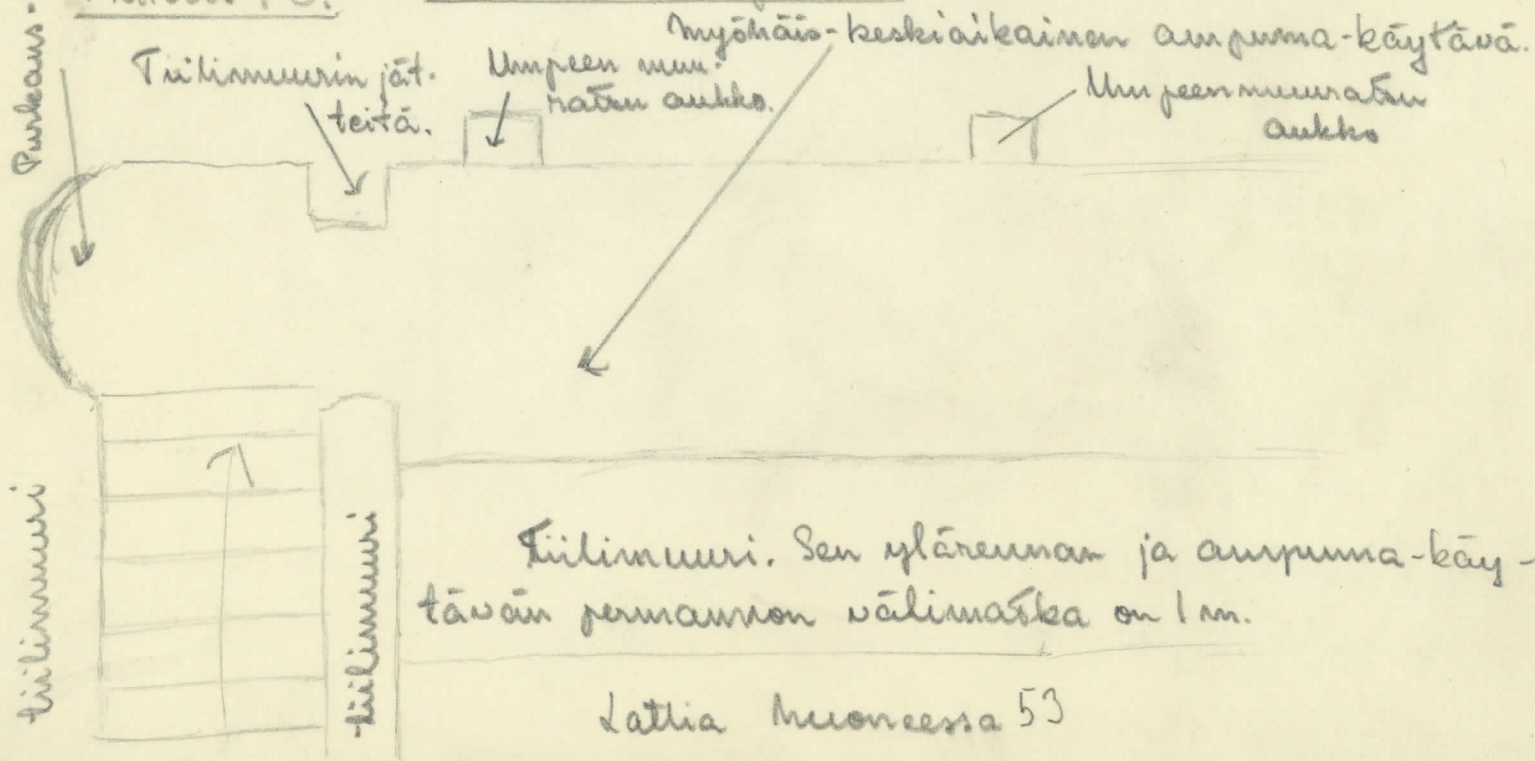
Piirros 9. Portaiden tiilikatto

Tiilimitat:

- $27 \times 9 \times ?$
- $27,5 \times 10 \times ?$
- $28 \times 9,5 \times ?$
- $28,5 \times 9 \times ?$
- $28 \times 10 \times ?$
- $30 \times 9 \times ?$
- $? \times 8,5 \times 14$

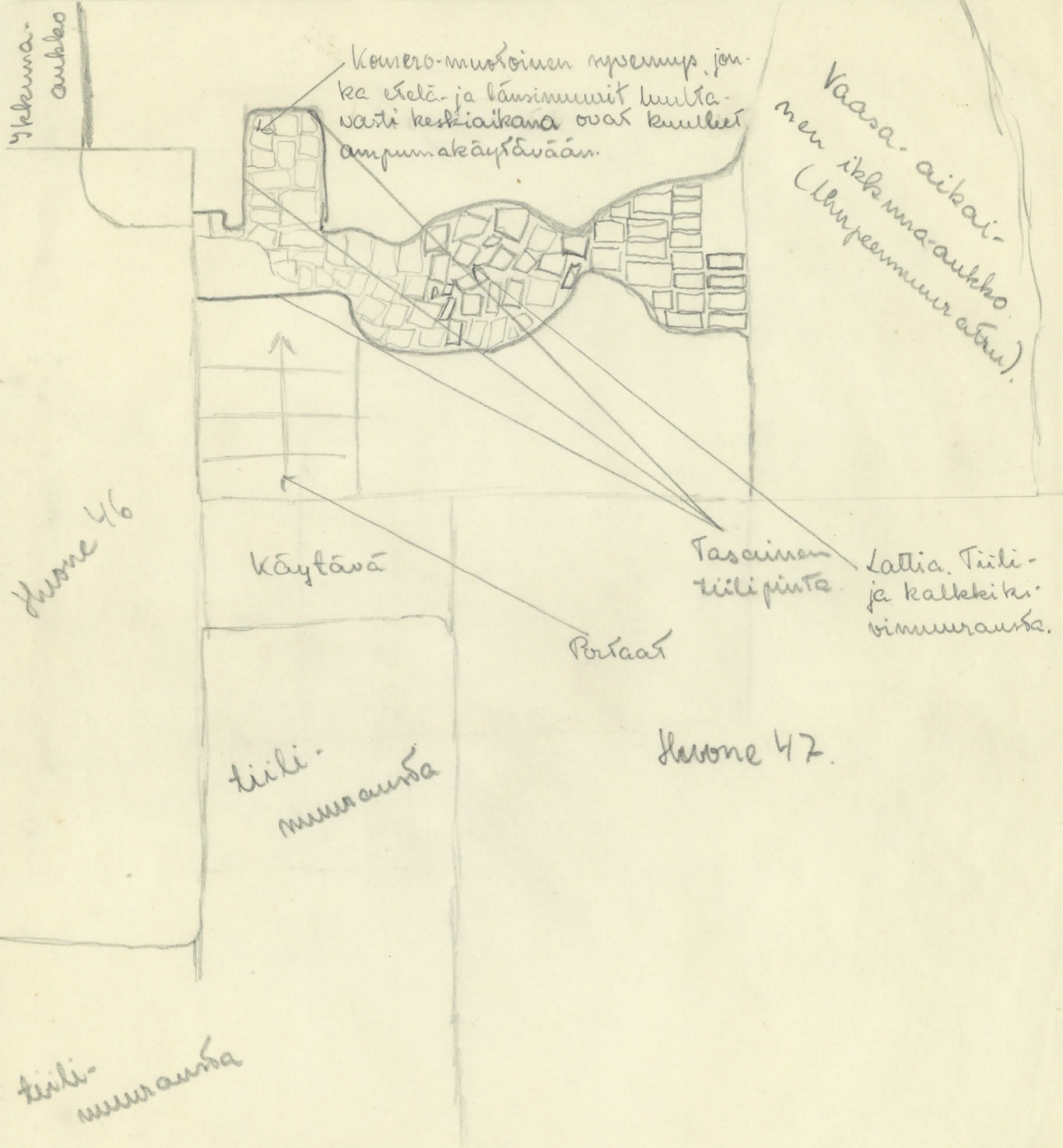
Piirros 10. Portaiden yläosa.

Piirros 11.

Pohjoisseinän etelämurkassa purkaattin
aukko. Vaakasuora läpileikkaus.

Ulkorinää.

Pohjoisseinän länsimurkassa oleva purkaus on vuodelta 1939, jolloin haettiin ampuma-käytävän portaat. Purkaus on suunnilleen neljä metriä pitkä ja 0,5-2 m. korkea.

Sen leveys on 0,7 - 1,2 m. Purkaus kulkee pohjoiseen päin, ja päättyy vaasa-aikaiseen ikkuna-aukkoon huoneessa 47. Sen permanto on melko tasainen, sekä tiili- ja kalkkikiivimuurauksa. Purkauksen länsipuolella on komero-muotoisen oven suu, jonka etelä- ja länsiseinät huhtavasti keskijällä kuuluivat aumunakäytävään. Mainitut seinät ovat tasaiset. Oven suun pohjoisseinä on epätasainen. - Purkauksen seinät ovat tiili- ja hamma-kiivimuurauksa. Seinät ovat epätasaisia paitsi itäseinän eteläosa, joka on tasainen ja säännöllinen tiiliseinä. Tiilimitat: $27 \times 8 \times 13,5$; $27,5 \times 9 \times 13$; $28 \times 7 \times 15$; $28 \times 8,5 \times 15$; $29,5 \times 8 \times 14$; $30 \times 7,5 \times 15,5$; $? \times 7 \times 14,5$; $? \times 7,5 \times 15,5$.

HUONE N:o 47

- I. Huone 47 (tulet)
- II Ikkunakomero 47A (kainaus 1 ja 2)
- III —" 47B: Lattiät

Huone No 47. (Välkeuras)

Eteläinen seinä: Seinä melkein kokonaan koryaus-muurausta. Enimmäkseen melko uusia tiiliä 7×13 - $13,5 \times 27,5$ - $28,5$. Osa vanhoja sekalaisia tiiliä: $9-10 \times 13,5 \times 28$, $8,5 \times ? \times 26,5$, $8 \times 12 \times ?$, $8 \times ? \times 29$, $9,5 \times 14 \times ?$.

Lähellä itämurkkaa oleva komero: Komeron holvi, länsipieli sekä kom. eteläseinä aikaisempaa muurausta. Länsipieli: Rappauksen peittämä, muutamia näkyvissä: $9,5 \times 13,5 \times 28-28,5$, $9 \times 14 \times 30$, $9,5 \times 14 \times ?$. Alimpana: $10 \times 13,5 \times 28$, $8 \times 14 \times ?$, $9,5 \times 14 \times 28,5?$. Komeron eteläseinä: alhaalla: $9 \times 14 \times 29,5$, $8 \times ? \times 26,5-27$, $8 \times ? \times 31,5$, $8,5 \times 13,5 \times ?$, $8,5 \times 2 \times 30$. Keskellä: osittain rapp. peittämä $8 \times 13,5 \times ?$, $8 \times ? \times 30$, $9,5 \times 12,5 \times ?$. ylhäällä: $9 \times ? \times 30,5$, $9 \times 14,5 \times ?$, $10 \times ?$. Holvi (vank.) rappauksen peittämä.

Itäinen seinä. Seinä melkein kokonaan koryaus-muurausta, melko uusilla, sekä sekalaisilla vanhoilla tiilillä. Seinässä, alhaalla ovi-aukon ja pohjoismurkan välillä pieni ala aikaisempaa muurausta: $9 \times 12,5-13 \times ?$, $10 \times 13,5 \times ?$, $9 \times ? \times 28$, $10 \times ? \times 28,5$, $8,5 \times ? \times 27$.

Läntinen seinä. Seinän ala-osa koryausmuurausta, melko uusilla tiilillä. Tkkuna-aukon yläpuolella seinässä näkyvissä kaari (ei varsinaista holvia) kaaren yläpuolella pohjoismurkassa ylhäällä: $9,5 \times 13,5 \times 28$, $8,5 \times 12,5 \times 26$, $8,5 \times 15 \times 31$, $9 \times ? \times 27,5-28-29,5$, $9,5 \times ? \times 29$, $10 \times ? \times 28$, $8,5 \times ? \times 30,5$, $8 \times ? \times 32$, $9,5-10 \times 14 \times ?$. Seinässä kaaren alapuolella: $9,5 \times 13 \times 28$. muutamia $9-10 \times 13 \times 28$. Seinällä, oleva ikkuna-aukko holvineen enim. rappauksen peittämä, holvissa näk. muutamia tiiliä: $8,5 \times ? \times 28,5$, $8,5 \times ? \times 30$, $9-9,5 \times ? \times 28$, $9 \times ? \times 30$. Tkk. aukon eteläpieli: alhaalla muutama tiili (näkyvissä $9,5 \times 13-13,5 \times ?$, $8,5 \times ? \times 28,5$. Tkkuna-aukon pohj. pieli: muutama näkyvissä alhaalla: $7,5 \times 14 \times 26,5$, $8 \times 14 \times 29$, $8 \times 12,5 \times 28$, $8,5 \times 13 \times 28$, $9 \times ? \times 31,5$, pienen kulma koryausmuurausta melko uusilla tiilillä. Tkkuna-aukon penkiti (A kohdassa) sekalaisia $8 \times 12,5 \times 29$, $8 \times 13 \times 27$, $9 \times 13 \times 27,5$, $9 \times 14 \times 29,5$, $6 \times 11,5 \times 22-23,5$, $9,5-10 \times ? \times 27,5-28,5$, $9,5 \times ? \times 29$, $7,5 \times 15,5 \times ?$. sekä lisäksi koryausmuurausta melko uusilla tiilillä. Tkkuna-aukko umpeen muurattu seinän ulkopinnan kohdalla melko uusilla tiilillä.

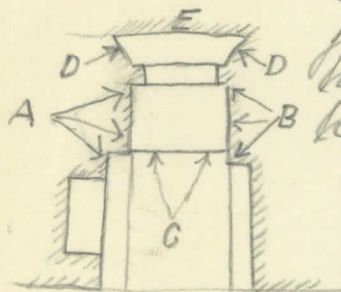
* Seinän etelämurkassa, kaaren yläpuolella: koryausmuurausta. Sek. vanhoilla sekä melko uusilla tiilillä.

Huone No 47.

Pohjoinen seinä. Läntinen ikkuna-aukko enimmäkseen korjausmuurausta melko uusilla tiilillä.

Uudempien tiilien suuruus enim. $7 \times 13-13,5 \times 27-28$, muutamia $6,5-8 \times 12,5-14 \times 26,5-29$.

A kohdassa ylhäällä ja alhaalla korjausmuurausta sekalausilla vanhoilla tiilillä sekä keskellä muutama varri aikaisempaa muurausta: $9 \times 14 \times 28$, $10 \times 14 \times ?$, $10 \times 13 \times 28?$, vanh. rapp. peittämä.

B kohdassa: keskellä muutama varri aikaisempaa muurausta, vanh. rapp. peittämä $9 \times 13,5 \times 29$, $8,5 \times ? \times 29$, $10 \times 13 \times ?$.

C kohdassa: aikaisempaa muurausta $10 \times 13 \times 28$, $8 \times ? \times 31$, $8 \times 16 \times 28?$, $9 \times ? \times 30,5$, $8,5 \times 13 \times ?$.

D kohdassa aikaisempaa muurausta: $9-9,5-10 \times ?$.

D kohdan päällä holvi: aikaisempaa muurausta: $10 \times ? \times 28$, $9,5 \times ? \times 28$.

Aukon ympäröimä muuraus (E kohdassa) melko uusilla tiilillä.

Itäinen ikkuna-(luukku)aukko: osittain korjausmuurausta tiilet melko uusia, osittain aikaisempaa muurausta. Aukon länsipuoli: eteläosa korjausmuurausta, pohjois-osa rapp. peitossa, keskellä yläosa aikaisempaa muurausta $9,5-10 \times 13,5 \times 28-28,5$. Aukon pohjois-seinä (seinä johon on kiinnitetty luukku) mahd. myöhäisempaa muurausta, tiilet: vanhoja sekalaisia $8 \times 13 \times 31$, $9,5 \times 14 \times 30,5$, $9 \times 13 \times 27$. Sekä mahd. uudempiä tiiliä $5,5-6 \times 14,5-15,5 \times 30$.

Aukon pohjoispuolella, olerassa penkissä, alhaalla aikaisempaa muurausta $9,5-10 \times 13,5 \times 28-28,5$.

Aukon holvin pohjois-osa aikaisempaa muurausta, vanh. rapp. peittämä.

Itäisen ikkuna-aukon yhteydessä, sen itäpuolella oleva komero. Komeron holvi sekä sen pohjois-itä- ja

osa eteläistä seinää, aikaisempaa muurausta, osittain rappauksen peitossa, $9,5-10 \times 13-13,5 \times 27,5-28,5$.

Komeron eteläseinän länsiosassa oleva ulkoneva osa korjausmuurausta, paitsi alhaalla muutama varri aik. muurausta $8,5 \times ? \times 27,5$, $8 \times 12 \times 26$, $10 \times 13,5 \times ?$, $9 \times ? \times 28$, sekä ylhäällä muutama $5,5-6 \times 11-11,5 \times 21-21,5$, rapp. peittämä.

Pohjois- ja länsiseinien nurkkauksessa, ylhäällä, nykyisen seinäpinnan tason sisäpuolella oleva (A kohdassa) muuraus: $9,5-10 \times 13-13,5 \times 27,5-28,5$.

B kohdassa $8-9 \times 12-12,5 \times 27,5$, $8,5 \times 13,5 \times ?$.

B kohdan tiilimitat otettu vain muutamista tiilistä.

Pohj.

HUONE 47.

1.
Kuone 47, A. kunn. k.

I kaivaus

Polyjoissien itäpäässä olevan makuu-
kameran lattiatasoa purettiin ikkuna-au-
kon edestä n. 30 cm ulkoseinästä 90×90 cm:n
suuruisen nelion alasta, länsiseinästä lähtien.
Nelion pinnalla oli eteläreunassa 1 tülikerros,
tülät päittäin, ^{lappesuuhan} polyj. - etelä-suunnassa; muu
osa tasosta oli soraa ja mukalakiviä. Tason
alla oli ^{tülimurhasta eteläreunasta, muissa osissa} täytekeros; suuria harmakiviä, mu-
kalakiviä, tülimurshkaa ja soraa. Tason
tülimitat $28 \times 13,5 \times 7,5$, $28 \times 13,5 \times 7,5 \times 14$
 $\times 7,5$, $28 \times 14 \times 7,5$ cm.

Täytekerosksen tülimitat: $? \times 13,5 \times 9$, $? \times 14 \times$
 $7,5$, $? \times 13 \times 8,5$, $? \times 13 \times 7,5$, $? \times 12 \times 10$, $? \times 12$
 $\times 8$ cm.

Täytekerossta kaivettiin n. 1 m:n verran,
jolloin tuli esiin tülitaso ulottuen n. 60 cm itään
pään länsiseinään muuripinnasta. Sen itäpuolella
samassa tasossa oli 30 cm:n levyinen parvi,
polyj. - etelä-suunnassa, pinta lahonnut. Par-
vin eteläpäässä, kaivetun kuopan eteläseinästä
paljastui tasainen tüliseinän osa, kuopan bor-
kauksena, ulottuen puretan kuopan itäseinästä
^{lattiaan} Tülitason rajan saakka, n. 30 cm. Tülitason

Tämän seinäosan ja länsimuurin välinen kuopan eteläseinä oli myöhemmän muurattun tiilimuurauksen, lukunotto-matta alinta 1 tiilivahvuuden korkeudesta suoraa muurin osaa, joka oli samassa pystysuorassa tasossa ^{eteläseinän} 2 itäisen tiilimuurin osan kanssa. Kuopan itä-länsijä pohjois-seinän muodosti harmaakivi-täyttemuuraus.

Makukomeron itäosan kattoholvin tukia pristetoaessa murtoi osa kattoholvista, päällimmäistä tiilikerrosta, jonka kahden tilissä (mitat $3 \times 3 \times 9,5$ ja $3 \times 3 \times 9$ cm) oli maalauksuvioita.

II kaivaus.

Komeron itäosan lattiaa purettiin. Päällimmäisessä tiilitason selvitys. Selvitettiin komeron itäseinän asti. Tason alla täytemaakubas pohjoisosaan, tiiliseinä eteläosaan. Lattian ylimmän tason tiilimitat: $27,5 \times 13,5 \times 9,5$, $28 \times 13 \times 9$, $29 \times 13 \times 10$, $25 \times 3 \times 8,5$, $27 \times 12 \times 8$, $25 \times 11,5 \times 8,5$, $3 \times 15 \times 5,5$, $3 \times 12,5 \times 8$, $3 \times 15 \times 6$, $27 \times 13 \times 9$, $26,5 \times 11,5 \times 8$, $28 \times 12,5 \times 7,5$, $3 \times 14,5 \times 8$, $3 \times 12,5 \times 9$, $28 \times 12 \times 8$, $26,5 \times 12,5 \times 9$, $3 \times 16 \times 8$, $3 \times 13 \times 9,5$, $28 \times 13 \times 8$, $31 \times 15 \times 7,5$, $29 \times 14,5 \times 8$, $30 \times 15 \times 10$, $30 \times$

$14 \times 7,5$, $26 \times 12 \times 8,5$, $28,5 \times 13,5 \times 7,5$, $31 \times 15,5 \times 8$ cm.

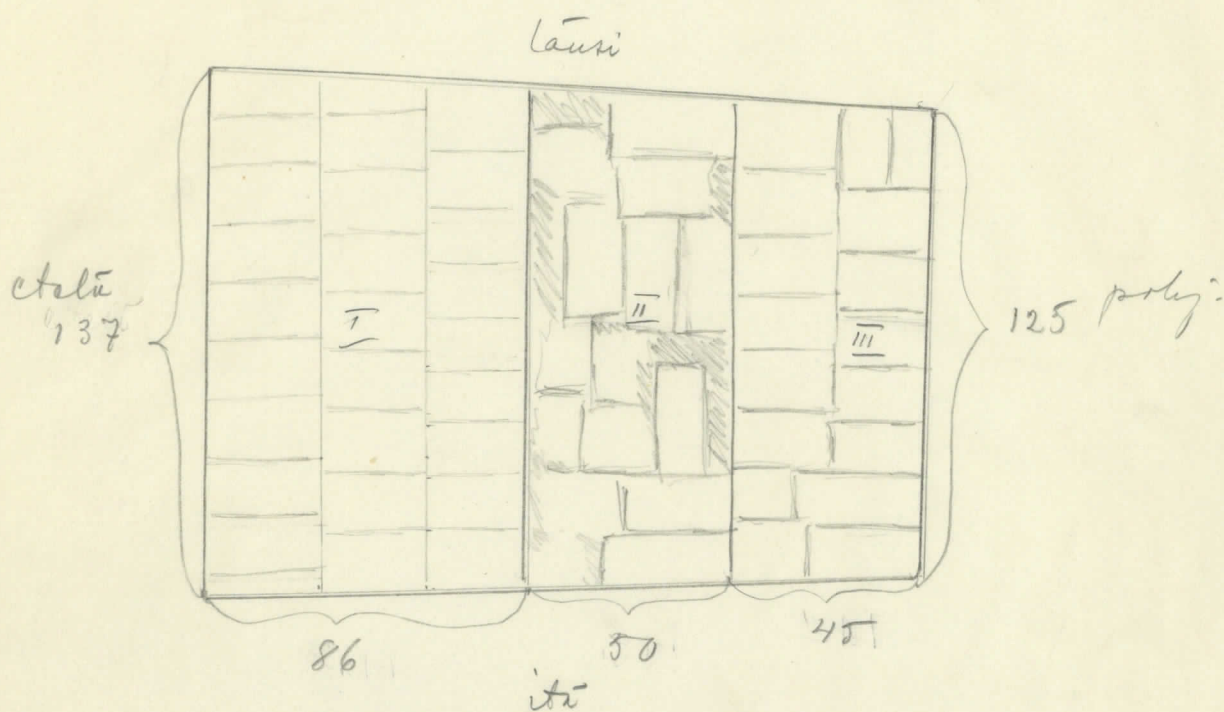
Kaivausta jatkettiin eteläseinän itä-
osassa olevan suoran tiilimuurin pohjois-
puolelta 60 cm kornen itäseinän alitse. Edel-
lisessä kaivauksessa paljastunut tiilitaso
jatkui parin itäpuolella itäseinään
asti, jossa tuli esille toinen, edellisen
suuntainen, lahonnut parin (lev. 31 cm).
Parin oli tiililattian tasossa, sen länti-
puolella samassa kohtisuorassa tason itä-
seinän pinnan kanssa. Tiilitaso jatkui vie-
lä parin itäpuolelle 25 cm, jolloin tuli
vastaan pystysuora pohj.-etelä-suunta-
nen tiilimuuraus; eteläisessä osassa 3 tiili-
kerrosta (tiilet loppuellaan), pohjoisessa 1, jon-
ka päällä täytekerroksen harmaakiivi. Liit-
tyi saumalla eteläiseen tiilimuruun.
Lattian tiilitasossa sekalimitys. Särky-
neitä tiiliä jonkossa. Taso hyvin tasai-
nen. Lantti sileätä, kovan kalkkiliastian.
Kaivauksessa paljastuneen tason osan le-
veys 50-70 cm. Tiilimitat: $27,5 \times 12,5 \times ?$,
 $26 \times 12 \times ?$, $26 \times 13 \times ?$, $26 \times 11,5 \times ?$, $28 \times 13 \times ?$,
 $23 \times 12,5 \times ?$, $27 \times 12 \times ?$, $28 \times 12,5 \times ?$ cm.

Parerujen välinen tason pituus 215 cm.
 Tason eteläreunaa rajoitti suora 85 cm:n
 korkuinen tulinmuri, jonka länsipuolelle oli
 tullut näkyviin jo I kaivauksessa. Se
 jatkui suorana mureina itään kome-
 ron itäseinän alitse. Tähän liittyi
 saumalla myös lattiaan itäpärsän
 oleva lyhyt tulinmurin osa (kts. edellis.
 tä). Mureineen ja lattiansa ovat sa-
 man aikaista murausta, liitteissä keike-
 ntiin. Parut jatkuvat tämän murin
 alitse. Mureineen pinta hyvin tasai-
 nen. Saumat sileäpintaiset, tassiset.
 Valkoista kalkkilaastia. Sekalimitys, tü-
 let lappuellaan. Tilimitat: $27 \times 11,5 \times 8,5$,
 $27,5 \times 12 \times 8,5$, $27 \times ? \times 9$, $26 \times ? \times 8,5$, $? \times 12,5$
 $\times 9$, $28 \times 12,5 \times 8,5$, $? \times 11 \times 8,5$, $26,5 \times 12 \times 8$, $? \times 13 \times$
 9 , $? \times 10,5 \times 8$, $? \times 13 \times 8,5$ cm. Mureipinnan etäi-
 syys kornen eteläseinän länsiosan mureis-
 ta lukien 57 cm; josta tulinmurausta w. 26 cm,
 eteläosa täytämurausta. Kaivon kuopan poh-
 joisseinäksi jäi harmaa kivi- täytämäkerros.
 Sena kornen pohjoispuolella tulinmu-
 rin alla.

Kuone 47. B.

Lattia.

Komeron lattia-ala suunnikkaan muotoinen, 3 tasoa eri korkeudella, eteläisin korkein, myöhäisin to murausta.

Taso I on 7 cm korkeammalla kuin taso II, joka on 5 cm korkeammalla III tason.

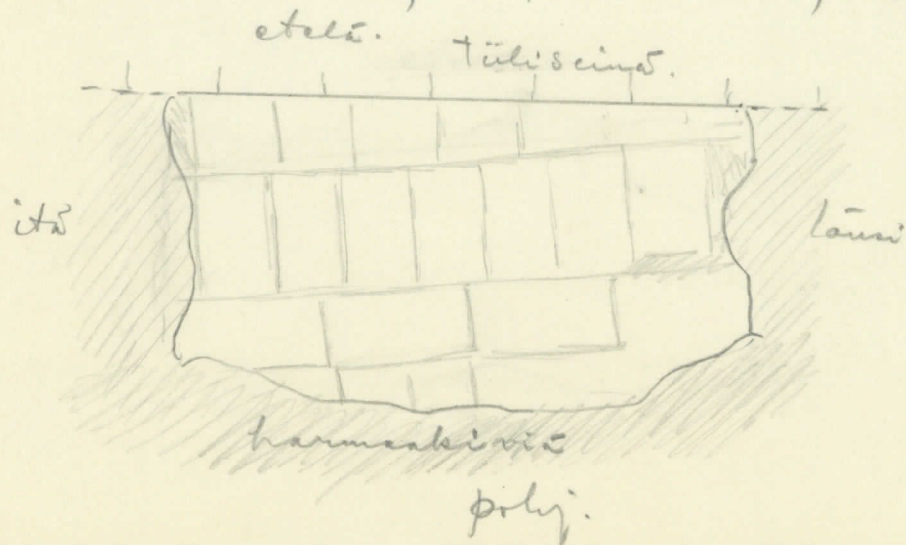
I tason tölömitat: $28 \times 13,5 \times ?$, $27,5 \times 12,5 \times ?$, $26,5 \times 12 \times ?$, $28,5 \times 12,5 \times ?$, $28 \times 13 \times 7$, $27 \times 13 \times 8$, $28 \times 12,5 \times ?$ cm.

II tason tölömitat: $23 \times 13,5 \times 9$, $26 \times 12,5 \times 8,5$, $27,5 \times 12 \times 9,5$, $? \times 12 \times 8,5$, $26 \times 12 \times 7,5$, $26 \times 12 \times 8$, $28 \times 13 \times 9$ cm.

III tason tölömitat: $26 \times 12,5 \times 9$, $26,5 \times 13 \times 9$, $28 \times 13,5 \times 9$, $? \times 16 \times 8,5$, $? \times 13 \times 8$, $26 \times 12 \times 6$,

$2 \times 12 \times 7,5$, $27 \times 12,5 \times 8$, $2 \times 13,5 \times 8,5$, $2 \times 12 \times 8,5$, $2 \times 14,5 \times 7,5$, $2 \times 13 \times 9$, $2 \times 16 \times 9$ cm.

Tasojen III ja II tiilikerrokset poistettiin. Niiden alla oli täytekeros harmaskiviä, mukalakiviä, soraä, laastin ja tiilenkappaleita. Valvuuks 75 cm. Täytekeroksesta löytyi timmilaudan kappale (mitat 2×11 cm). Tämän kerroksen alta paljastui tiilitaso, jonka eteläosien rajoitti suora tiiliseinä, korkeus 51 cm, yläreuna suora, sein ja päällimmäisen taso II:n välillä oli keros tiilenkappaleita, laastia ja soraä. Tiiliseinän tiiliimitat: $27,5 \times 2 \times 8,5$, $2 \times 11,5 \times 7,5$, $2 \times 13 \times 8,5$, $26 \times 2 \times 8$, $28 \times 2 \times 8$, $2 \times 12 \times 8$ cm. Sekalimitys. Tasaista, hienoa kalkkilaastin. Lattiatason leveys 55-85 cm. Kevästä säännöllinen limitys, osaksi myös särkyneitä tiiliä. Tiiliimitat: $26,5 \times 12 \times 2$, $26,5 \times 12,5 \times 2$, $27 \times 11,5 \times 2$, $24 \times 12 \times 2$ cm.

Tiilitaso

Tason pohjois- ja länsireunoja jäi rajoittamaan harmaanbeige-täytekerros. Eteläreunan etäisyys komeron eteläreunasta 12.5 cm.

Huone 47, länniseinän ikkuna-aukon eteläseinästä erille-
tulleet portaat, sekä siihen kuuluva lattiapinta.

C. J. Gardberg 1953.

Vuonna 1939 havaittiin tutkimuksissa, että nykyisen huoneen nro 47 länni- ja pohjoisseinissä oli kulkemiset ampumakäytävä. Arkkitehti E. Kartano teki muistutuksia tutkimuksista samana vuonna („Komero 47 C. E. Kartano 1939“). Alla olevat täydentävät piirrokset tehtiin vuonna 1953 siitä myöskin, että länniseinän tutkimuskolot korjaustöiden yhteydessä muurattiin umpeen.

Ampumakäytävä oli lähtenyt huoneen nro 46 lännipäästä päin pohjoista. Käytävän vanha tiililattia tuli erille tasosta +720 (piirrokset 1 ja 2). Tiililattia meni kaikesta päältä aina muurin ulkopintaan saakka, johon yhdessä kohdassa (aivan lähellä huonetta nro 46) on kaipa ja siellä tiilimuuraus juuri ulkopinnan kohdalla (piirros 1). Sitävastoin on käytävän sisäpuolella, päin huonetta, ollut suunnilleen 150-180 cm paksu muuri, jonka pinta on ollut tiilimuurauksella (piirrokset 1 ja 2). Muurin yläosa on hamaakivimuurauksella. Tämä ampumakäytävä on sama toisen rakennuskauden ampumakäytävä, josta Krongvist mainitsee kirjassaan sivulla 40: „Käytävän ulkoreunassa ei ole ollut mitään muuratua kiviseinää, vaan se on ollut ulospäin niin sanotusti avoin. Sen sijaan on

Polyoinnivan läntinen julkisivu.

Tasainen tiilipinta muurissa.

Tasainen tiilipinta muurissa.

Enillettävät tiilikattia.

houhitte kivimuur.

Huone 46.

Leikkaus piirroksessa 2.

Kohta, jossa huoneen 47 ikkuna-
aukon päällä olevalle ampu-
makäytävälle johtavat portaat
nousevat päin ulkomuuria.

Sileä tiilimuri päin ampu-
makäytävää (limitys piirroksessa 2).

Piirros 1. Ikkunan pohja, sekä ikkunan eteläseinästä esille
tulleet portaat ja niihin kuuluva lattiaspinta. Kaavaan
1:50.

Enille tulleet tiilikattia.

Enille tulleet askelaset

Vaara-ajan ikkuna-
aukon
seinässä oleva komero

Huoneen länsi seinä.

Leikkaus piirroksessa 2.

Tiilikattia portaiden a-
luepuolella.

Sileä tiilimuri päin
portaita (limitys piir-
roksessa 2).

käytävän erottanut risäpuolisesta huonetilasta kaksi
metriä korkea väliseinä. Käytävä on siis ollut ul-

koinen ampumakäytävä, missä käytävätila on sekä muurin että niitä ulkonevan puurillan päällä."

Quillettulleet tiililattia jatkui suunnilleen 3 metriä pohjoissuunnan huoneesta 46 laskeutuen. Tämän jälkeen tuli viiri askeelta (tiiltä), ampumakäytävä laskee alas päin, ja lattia, joka portaista jatkui pohjoissuuntaan, oli tasolla +620, siis suunnilleen samalla tasolla kuin se ampumakäytävän kuuluvaa lattia (+610-615), joka on tullut erille pohjoisseinässä olevien ikkuna-aukkojen alta. Mainitut tiiliset portaat sijaitsevat huoneen nro 47 lännisseinässä olevan ikkuna-aukon eteläseinässä (piirroksat 1 ja 2).

Ampumakäytävän sisäpuolella olevan muurin tiilipinnan tiilimittat olivat seuraavat:

$27 \times 12 \times 9$	$27,5 \times 12,5 \times 8,5$	$27,5 \times ? \times 9$
$27 \times 12,5 \times 8$	$27,5 \times ? \times 8,5$	$28 \times 12,5 \times 8,5$
$27 \times ? \times 8,5$	$27,5 \times ? \times 8,5$	$28 \times ? \times 8,5$
$27,5 \times 12,5 \times 8,5$		

Tiiliportaina olevien askelaiden tiilimittat olivat seuraavat:

$25,5 \times 12 \times 8$	$27 \times ? \times 10$	$? \times 19,5 \times 10$
$26 \times 20 \times 10,5$	$? \times 18 \times 10$	$? \times 20 \times 10,5$
$27 \times 20 \times 10$	$? \times 18,5 \times 9,5$	$? \times 20,5 \times 11$

Samanmittaisia tiiliä oli myöskin ampumakäytävän lattiansa.

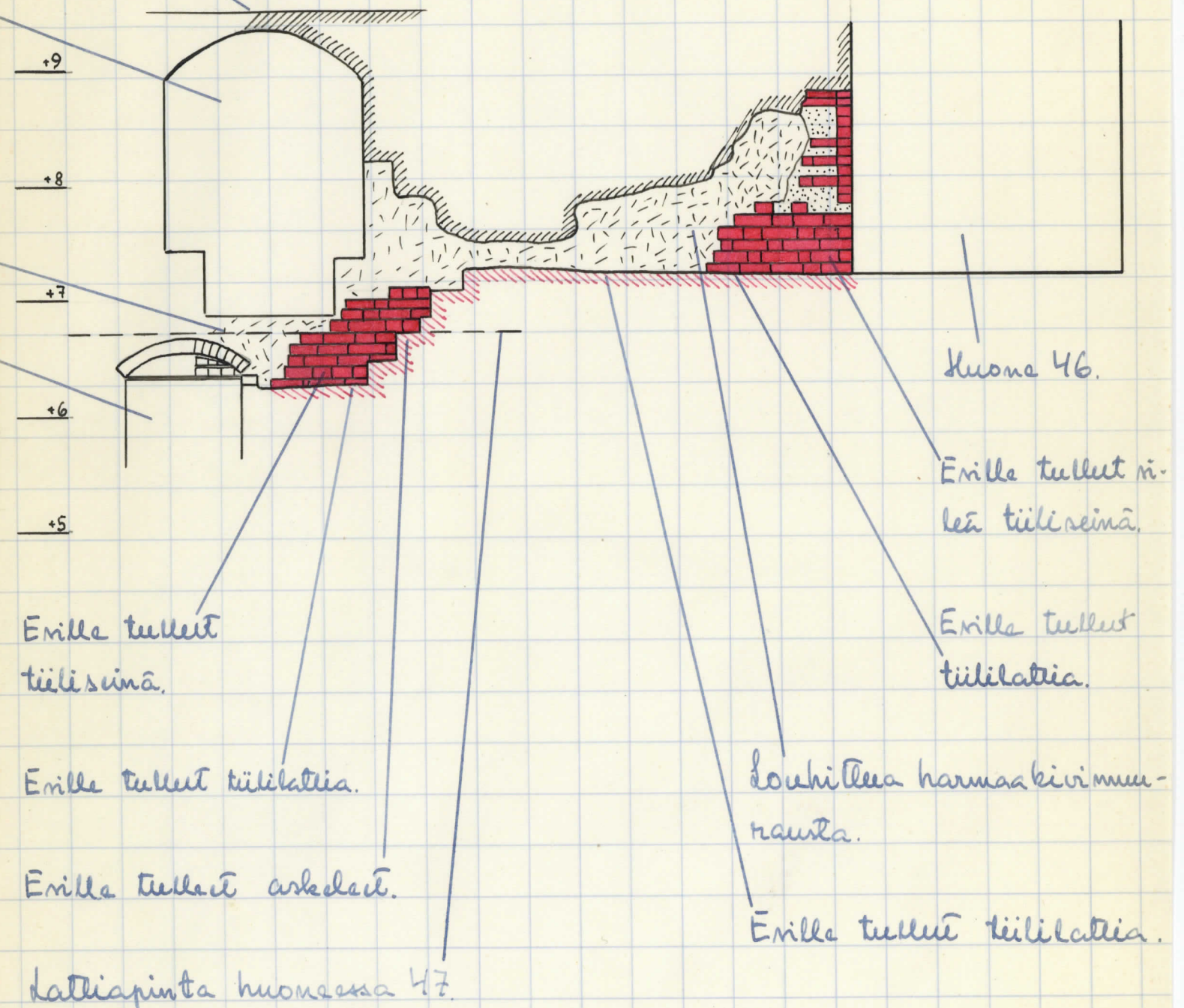
Lattiataro ikkunan päällä olevassa
ampumakäytävässä.

Ikkuna-aukko 47/III.

Lattiapinta huoneessa 47.

Ikkuna-aukko huoneen 32 län-
niseinäissä.

Piirros 2. Portaiden ja niihin kuuluvan lattian pystysuora
leikkaus itäpäin (pään huoneella) katsottuna. Kaavaan
1:50.

E. Kartano 1939

Kotero 476

1) Ennen kaivanto

2) Kaivaus 1.

3) Kaivaus 2.

4) Kaivaus 3.

1.
Huone 47. C.

Hekuna-komero länsiseinässä. Huone-
kanteen muotoinen, hekuna-seinään eli län-
teen päin karseneva, polija-ala. He-
kuna-aukko umppeenmuurattu. Etelä-
länsi- ja itäseinällä korokkeet, saman-
korkeiset. Etelä- ja poljoisseinässä ko-
merot, joissa lautakelvykset. Nämä-
seinät samoin kuin tyynyholvi-katto
laastitut ja kalkatut tasaisiksi. Länsi-
seinän umppeenmuuraus paljasta tili-
(päälimmäinen kerros purettu aikajärjestyksessä)
seinän josta laasti karkeasta, peli-
meistä, saunoista ulkoneva. Seinän
alareunassa, 30 cm korokkeesta yläpään
ulkonema (14 cm), 4 tili-kerrosta. Tä-
män keskikohdalta kohoaa pysty suora
ulkonema, korkeus 78 cm, leveys 14 cm,
liitteissä seinämuuraus kunnossa; tili-
(lapposellaan) päittäin, josta toisena särkyneet tili,
alin tili poljo- etelä suunnassa (26 x
13 x 6 cm). Murkissa samantyyppiset ulkone-
vat liite-muuraukset, korkeus 80 (lounais-
murkka) 65 cm (luoteismurkka). Näitä muura-

terän osan murtekien vanhemman muunauksen
pirstettu. Loungaimurkassa 35 cm:n korkeu-
nen pyöreä tiilleessä eteläseinän kanssa,
luoteismurkassa sen jätteilös.

Tyynyrihalvi katto liittyy länsipäässä
saumalla 55 cm:n levyiseen erilliseen holvi-
kaareen, joka koostuu hilkkan tanteen päin.

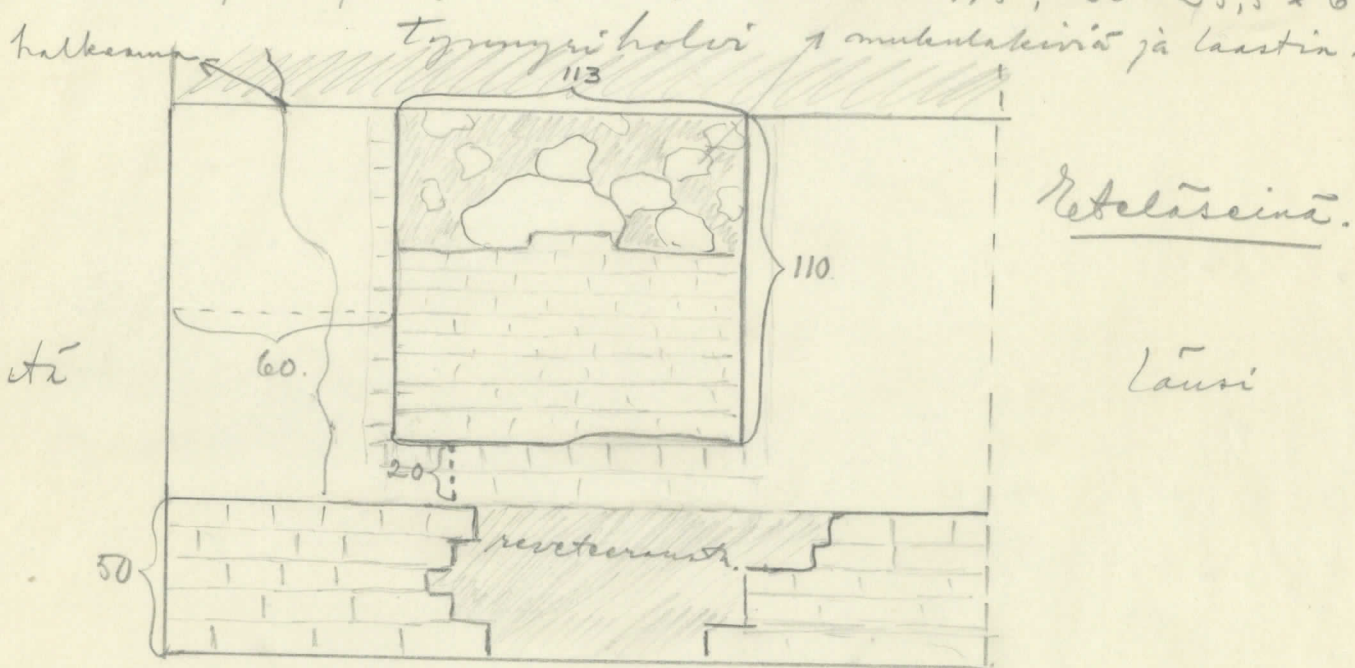
Rebeläseinän komero, 60 cm komeron itä-
pielestä, leveys 113 cm, korkeus 110 cm, sy-
vyys 60 cm.

I. Kaivaus.

Komeron ympäröivät lautekalukset
pirstettuihin. Sivuseinät olivat tiilimuurauksen
osaksi myös mukalakivien; leveissä saumoi-
sa korkeasta valkoista kalkkilaastin, Tiili-
mitat: $24 \times 12 \times 6,5$, $23 \times 11,5 \times ?$, $? \times 11,5 \times 7$,
Takaseinä n. 70 cm:n korkeudelle tiili-
muurauksen. Tiilet lappeellaan, suurimmaksi
osaksi päittäin. Korkeasta harmaantavasta kalkki-
laastin. Tiilimitat: $21 \times 10,5 \times 5,5$; $? \times 10 \times 8$,
 $? \times 12 \times 8$, cm. Peräseinä yläosa suurin har-
makiviä, mukalakiviä ja laastin. Samoin
murat ja polijan takassa. Etuosassa
tiilikeros. Tiilet lappeellaan, päittäin polij-
etäsummassa; tiilimitat: $27 \times 10,5 \times 10$; $? \times$
 $12,5 \times 9,5$; $? \times 13 \times 9,5$, $? \times 13 \times 10$, cm. Polija-
pinnan korkeus seinällä olevasta korokees-

ta n. 20 cm. Korakkeen korkeus 50 cm. Korake kierteää ikkuna-komeron seinää (etelä-länsi-pohj-seinät). Korakkeen tiilimuurauksta purettiin eteläseinän komeron alta. Sen päällimmäisessä kerroksessa tiilet olivat päittäin, lappeellam, pohj-
etelä-suunnassa. Korakkeen korkeus ^{5 ti-}
likerrosta, tiilet lappeellam. Tiilimittat: ^(47.C.E)

$30 \times 13 \times 9,5$; $3 \times 13 \times 10$; $26,5 \times 12,5 \times 8$; $27,5 \times 13 \times 9$; $28 \times 13 \times 10$; $27 \times 12,5 \times 9,5$; $3 \times 15,5 \times 8$; $29 \times 15 \times 8,5$; $28,5 \times 27 \times 5$; $3 \times 27 \times 4,5$; $30 \times 30 \times 4,5$; $26 \times 25,5 \times 6$ cm.

Komeron seinäpinnat ja katto laastitied ja kalkatut valkoisiksi. Itäpielessä halkeama, joka jatkuu kattoholvissa.

II kaivaus. Eteläseinän komeron pohjan purettiin. Katusen tiiliimitat: ^(47.C.E) $27 \times 13 \times 9$, $27,5 \times 13,5 \times 9,5$, $? \times 13 \times 9,5$, $? \times 12,5 \times 9$ cm. Suurimmaksi osaksi särkyneistä tiilistä muurattu etureuna. Takaoosassa suurin harmaakiviä, mukalakiviä, soraa ja tiilimurskaa.

Samoin purettiin ikkunakomeron lattiata-
^{m. 30 cm:n syvyydestä}
 sason seinäkomeron edestä. Komeron korakkeen muuraus jatkui lattiata-
^(47.C.L)
 sallen. Täällimmäisen tason tiiliimitat: $29 \times 13 \times 9,5$; $29 \times 14 \times 8$; $27 \times 12,5 \times 8,5$; $? \times 17 \times 8,5$; $? \times 15 \times 10$; $? \times 17 \times 9$; $29 \times 14,5 \times 7,5$; $27,5 \times 13 \times 8$ cm. Tiilitason alla oli sora- ja kiviä muurattu ohut kerros; sen alla mukalakiviä, soraa ja lastia. Eteläisen korakkeen seinätiilet lattiata-
 sason alla mustuneet. Komeron pohjan purettamisen alta paljastui tiilitaso, yhtä tiilikerrosta korkeammalla kuin komeron lattian tiilitaso.

III kaivaus. Komeron lattiata-
 salla edelleen komeron katoa teveydestä.
^(47.C.L)
 Tason tiiliimitat: $? \times 14,5 \times 8$; $29,5 \times 14,5 \times 7$; $29 \times 14,5 \times 9$; $28,5 \times 14 \times 8,5$; $? \times 14,5 \times 7,5$; $29 \times 14 \times 7$; $29,5 \times 14,5 \times 6,5$; $28,5 \times 14 \times 7$; $27 \times 13,5 \times 6$; $27 \times 12 \times 7$; $29 \times 14 \times 6,5$; $28 \times 12,5 \times 8$; $27 \times 11 \times 8$; $27,5 \times 12$

$\times 9$; $27,5 \times 15 \times 7$; $26,5 \times 11,5 \times 8,5$; $25,5 \times 11,5 \times 8$ cm. Tällöin alla oli täytemarkkerias
 han lattiatasossa oli 3 eri korkeutta tasoa,
 itäisin korkein, läntisin matalin (Kts. h.
 47.B., Samonlainen lattia). Läntisessä tasossa
 4 tükkeristä (?), keskimmäisessä 3, itäisessä
 1, jonka alla täytemarkkerios harmaa-
 kiviä, mukulakiviä, karkeata soraa ja
 laastia. - Eteläseinän koroke puret-
 tiin. ^(47.C.E.) Tiilimitat: $25,5 \times 24 \times 7$; $26 \times 12 \times 7,5$;
 $2 \times 13 \times 8,5$; $28,5 \times 14 \times 8,5$; $26,5 \times 12,5 \times 8$; $27,5 \times 13 \times 8,5$;
 $31 \times 14,5 \times 9$; $2 \times 14,5 \times 7,5$; $2 \times 14,5 \times 9$;
 $2 \times 12 \times 8,5$ cm.

Eteläseinän korokkeen takaa ko-
 meron länsipuolella purettiin. Mura-
 us oli seinän alaosassa harmaakiviä,
 sirkyneitä tiiliä. Laasti hyvin kovaa,
 sora-sekaista kalkkilaastia, joulussa
 mukulakiviä. Seinän keskiosassa ole-
 va muraus jätelönnä, laasti helposti
 lohkeilevaa, murenevaa, savusekaista.
 Tiilimuraus jatkui korokkeen alim-
 man tiilikerruksen tasolle ulottuvana
 etelään komeron seinän sisään; sen
 länsireuna kääntyy pohj- etelä- saun-
 taiseksi. Korokkeen yläosa on siis myös-

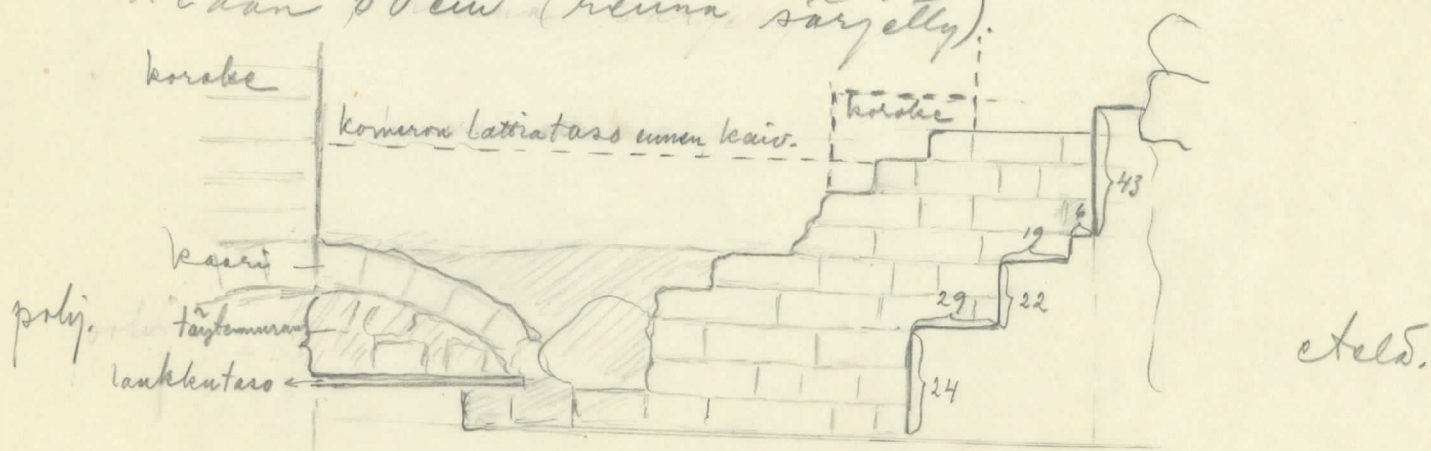
$2 \times 11,5 \times 7,5$; $25 \times 2 \times 8,5$; $2 \times 12 \times 8,5$ mm

(näiden välissä oli n. 10 cm:n levyinen myöhempi täyte-
 muraus tiilillä, joten väli on luultavasti ennen
 ollut avoin).

6.

haisempaan murausta. Eteläseinän länsi-
 osa ^{n. 80 cm} korokkeen alla, lattia tasosta alaspäin
 täytemurausta, saman kovaa kalkkikivistä
 kuin seinän alassassa. 80 cm etelään päin
 jatkettiin täytemurauksen purkamista, jolloin tuli
 vastaan pystysuora, itä-länsi-suuntainen
 tiilimuri (80 cm korokkeen reunasta
 etelään päin). Se liittyi samalla polji-
 etä-suuntaiseen tiilimuraukseen ja oli
 yhtä tiilikerevosta korkeampi kuin se.

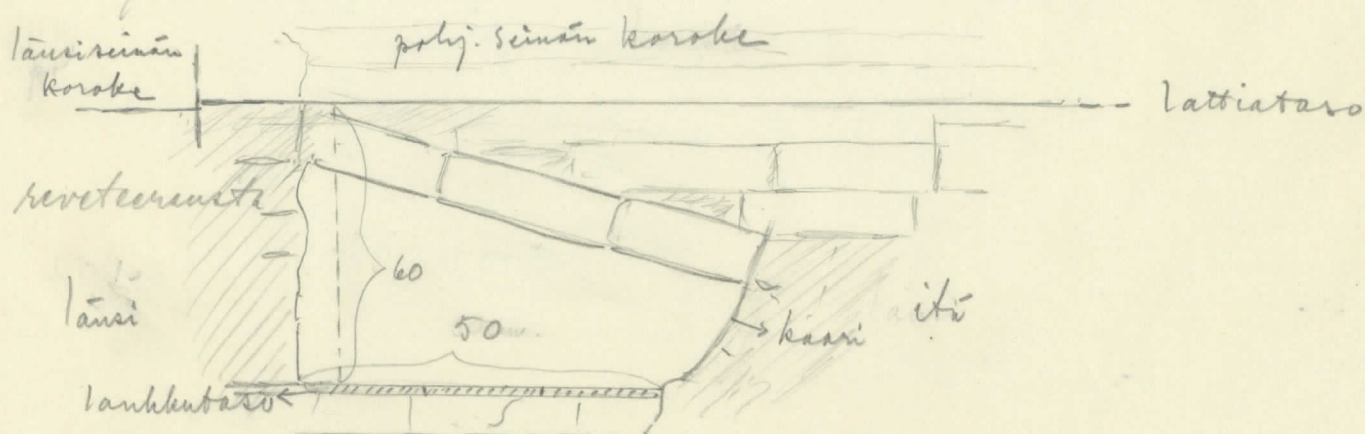
Kaivauksta jatkettiin nyt alaspäin, n. 90
 cm korokkeen vanhemmasta murauksesta.
 Silloin paljastui 2 askelmaa, korkeus n. 24 cm,
 tiilimurausta. Portaat kohosivat poljoises-
 ta etelään ja liittyivät itäreunan sam-
 malla korokkeen alta paljastuneeseen van-
 hemman tiilimuraukseen, joka nyt näkyi
 jatkuvan lattia tasoa alla poljois suun-
 taan 80 cm (reuna säijetty).

Komeron länsiosan itäseinä lännessä nähtynä.

Rskelten tulinimitä: $2 \times 18,5 \times 9,5$; $2 \times 21 \times 10,5$;
 $27 \times 2 \times 10$; $27,5 \times 2 \times 9,5$, $2 \times 15 \times 9,5$ cm.

Lattian purettiin edelleen poljoissuuntaan, jolloin kaivettiin alan itäreunassa olevan pystysuoran tulimuurin jatkon tuli esiin lattiatasolla oleva kaaren reuna. Tulinimitä: $2 \times 13 \times 8,5$; $2 \times 12 \times 8$; $2 \times 12,5 \times 8$ cm. Kaari näkyi jatkuvan komeron poljoissuunnan alle, kahaten viinosti ylöspäin läntisuuntaan (tulet sytytettiin, itä-länti-suunnassa, mitat: $31 \times 12 \times 9$; $26 \times 12,5 \times 8$ cm) aina poljoissuunnan korokkeen alareunaan asti. Kaari oli rumpemuurattu tulilla ja tulenkappaleilla sekä kalkkilaastilla (47.C.T.M.) (joukossa 1 holvituli, mitat: $28 \times 19,5 - 20,5 \times 10$ cm), joukossa pehmeätä irtomaata, muttaa ja soraa, liuta, pumkappaleita. Täytekerroksen poljoissa oli lankkutaso, n. 50 cm:n ^{esiinkainnettu} leveydeltä, 60 cm lattiatasoa alapuolella, lankut poljo-etelä-suunnassa, eteläpää tulimuurauksen päällä.

Poljoissuunnan alassa.

Täytekerrosta priistettiin edelleen lankka-
 tason pölyltä 45 cm pohjoissuuntaan korok-
 keen alta, jolloin tuli näkyviin holvin
 kaareutuminen alaspäin. Täytekerroksen
 jonkosta löytyi pumastien ja kankaan ke-
 palteita. - Lattian kaivettua lanteen aivan
 korkeuteen asti, joten kaivettua alaa
 tänsiäkinäsi jäi harmaakivi - täytekerros
 korkeuden tilimääränsä alla n. 75 cm:n
 korkeuteen.

HUONE No 48.

Tiilet.

Kuone №48. (Väliterros)

Läntinen seinä. Seinällä oleva ovi-akko kojaus-
muurausta melko uusilla ja sekalaisilla vanhoilla
tiilillä. Pohjoismurkassa aikaisempaa muurausta
rapp. peitossa, pieni ala näkyvissä $8-8,5 \times 12,5-13 \times 27-28$,
 $8 \times 12 \times 26-27$, muutamia $9,5 \times 13 \times ?$. Seinässä alhaalla ovi-
aukon ja etelämurkan välillä kojausmuurausta se-
kalaisilla vanhoilla tiilillä. Seinässä ylempänä puu-
komeron ja ovi-aukon välillä aikaisempaa muurausta,
ump. muur. aukon eteläinen pieli ja osa holvia jälillä, jo-
ka on vanhan rapp. peittämä (mahd. maalauksia), muu-
Tama tiili näkyvissä $8 \times 12,5-13 \times 26,5-27$, $8,5 \times ?$. Etelä-
peittämä.

Eteläinen seinä: Seinällä oleva ovi-akko ensin-
mäseen rapp. peittämä, muutamia tiiliä näkyvissä:
 $8 \times 13 \times ?$, $9 \times 13 \times 28?$, $7 \times 12 \times ?$, $5,5 \times ?$, $8,5 \times 13 \times ?$, $10 \times 19 \times ?$ (mahd. holvi-
tiili). Rautap.: $8 \times 11 \times 26$. Ovi-karmen päällä oleva hol-
vi mahd. myöh. kojausmuurausta, tiilet mahd. melko
uusista: $6-7 \times ? \times 28-29$. Seinässä: länsimurkassa aikaisempaa
muurausta, yläosa rappauksen peitossa, alempana näkyvissä
pieni ala muurausta, mahdollisesti umpeenmuuratun aukon
läntinen pieli, (jonka umpeenmuurauksena on nykyisen
ovi-aukon muurauks.) : $8-8,5 \times 12-12,5 \times 26,5-27,5$.

Itäinen seinä rappauksen peittämä. Seinässä alhaal-
la lähellä pohjoismurkkaa näkyvissä pieni ala tiili-
muurausta: $8-8,5 \times 12-12,5 \times 27$, $9 \times 14 \times ?$, $9 \times ? \times 27,5$, $9,5 \times ? \times 28$.

Pohjois-seinä. Seinällä oleva ikkuna-akko rappauksen
peitossa. Länsipielessä alhaalla muutamia tiiliä
näkyvissä: $6-6,5 \times 12 \times 22-23,5$, $8 \times 12 \times ?$, ylempänä $8,5 \times ?$, $\times 11,5 \times ?$,
muuraus epätasaisista, joihinkin pätkiä, muutamia tiilet
kantillaan. Itäinen pieli: pielen keskikohdalla alhaalla
näkyvissä mahd. umpeenmuuratun aukon eteläinen pieli:
 $8,5-9 \times 13-14 \times 27-27,5$ (mitat vain muutamista tiilistä) ump. aukon poh-
joispuolella olevat ikk.-aukon pielen tiilet: $7,5 \times ? \times 29,5?$, $8 \times 13 \times ?$,
 $9,5 \times ?$ sekä harmaa kiv. Ikkuna-aukon holvi rappauksen
peittämä. Ikkuna-aukon-pohja (-lattia) tiilimuurausta
 $5-6 \times 11-11,5 \times 20-23$.

(jatkuu)

Huone No 48

Pohjois-seinä. Ikkuna-aukon länsipuolen ja seinän
länsinurkan välillä olevat seinätiilet $8-8,5 \times 12,5 \times 27-28$,
muutama: $7,5 \times 12 \times ?$. Seinässä ikkuna-aukon länsipuolen ali-
ja itäpuolella (pieni ala) $8-8,5 \times 12-13 \times 26,5-27,5$, $8,5 \times 13 \times 29-30$.
Huone 48 on holvi rappiuttama.

HUONE N:o 48 I

Komero 48A:

1. Lattia: Kaivaus 1.
2. Seinät ennen purkautta)
3. Lattia: Kaivaus 2.
4. Länsiseinä: Purkaus 1.
5. Lattia: Kaivaus 3.
6. Länsiseinä: purkaus 2.
7. Itäseinä: purkaus.

Polyja - ala nelisivuinen. Katto kalkattu ^{tyyny-} ~~tyyny-~~ ^{holvi.}
 Polyjois seinässä ikkuna - aukko, ^{holvi.}
 länsiseinässä komero.

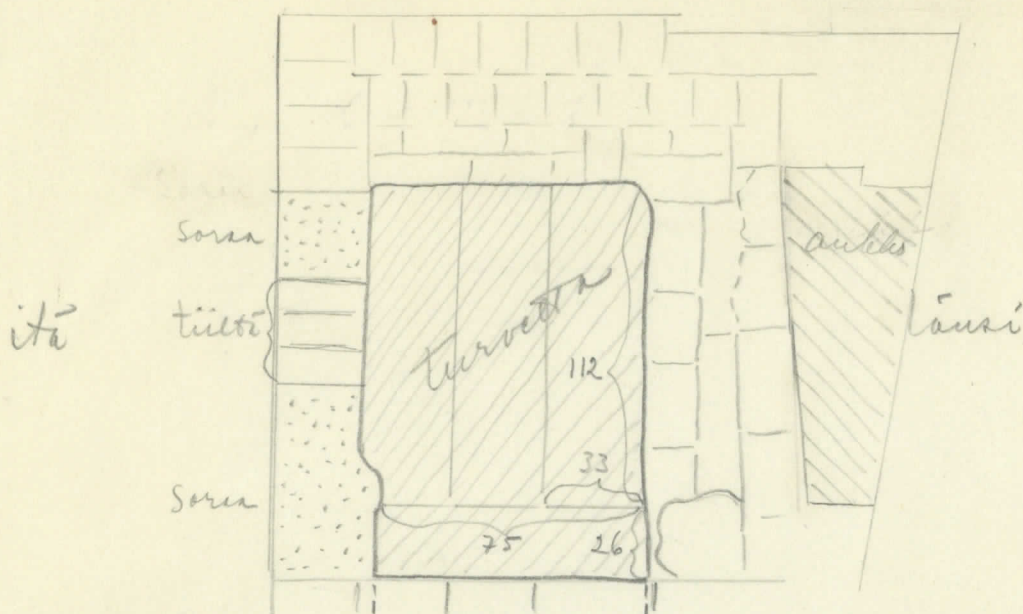
Lattia - Kaivaus 1.

1. Tiililattia. Tiilet juoksuissa, lappuellaan
 itä-länsi suunnassa. Kalkkilaasti karkkista, jona-
 kassa sarakkeita ja tiilimurskaa. Tiililat-
 tia parettu.

Tiilimitat: $22 - 23 \times 11 \times 5$, $21 \times 11,5 \times 5$, $23 \times$
 $11,5 \times 5,5$, $24 \times 11 \times 5$, $21 \times 11,5 \times 6$, $23,5 \times 10 \times 5$,
 $24 \times 11,5 \times 6$, $23 \times 12 \times 6$, $23 \times 12 \times 5,5$, 23×11
 $\times 4,5$, $23 \times 11 \times 6$, $22 \times 10,5 \times 6$, $22,5 \times 11,5 \times$
 $5,5$, $21 \times 12 \times 5,5$, $20 \times 12 \times 5,5$, $24 \times 11,5 \times$
 $4,5$, $22 \times 10,5 \times 6$, $24 \times 12 \times 7$.

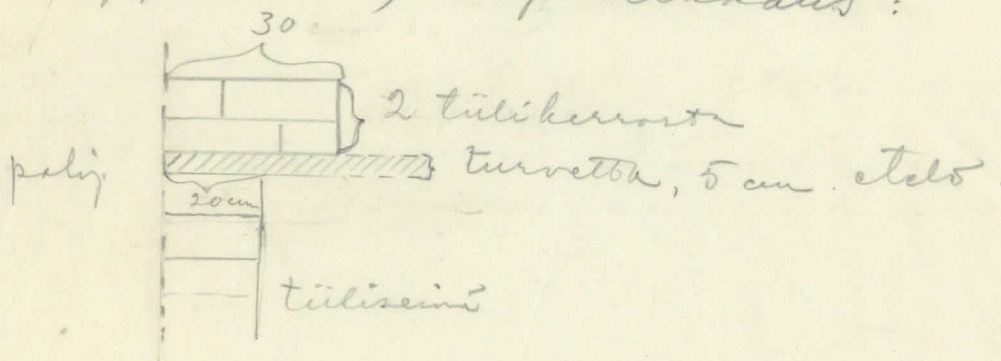
Laastin alla oli n. 10 cm:n vahvuinen
 kirkas karkkista sora.

2. Turve - tiililattia. Sarakekerroksen
 alla paljasti lattiataso, jonka peunoissa
 oli tiiliä, karkkista turvetta ^{karkkista} (huohopinta).
 3) ^{leikkauksella} turvelaattaa vierekkäin ($33 \times 112 \times 6$ cm)
 suunnassa etelä-pohj.; niiden polyjois-
 päärin poikittain laatta, jonka mitat
 $26 \times 75 \times 5$ cm. Turvelaattojen etäisyys
 itäseinästä oli n. 20 cm; tämä väli oli
 täytetty sarakkeista, päitiä karkkista 3 tiiltä
 itä-länsi suunnassa lappuellaan.

polij. (ikkunaseinä).

Turvelattia ulottui 30 cm ikkunasei-
nän sisälle. Päässä 2. tiilikerrosta (tiiles
kappellaan). Lämpösiirto:

3. Täytemaakeras.

Turvekeraas purettiin. Sen alla oli
n. 50 cm:n vahvuinen täytemaakeras:
sora, harmaa kivikappaleita, saora-
särmäinen (hiottu?), punertava gra-
niittikappale ($24 \times 22 \times 21$ cm), liuta,
punaletusta, tiiliä, punastian

kappaleita, tuokkia, tiilen kappaleita
(mitat: $20 \times 12,5 \times 8$, $18 \times 14 \times 9$, $31 \times 14,5 \times 9$, $26 \times 12 \times 8$, $23 \times 13 \times 7$, $25,5 \times 12 \times 8$, $21 \times 13 \times 8$, $16 \times 13 \times 10$, $17 \times 11,5 \times 8$, $10 \times 14 \times 9$), halvitiliä (mitat: $28 \times 19-20 \times 11$, $25 \times 19,5-20,5 \times 10$, $23 \times 18,5-21 \times 10,5$),
profilitili: mitat $17 \times 19 \times 8,5$ cm

Tiilen mitat turvelattian länsipuolella olevassa tiilimuurauksessa:
 $32 \times 15 \times 8$, $26 \times 12 \times 8$, $28 \times 13 \times 9$.

Täytekerroksen pohjalta paljastui epä-
tasainen pinta: ^{muurauksien} vanhojen tiiliä (joukossa ainakin 2 profilitiliä) kalkkilaastilla kiinnitettynä. Eteläkseen tasainen
tiilikeros (tiilet etelä-pohj. ^{lappesellaan} suunnasta).

Tiilen mitat $25 \times 12,5 \times 8$, $25 \times 11,5 \times 7$ cm.
Tiilen pinta sileä, tumma.

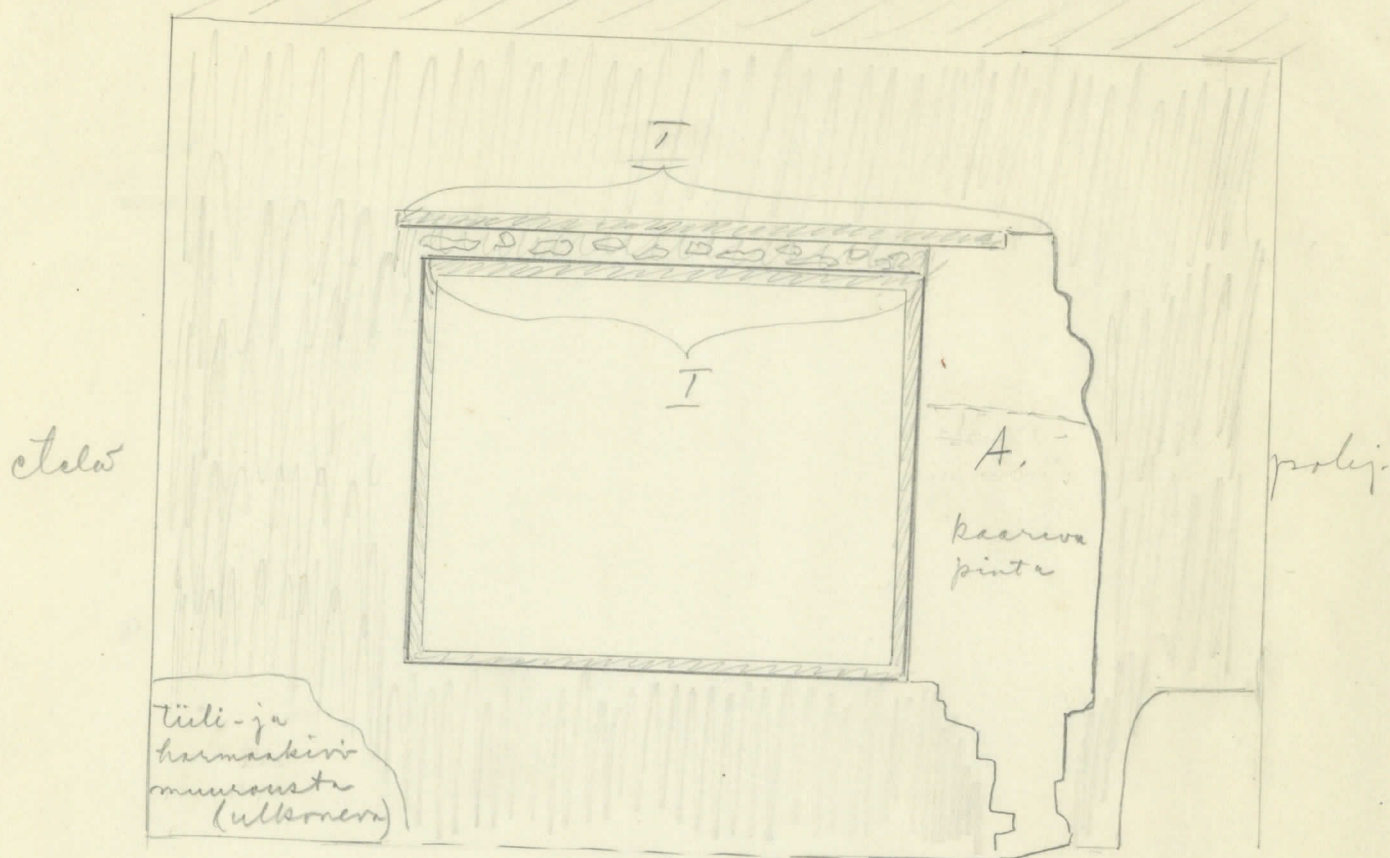
SEINÄT

Pohjoisseinä. Tiilimuuraus. ^{lappesellaan} Heikunaukko
segmenttikäärön muotoinen, ^{muurauksen} seinä pinta epä-
tasainen, kirkkaalla kalkkilaastilla peitetty.

Häseinä. Alaosa muuralla vanhoista
tivistä (mitat $27 \times 12 \times 9$ cm) tiennä-
kiesella laastilla. Samoja tiiliä myös
eteläisessä lattiimuurauksessa täyte-
kerroksen vieressä. Seinän yläosaan
osaiksi useita tiiliä (mitat $23 \times 12 \times 6$ cm).

29 x 13 x 5,5), osaksi vanhoja (27 x 13 x 8,5). Tiilimuurauksen jatkossa 3 suuria harmaakiveä. Seinän keskiosaan pystytetty 4 cm:n levyinen paksu muurisen alkaen n. 120 cm lattianpinnan yläpuolelta ja jatkuen sen alle. Yhtäältä se päättyy harmaakiveen, yläosa laastilla täytetty n. 35 cm:n pituudelta. Yksi harmaakivien pohjoispuolella. Seinän yläosan puolella 2 aukkoa harmaakiven kummankin puoleen

Länsiseinä. Muurattu iästön lounais-
kirkon - suunnassa. Tiilet alaosaan osaksi
syyjälläin (mitat 21 x 11 x ?), <sup>osaksi lappael-
laan</sup> ^{osaksi} yläosaan myös päittäin. Sekelimitys
laasti harmaista, kalkkipitoista, peh-
meästä, kardiasta, joka rekonee
epätasaisesti saumoihin. Muutamia sau-
mat ilman laastia. Seinän keskiosas-
sa komero, joka alkuun on ollut suu-
rempi (I, lev. 144 cm, kork. 113 cm), sittemmin
pienennetty pohjoisista 37 cm ja ylä-
reunasta 8 cm, joten myöhemmän aukon
leveys on ollut 107 cm, kork. 105 cm. (II) (Tämän
aukon reunat on tuettu sahatuilla
laudoilla, samoin vanhemman aukon
yläreuna. Yläreunan lautojen välissä
tukimuurauksia (tiilimuurauksia ja laastia).

! v. 1901!!

Poljoispuolella olevasta aubasta (A) on työ-
temuraus aikaisemmin poistettu. Seiniän etelä-
 osassa on alinna murtopintaisista tuli- ja har-
 markivimurausta, seinistä ulkonevana n. 45 cm.
 Kamero I:n katto on kokonaan tuettu laudois-
 ta. Tämä lautakatto ulottuu huone 48:n
 seinäpintaan asti, Huone 48. A:n vino länsi-
 seinä on oikeastaan erillinen, majoituscuppi
 vino muraus huone 48:n länsiseinää
 vasten. Kameron pohjoisseinän alin osa
 liiovesti kaareva, jatkuen kameron poh-
 jan sisään.

Länsiseinän koilliskulman yläosassa on holvin jätteitä (vinoon muurattuja tiiliä). Kulmukseen päällimmäinen tiilikeras murtunut eteläseinän purkamisessa. Sitä seuraavassa paljastuneen kerroksessa mustuneita, nokisia tiiliä. Seinin lattianrajassa jätteitä alemman kerroksen betoniholvauksesta. Seinin ja lattian raja purettu. Koillisnurkassa lattian rajassa tiililadellina (muringäte), 7 tiilikerrosta (tiilet lappoellaan) ja harmaakiviä (mustapinta), alakerroksen holvatus paraskäytävän oviaukon päällä.

Eteläseinä purettu. Jätteitä vain lattiauurauksessa ja Länsiseinän edessä mainittuun muringin kulmauksessa. Selvä itäseinän yläosa.

jaan tiililapellensa (muurinjäte), 7 tii-
likerrosta (tiilet lappeellaan), alakerruk-
sen holvattun parras käytävän oviaukon
päällä.

Lattia Kaivaus 2.

Lattian purettiin edelleen länsiosasta,
aukon vinasta reunasta. Purettu kohdan
leveys pohjoispäästä 45 cm, eteläpäästä
23 cm., pituus 125 cm. Itäreunan suo-
ra tiiliseinä. Muurauksessa on käytetty
vanhoja tiiliä, joukossa paljon rikkiäi-
siä holvitiiliä. Tiilimitat: $28,5 \times 13 \times 7$,
 $26 \times 11,5 \times 7$, $28 \times 13 \times 8$, $32 \times 16,5 \times 8,5$, $25,5 \times$
 $11 \times 8,5$, $26 \times 13 \times 9$, $28 \times 13 \times 9$, $? \times 15 \times 8$, $29,5$
 $\times 13 \times 9$, $32 \times 15,5 \times 9$, $27,5 \times 12 \times 9,5$, $31 \times 14 \times 8,5$,
 $? \times 20 - 22 \times 10$, $? \times 19 - 20 \times 9$, $29 \times 15 \times 10$, $? \times 21 \times$
 $10,5$, $? \times 19 \times 11,5$, $? \times 18 - 20 \times 10$, $? \times 23 - 25 \times 6,5$,
 $32 \times 17 \times 8$, $29 \times 12 \times 8$.

Länsiseinä. Purkaus 1.

Länsiseinän purettiin aukon pohjoisen
alakuilman ja pohjoisseinän ikkunakome-
ron väliltä alaspäin lattia tasoon saakka.
Tiilimitat: $23 \times 11,5 \times 6$, $24 \times 12 \times 6$, $? \times 10,5 \times$
 5 . Tiilet lappeellaan. Yhden tiilikerrok-
sen takaa paljastui nurkula kivimu-
rusta, pohjalla vinossa asennossa har-
makivilaatta 33×31 cm.; kivien välillä
tyhjiä lohkeita ja karkkita, valkoista,
soraanseinästä kalkkilaastia. Liittyy
vanhaan ikkunaseinän muuriin.

paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

-muotioia

paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

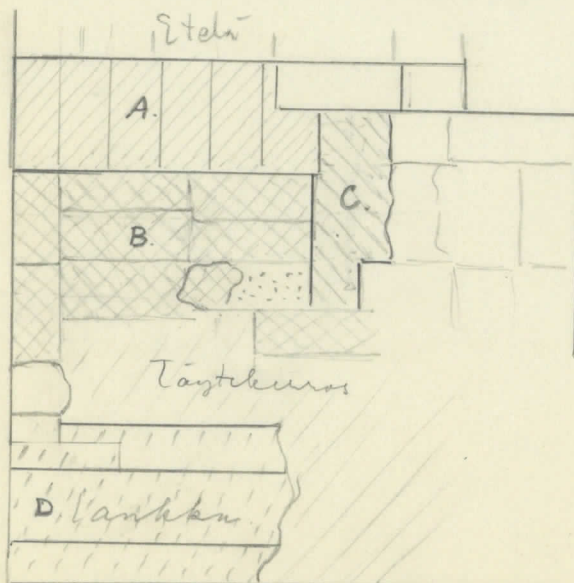
paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

paran tili-lapellu (munuungit), 7 for-
likuruk (tilit lapellu), alaburuk
sen laburuk paron tili-lapellu, alaburuk

4. Lattiaa purettuun edelleen jalkien-
työteeman kerroksen epätasaisesta, kün-
teistä pinnasta. Tämä kerros oli ti-
limurteen, osaksi kokonaisiin tiili-
jokeroon profili- ja holvi tiili-^{ja iso hermakivi (48x35x27cm)} har-
mahtavalla laastilla ^{osaksi} tiiteltynä. Poh-
joispäivän myös muutamia muun-
lakiviä. Tiilimitat $2 \times 15 \times 9,5$, 2×13
 $\times 8$, $2 \times 14,5 \times 9$, $2 \times 19,5-21,5 \times 9,5$, $2 \times 12,5$
 $\times 9$, $2,7 \times 13,5 \times 9$, $2 \times 13 \times 8,5$, $2 \times 9,5 \times 13 \times$
 9 ; Profili tiilet: ^{mitat:} $27,5 \times 20 \times 9,5$, $26 \times$
 $19,5 \times 8,5$, $2 \times 13 \times 8,5$, $2 \times 13,5 \times 9$, $28 \times$
 $13,5 \times 9,5$. Kaivettiin lattiaa keskiosan
eteläisen aksaisen tiilikerroksen ^(A) (ren-
nasta lähtien 3 tiilikerroksen vahvu-
della ^{28cm} jolloin paljastui tasot ^(B) tiilet
lapppeitteen itä-länsi suunnassa ^{2+1/2 suoksesta} itä-
seinän vieressä 1 kerros polij.-etelä
suunnassa. B-tason levyys ^(itä-länsi) sama kuin
eteläisen tiilimuurauksen (A). Lau-
moison kiinteä,

Lattia.

itä

lääni

moison kiinteä,
silcäpintainen
sementtilaasti.
A, B ja C-tasot
samaa muurauk-
sia.

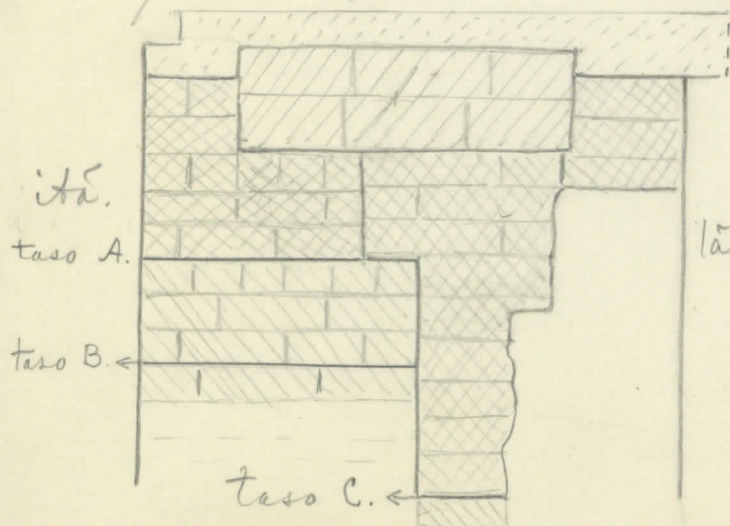
Tiilimitat kasson B: $26,5 \times 12 \times 8,5$, $29 \times 11,5 \times 2$,
 $24 \times 12,5 \times 7,5$. (C-tason päälle)

Täytekerros B-tason lausikourella muken-
 lakivillä, tiilimurskaa, soraa ja laastia.

Itä purettuun 57 cm A-tasosta alaspäin
 n. 15 cm:n leveydeltä, jolloin tuli vas-
 taan uusi tiilitaso C, johon tiilet ovat
 jatkosessa itä-länsi suunnassa; tiilien
 leveys 16, 12 ja 15 cm. Saumat kiinteät.
 Samoja tiiliä kuin A- ja B-tasoissa.

Lattian pohjoispuolta purettu
 vain n. 23 cm -syvyydeltä (samaa täy-
 ttemakerrosta), n. 80 cm itäseinästä ja
 75 cm pohjoisseinästä, jolloin paljastui
 25 cm:n levyinen pohjoisseinän suuntais-
 ten lankku 11 cm:n etäisyydeltä poh-
 joisseinästä epäsuunnallisen tiilimura-
 ukseen ympäröimänä. Tämä taso (D)
 muodostaa etelään päin hiukan viet-
 tävän, kaltevan pinnan.

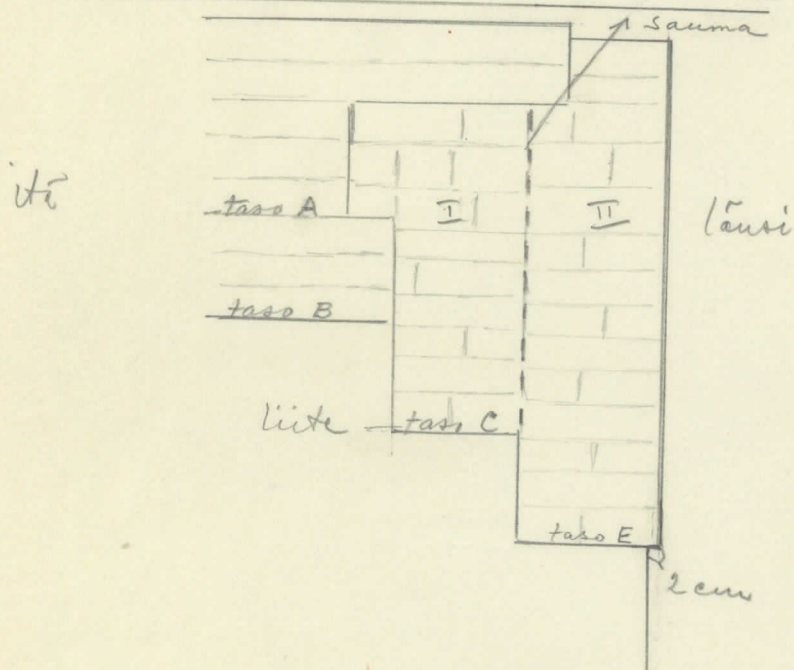
Kairauksen muodostuneen kas-
 pan eteläseinä: Kuvassa esillä olevat
 alueet tarkoittavat

eri aikaisia mura-
 uksin: I vanhin,
 II, III murin.

Portaiden eteläseinä.

Huone 34. A:n itäseinän purkamisen oli siis samalla huone 48. A:n lattian länsiosan purkamista 110 cm syvyydeltä, 40 cm:n leveydeltä (itä-länsi) ja 85 cm:n pituudelta (pohj.-etelä). Tästä tuli ilmi, että taso C on askelman portaitaan, jotka johtavat huone 34. A:n itäseinän läpi ylös huoneeseen 48. A. (kts. h. 34. A). Portaitten tason osassa tuli siis esille 2 askelta (tasot C ja E), joista ylempi Portaitten eteläseinän länsiosan. (taso C) on eteläpää-

työn liitteessä muuri-seinä I:n kanssa. Muuriinosa II muodostaa erillisen, saumalla muuri I:een ja samoin eteläseinän muuri tasaan liittyvän, 4-kulmaisen, pilarin muotoisen seinäosan, jonka pohja on E-tason pöytä ja jonka kantinen

alareuna on n. 2 cm E-tason leveämpi, muodostuen siis h. 34. A:n itäseinässä johtoläpän. Muureissa I ja II on samoja tiiliä. Harmitavan, tiivistä sementtilaastia, joka täyttää saumat künkästi. Tiilimitat: $27,5 \times 12,5 \times 8$, $26 \times 13 \times 8$, $28 \times 13 \times 8$, $26,5 \times 12,5 \times 8$ cm.

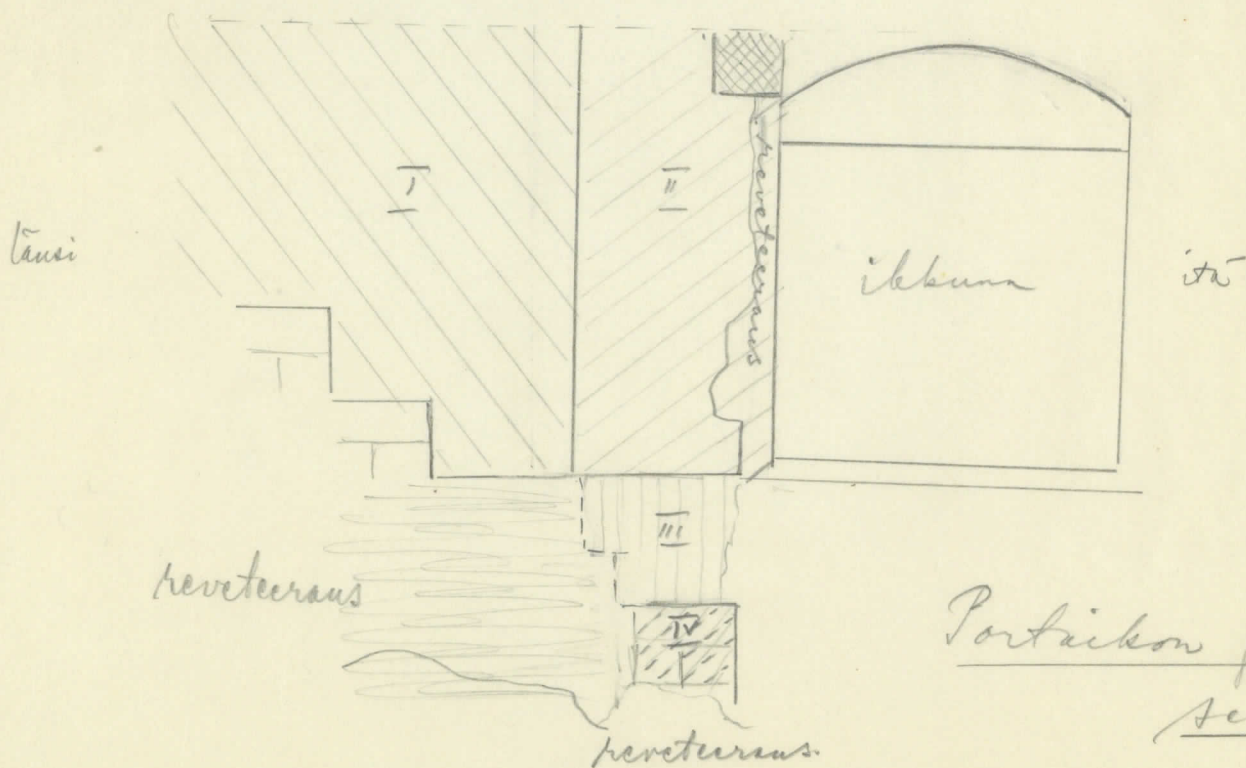
Täytekerrosta B- ja D-tasojen välillä purettiin edelleen n. 12 cm, jolloin tuli esille etelä-pohj.-suuntaan kulkeva paruu (lev. 22 cm) 33 cm:n etäisyydellä itäseinästä. Se jatkui B-tason alle. Täällä 1 tiilivalko-
vuu (n. 10 cm, tiilet kappaleittain). Sen etäisyys D-tasosta oli 28 cm. Paruun pinnassa oli n. 10 cm:n syvyinen, pitkä-
täinen, 7 cm:n levyinen, laitonut kolo.

Länsiseinä, Purkaus 2.

Vinon länsiseinän uudempi, päällimmäi-
nen tiilimuraus purettiin. Tiilimitat: $31 \times 16 \times 9$, $26 \times 11,5 \times 10,5$, $2 \times 14 \times 8,5$, $18 \times 13,5 \times 9$, $22,5 \times 10,5 \times 5,5$, $22,5 \times 11,5 \times 6$, $22,5 \times 12,5 \times 6,5$, $26 \times 12 \times 8,5$, $24,5 \times 12 \times 5,5$, $23 \times 11 \times 6$, $27 \times 13 \times 9,5$ cm.

Komeron alapuolella olevan tiilimuraukses-
sa 2 harmaakiveä. Tiiliseinän takana
oleva täyteomuraus harmaakivistä, särky-
neistä tiilistä ja savekappaleista. Lasi-
löysin, karkkurakeista kalkkilaastin, jon-
kossa runsaasti savea. Takaa paljasta-
neen muurin eteläpäässä oli ovenpielen
tänneissä tiilipinnassa vaaleampiinertava
maalauksen jälkiä. Holvin jättäen alapuolelle.
Vinon omurin takana oli ^{yläpää} länsi-suuntaan
johdava porrasikäytävä, jonka ovenpieliä

vastään vino seinä oli murettu. Isteteläinen
 pöytä suorakulmainen, pilarin muotoinen, pr-
 läitten puolisessa ^{myrkemissä} seinässä (tuleet lapppeällä,
 juoksuissa). Poljoisessa pöydässä (I) sekalinitys.
 Se ulkonee n. 15 cm. Sen itäpuolella oli edessä
 olevan ikkunan pöydän yläosan suorasta samon-
 suuntaisesta muuripinnasta (II), jonka yläosassa
 (poljoisessa seinässä) on parrunaukko tyynyrihol-
 vin rajassa. Ikkunan pöydän yläosa (II) lepää ala-
 osan kaarevan muuriseinän (III) päällä. Seka-
 linitys, tuleet lapppeällä. Pinta kalhat-
 tu. Portaitten askelmisissä 2 tuki kerrosta,
 tuleet lapppeällä, alemmassa ^{kerroksessa} juoksuissa,
 ylempässä päittäin. Alla täytemuur-
 us mukalakivillä, savesta ja laestis-
 ta.

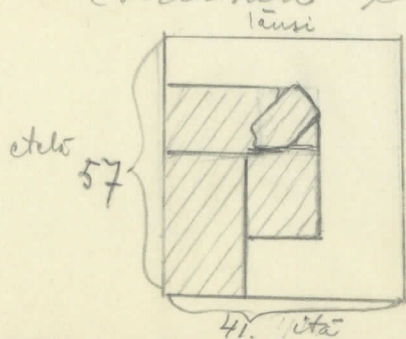

Ikkuunapielen alaosassa pykälän tapainen
 suurisivuinen muuriosa (IV), jonka päällä
 kaareva muuriosa lepää. Tület lappel-
 laan (2 kerrosta), ylempään päittäin,
 alemmassa jaksossa, samoin ibelin
 askelmisen. Tämä on siis portaiden askel-
 man polyjoispää(?) - Portaiden eteläisen
 pielen alaosassa 4 tülikerrosta (tület
 lappellaan) askeltien eteläpäitten jät-
 teitä. Muuraus muodostaa kirkon väs-
 ton pystytason eteläisen muuriseinän
 kanssa.

Portaiden täyte muurausta poistettua
 edelleen, jolloin paljastui 6 askelmaa por-
 raaukon yläosassa sekä ahut muuriseinä
 alimman askelman alapuolella. Tä-
 mi on huone 47. A:n polyjoisseinä.

Huone 49:n pohjoisseinän länsimurk-
kaan huone 48:n itäseinän takaa puret-
tiin lattiapinnan tasolta lähtien pohjois-
ta muuriseiniä n. 1,3 m:n syövydeltä, 1 x
1 m:n alalta. Ylempi muuriosa oli aikai-
semmiin purettu. Nyt purettu osa oli suu-
ria harmaakiviä sora- ja tiilenkappa-
leiden seassa; jonkossa myös särmikkäitä
siivistettyä graniittikiviä.

Näiden huoneiden väliseen muuri-
seinään purettiin sitten n. 80 cm:n le-
vyinen aukko ^(I) jonka yläreunaksi jäi laa-
kea, leveä harmaakivi. Alarajaksi tuli
4-kulmainen tiilipilari ^(41 x 57 cm) 35 cm:n etäisyy-
dellä pohjoisseinästä (aukon kork. pilarin ylä-
reunasta asti n. 80 cm). Pilarin ja pohjoisseinän
välinen muuriosa oli täytemuurauk-
sesta harmaakivistä, tiiliästä ja tiilen-
kappaleista, jonkossa myös olija profilitiili
saman mallin kuin h. 48. A:n lattian
täytemuurauksesta löydettyt särkyneet ka-
pakkantäiset profilitiilet. Pilarin päällim-
äinen tiilikeras on täydellinen.

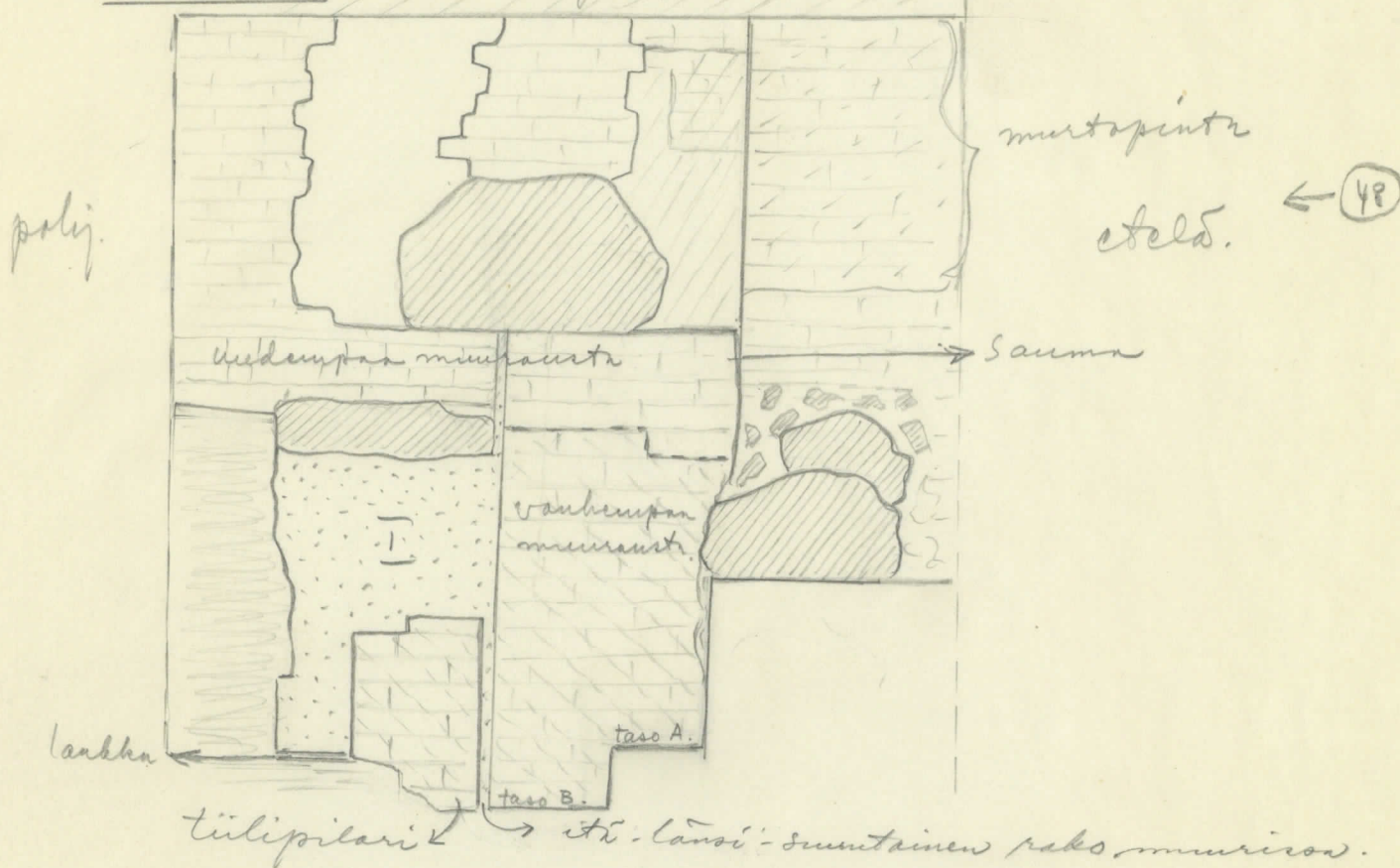

Tiilipilari ylhäältä katsottuna.
 ylin tiilikeras, tiilet kap-
paleilla.

Purettuun muuriin osaan (I) tiilimitat: $27 \times 12,5 \times 9$, $25,5 \times 12 \times 8$, $26 \times 12,5 \times 8,5$, $28 \times 12,5 \times 9,5$, $30 \times 14,5 \times 8,5$, $28,5 \times 14 \times 9$, $31 \times 16 \times 7,5$, $29,5 \times 14 \times 8$, $28 \times 25 \times 9$ cm.

Häseinä.

Tyngäriholvi.

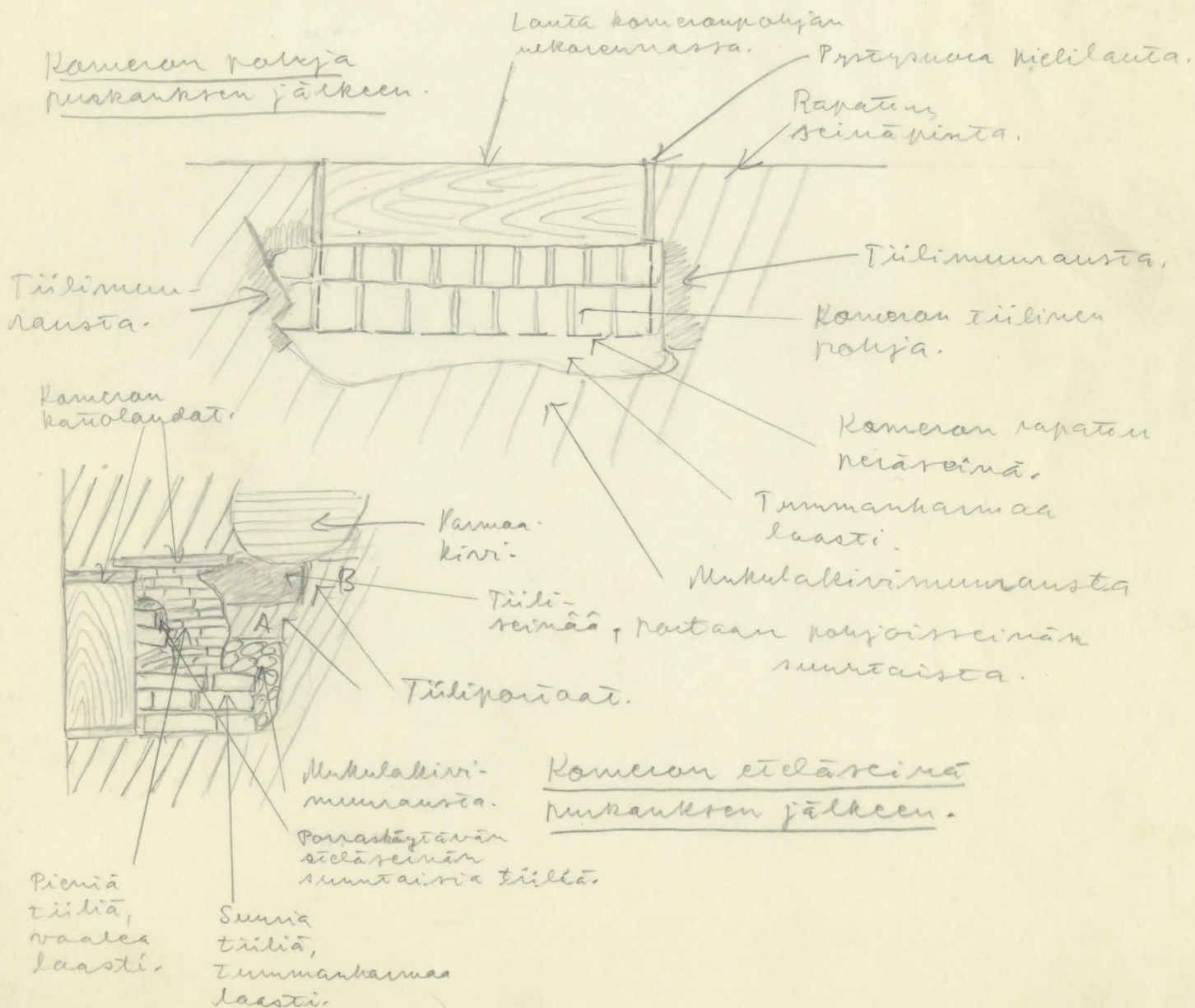
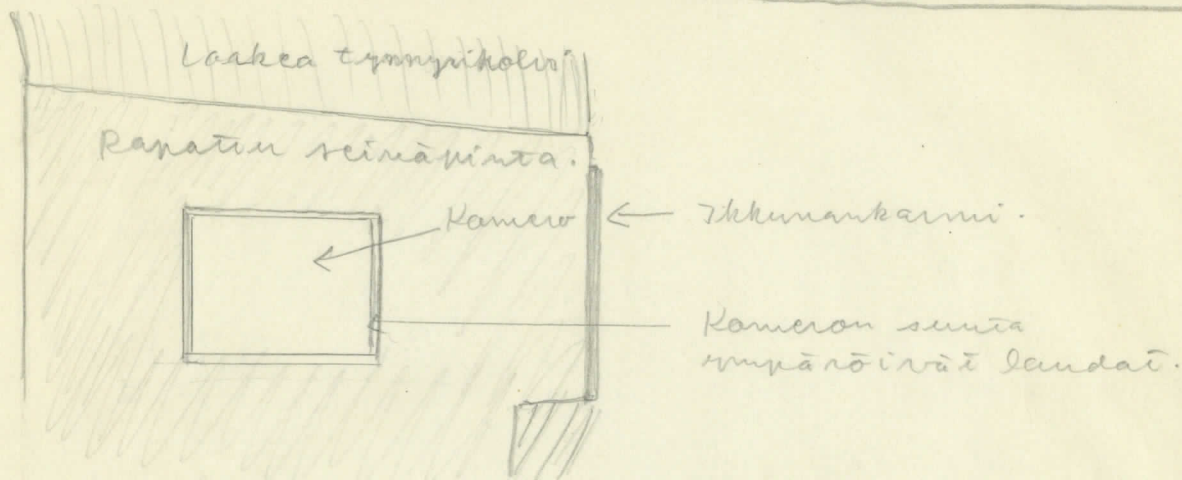
Tiilipilari ja sen eteläpuolella oleva muuriin osa purettuun aukon ylärajaan saakka ovat samanlaisesta muurausta. ^{Sekalimitys; tiilet leikkuneita.} Tiilimitat $30 \times 12 \times 8,5$, $26 \times 12,5 \times 8$, $27 \times 13 \times 9$, $28 \times ? \times 9$, $24 \times 12 \times 8,5$, $28 \times 12 \times 9$ cm. Kuntatä, lieko-hiekkainen kalkkilaasti, saumat sileät. Muurin pinta kalkattu. Yläosa, jossa myös 2 suurta haameakiveä, myös häiseempää muurausta. ^{Sekalimitys} Tiilimitat: $30 \times 11,5 \times 6$, $23,5 \times ? \times 6,5$, $24,5 \times 6 \times ?$, $? \times 13 \times 8,5$, $? \times 12,5 \times 9$ cm.

Valkoinen kalkkilaasti epätasaisesti sa-
moissa. Pinta kalkattu. - Muurin eteläosaa
alinnassa harmaakiviä; mukalakiviä ja
tuli-mursteen; ylin osa mustapintainen,
vanhemman muurausta, ollut liitteeseen
eteläseinän kanssa. Samaa muurausta
kuin huone 48:n itäseinä. Tiilimittat:
 $26 \times 3 \times 9$, $26,5 \times 12 \times 8,5$, $3 \times 11 \times 7,5$ cm.

HUONE 48 II

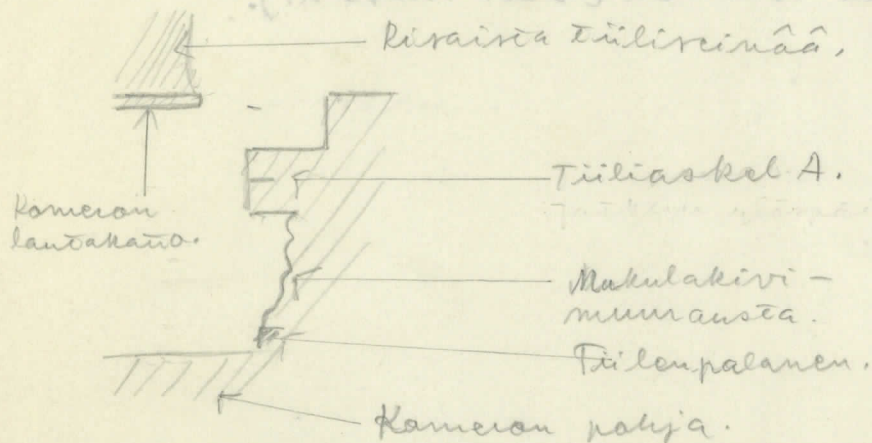
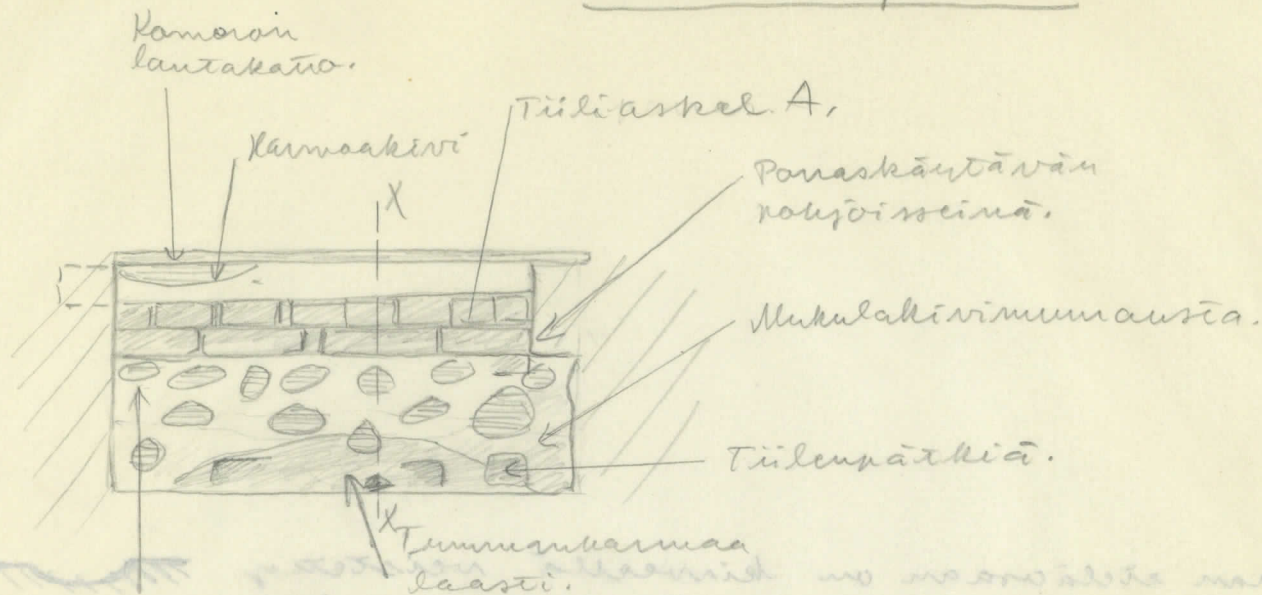
Seinässä oleva ^{Komero 48A} porasäätinpurkaus no 1.

Porraskäytävä pohjoisseinän ikkuna-
kameroon länsipuolella. Puhkaus n. 1.

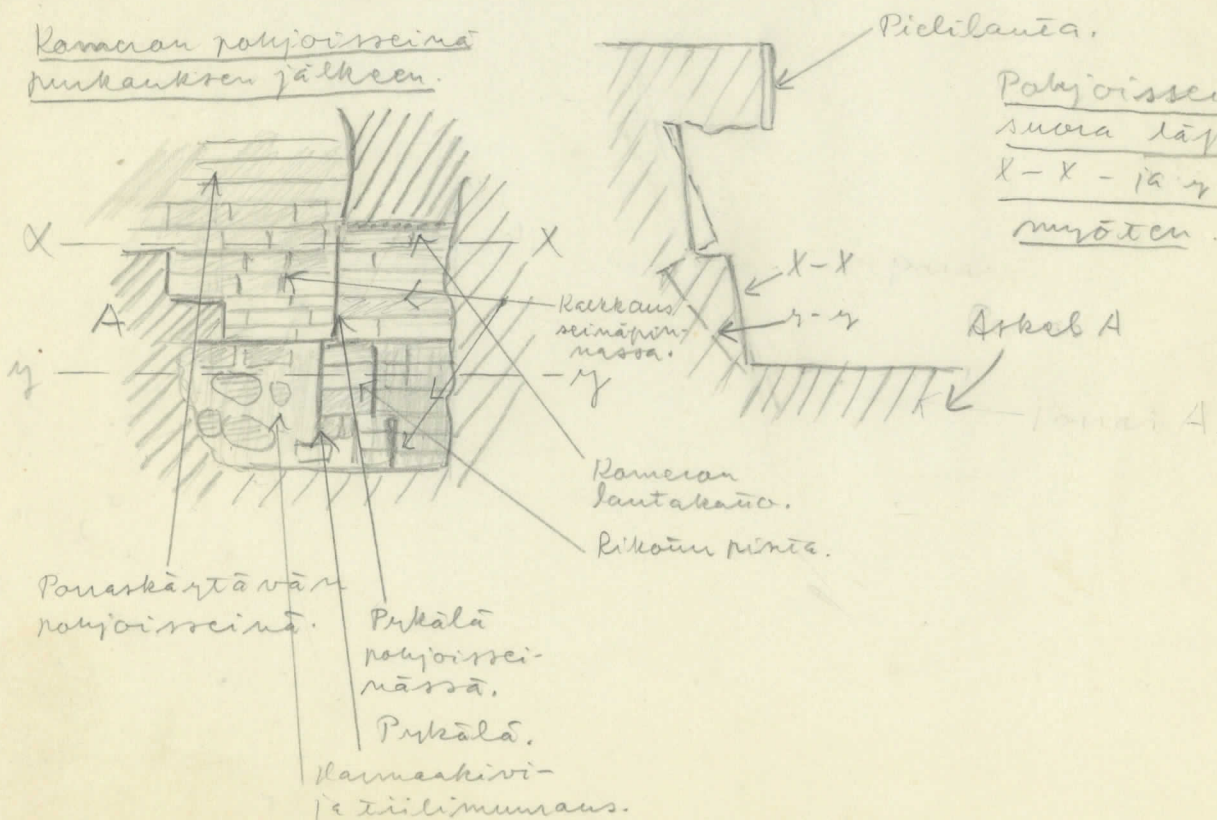
Kamaron peräseinä
murkauksen jälkeen.

2

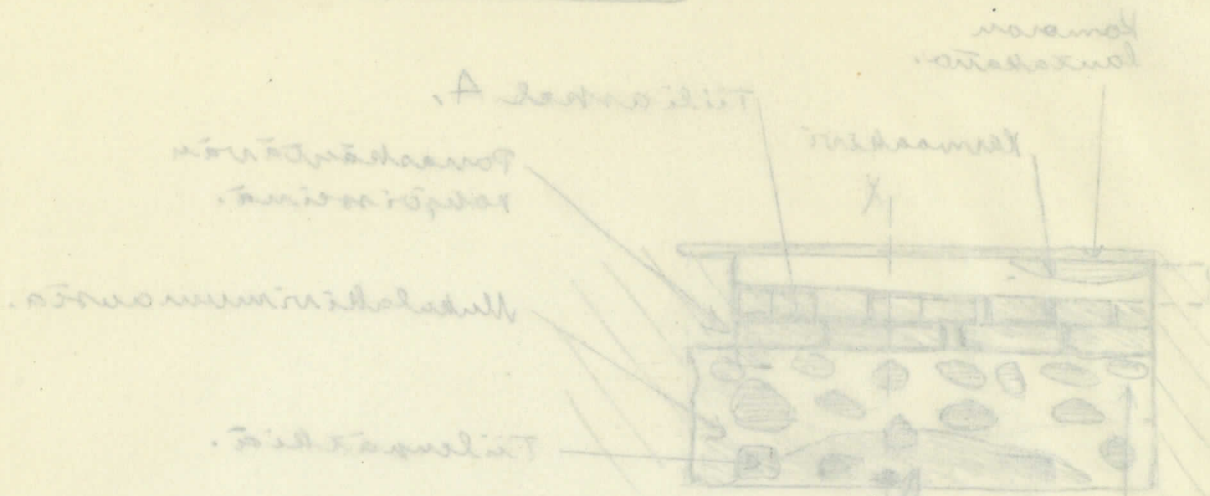
Kamaron peräseinän
läpilyöntiklaus X-X-
viivaa myöten.

Kamaron pohjoisseinä
murkauksen jälkeen.

Vaaleanharmaa laasti, alaosassa tummanharmaa laasti.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

* Remman eteläosaan on kiiveillä veistetty muotoinen, vaakasuora sivennys länsipuolelle olevaa karmakiveä varten (vt. myöh.).

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys
X-X - Y-Y - Z-Z - v. v.

Tilipöytä A.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys
X-X - Y-Y - Z-Z - v. v.

Tilipöytä A.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kammarin perustusten
rakennusjärjestys.

Kuane n. 48:n pohjoisseinän ikkunakameroon
länsipuolelta melisiveinen kamero, jonka suuruisi-
on n. 31-33 cm:n leveyden ja 3 cm:n vahvuisten, köy-
lätyyjen lautojen ympäröimä. Seuran leveys 100 cm,
korkeus 98 cm, kameron syvyys n. 72 cm. Peräosa on
ollut n. 10 cm leveämpi. Peräseinä ja sivuseinät
rappauksen peittämät. Katon muodostavat kaksi
kivellä veistettyä lautta, joissa kaikkauksen
jätteitä. Läntinen lautta n. 20-21-26 cm:n le-
veyden ja n. 4 cm:n vahvuinen, laudan länsireuna
epätasainen.* Itäinen lautta ulottuu ovi-
kameroon suun laessa olevan laudan päälle. Väliin jää
n. 2,5 cm:n rako. Katolaudojen päät sekä läntisen
laudan länsireuna ovat ulottuneet kameroon rei-
mien viirään (Lautojen paksuudet n. 20-25 cm). —

Kameroon pohja tiilinen. Ulkareunassa mainittu
lautta. Tiilet lappeellaan, itä-länsi-suuntaisia.
Tiilimitat: $21 \times 11,5 \times ?$; $23 \times 11 \times 6$; $23,5 \times 11 \times ?$;
 $22 \times 11,5 \times ?$; $21 \times 11 \times ?$; $? \times 10 \times ?$; $? \times 11 \times ?$; $? \times 11,5$
 $\times ?$.

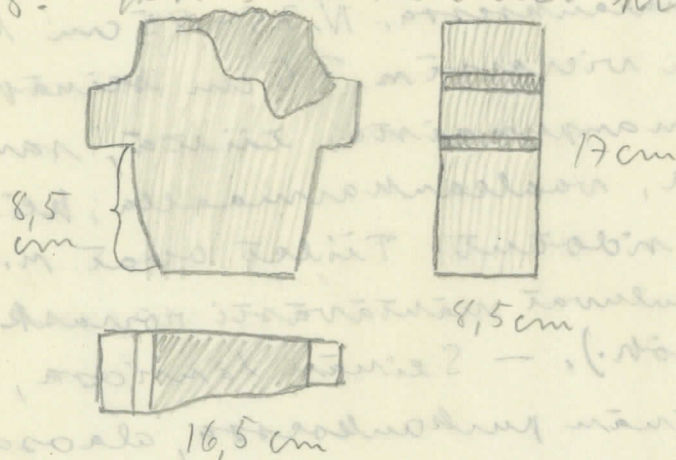
Laasti tiilien välissä tummanharmaata, melko kovaa,
Pieniä kackinpalasja. Kiekkia karkeata.

Kun seinien rappaus poistettiin ja seinä purettiin
tulettiin kameroon liittyvän umpeenmumattun por-
raskäytävään.

Eteläseinä rappauksen poistamisen jälkeen. Jatkun
alaspäin tiilipohjan alapuolelle sekä itään, nichilan-
dan taakse. Seinän itäosa tiilinen. Alimma n. 36 cm:n kor-
kuinen ja 48 cm:n pituinen tiilimuuraus, jossa tiiliä
meljässä kerroksessa. Tiilimitat: $28 \times ? \times 8,5$; $? \times$
 12×8 ; $18 \times ? \times 7,5$ (päässä). Laasti tummanharmaata,
karkeata (tummempaa kuin kameroon pohjassa). Siellä täällä pie-

mia kalkkipalasia. Näiden tiilien ulkopinnassa keltävaa
 laastin ja valkean kalkkankosen jätettä. — Mainittu
 muurauksen paksuus, 38-40-43 cm:n levyinen, kame-
 ron kattoon asti ulottuva muuraus, jossa 11 tiilikkeenä.
 Tiilimitat: $22 \times ? \times 6$; $23 \times ? \times 5,5$; $? \times 14 \times 5,5$;
 $? \times ? \times 6,5$. Laasti erittäin vaaleata, kovaa. Kiekkaka-
 keahkoja. Muurauksen itäreunan alaosassa tiilet ovat
 osittain kaikenneita. Reunassa muutamia vinoasennossa
 olevia tiilipätkiä ($? \times ? \times 8$, $? \times ? \times 7$). Laasti samaa
 kuin muurauksessa. N. 75-85 cm kameran pohjasta
 näkyy pöytälandan vieressä, 7,5 cm seinäpinnan sisäpuo-
 lella kaksi tummanpunaista tiiltä, samantyyppisiä kuin
 seinän alaosassa, vaaleanharmaalla, hiukosti keltä-
 väällä laastilla nidottu. Tiilet ovat N. W. N. W. — S. S. O.
 suunnaisia ja kuuluvat nähtävästi poraskäytävän etelä-
 seinään (Vrt. myöhem.). — Seinän lännelosa, joka tiili esien
 kameran peräseinän purkauksessa, alaosastaan muku-
 lakivimuurausta, n. 16-18 cm muun seinäpinnan ete-
 läpuolella. Laasti vaaleanharmaata, hiukihiekkaista,
 melko kovaa. Erikoisia kalkkipalasia (laasti tumman-
 na kuin seinän itäosan alaosassa, vaaleampaa kuin
 sen alaosassa kuin kameran pohjassa). Tämä muku-
 lakivimuuraus liittyy kameran peräseinän samon-
 kaltaiseen muuraukseen. — Mainittu muurauksen
 etäpuolella, n. 70 cm kameran pohjasta liittyy seinään
 tiilinen portti (A), alapuoleltaan n. 20 cm:n, etäpuolelta
 n. 28 cm:n levyinen (Korkeus 22 cm (Kts. länneseinä)).
 A: n etäpuolella n. 28×22 cm suunninen tiili-
 nen seinäpinta, n. N. N. W. — S. S. O. suunnainen. Ti-
 ket nimitä kokonaan ohuen, tummanmuurauksesta
 jatkuvan laastikerroksen peittämiä. Tämän sei-
 näpinnan itäreuna on n. 15 cm seinän itäosan länni-
 sestä etelään. Seinään liittyy lännestä pysty-
 suora, tiilinen askeleapinta, jonka taakse seinä

* $29 \times 14 \times 7,5$; $27,5 \times 13 \times 8$; $27 \times 12,5 \times 8$; ?
 * 15×9 ; $3 \times 11,5 \times 8$; ? $\times 15,5 \times 8$; ? $\times 12,5 \times 8,5$; ? $\times 14,5 \times 10$; ? $\times 16,5 \times 7,5$; ? $\times 13 \times 7$; ? $\times 16$
 * $7,5$; ? $\times 13 \times 8,5$; ? $\times 16,5 \times 9$; ? $\times 14 \times 6$;
 ? $\times 14 \times 8$; ? $\times 12 \times 8$; ? $\times 13,5 \times 7,5$; ? $\times 11 \times 8$;
 $29,5 \times 12,5 \times 9,5$; $26,5 \times 12 \times 7,5$; $25 \times 11 \times 7,5$;
 $27,5 \times 11,5 \times 8$. Yhti katteennut mafiilitiä.

* karkki karkkellaan.

Panjoisseinässä suunnilleen samanlainen
 muurauk kuin eteläisessä itäosassa. Tiilimi-
 tat: $20 \times 11 \times 5,5$; $24 \times 11 \times 5$; $21,5 \times 12 \times 5,5$; 23
 $\times 10,5 \times 5$; $25 \times 12 \times 5,5$; $24 \times 11,5 \times 7$.

5

kiitteenkin jatkun. Seinän yläosa ulottuu sunn-
kon, tammumuurin kuuluvan harmaakiven taak-
se.

Lämpeseinän rappauksen alta tuli esiin muualla,
tammumuurilla laastilla muurattu tiiliseinä.
(Tiilimitat: $30,5 \times 14,5 \times 7,5$; $29,5 \times 15 \times 7$; $31 \times 13,5 \times 7,5$;
Seinän pohjoisosasta ^{tuuli esiin} pohjoissei-
nän itäosassa olevan pykälän ulkokulma. Tiiliseinän
takana mukulakivimuurausta n. 70 cm:n korkeuteen.
Alimma muutamia tiilenpätkiä ($? \times 13 \times 10$). Laasti
seinän alaosassa, tammumuurista, karkeata (um-
peumuuraukseen kuuluvaa); ylempänä ja sivuilla
vaaleamuurista, eikokoisia kalkkipalasia sisältä-
vää (samanlaista kuin eteläseinän lämpöosan ala-
osassa).—Seinän yläosassa yllämainittu tiiliaskel
(A), n. 68–70 cm kamion pohjasta. Korkeus n.
22 cm, leveys n. 25–27 cm, pituus n. 124 cm. Ukon-
allaolevasta mukulakiviseinästä n. 20–30 cm. Kak-
si tiilikennosta, alemmassa tiilet juoksussa, ylem-
mässä päittäin*. Tiilimitat: $? \times 13,5 \times 9,5$; $? \times 12,5$
 $\times 9,5$; $? \times 13,5 \times 10$; $? \times 13,5 \times 9$; $26,5 \times ? \times 10$; $28 \times ?$
 $\times 10$; $28,5 \times ? \times 8,5$. Laasti vaaleata, heikosti kel-
lettävää. Kiekkia karkeakkoa. Porras ei ole liitoksessa
pohjaskäytävän pohjoisseinän kanssa. Portaat jatku-
vat samankaltaisina ylöspäin (vrt. myöhem.).

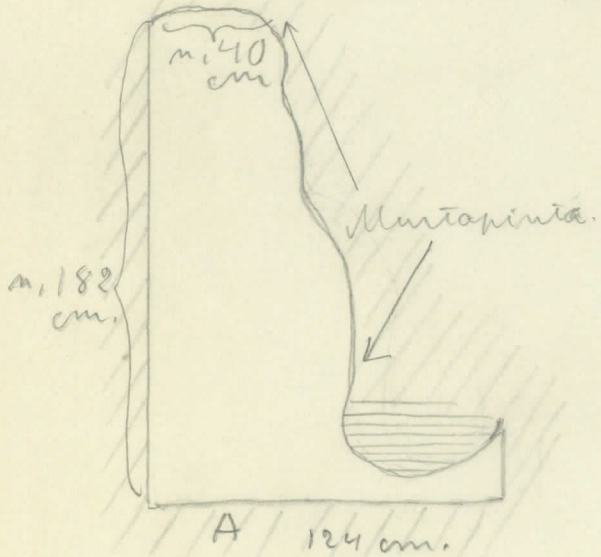
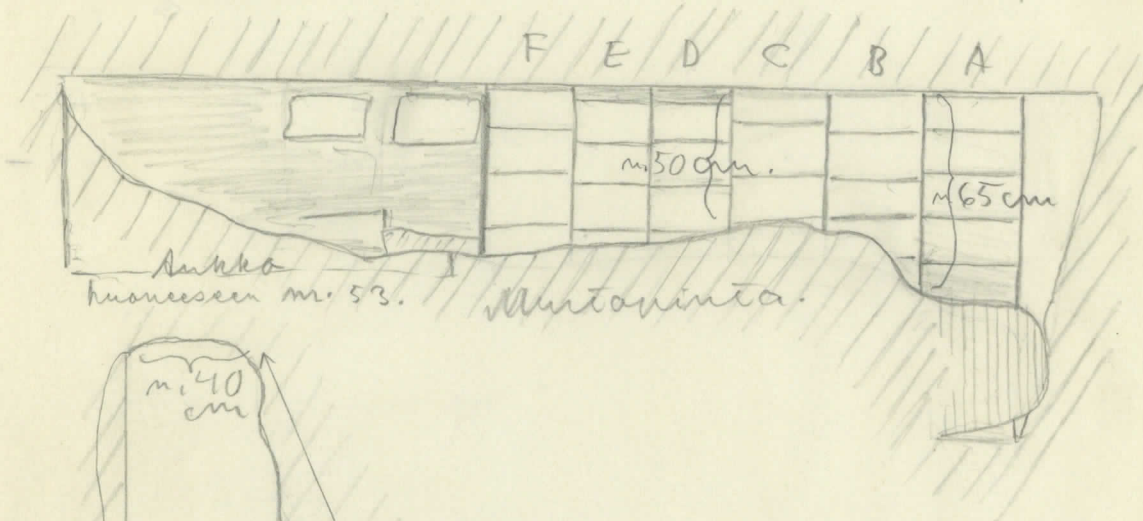
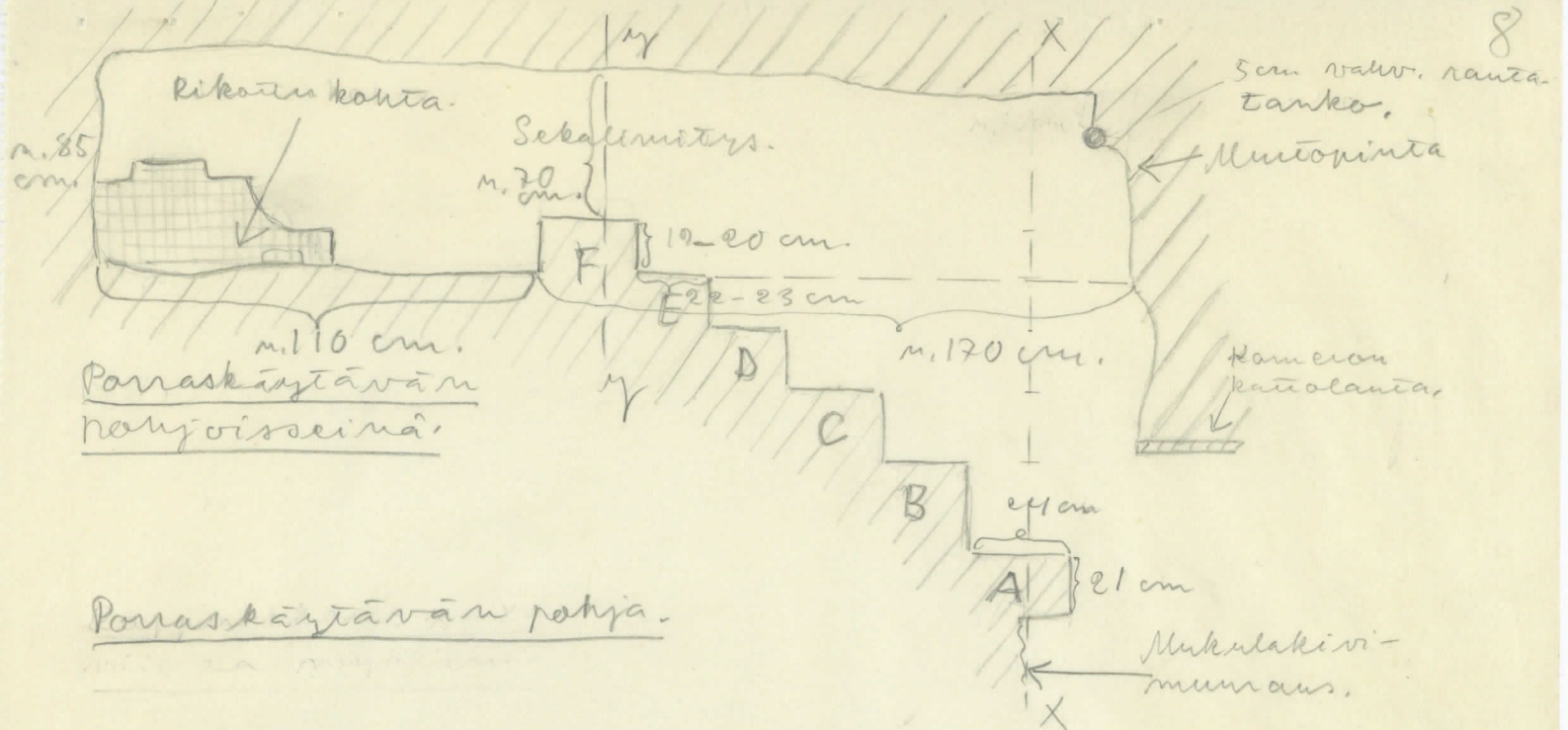
* Tämän muurauksen
Pohjoisseinä puhkamisen jälkeen. Seinän yläosa
kuuluu pohjaskäytävän pohjoisseinään. Sen alareu-
ma A:n alareunan tasolla, n. 65–67 cm:n päässä
kamion pohjasta. Tiilisessä seinässä pystysuora
pykälä, n. 15 cm:n syvyinen, jonka pohjoisreunaa jat-
kui muun seinäpinnan suuntaisena ja ulottui ko-

mien katolautojen yläpuolelle sekä puskareissa
 esillä tulleen, kamran pohjoisen pöydän
 pohj. puolella olevan tiiliseinän nroon. Seidan
 alareuna on suunnilleen vaakasuora ja ulkonee
 alla olevasta, niimikään pykälän muodostavasta
 seinäpinnasta n. 5-25-15-3 cm, lukuunottamatta
 mntä, n. 18 cm:n pituista kohtaa pykälän itäpuolella,
 jossa alla olevan seinäpinnan pykälä ulkonee
 kysymyksessä olevasta seinästä n. 0-6-0 cm. Tiili-
 mitat: $27,5 \times ? \times 8$; $? \times 13 \times 8$; $28 \times ? \times 8$; $? \times 13 \times 9$;
 Laasti vaaleanharmaa, hienohiekkainen, siikakoisia
 kalkkipalasia sisältävää (samanlaista kuin länsisei-
 nässä, A:n alapuolella), seinäpinnassa ohuen kalkka-
 uksen jänteitä. Eriympäristöön ovan alapinnassa
 n. 1 cm:n vahvinen*, laastikerros (samanlaista kuin
 tiilien välissä). — Seidan keskiosa poikkeaa sum-
 mastaan yläosasta (kts. niimistä). Suunnilleen keskel-
 lä pystysuora n. 26-27 cm:n syväinen pykälä. Rei-
 kaus n. 28 cm. Pykälän itäpuolella, jossa 3 tiiliker-
 rosta ($26,5 \times 12,5 \times 8$; $26 \times ? \times 9$), seinäpinta on kal-
 kattu. Pykälän koillis- ja luoteisseinät reuniaan
 ovat murtopintaisia joissa vaaleanharmaa, hie-
 nohiekkinen laasti.* Koillisseinä tiilinen, luoteis-
 seinässä mukulakiviä ja tiilipalasia ja yläreu-
 nassa kakri eheää (?) tiiltä ($? \times 15,5 \times 8$; $26 \times ? \times 6,5$).
 — Seidan alin osa, n. 37 cm:n pään kamran pohjois-
 ta, länsiosastaan pienhkoista, epäsäännöllisistä kai-
 maakivistä, joiden välissä tummanharmaa, karkea
 laasti. Yksi tiili $? \times 12 \times 8$. Itäosa tiilinen (3 tiili-
 kerrosta, suunnilleen yläpuolella olevan seinäpin-
 nan suuntaisen. Murtopintainen länsipää n. 5 cm
 yläpuolella olevan kalkatun seinäpinnan länsireu-
 nan itäpuolella. Tiilimitat: $? \times 11 \times 8$; $? \times 12 \times 10$.

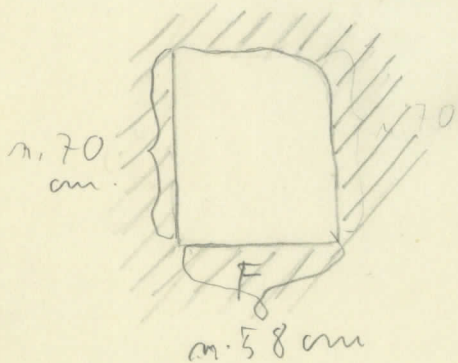
laasti vaaleankharmaata, hienohiukkasta, Tiilis-
ra kalkkankiven jätettä.

Kameran pohjoispuolen purkamisen jälkeen esiin tullut,
pohj. pellilaudan pohjoispuolella oleva tiiliseinä
murtopintainen. Tiilet enimmäkseen pätkiä. Tiili-
mitat; $3, \times 13 \times 8$; $2, \times 2, \times 7,5$; $2, \times 14 \times 8$; Laasti
tummanharmaata, karkasta, erikokoisia kalkkipala-
sia sisältävää.

Kameran pohjapinnan länsireunan alla, tiilipohjan
ja mukulakivimuurauksen välissä, tummanhar-
maan laastin peittämä (samanlaista kuin pohjati-
lien välissä).

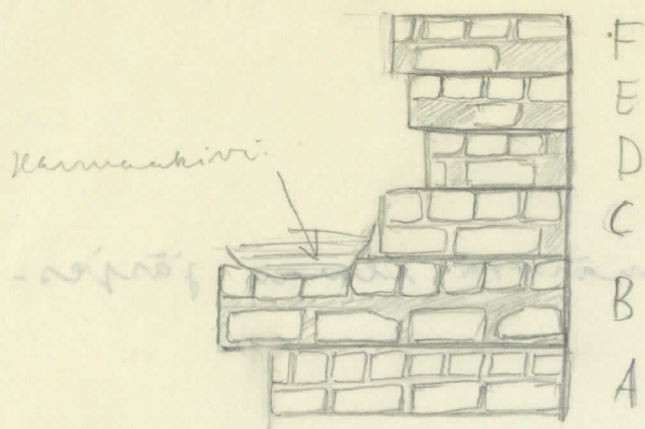

Läpileikkaus X-X-
viivaa myöten.

Läpileikkaus Y-Y-
viivaa myöten.

Portaat idästä
nähtyinä.

Ponaskärtävän yläosa
huoneesta n. 53 nähtynä.

Yläosan läpilyikkäus
X-X- miinaa myöten.

Tasainen
seinäpinta.

Pinkalā.

Tisli permanto.

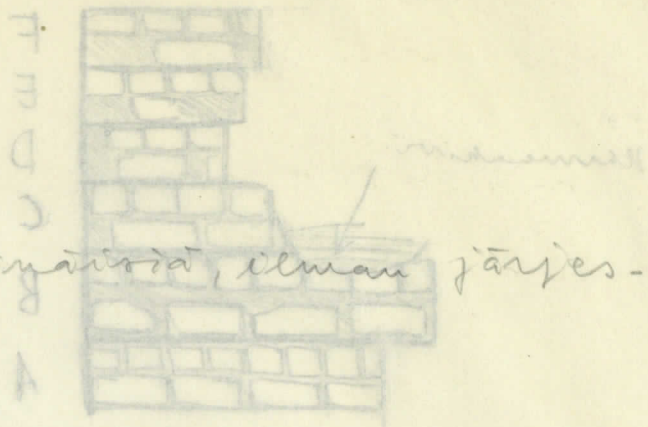
Pukälä
seinän
alaosassa.

Uuningjate citā
sei māpinnassa.

Tarainen tiili-
seinä. Sekalimui-
tyys.

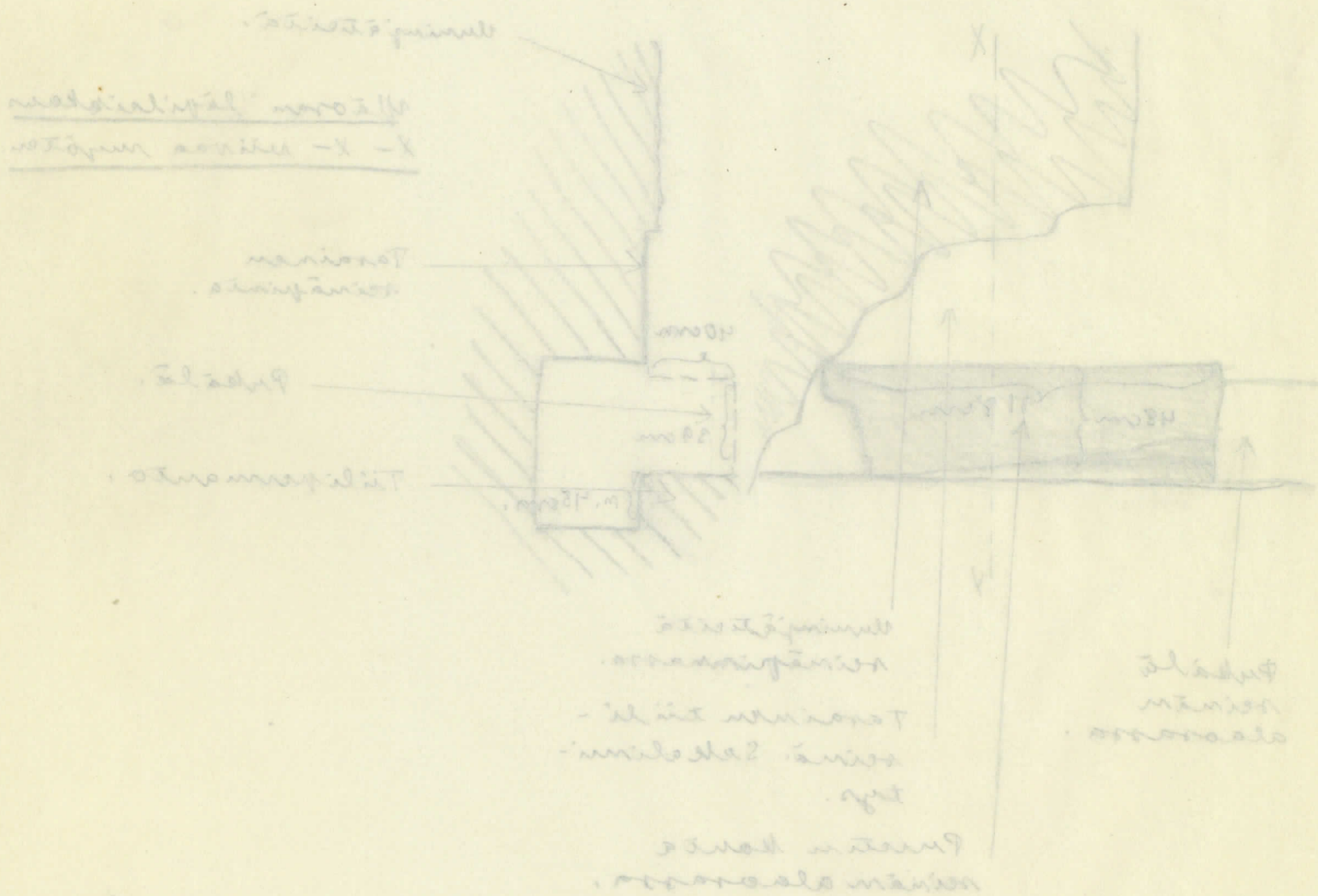
Priscilla kanta
scintillans

Poronkämmen alue
Poronkämmen alue

* pienikokoista harmaakiviat,
* Tiilet enimmäkseen reikiväisiä, ilman järjes-
tystä.

Poronkämmen alue
Poronkämmen alue

Kammarin pohjoisseinää puretaessa erilleetulle-
 ta, osittain kalkkankkeen peittämää seinää sen-
 natiin viirson yläpään länteen, samoin
 kammarin eteläseinästä erilleetulleita panas-
 ta (A - F). Täytemumaukseen oli käytetty
 tiiliä*, ja vaaleankharmaata laastia. Pikkukam-
 markoa. *

Käytävän pohjoisseinä. Jatkun itään, ja länteen
 ja yläpään täytemumaukseen ohitse, sekä alas-
 päin portaitten alle. Seinän ala- ja itäosa
 ohuen, umpeennumauksesta jatkuvan laasti-
 kemauksen peittämä, länsiosa paljas. Sekalimi-
 titys. Tiilet enimmäkseen juoksussa. Kalkkankkeen
 pänteitä ei voi todeta seinän ylä- ja länsiosasta.
 Tiilimitat: $27,5 \times 2 \times 8$; $2 \times 13 \times 8$; 28
 2×8 ; $2 \times 13 \times 9$ (vrt. yllä); $27 \times 8,3 \times 8,5$; $26,5 \times 2$
 $\times 8$; $2 \times 13,5 \times 8$; $27 \times 2 \times 8$; $28,5 \times 2 \times 9$.
 Laasti vaaleankharmaata (paikoitellen heikosti kel-
 lentävää), hienohiekkaista. Siellä täällä pieniä kal-
 kimpalasia. — Seinän länsiosan alareunassa n.
 60 cm:n levyinen, 35 cm:n korkuinen ja n. 12-34
 cm:n syvyinen, purkauksessa tehty rikkoutuma
 Sen perällä muutamia pienehköjä harmaakiviä,
 tiilipätkiä ($2 \times 12,5 \times 8,5$; $2 \times 10,5 \times 10$; $2 \times 11 \times$
 $8,5$;) ja muutamia käälekkäitä, seinänsuunta-
 via tiiliä ($28 \times 12,5 \times 9,5$). Välissä ei ollut laastia.
 N. 50 cm:n syvyydessä jälleen laastolla sidottuja
 harmaakiviä ja tiiliä.

Muut erilleetulleet seinäpinnat ovat täytemuurauksen murtopintoja. Kamion kattolautajien uläpuolella olevan seinän uläosassa, n. 10 cm katosta, n. 5 cm:n vakuuinen, läpileikkauksestaan pyöreä, suunnilleen pohj. - eteläsuuntainen aukkuranta. * Tiilimitat itä- ja eteläseinässä (täytemuurauksesta): $3 \times 10,5 \times 8,5$; $2 \times 13,5 \times 8$; $2 \times 11 \times 7,5$; $2 \times 10,5 \times 8$; $2 \times 16 \times 8$; $2 \times 11,5 \times 6$, länsiseinässä: $2 \times 12,5 \times 9,5$; $2 \times 2 \times 6,5$; $2 \times 2 \times 8,5$. *

Katto suunnilleen vaakasuora, murene, enätaraisen, vaaleanharmaan laaston peittämä. Laastissa runsaasti tiilensiruja - ja palasia.

Portaat, Portaista on paljastuneet vain niiden pohjoisosa, A:n vaakasuora ja B:n pystysuora pinta lukunnotamatta. C - F:n eteläosat ovat täytemuurauksen alla. Tiilet kahdessa kerroksessa, alemmassa käytävän poikkisuuntaan kulkevia, ylemmässä käytävän suuntaisia. Tiilimitat: A: kes. ylä; B: $27,5 \times 2 \times 7$; $2 \times 14 \times 8,5$; $24,5 \times 13,5 \times 9,5$; $23,5 \times 13 \times 6,5$; C: $25 \times 13 \times 9$; $27 \times 13 \times 10$; $27 \times 13 \times 9$; $24,5 \times 2 \times 9,5$; D: $25 \times 12,5 \times 9,5$; $2 \times 12,5 \times 9$; $25 \times 2 \times 9,5$; E: $2 \times 13 \times 8$; F: $28,5 \times 12,5 \times 9$; $25 \times 15 \times 8,5$; $2 \times 12 \times 8,5$. - Laasti vaaleata, heikosti kellertävää, hiekkakarkkahkoa.

Portaiden länsipuolella, suunnilleen vaakasuora ja D:n vaakasuoran pinnan tarolla oleva "permantto", jonka etäosassa tiiliä lappellaan ($2 \times 12,5 \times 2$). "Permantto" vaaleanharmaan (portaitten laastista eroavan) laaston peittämä. Ulomun ohuena kerroksena mainittujen tiilien päälle.

Porraskäytävän tähtimuurauksen murtopintaisen
 eteläreunan länsiossa aukkoa huoneeseen n. 53,
 pohjoisreunan itäosan alareunassa olevan tiili-
 sen pykälän kohdalla. Aukan leveys n. 118 cm, korkeus
 pykälän eteläpuolella olevasta tiilipermannosta n.
 48 cm. Tiilipermanto n. 45 cm korkeammalla kuin
 ylämainintu, portaiden länsipuolelta erilleet-
 lut "permanto". — Tiilimitat aukon eteläpuolella
 huoneessa nr. 53: $27 \times 3 \times 8$; $28 \times 3 \times 9$; $3 \times 12,5$
 $\times 7,5$; $26 \times 3 \times 7,5$; $3 \times 13 \times 9$; $27,5 \times 3 \times 7,5$;
 $3 \times 11 \times 9$. Sekalimitus. Laasti vaaleata, heikosti
 kellertävää, runsaasti pieniä kalkkipalasia.
 Aukon ylä- ja itäpuolella on seinäpinnassa huo-
 neen koillisnurkassa alleen muurin jätöitä.

L. Pettersson.

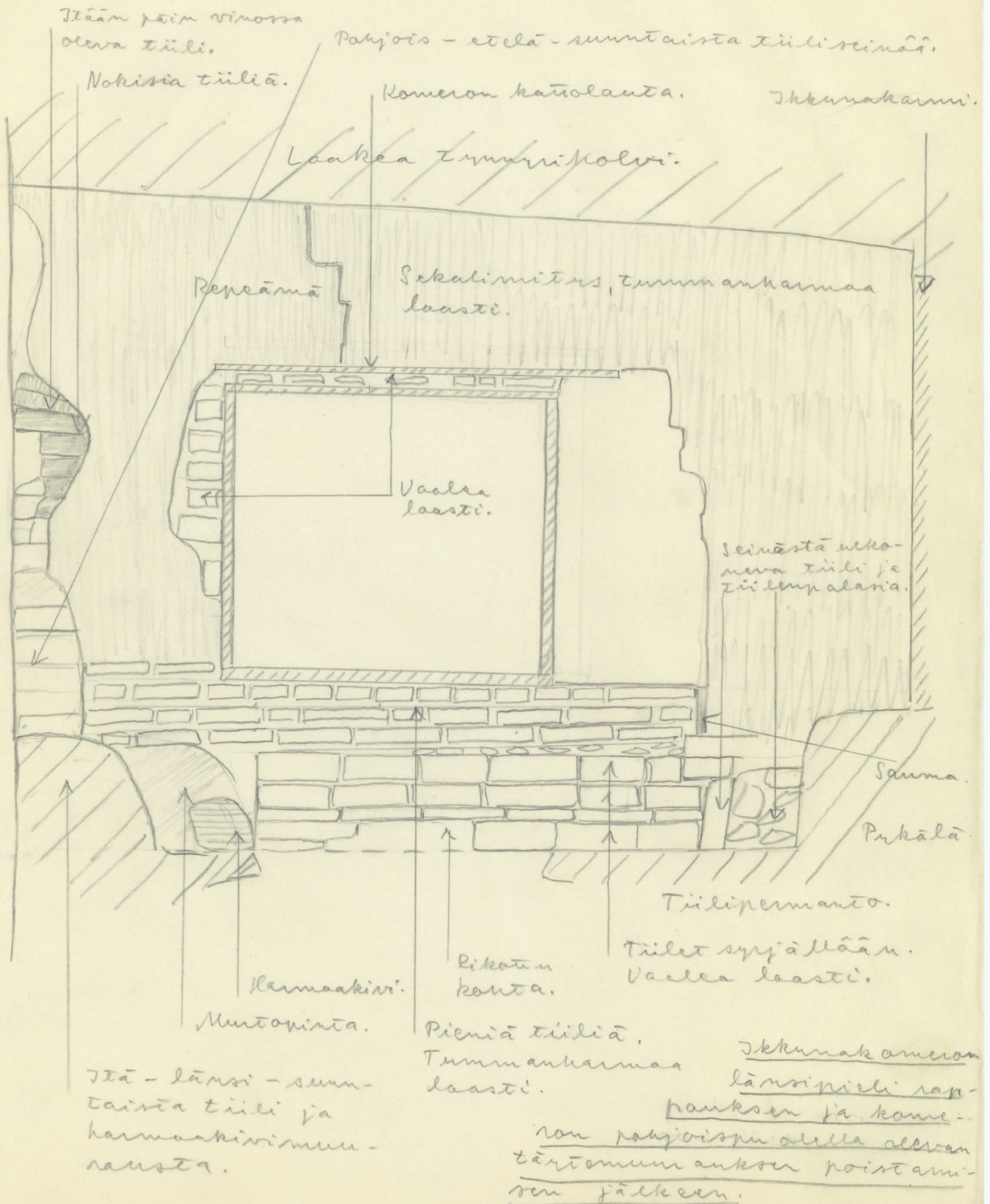
HLONE 48 ^{III}

Komero 48A.

Seinässä oleva pöytäkirja Purkaus no 2.

48 A
Huone n. 48. Pohjoisseinän ikkuna -

kaméron länsipuolen kamero. Poraskäytävi.
Purkaus n. 2.

Ikkunakameroon länsipuolta peittänyt n. 0,5 m:n
 vahvuinen (palkotteellen vahvempi) rappauskerros
 poistettiin. - Alinna seinän eteläosassa n. 50 cm:n
 levyinen ja 50 cm:n korkuinen, seinästä n. 45 cm
 ulkoneva tiili- ja harmaakivimuuraus joka liit-
 tyy huoneen pohjoisseinään. Muurauksen pohjois-
 pinta murtopintainen. Laasti vaaleankharmaata, hieno-
 hiekkaista, siellä täällä erikokoisia kalkkipalasia.
 - Tämän muurauksen pohjoispuolella on vielä
 alaosassa n. 50 cm:n korkuinen ja 142 cm:n pitui-
 nen tiilimuuraus, alareunastaan rikkoutunut. U-
 seimmat tiilet syjällään, juoksussa ($21,5 \times 11$
 $\times 6$; $22,5 \times 11 \times ?$; $21,5 \times 10 \times ?$; $23 \times 12,5 \times ?$; $23,5$
 $\times 11 \times ?$), muutamat tiilet lappeellaan juoksussa
 ($22 \times 12 \times 5,5$; $? \times 12 \times 6$; $22,5 \times ? \times 6$; $22,5 \times ? \times 5$).
 Laasti vaaleata, pehmeätä, erittäin hienohiekkaista
 ja kalkkipitoista. Kalkkankosen jätettä. - Pohjois-
 puolella, ikkunan alla olevan pykälän eteläpuo-
 lella n. 28 cm:n pituinen ja n. 30 cm:n korkuinen,
 muusta seinäpinnasta n. 12-13 cm ulkoneva muu-
 raus. Eteläpäässä pystysuorassa asemassa oleva tiili
 ($29,5 \times 12 \times 8$), jossa kalkkankosen jätettä. Tiilen
 pohjoispuolella tiilipalasia. Laasti suunnilleen
 samanlaista kuin edellämainittu. Tiilipalasten vä-
 lissä tummankharmaata savea. - Molemmat edellä-
 mainitut muuraukset näyttäivät loppuvan tiiliper-
 meän pintaan. - Seuraava, n. 20-30 cm:n kor-
 kuinen muurauks alkoi n. 26 cm:n päässä hu-
 neen pohjoisseinän pinnasta ja ulottui n. 60 cm:n

pääkäm ikkunakarmista. Sekalimitus. Tiilimitat: ³
22 x 2 x 6; 2, x 11 x 5; 2, x 11,5 x 6; 2, x 11 x 5,5; 25 x
2, x 6,5; 24 x 2, x 4,5; 27 x 2, x 5; 23,5 x 2, x 5,5. Laas-
ti tummanharmaata, karkeata, pieniä kalkkipalasia
ristäytävää. Tämän ja alla olevan murauksen vä-
lissä tiilensiruja ja vaaleata, yllämainittuja
laastia. — Seinän eteläosassa näkyy n. 25-
15-28 cm:n levyinen ja 135 cm:n korkeinen rei-
näpinta, suunnilleen pangois- eteläsuuntainen, jän-
ka alaosaa n. 65 cm:n korkeuteen on murtopintai-
nen, yläosa osittain eheä. Kalkkikansien päteistä.
Yläosassa viisi päällekkäistä nokista tiiltä. Ylin
tiili vinoasennossa, etään vain viittä, seinästä
n. 5,5 cm ulkoneva: Tiilimitat: 2, x 12,5 x 7,5;
2, x 2, x 8,5; 2, x 2, x 8. Laasti kellertävää, karkea-
hiekkaista. Seassa pieniä kalkkipalasia. Tämä reinä-
pinta jatkuu ainakin yläosaan ikkunakameron
lämmönsäiliön alle. — Lämmönsäiliön olevan kome-
ron eteläisen nielilaudan eteläpuolella on reinä-
pinnassa n. 75 cm:n korkeinen ja 8-20-25 cm:n
levyinen, eteläosastaan epätasainen muraus,
jossa vaalea, eittäin kalkkipitoinen ja hienohiek-
kainen laasti (Vrt. pienen alaosa). Tiilimitat: 2,
x 12,5 x 7,5; 2, x 2, x 9,5; 2, x 13,5 x 8; 2, x 2, x 8,5. —
Kameron perällä oleva lautakatto osittain u-
lotuvaksi seinäpintaan asti. Lautakaton ja ko-
meron suun laessa olevan, yllämainitun laudan
välissä tiilipalasia ja ääskemäinittuna, vaa-
leata laastia.

Muur seinäpinta erikokoisista, suureksi osaksi
 katkenneista tiilistä*. Laasti tummanharmaa,
 samantaista kuin kornison alla olevassa muu-
 rauksessa. Tiilimitat: $23 \times 11 \times 2$; $32,5 \times 2, \times 9$;
 $22,5 \times 2, \times 9$; $31,5 \times 2, \times 9$; $23 \times 11,5 \times 2$; $23 \times 2, \times$
 9 ; $25,5 \times 2, \times 8,5$; $23 \times 2, \times 7,5$; $30,5 \times 2, \times 8$; $2, \times$
 13×10 ; $2, \times 16 \times 8$; $2, \times 15 \times 9$; $23,5 \times 2, \times 7$; 32
 $\times 2, \times 9$; $2, \times 16 \times 8,5$; $2, \times 11,5 \times 6$; $2, \times 10,5 \times 5$. —
 Kornison läpikululla, sen keskikohdasta hieman
 etelään on seinässä kolviinasti ulotuva reikä-
 mä.

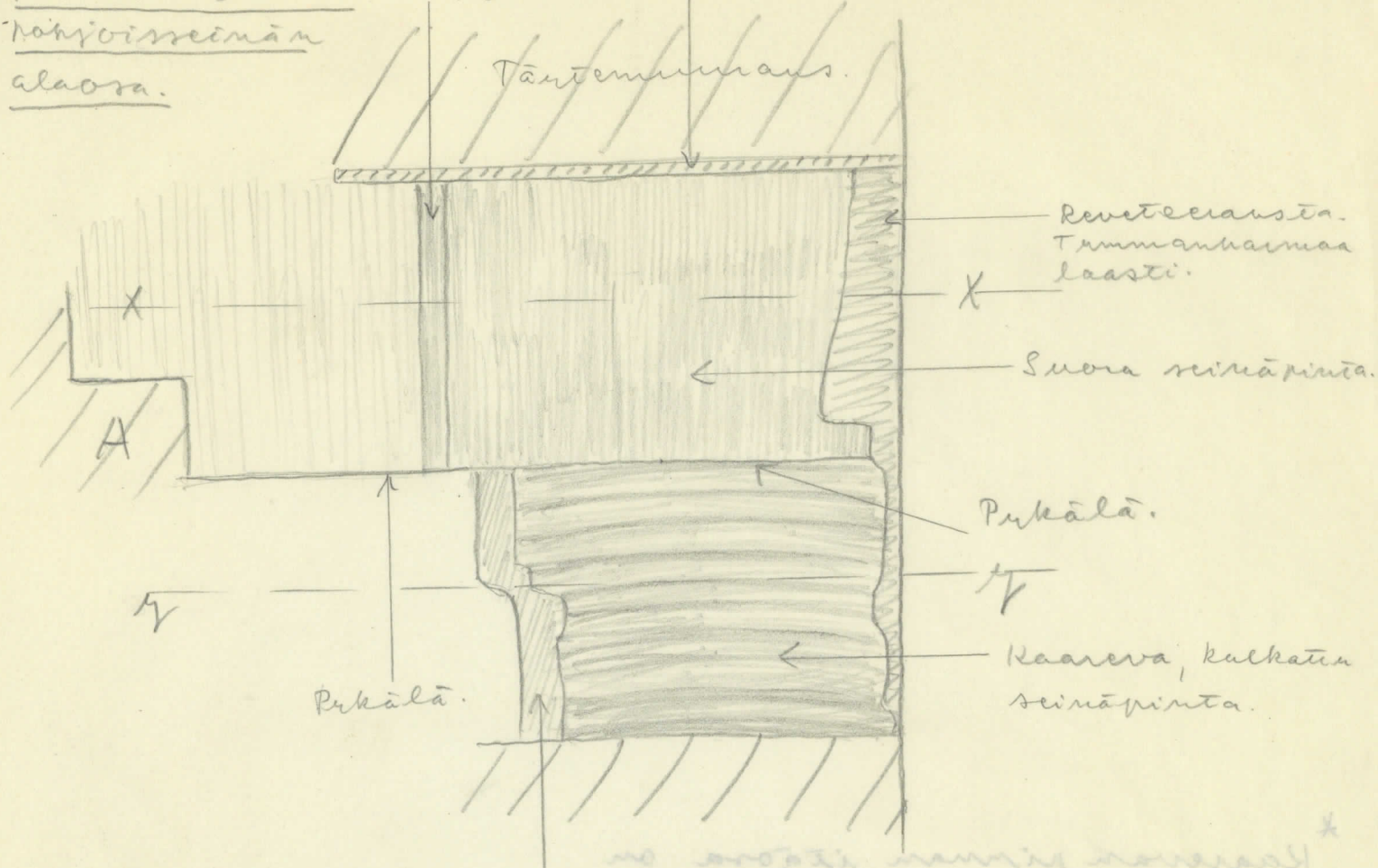
Kornison pohjois- ja eteläpuolelta

Pöytäkäytävän
poljoisseinän
alaosa.

Pukälä.

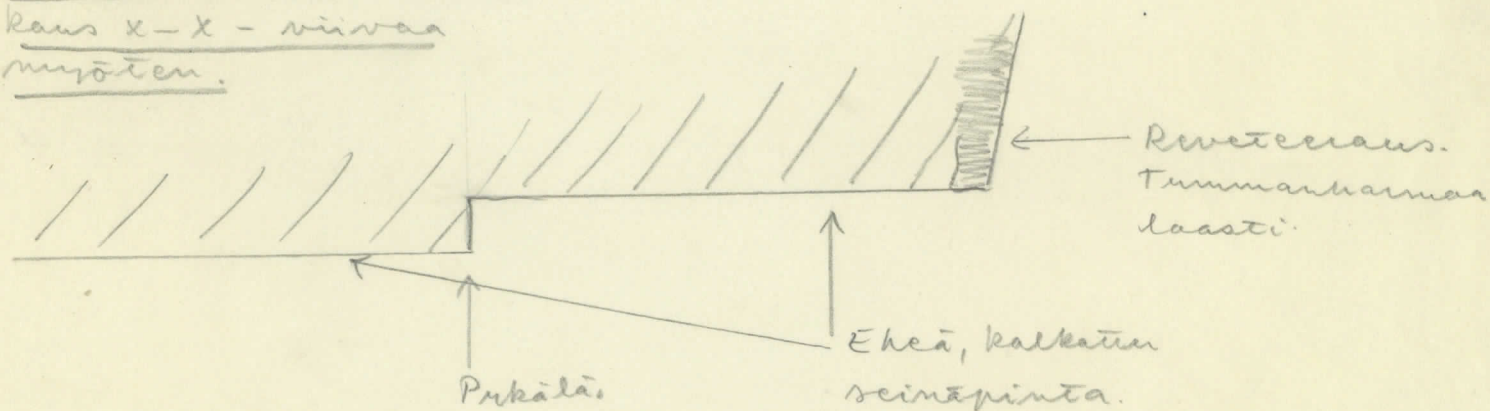
Komeron lautakatto.

5

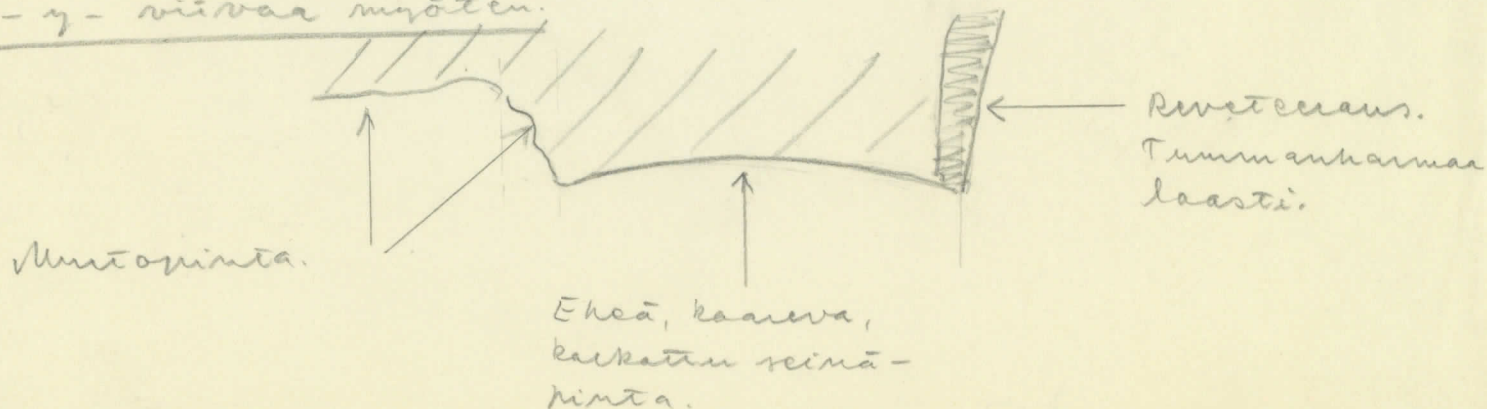
Poljoisseinän alaosan
vaakasuoja läpileikk.

Kaus X-X - viivaa
myöten.

Poljoisseinän alaosan
vaakasuoja läpileikkaus

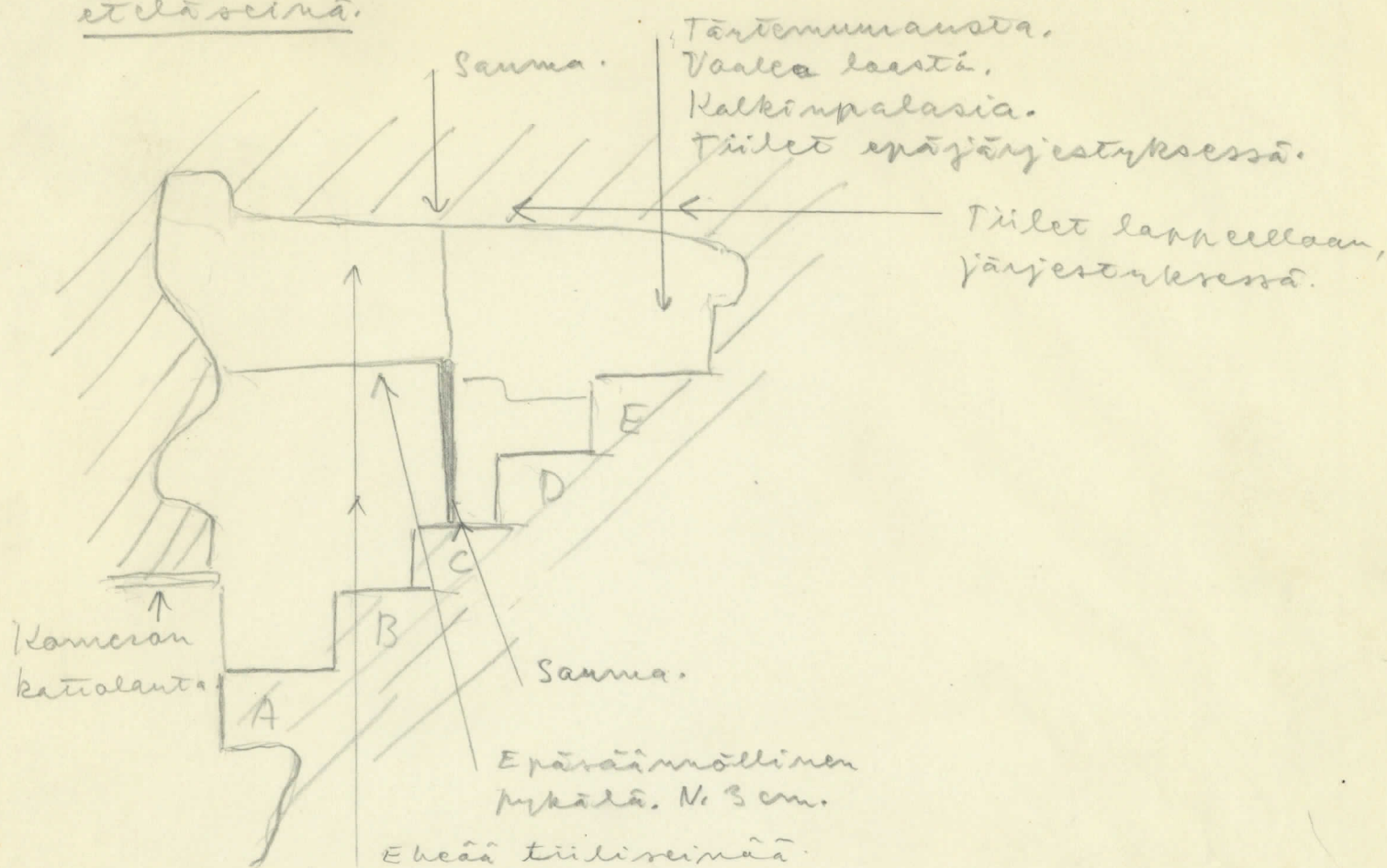
Y-Y - viivaa myöten.

Komeron pohjoisen pellilaudan ja porraskäytävän pohjoisseinän alaosan välinen tähtemummaus poistettiin. Tähtemummauksen tiilimitat (aikaisemmin mainittujen lisäksi): $27,5 \times 13 \times 8,5$; $26,5 \times 12 \times 8$; $26 \times 11,5 \times 7,5$; $31 \times 15,5 \times 9$; $31,5 \times 16 \times 9$; $31,5 \times 16 \times 8,5$; $27 \times 13,5 \times 7,5$; $27,5 \times 17 \times 6,5$. Laasti tummanharmaata, keuhkupalasia sisältävää. — Porraskäytävän pohjoisseinän alaosa erotettiin jatkuvaksi suunnilleen samanlaisena n. $15 - 7 - 18 - 14$ cm:n päähän ikkunakomeron länsipuolen rinnasta, josta sen erotti seinäpinnan tummanharmaalla laastilla nidottu reveteeraus. Porraskäytävän pohj. seinän alin osa n. 65 cm:n päähän komeron pohjasta pohjoiseen päin heikosti kaareva*. Tämä kaareva pinta nautuu seinäpinnasta näkövästä saumasta kääntäen jatkuvan n. 24 cm komeron pohjan rivään. — Tiilimitat nyt esilletulleesta seinäpinnassa: $27,5 \times ? \times 8$; $26 \times ? \times 7,5$; $? \times 13,5 \times 8$. Kalkkasta.

Tähtemummauksen alla, pellilaudan ja käytävän pohjoisseinän välillä, lappeellaan olevia tiiliä ($23 \times 11 \times 5,5$; $19,5 \times 10 \times ?$; $22,5 \times 10,5 \times ?$) ja tummanharmaata laastia. (Vrt. komeron muu pohja).

Porraskäytävän
eteläseinä.

Porraskäytävän eteläseinää koottiin täntemuurauksen purkausta ^{jatkuu} seinästä n. 50 cm A:n itäreunasta itään, n. 125-137 A:n yläpinnasta yläpäihin sekä n. 103 cm länteen A:n itäreunasta. C:n yläpuolella on seinästä n. 1-4 cm:n levyinen ja n. 50 cm:n korkuinen pystysuora sauma, jonka länsipuolella seinä on rikkoutunut. Sauman länsipuolella, sen yläpäästä yläpäihin epäsäännöllistä täntemuurausta. Sauman itäpuolella n. 85-90 cm A:n yläpinnasta suunnilleen vaakasuora, epäsäännöllinen pykälä, jonka yläpuolella seinäpinta on n. 3 cm muren seinäpinnan eteläpuolella.

Tiilimitat esilletullessa seinäpinnassa: ⁸
 $27 \times 3 \times 8,5$; $3 \times 13,5 \times 9$; sauman länsipuolella:
 $3 \times 12 \times 9$; $26,5 \times 3 \times 8,5$; pykälän ulkopuolella:
 $3 \times 3 \times 8,5$. Laasti pykälän ulkopuolella ja ul-
 molella suunnilleen samanlaista, vaaleam-
 maata ja hienohiekkaista. Sauman länsipuolella
 hiekka on jonkun verran karkeampaa. Kalkkankien
 jätettä.

(osittain)
 Aikaisemmin tähtimurauksen reitossa
 olleita parkeleita B - F voitiin senata mai-
 nittuun eteläseinään saakka. Seinan
 pinnassa olevat asat rikkoutuneet. E: ssä
 yksi tiili ($30 \times 12 \times 8$) pöly. — eteläsuuntainen,
 E:n uloppinnan länsireunassa. Alla oleva
 pystysuora pinta rikkoutunut.

Punkauksessa tuli n. 126 cm A:n uloppinnasta
 ulospäin esille suunnilleen vaakasuora tii-
 limurus, jossa tiilet lappellaan, järjestyk-
 sessä. Kattoon eteläseinästä n. 20 cm
 pohjoiseen (huone n. 53:n pohjoisseinän
 alaosassa oleva pykälä).

L. Pettersson.

Huone 48, pohjoisseinä ennen korjausta.

C. J. Gardberg 1951.

Huone 48 on holvattu tiilisellä tynnyrikaarella. Tämä kaari on ilmeisesti rakennettu vasta vuonna 1614 sattuneen suuren palon jälkeen, koska sen alla seinässä on renessanssilinniteistä, jota ei ole linnassa mitään ennen. Huoneen vaasa-aikeiset ikkuna-aukot ovat myöskin vanhemmat kuin huoneen holvi (piirros 1).

Pohjoisseinässä oli vuoteen 1951 lattiatasolla pitkin seinää kulkeva parvi. Parvi oli veistetty nelikulmaisen kiveä. Sen pituus oli 290 cm, siis sama kuin seinän pituus. Sen läpimitta oli 16 cm (huoneen päin näkyvä osa) $\times$ 25 cm. Sen päällä oli tiilimuuraukset, selvää paikkausmuuraukset, josta ei ollut säännöllistä linniteistä. Kun tämä tiilimuuraus otettiin pois löytyi sen alta kolme parunkoloa (piirros 1), yksi keskellä ja yksi seinän molemmassa päässä. Keskimuuntainen ja sen itäpuolella oleva kolo olivat selvästi todettavissa; läntinen kolo oli nitävastoin huonosti säilynyt, mutta oli kuitenkin melko selvä että sellainen siellä oli. Keskimuuntaisen parvin mitat olivat 21×26 cm, itäisen 26×28 cm. Ne kolme parvia, joiden päät ovat olleet näissä koloissa, ovat lepänneet seinän pinnassa olevan puun päällä (piirros 1).

Puun alla oli huoneen nro 34:n pohjoisseinä, ja siinä oli heti puun alla kolmannen rakennuskauden

Piirros 1. Yleiskuva seinästä. Kaava 1:50.

Muurin sisällä olevat portaati neljänneltä rakennuskaudelta.

Jäämös oviaukon tiilisestä kaaresta.

Suora tiilinen pöytä. Joka toinen tiili on lyötty poikki, mikä ehkä todistaa sen, että aukko on hakattu valmiiseen tiiliseinään.

Muokannut korjattu ja täytetty osa.

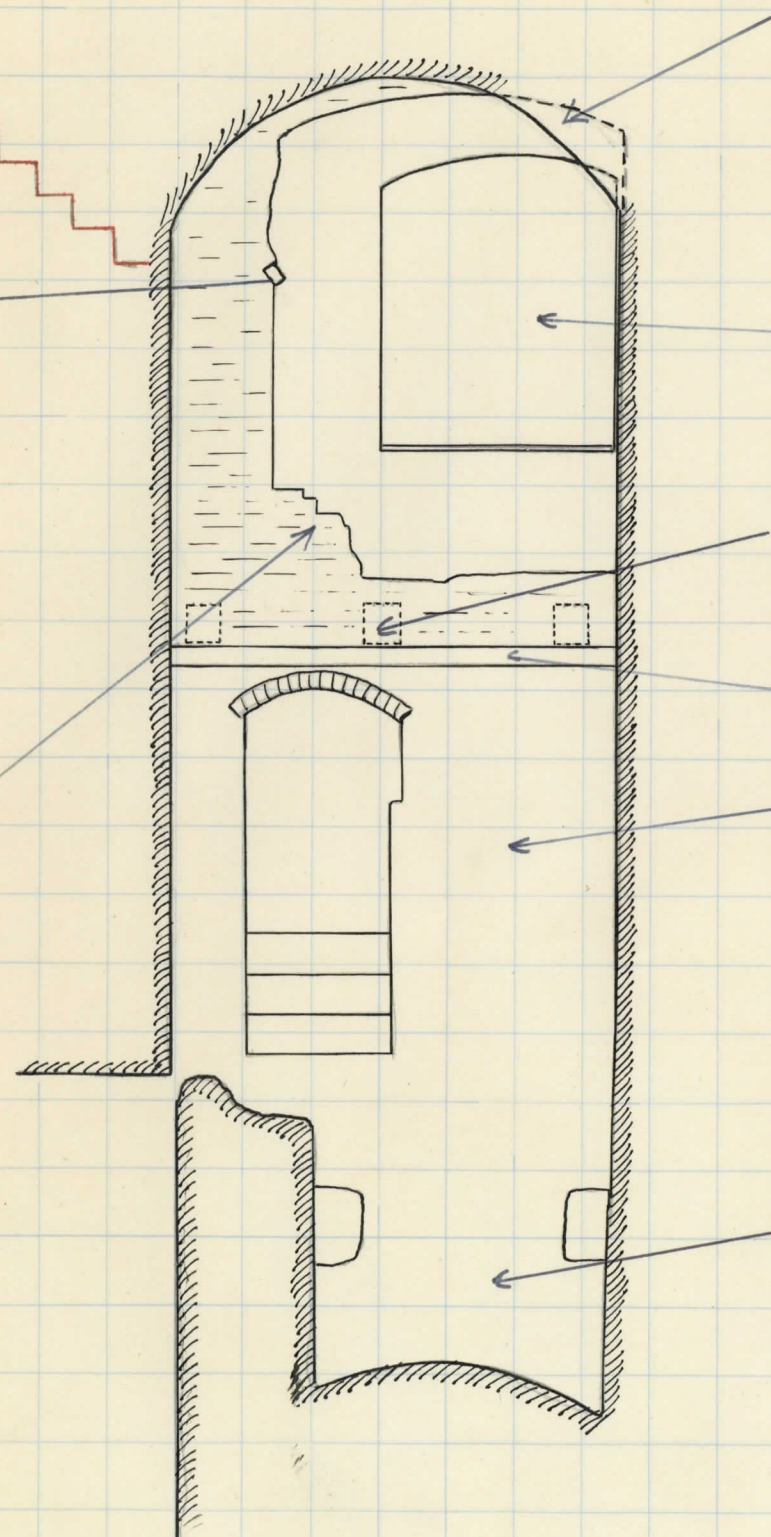
Huoneen holvi on rakennettu saksalaisen aikaisen ikkunakaaran eteen. Yhdistä se rakennettu vuonna 1614 satuneen palon jälkeen.

Vaasa-aikainen ikkuna.

Seinästä löydettiin vuonna 1951 kolme parunkulaa. Niiden alla oli seinän pituusmuunnospari, joka otettiin pois.

Huone nro 34.

Huone nro 21.

kaunista tiilimuurausta, joka kuitenkin päättyi siihen pisteeseen.

Huoneen seinä parrunkolojen yläpuolella oli vuonna 1939 ~~alla~~ suoritetuissa tutkimustoissa suurinmaki osakseen purettu. Vasemmalla (läntisellä) puolella oli kuitenkin pieni osa jäljellä, ja rinä oli myöskin erään hajoitettun oviaukon toinen pidi. Tämä oli niin kuin myöskin koko muu säilynyt seinänosa muurattu tiilestä. 240 cm yllä mainitun puun yläpuolella oli kaltevaan oleva tiili, segmenttikaaran jäännös. Tästä tiilestä oli oven pidi säilynyt muutama 135 cm. doppelosa (alaoa) oli häjötetty ja sen paikalla uudemmaa tiilimuurausta. Oviaukko ja parrunkolat olivat ilmeisesti samanaikaiset. Piden tiilimitat olivat $27,5 \times 12 \times 8$, $28,5 \times 12,5 \times 8,5$, $27 \times ? \times 8$, $27,5 \times ? \times 9$.

Huoneen länsiseinä rakennettiin vasta neljännellä rakennuskaudella, siihen asti tämä huone ja sen länsipuolella oleva huone nro 47 muodostivat yhden ainoan huoneen. Näyttää siltä että parrunkolat ja oviaukko olivat juuri tästä neljännestä kaudelta. Seinän sisällä on tiiliset portaat neljänneltä kaudelta, ne ovat johtaneet ampumakäytävälle (mistä on tehty eri kuvaus, katso huoneen nro 53 muistutpanot). Oviaukko olisi silloin johtanut näihin portaihin (piirros 1, portaat piirretty pumaisella).

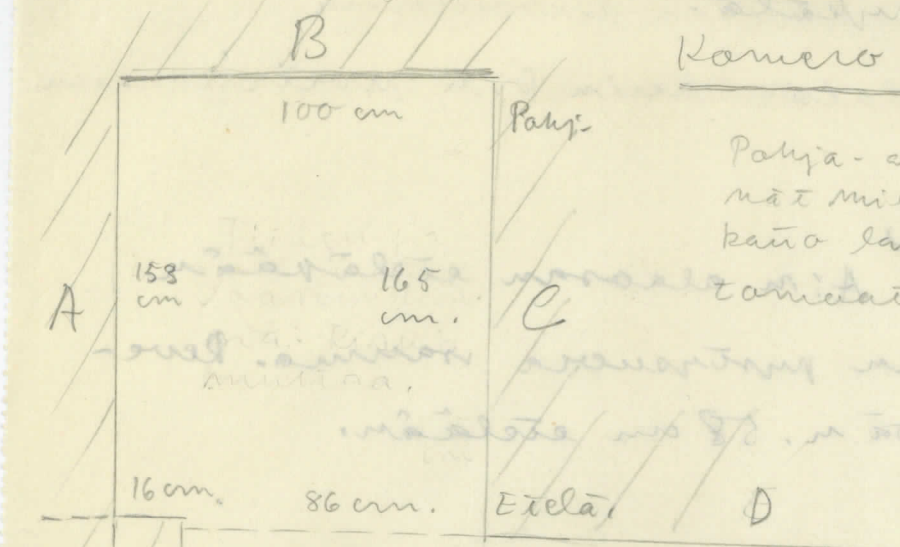
On myöskin sellainen mahdollisuus, että parrunkolat ovat kolmannelta kaudelta. Nykyajan (= vaasajan) lattiapinta huoneessa 47 on kyllä näitä parrunkoloja 40 cm alangana, mutta kolmannelta kaudella oli se kuitenkin korkeammalla tasolla (katso huoneesta 32 korkeat muistutpanot).

KOMERO 49A

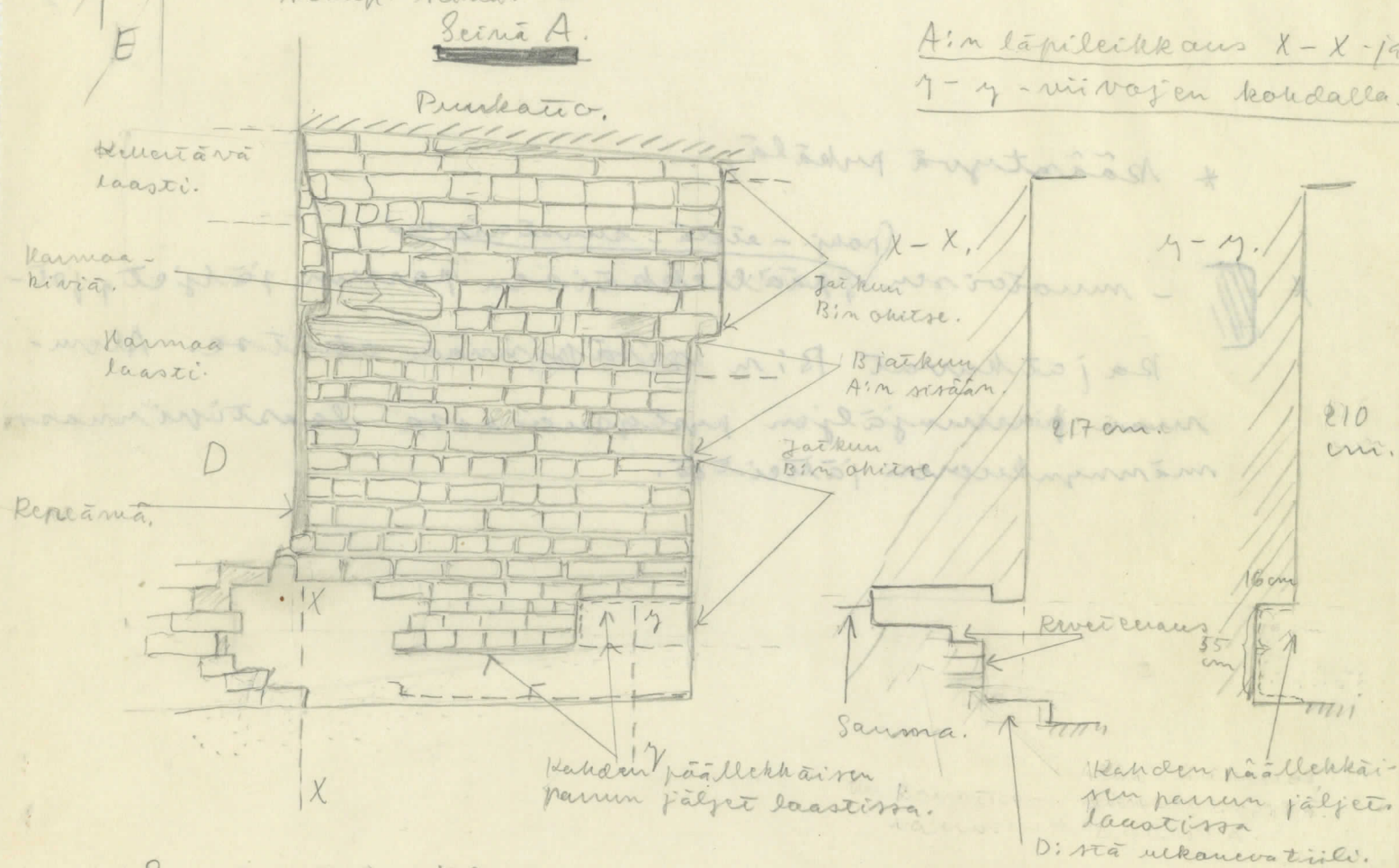
Kuvaukset ja perkaus.

Komero luoteismarkassa.

Pohja-ala voina melikukunio, rei-
nät mieteri kanta-aartan tiilestä,
kato lamkusta, permannolla is-
tamusta, tiilestä laastimpelasia

Aim läpileikkauks X-X-jä
4-4-mittainen koudalla.

Seimässä E tiilenlevyiden vahvuinen revetysraus (tiilimitat: $27,5 \times 2 \times 8$; $2 \times 12,5 \times 8,5$; $28 \times 2 \times 10,5$) laasti-vaaleanharmaata, kienohickkaista. A jatkun tällöin revetysrauksen taakse, jonka pohj. päin kohdalla A:na on suunniteltu nostosuoja repeämä.

APH

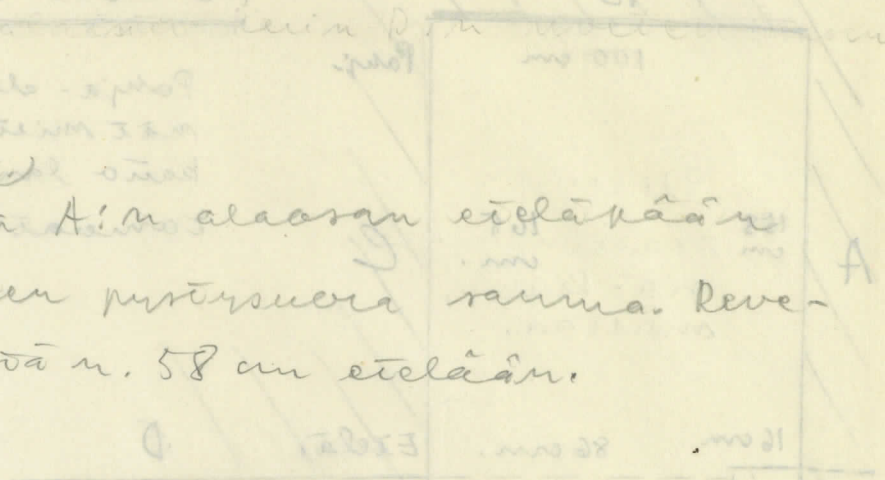
Luonnos n:o 101/102

* rään kääntävä pykälä.

~~Luonnos n:o 101/102~~

~~Luonnos n:o 101/102~~

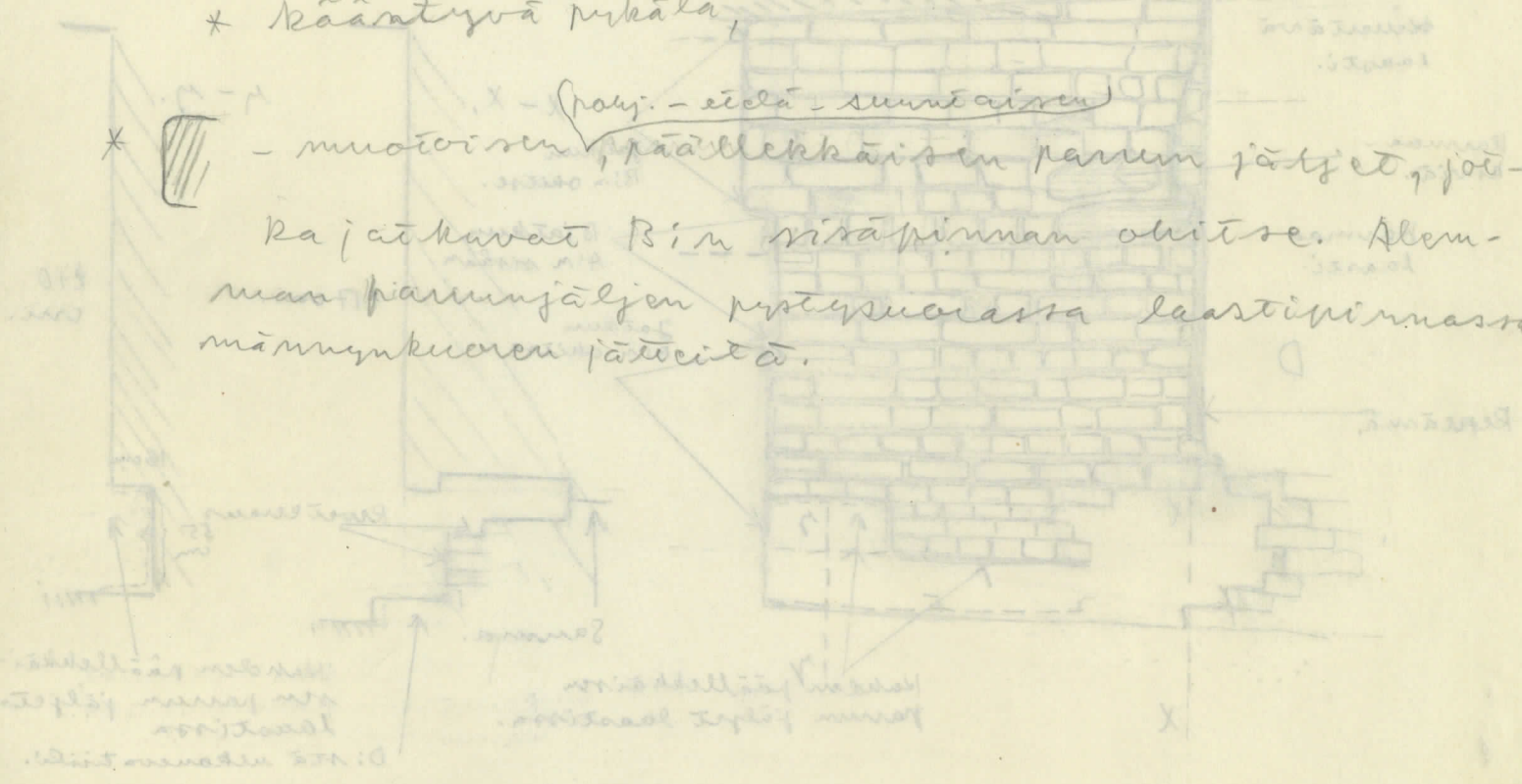
* Kallanmittin ja A:n alaosan eteläkään välillä suunnitteen pirstosuora ranna. Reverteeraus ulottuu tervään. 58 m etelään.

A:n läpikäynnin X-X

* Kääntävä pykälä,

* - muotoisen, päällekkäisen parun jätet, joi-
Rajatkavat B:n sisäpinnan ohitse. Alen-
man parunjaljen pirstosuorassa laastipinnassa
männynkuoren jätettä.

Luonnos n:o 101/102
Kallanmittin ja A:n alaosan eteläkään välillä suunnitteen pirstosuora ranna. Reverteeraus ulottuu tervään. 58 m etelään.

Taas B:n keskiosassa n. 43 cm:n korkeutena jatkuu *
 A:n keskiosan nistään. — A:n alaosassa seinän si-
 Tämän
 eteläpäässä n. 47 - 65 cm:n levyinen, 63 - 55 cm:n
 korkeinen ja 23 - 36 - 51 cm:n syvyinen, epätasamöl-
 linen ja E:n revetearauksen ulotuva rikkautuma,
 jonka perällä porrasmainen revetearaus, jonka laasti
 samanlaista kuin E:n revetearauksessa. Porrasmaisen re-
 vetearauksen ja A:n välissä vaakasuora sauma, Rik-
 koutuman nistäpinnan tiilet. Orittain tummanhar-
 maan laastin peittämiä. Laastissa tiilensälkiä.
 Revet. tiilimitat: $27,5 \times ? \times 8$; $? \times 15 \times 6$; $? \times 13,5$
 $\times 9$. Revet. keskellä tiilikeras jonka tiilet samanlaisia kuin
 A:n alaosassa ($? \times 11,5 \times 5$; $? \times 11 \times 5,5$). —

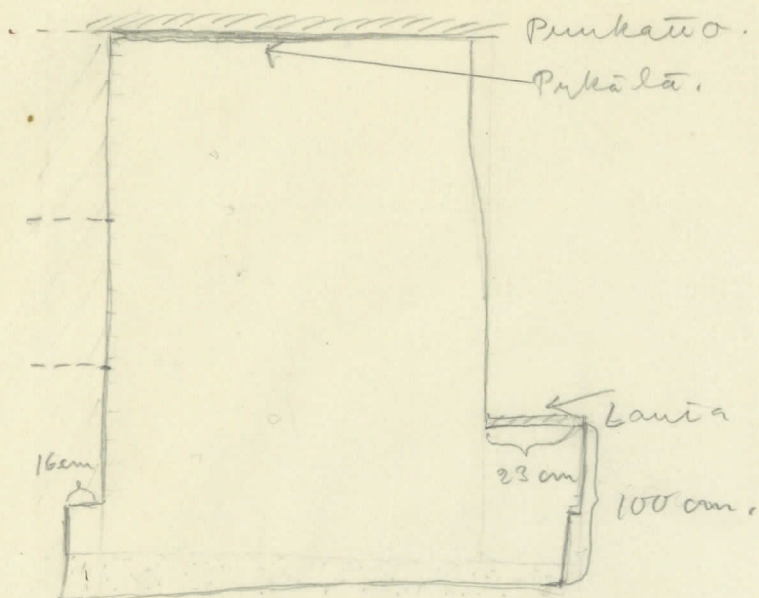
A:n keski- ja pohjoisosan alareunassa ^{huomautus} n. 16 cm:n syvyi-
 nen, seinänsisään * joka porrasmaisesti nousee pohjoiseen
 päin. Pökalän rikkautuneesta laastipinnasta kanden,
 n. 21 - 24 cm:n vahaisen, läpikierkkauksesta *
 (Pökalän alareunasta)

A:n alaosan tiilet n. 100 cm:n pökalän A:n alareunasta:
 $23 \times ? \times 6$; $? \times 11,5 \times 6,5$; $24,5 \times ? \times 6$; $24 \times ? \times 3,5$; 23
 $\times ? \times 6$; $27,5 \times ? \times 4,5$; $23 \times ? \times 6$; $? \times 11 \times 5,5$; $? \times 11,5$
 $\times 6,5$; — Sekalimitys.

Kuuri seuraavaa tiilikerasta: $12 \times 12,5 \times 8$; $? \times$
 $12,5 \times 8,5$; $26,5 \times ? \times 8$; $? \times 13,5 \times 9$; $? \times 13 \times 9,5$;
 Kaksi ylintä tiilikerasta: $24 \times ? \times 5,5$; $23,5 \times ? \times 6$;
 $22,5 \times ? \times 5,5$; — Sekalimitys.

Sekalimitys. — Seinän eteläosan keskivaikeilla
 kaksi harmaakirjää.

Laasti tummanharmaata, melko karkeata. Helposi
 mureneva. 3-4 ylimmän tiilikerauksen välissä
 kuitenkin hiemanpaa, keltävää laastia, joka paikoit-
 tellen ulottuu tummanharmaan laastin päälle. Keltä-
 vässä laastissa viinosaumaus lähtevä huono saumaus

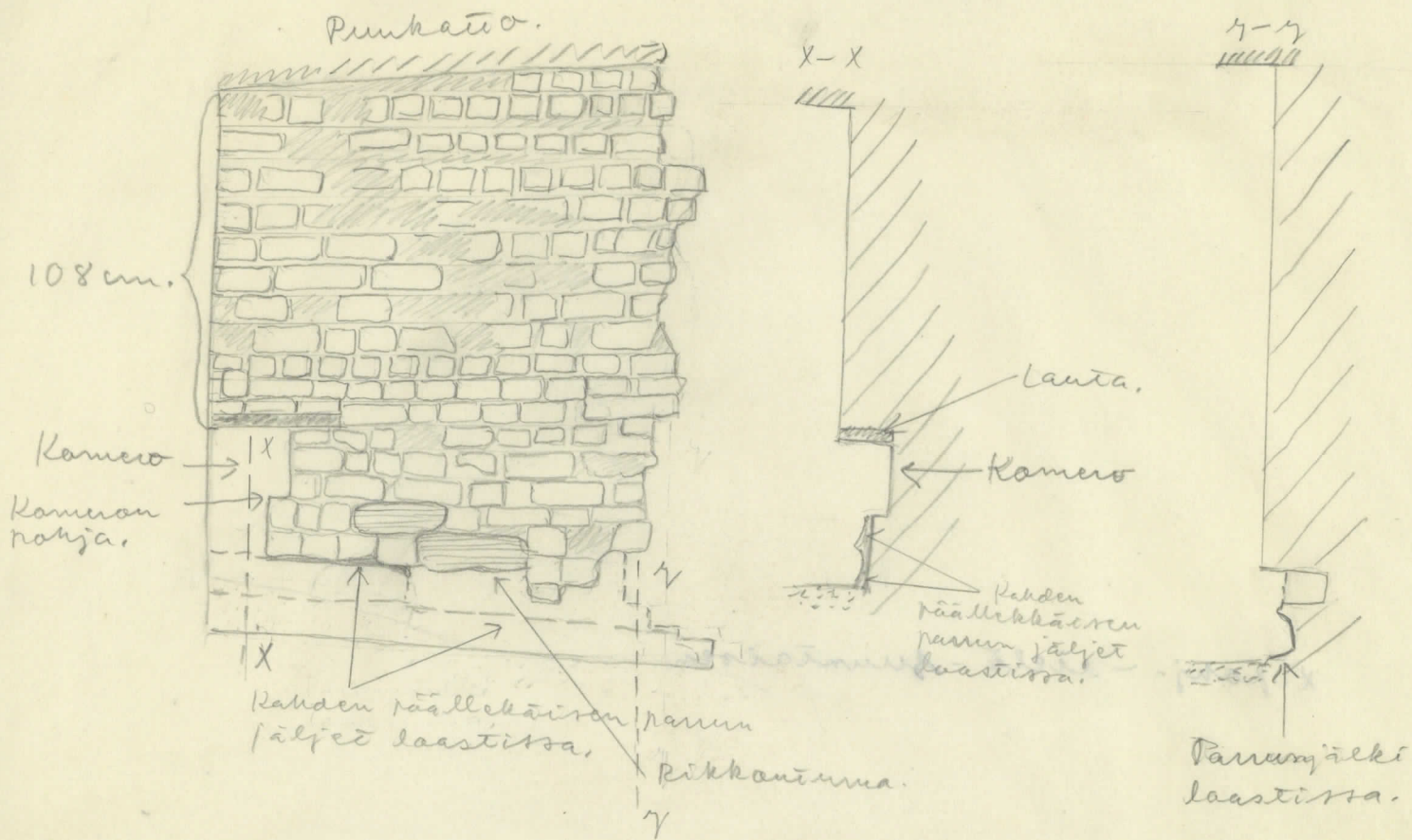
B:n keskiosa jääkseen A:n sisään, ylä- ja alaosat loppuvat A:n pintaan (Vrt. seinä A). C:n kanssa B ei ole liitoksessa vaan loppuu tämän pintaan. Alaosa nautuu kuitenkin C:stä olevan, laadun katsemaan kameron peräseinään asti. Samoin nautuu B:n alaosaa A:n pohjoispäässä olevan pukälän ne-
rälle. Katamajassa epäselvä, n. 0-3-5 cm:n levyi-
tiilet enimmäkseen väiteäin, vain 9 juoksu näkyvissä.
Tiilimitat: $28 \times 7 \times 7$; $28,5 \times 7 \times 7$; $27,5 \times 7 \times 7$; 7×14
 $\times 7$; $7 \times 12,5 \times 7$; $28 \times 7 \times 5,5$; $7 \times 15 \times 7$; $7 \times 15,5 \times 6,5$;
 $7 \times 13,5 \times 6$; $7 \times 14 \times 6,5$.

Laasti vaaleanharmaata, hienoa, samantyyppistä kuin seinästä D ja A:n alla olevasta reuista. Saumojia ei ole murausten jälkeen taroitettu.

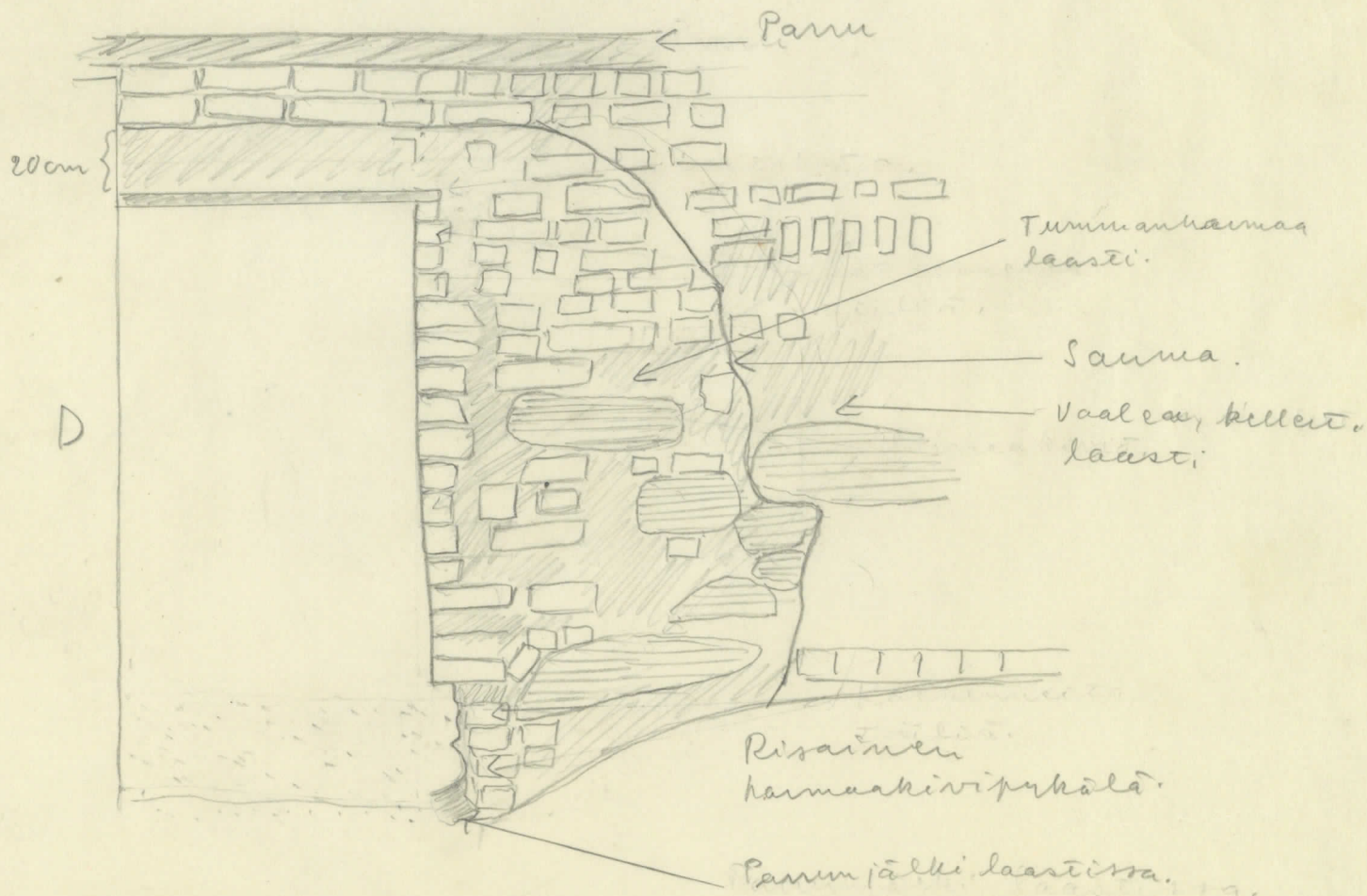
Kameron perimä jääkseen B:n alle.

Seima C.

Lin'läpilleikk aus x-x-
ja y-z viivaa myöten.

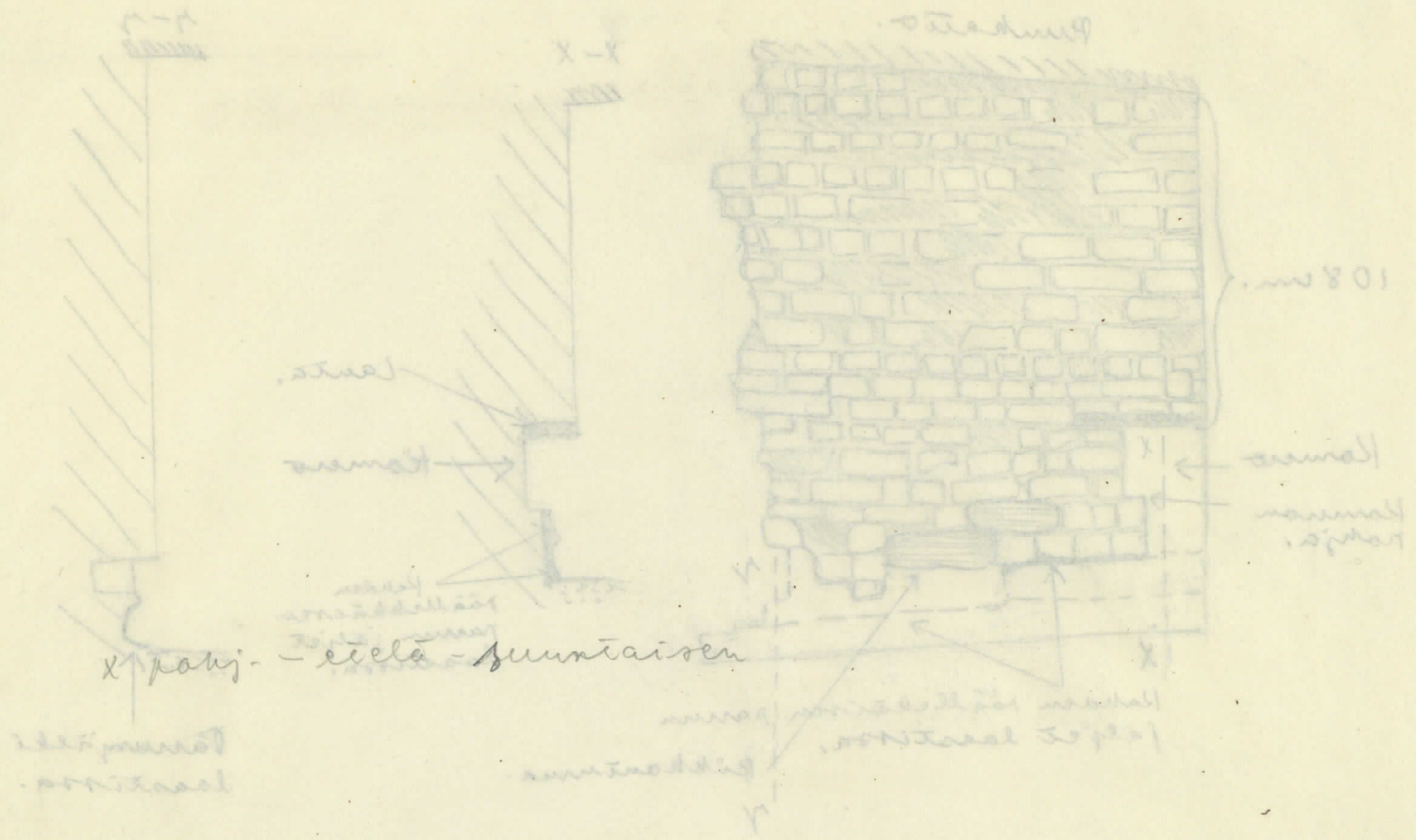

Seima D.

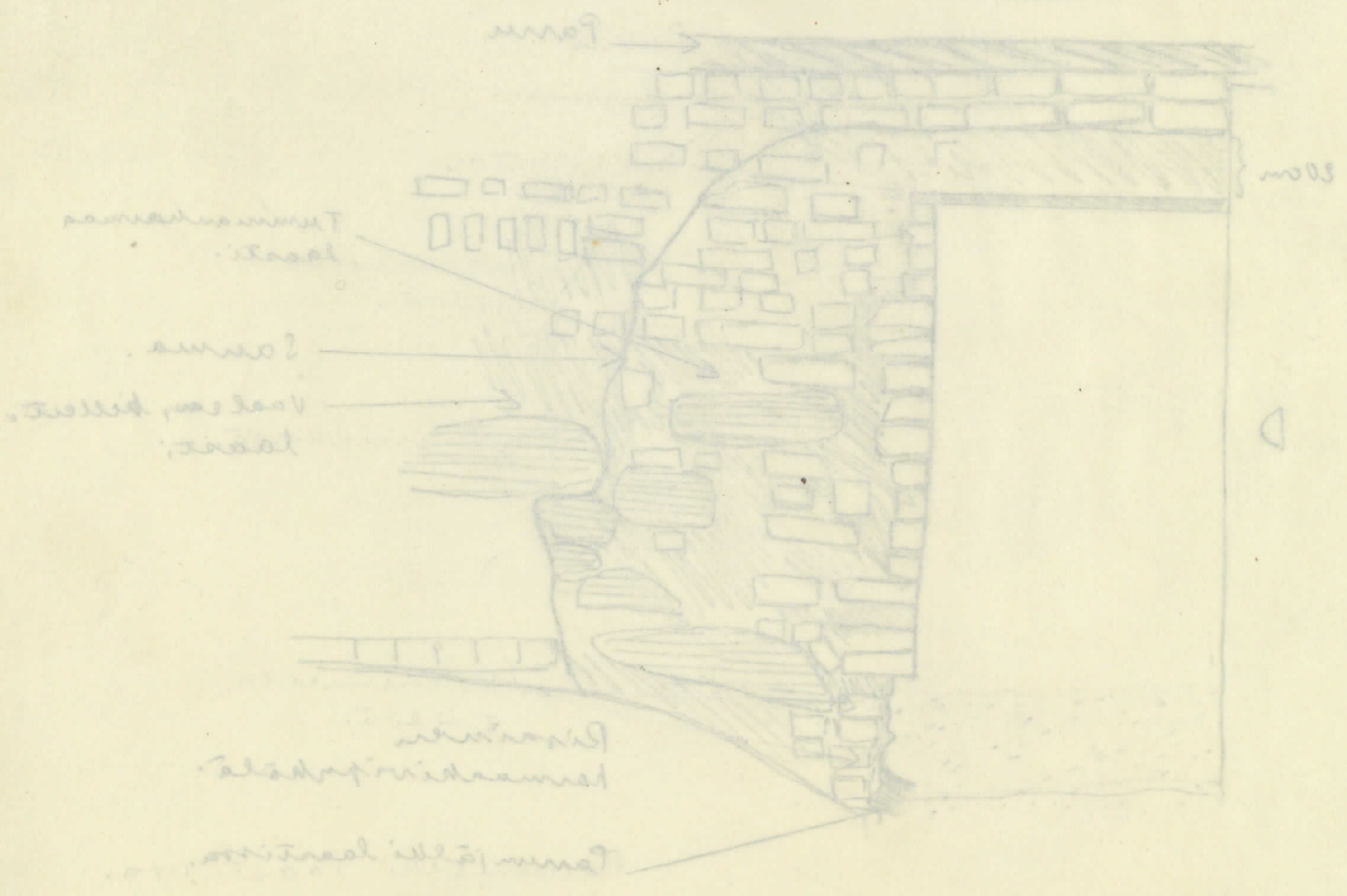

Ein Längsschnitt nach X-X
 10 m - 2 m unter Wasser

Strat. C.

Strat. D.

Seinä C ei ole liitoksessa B:n kanssa vaan jat-
 kuu tämän ohitse. C:n pohjoispään alareunassa
 n. 19 cm:n levyinen, 30 cm:n korkuinen ja 22
 cm:n syväinen kamero, jonka pohja muuten ka-
 konaan on rikkoutunut. Kamero jatkuu kaune-
 maksi pohjoiseen. Laessa vaakasuora, 4 cm:n vah-
 vuinen ja 22²³ cm:n levyinen, veistetty lauta, jonka
 eteläpää ulottuu 14 cm C:n sisään. — C:n alareu-
 massa n. 13-16-18 cm:n levyinen, seinän sisään mene-
 vä pykälä, joka alkuun näyttää olleen samantai-
 nen kuin A:n alareunassa oleva "Poraus" on rikkoutunut.
 Laastissa kahden päällekkäisen, 21-24 cm:n vahvuisen,
 karrun jälyt (Vrt. A). Alemman karrun eteläpään läpi-
 leikkauks — muotoinen. — Pykälän pääseinän
 rikkoutuneen laastipinnan takaa
 näkyy muutamia karnaakivite ja
 tiiliä.

Pykälän uläpuolella olevassa seinäpinnassa tiilien
 ohella näki karnaakiviteä.

C:n seinään D liitettävä etäpää epätasainen ja risai-
 nen n. 25-30 cm:n leveydeltä C:n pinnasta.

C:n tiilien ^{leveys} n. 22-32 cm:n pääkän katosta: 3, x 15 x 8;
 3 x 13 x 7,5; 3, x 13,5 x 8,5; 3, x 14 x 6,5; 3, x 13,5 x 9,5;
 3, x 14,5 x 9; 3, x 13, x 9,5; 29 x 3, x 9,5; 25,5 x 3, x 8 (kätke);
 29 x 3, x 9; 3, x 13 x 10; 28 x 3, x 9,5; 3, x 12,5 x 7; 3, x
 12,5 x 9,5; 28 x 3, x 8,5; 3, x 14,5 x 8; 3, x 12,5 x 10;
 3, x 11 x 6,5; 26,5 x 3, x 7,5; 3, x 12 x 7; melko ylintä tiili-
 kerrosta: 21,5 x 3, x 6; 3, x 11,5 x 6,5; 3, x 10,5 x 6; 23 x 3,
 x 6; 3, x 11 x 5; 3, x 10,5 x 5.

Laasti tummanharmaata, karkeata, eihakkoisia kalkkikimpaleita sisältävää. Seimän yläosassa laasti kuitenkin on jonkunverran vaaleampaa*. Selvää rajaa ei voi todeta. Laastia, jota saumoissa on taroitettu, ulottuu onttain rappauksena seinätiilien päälle.

Seinä D. Seimän länsiosassa, kameroon itäseinästä n. 20-90-100 cm itään samankaltaista revetecrausta kuin seinä C. Revet. ulottuu myös kameroon lautakaton yläpuolelle n. 20 cm. Sauma revetecrauksesta muren seinän välillä selvästi näkyvässä. Tiilien ohella harmaakiviä. Revet. tiili-mitat: $26,5 \times 3 \times 8,5$; $27 \times 3 \times 9$; $2, \times 16 \times 8,5$; $2, \times 15,5 \times 8$; $28,5 \times 2, \times 9,5$; $2, \times 12 \times 8,5$; $2, \times 13 \times 10,5$; $33 \times 3 \times 9$; $31,5 \times 2, \times 9,5$; $2, \times 12,5 \times 5,5$; $23,5 \times 3 \times 5,5$; $2, \times 13 \times 12$; $25,5 \times 2, \times 9,5$; $2, \times 13 \times 10$.

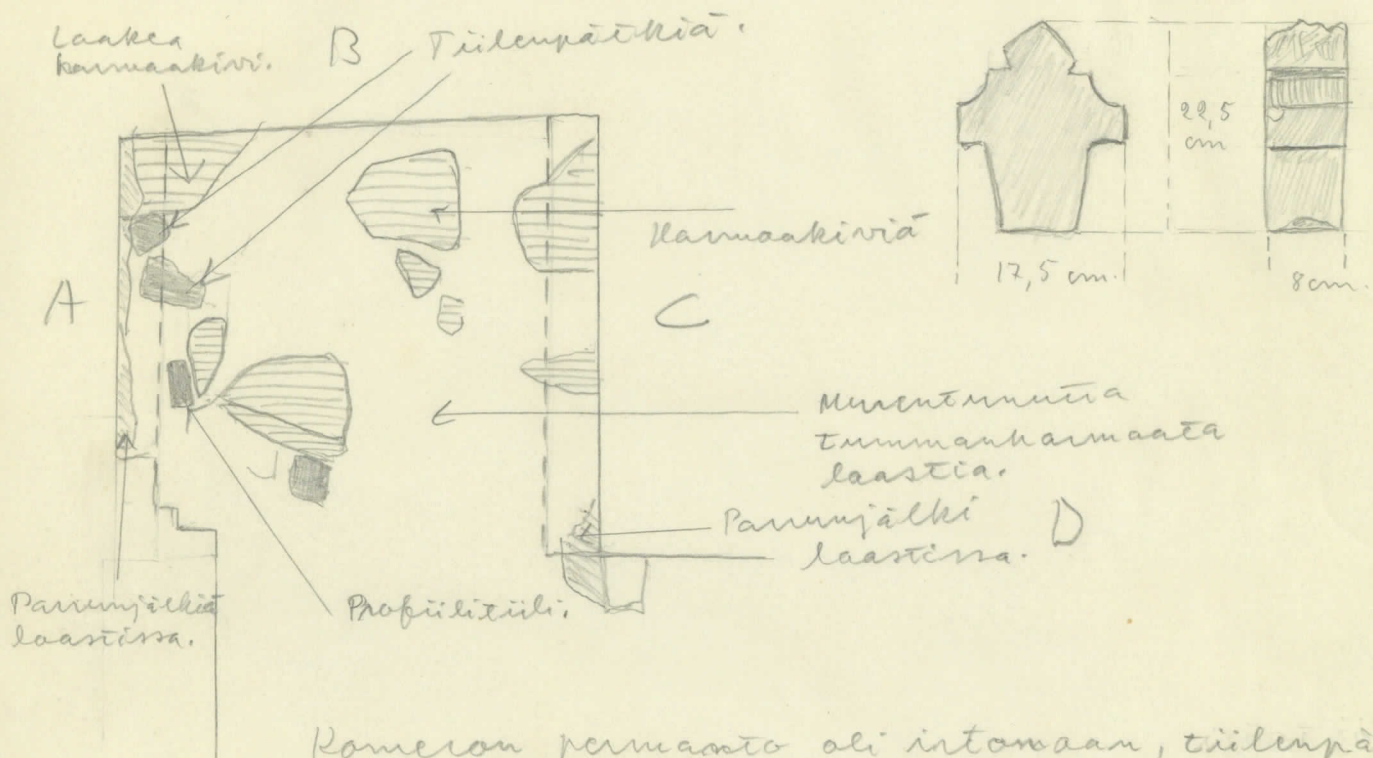
Laasti tummanharmaata, karkeata. Jonkossa eihakkoisia kalkkikimpaleita, Saumojä vain niillä täällä taroitettu. Kameroon sisäänpäymäntänsän yläpuolella laasti on jonkunverran vaaleampaa ja ulottuu rappauksena tiilien päälle. — Sauman itäpuolella laasti on vaaleata, heikosti keuhkavärvä, pieniä kalkkikimpaleita sisältävää. Kiekkä kienoa.

Revetecraus lepää D:n alaosassa olevan harmaakivisen, rikkoutuneen pykälän päällä.

Katon muodostavat 6 k:tä - länni - suuntaista, m. 22 - 25 - 28 cm:n levyistä ja 4 cm:n vahvuista, kivellä veistettyä laattaa, jotka ulottuvat A:n ja C:n rivien, ulommaisiin viimeksi mainittuun seinään m. 11 cm. Pohjoisrimman laudan pohj. reuna lepää ^{osittain} B:n ulareunassa olevan, ulommaisimman pykälän varassa.

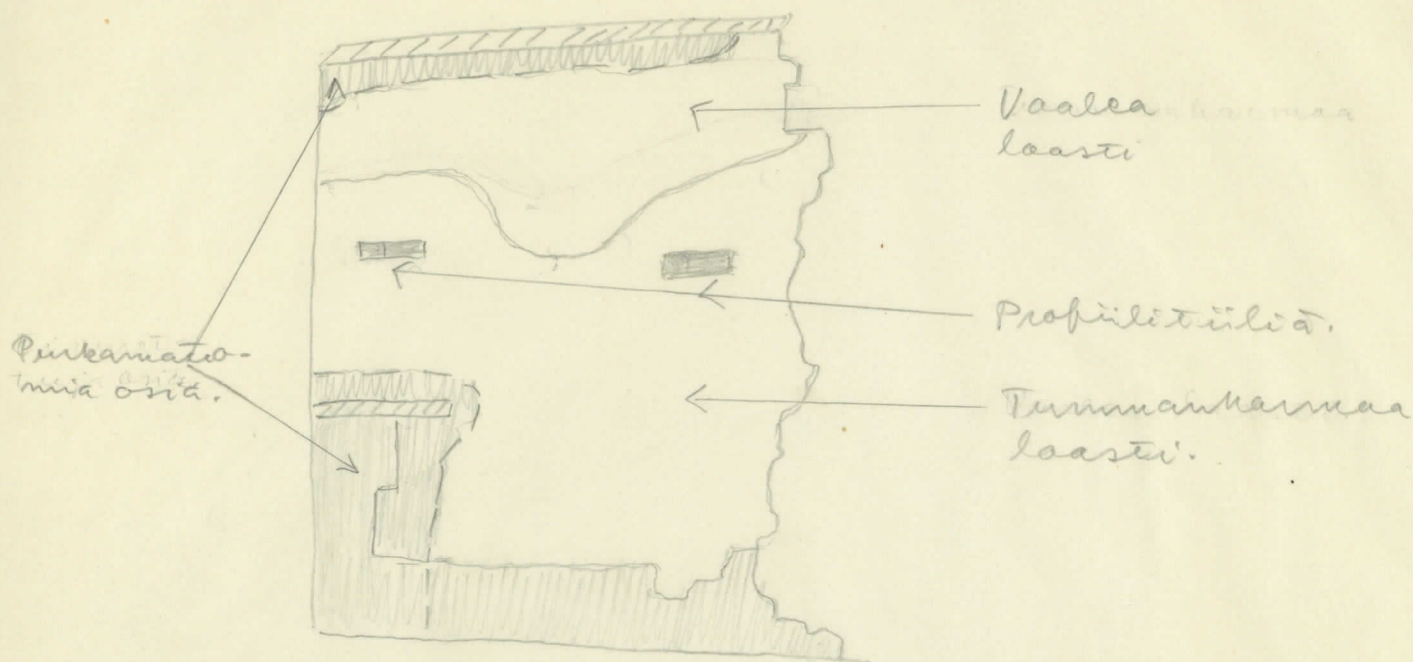
Permanto.

Permannon läntymä profiilitiili.

Romeron permanto oli istomaan, tiilenvätkkeen ($2 \times 15 \times 7$; $2 \times 19,5 \times 10,5$; $2 \times 15,5 \times 7$; $2 \times 14,5 \times 6,5$), laastinpalasten ja risujen peittämä. Kun tämä m. 10 - 30 cm:n vahvuinen kerros oli poistettu tuli esiin harmaakivien, tiilenvätkkien ja murentuneen, paikoitellen kiistään, tummanharmaan laastin muodostama kypäräseinän permanto. Murentuneet harmaakivet ulottuivat seinien alle. Tiilet: $2 \times 13 \times 9,5$; $2 \times 12,5 \times ?$. Permannon läntymässä syvälläään oleva, miltei kokonaan laastin peittämä, päästään ikkautunut profiilitiili: Tiilen pinnassa kelluvää, hienokiteistä laastia.

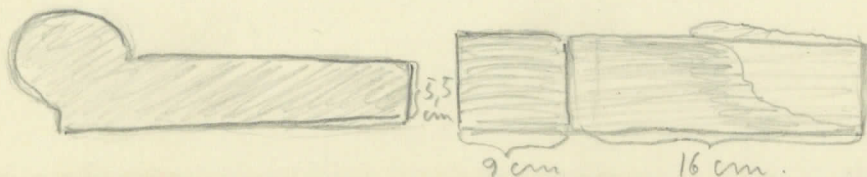
Seinä C. (pukaus).

Seinästä C purettiin seinäpintaa n. 20-25 cm:n syvyydeltä lukumattomasta yllämainitun mykälän peräseinää, kornia ja seinän ulareunaa. Tällöin todettiin tummanharmaan laastin ulareunan ainakin mainitulle syvyydelle sekä vaalean laastin samoin, n. 30-40-50 cm:n päähän katamasta.

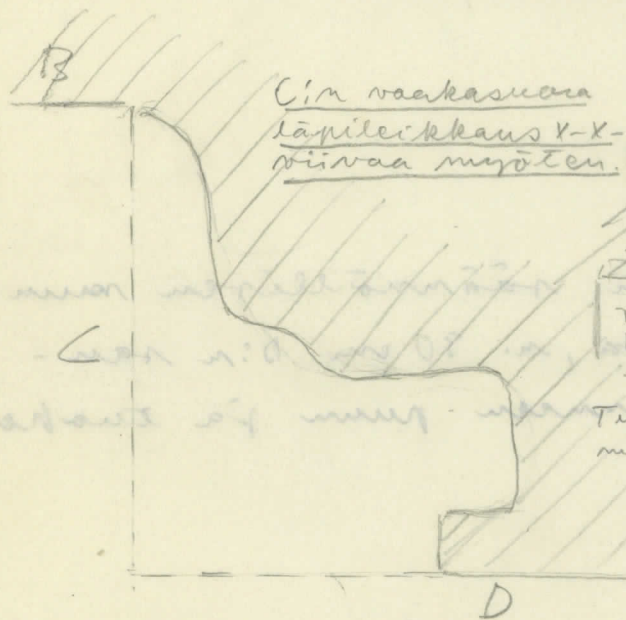
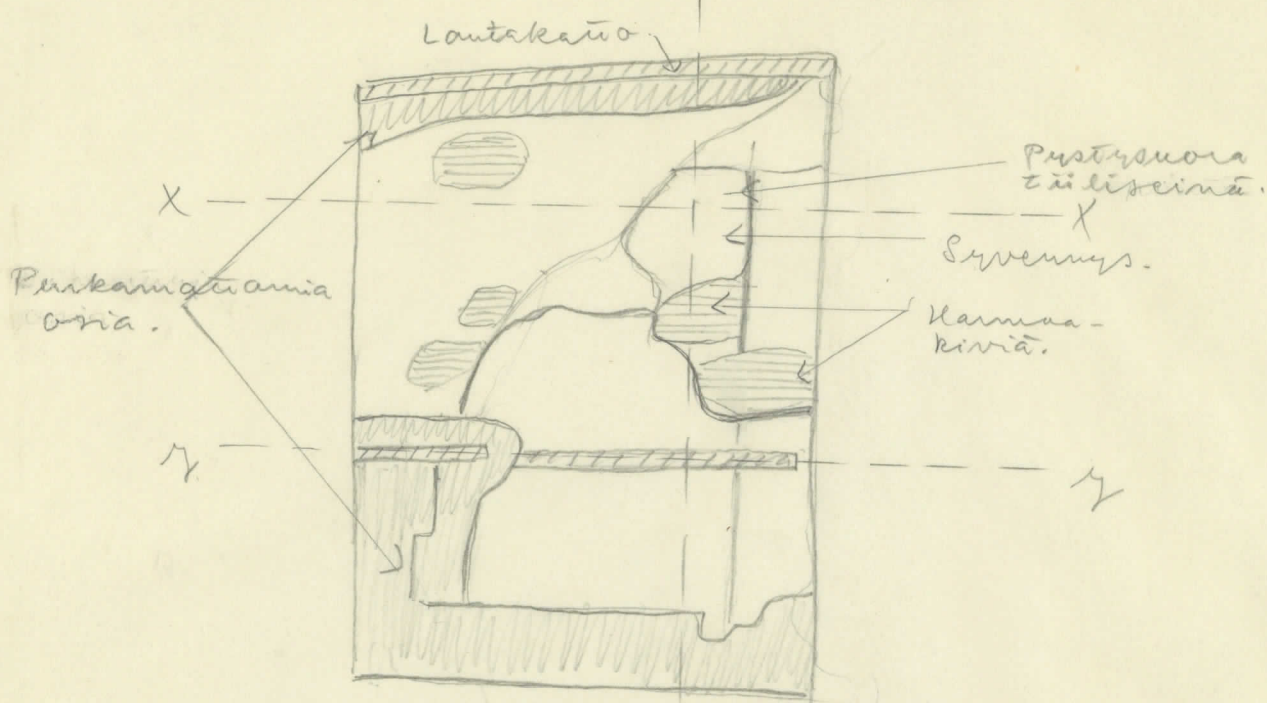
Tiilimitat pureksa oassa: $17,5 \times 10 \times 5,5$; $23 \times 11,5 \times 5$; $23 \times 10,5 \times 6$; $21,5 \times 12 \times 6$; $27,5 \times 12,5 \times 7,5$; $27,5 \times 14 \times 6,5$; $26,5 \times 11,5 \times 8,5$; $2 \times 13 \times 9,5$; $28,5 \times 13 \times 9,5$; $2 \times 12 \times 7,5$; $27 \times 11,5 \times 8$; $27 \times 11 \times 7,5$; $30 \times 15,5 \times 7,5$; $28 \times 13,5 \times 10$; $2 \times 13 \times 8$.

N. 60 cm:n päähän katosta kaksi profilitiiliä, joista toinen katkennut. Tiilien pinnassa kovan, kelta-van ja hienohiekkaisen laastin jätettä.

Seinä C (mukaan).

Seinä D näkövinkki 2 - suunnan sarkka.

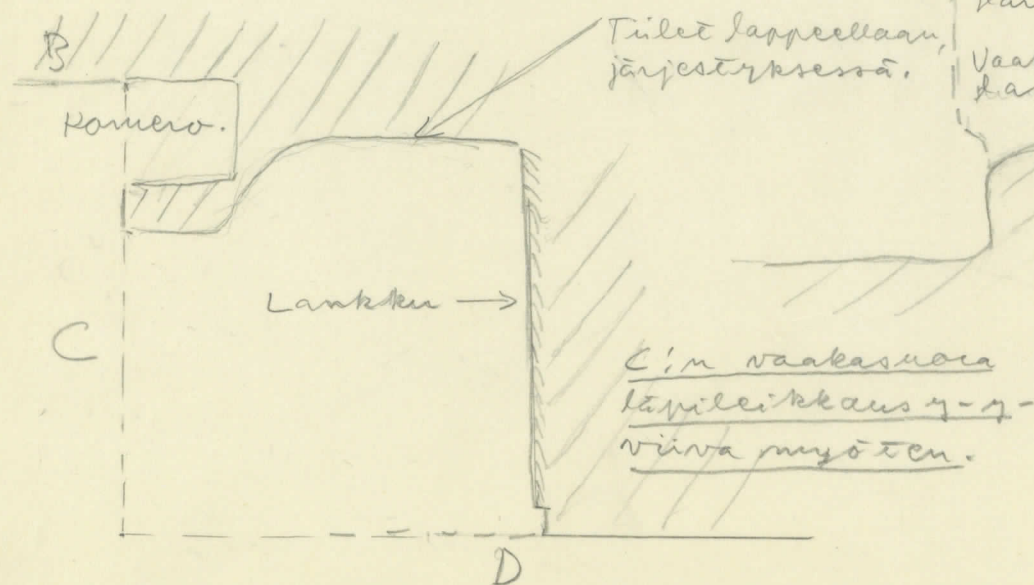
C:n pystysuora läpilleikkaus Z-Z-viivaa myöten.

Vaalea, kornean kaulantouhin liitettävä laasti.
Tummanharmaa laasti.
Vaalea laasti.
Kalkkipelantia.

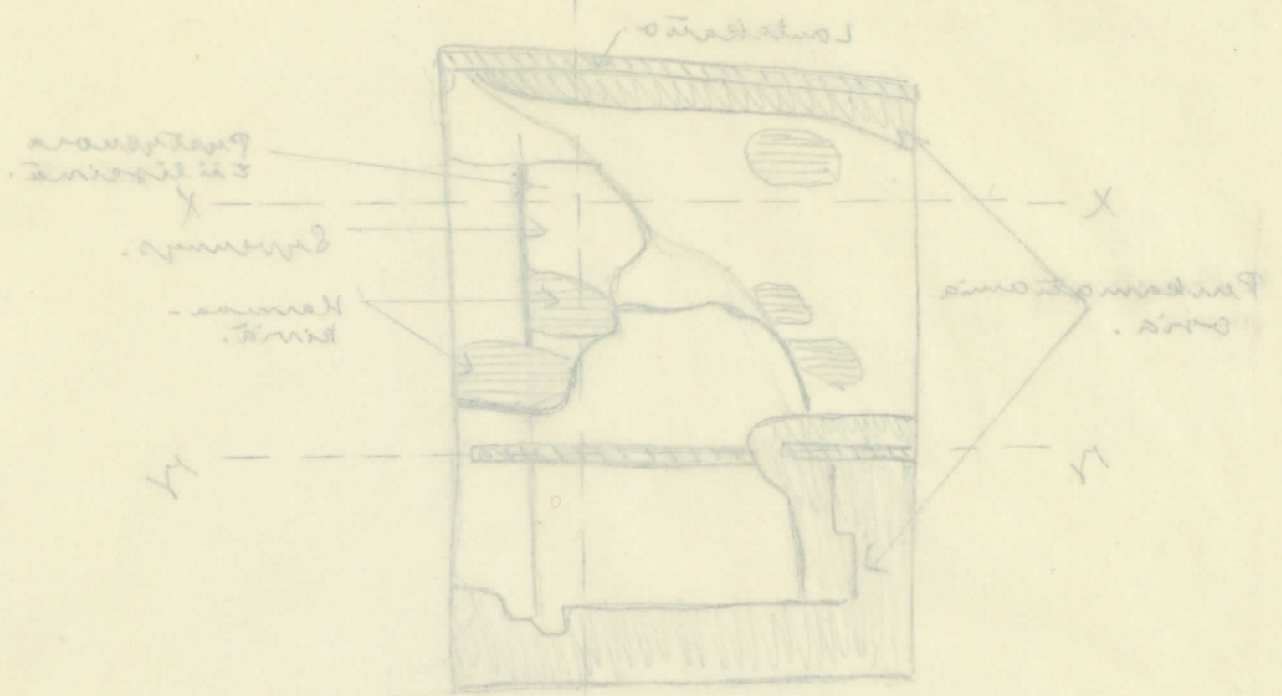
Tiilet lappamalla.
Vaakasuora laastipinta. Tieskenjätettä.

Hammaskivi.
Vaakasuora laasti.

Mukula-kiviä.

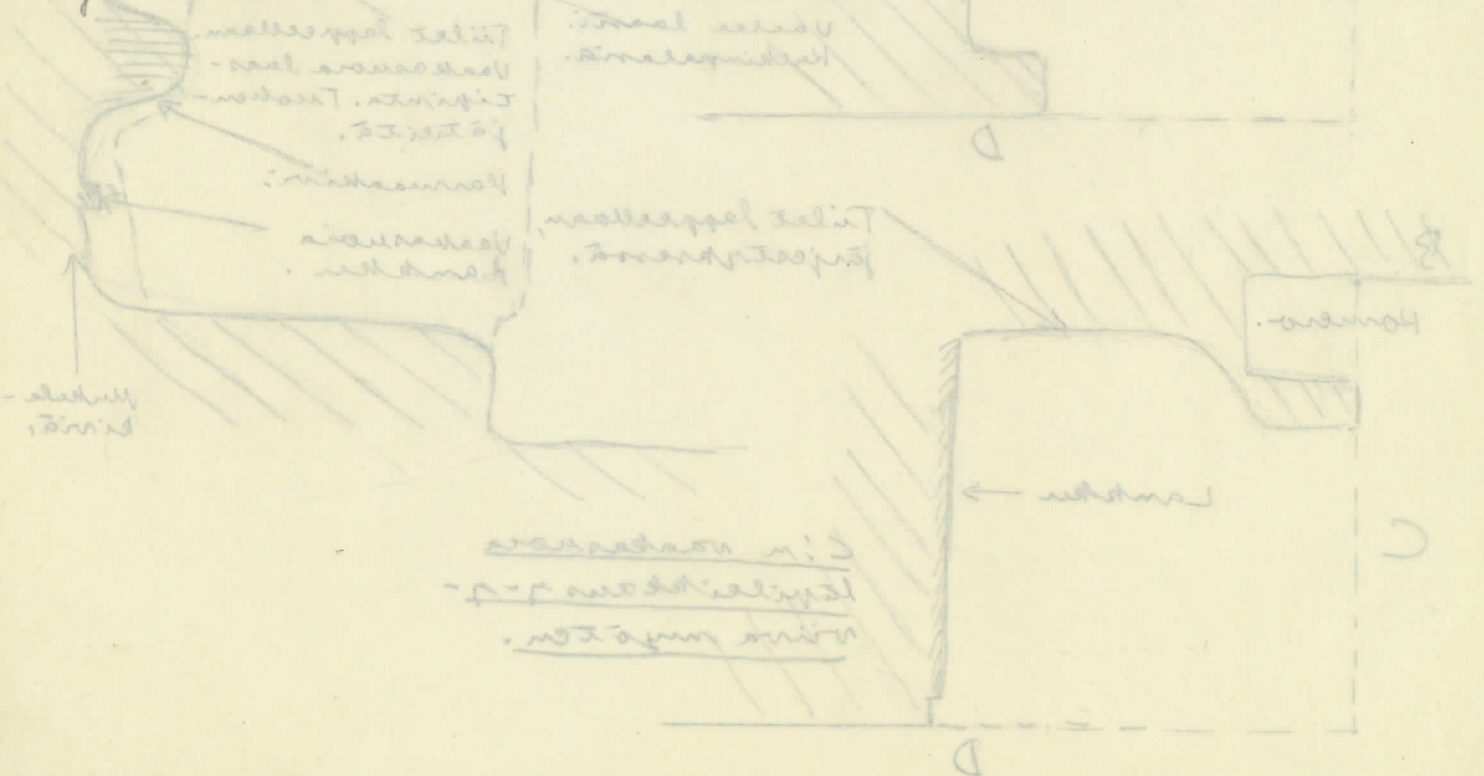
Seinä C (muutettu)

C:n muuttaminen
lattiapäällyste 3-5
uusi muutto

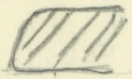
C:n muuttaminen
lattiapäällyste 3-5
uusi muutto

* Seimän glötiassa olevan säännöllisen run-
nauksen alapinnan laastissa, n. 30 cm D:n run-
nan pohjoispuolella, laastin runn ja tuohen
jätettä.

C:n itäosan pukeusta jatkettiin suunnit-
 leen yllämainittuun D:n raumaan saakka. —
 Seinän yläosa, n. 60 cm:n päähän D:n ulosen-
 nassa olevasta karnusta, säännöllistä tiilimur-
 rausta (tiilet lappeellaan). Tämän muurauksen
 alapuolella, n. 25 - 26 cm D:n pinnasta muodosta-
 vat D:n rauman itäpuolella olevien, seinäpin-
 taan ulottuvien tiilien pohjoispäätt suunnitteen
 pystysuoran, itä - länsi - suunnaisen pinnan joka
 kaikoitellen karnaakivien kerkertämästä jatkun
 D:n alaosassa olevaan pykälään saakka. Muu-
 rauksen alaosassa tiilet ovat sekä seinän suunn-
 taisia että päittäisiä. Tiilimitat: $24,5 \times 12 \times 8$;
 $2 \times 12,5 \times 7,5$; $26,5 \times 3 \times 8,5$; $28 \times 14,5 \times 9,5$. Laasti
 näiden tiilien välissä vaaleenharmaata, heikosti
 keltävää, runsaasti pieniä kalkkipalasia sisältä-
 vää, kuamioit ehty D:n rauman itäpuolella.
 Tästä pystysuorasta pinnasta pohjoiseen tiilet olivat
 enimmäkseen rikkimäisiä ja epäjärjestyksessä.
 Puhossa keuhkoisia karnaakiviä ja mukulakiviä.
 Laasti samanlaista kuin yllämainitussa pintamuu-
 rauksessa.* — N. 145 cm D:n pinnasta ovat tiilet
 murtopinnan alaosassa jälleen lappeellaan jär-
 jestyksessä. Eivät kuitenkaan muodosta tarais-
 ta pystysuoraa pintaa. Tiilimitat: $27 \times 3 \times 8,5$;
 $3 \times 13,5 \times 9$; $3 \times 14 \times 9$; $2 \times 12,5 \times 8$. Laasti samanlais-
 ta kuin yllämainittu. Tämä muuraus ulottuu
 n. 38 - 40 cm:n päähän C:n pinnan itäosasta.

11

C:stä puolella tavattiin D:n sauman itäpuolelta, n. 112 cm C:n pinnasta ja n. 152 cm D:n länsireunassa olevan parin alapuolelta suunnilleen pohjois - etelä - suuntainen, n. 7 cm:n vahvin ja 14 cm:n levyinen lankku, jonka eteläpää oli 4,5 - 6 cm D:n pinnan sisäpuolella. Pää oli hiilty-
nyt. Lankun länsireunan läpikäikkaus -
muotoinen. Lankku sementtiin n. 143 cm pohjois-
reun päin mutta jatkui se puskamattoman muu-
ruseen sisään.

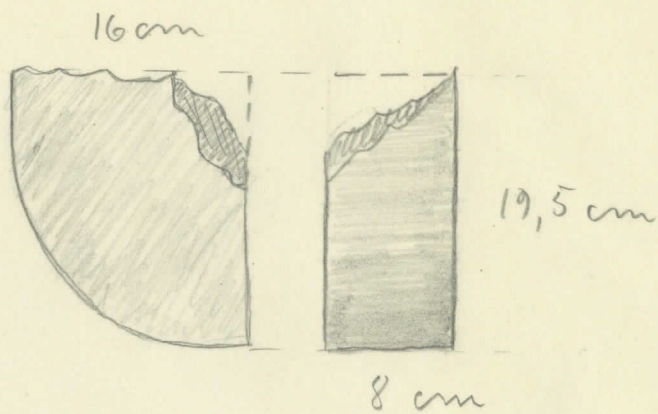
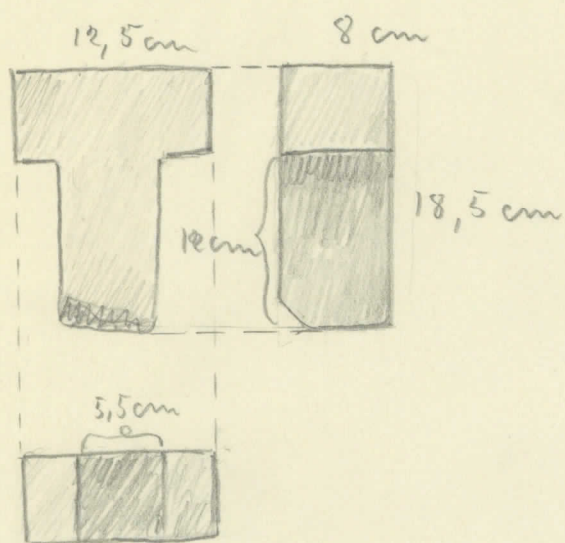
C:n länsiosassa oleva, yllämainitun vaalea laasti
osittain ulottuvaksi n. 30 - 35 cm seinän si-
sään ja n. 25 cm:n pätkän kameron katto-
laudoista alaspäin. Laasti on ilmeisesti yhtey-
dessä kattolautojen kanssa. Kahden eteläisim-
män, puskauksessa esilletulle landan itä-
pään alapinnassa olivat ^{melko} suuret kivien jäljet.

C:n ala- ja keskiosassa sekä D:n sauman länsi-
puolella oleva tummankarmaa laasti ulottui
C:ssä n. 25 - 35 - 70 cm:n syvyyteen, D:ssä n.
55 cm:n syvyyteen. - Syvennyksellä oli yllämai-
nitus, vaaleankarmaa, heikosti kelleitävä, kalkki-
halua sisältävä laasti.

Tiilimitat: pinnassa seinässä; lankun länsipuolel-
la (kelleitävässä laastissa): $28 \times ? \times 7,5$; $? \times 13 \times 8$;
D:ssä, sauman länsipuolella (tummankarmaasta
laastissa): $33 \times 16 \times 8,5$; $29 \times 13,5 \times 9$; $? \times 12,5 \times 9$;
 $25,5 \times 12 \times 7,5$; $? \times 11,5 \times 7,5$; $20,5 \times 11,5 \times 5$; $21,5$
 $\times 11 \times 6$; $21,5 \times 12 \times 5,5$.

12

N. 60 cm C:n ja D:n pinnasta ja n. 100 cm D:n
yläreunassa olevan pinnan alapuolelta tavattiin
tummanharmaan ja vaaleanharmaan laastin
rajasta kakri rikkoutunutta profiilitiiltä.

L. Pettersson.

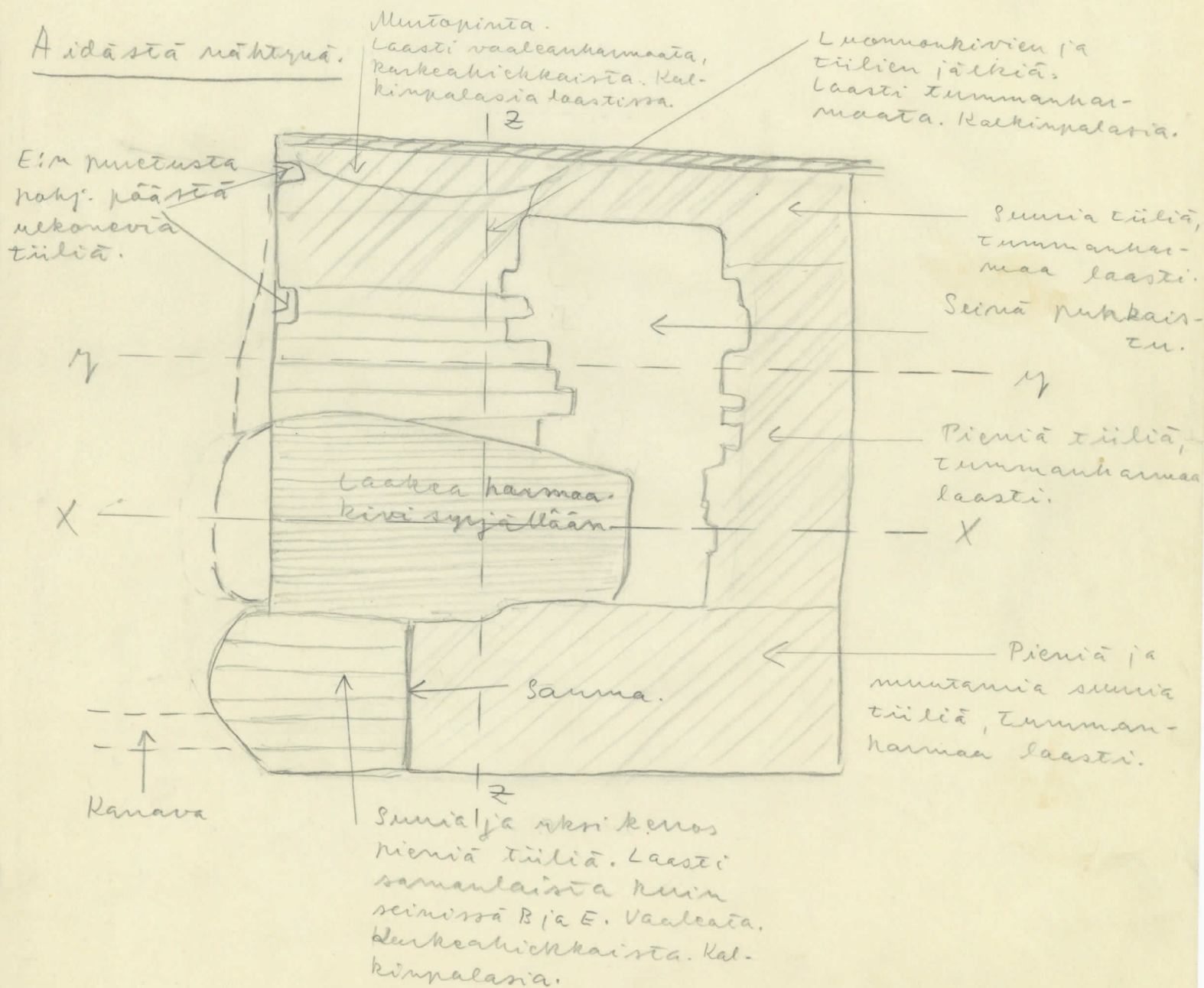
KOMERO 49A

Purkaus (jatkoa)

Heinä m. 49. (Välimeren).
 Komero luoteisnurkassa.
 (Jatkoa).

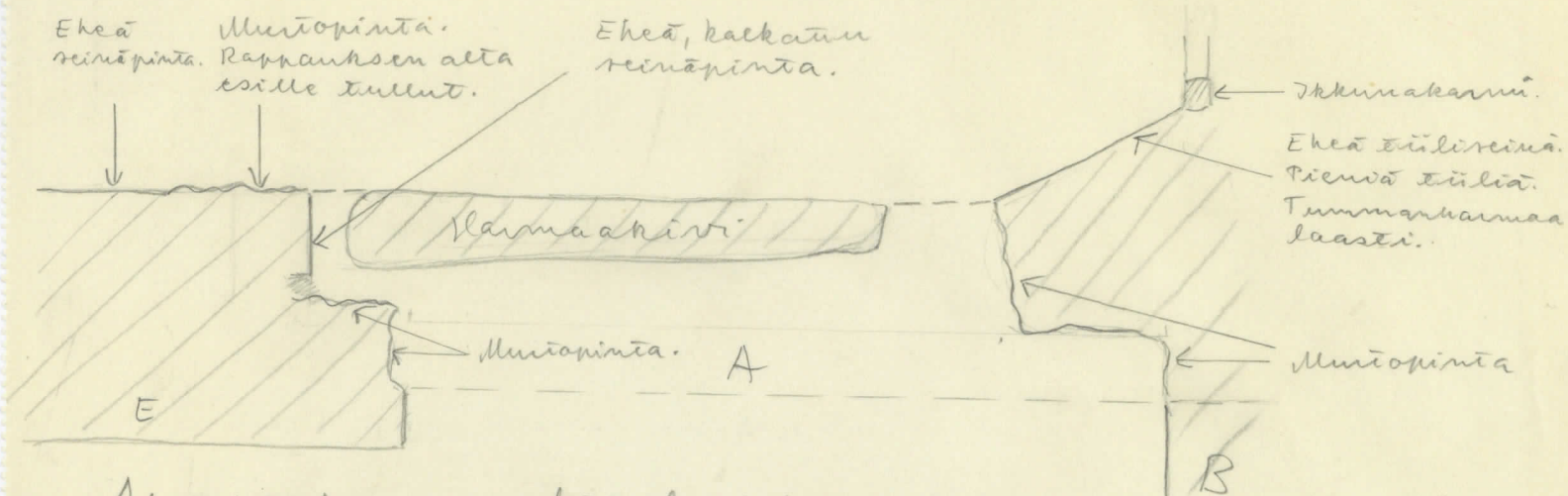
Seinä C puitaessa esille tullut pohj. etelä-
 suuntaisen lankku. Lankun länsipuolelle
 porattiin lankun suuntaisen koareikä, jolloin
 lankku osittain näkyi ulottuvaksi ulkoreunan
 pintaan saakka.

Seinä A. Purkaus.

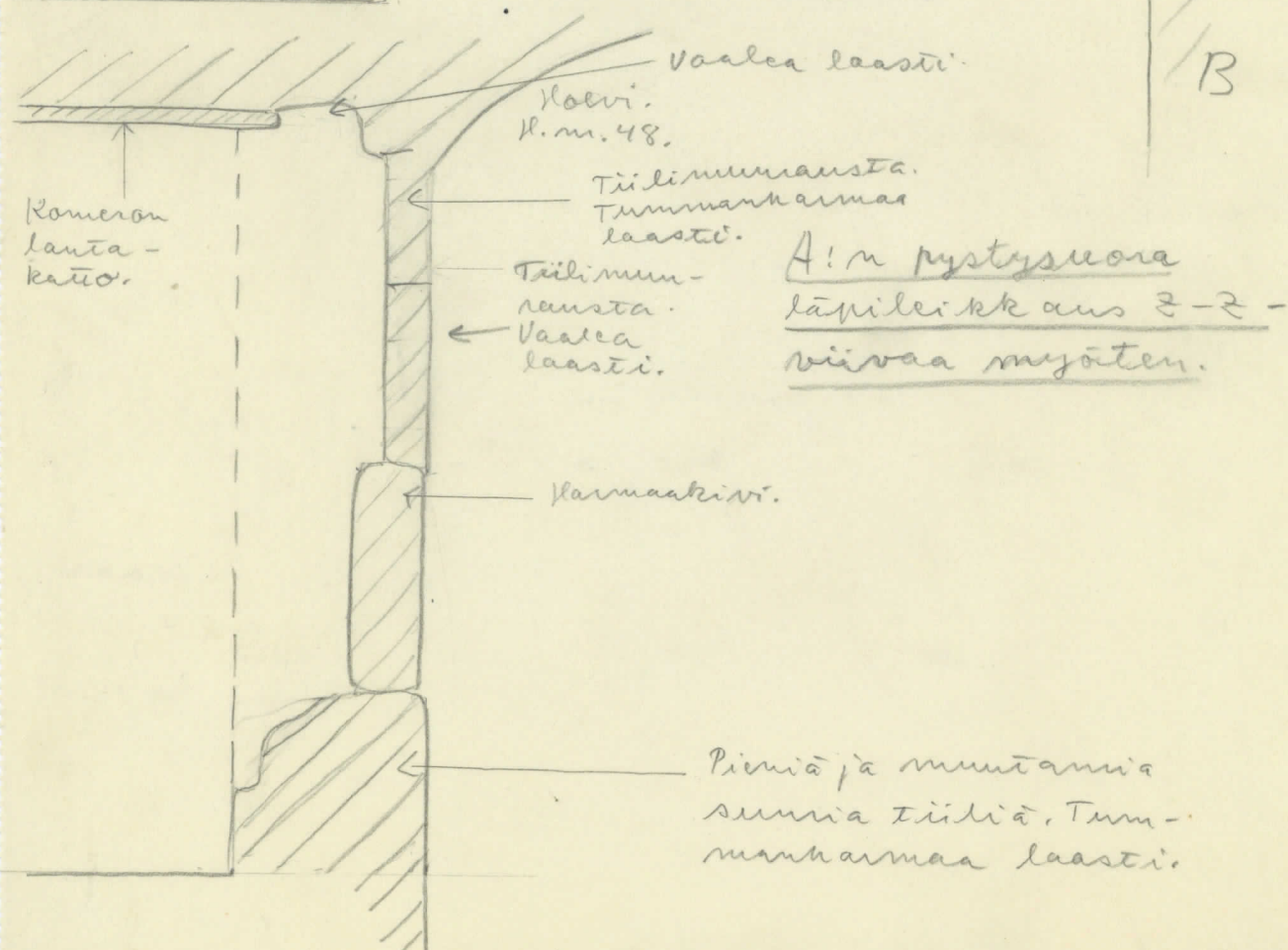
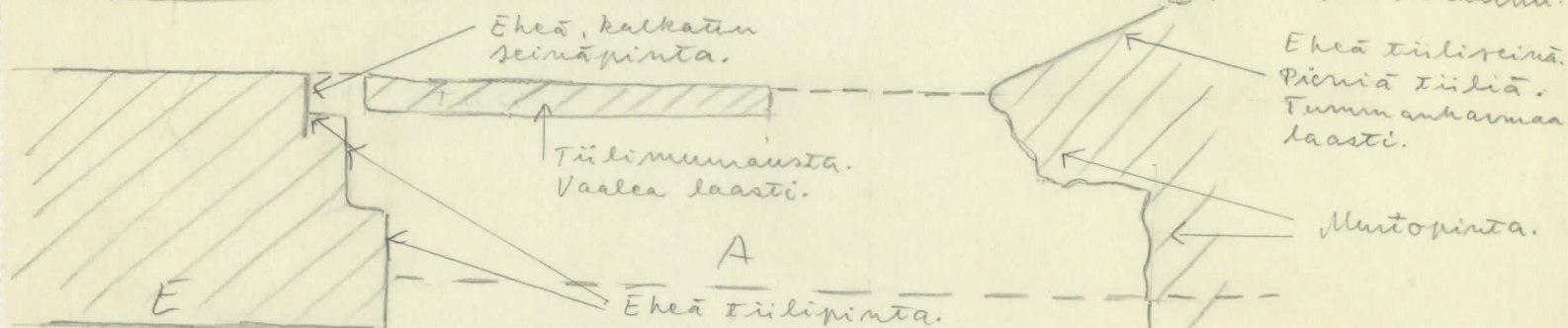
A:n vaakasuora läpileikkaus

X-X - viivaa myöten.

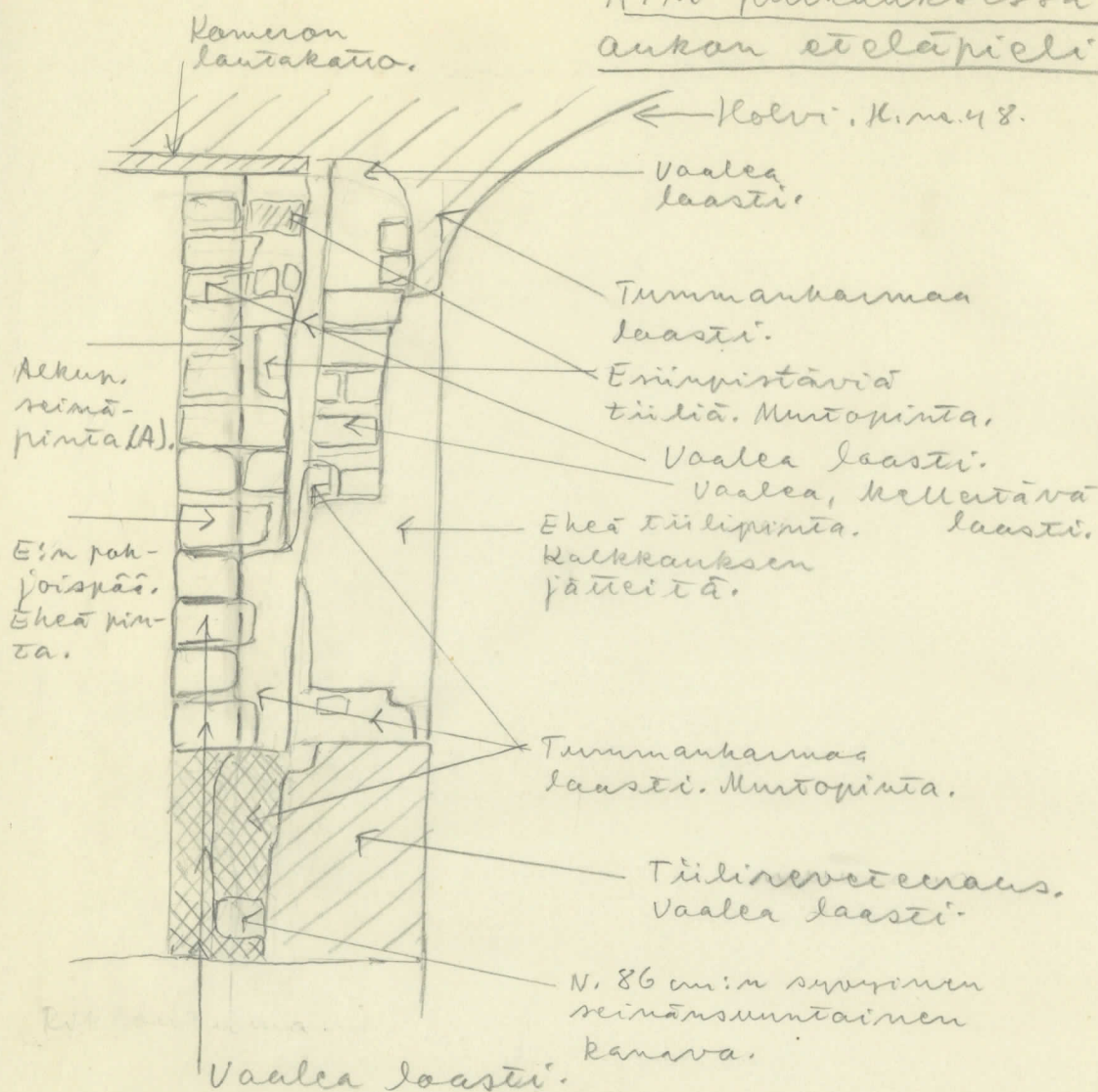

A:n vaakasuora läpileikkaus

Y-Y - viivaa myöten.

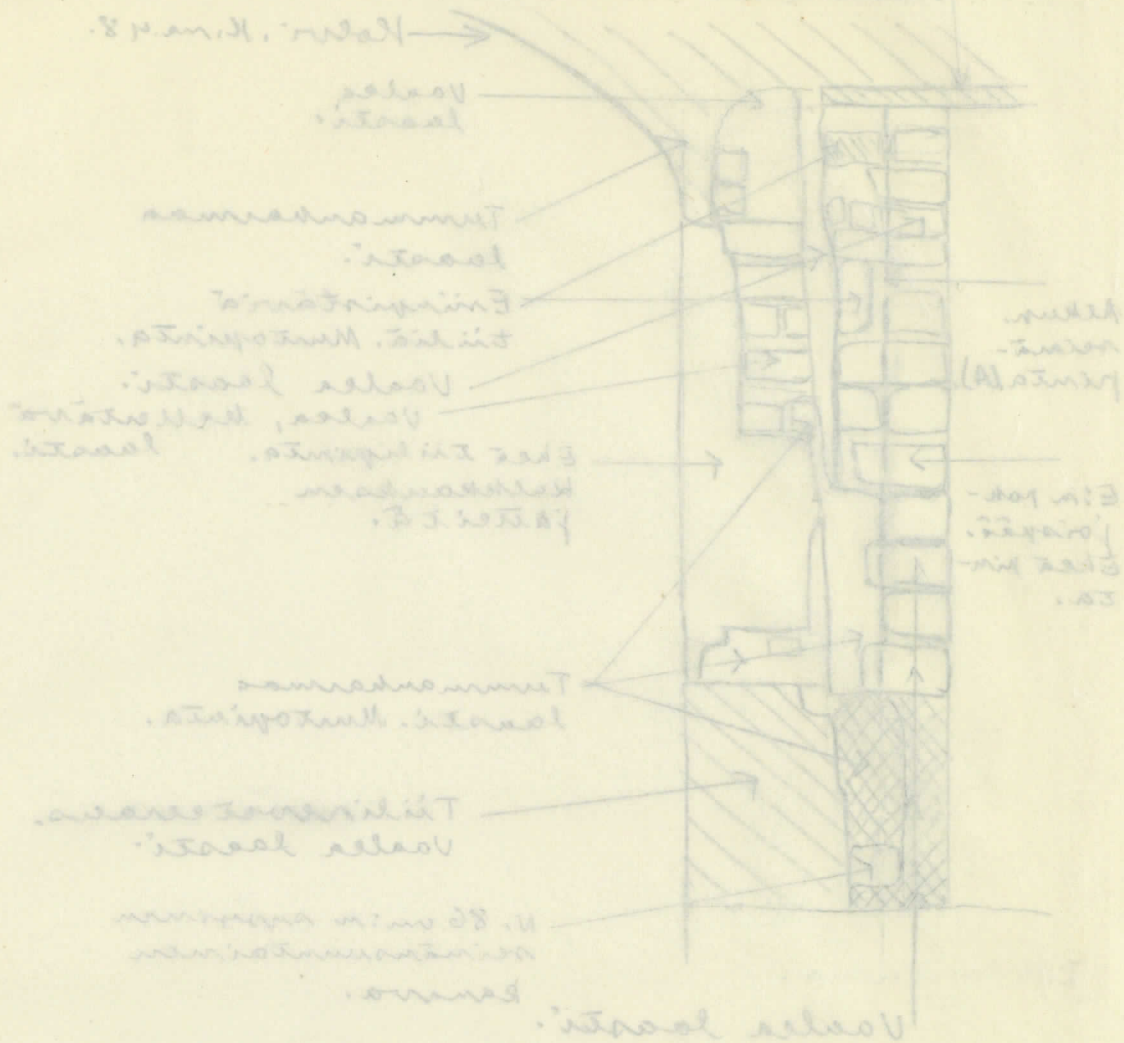

A:n purkauksessa syntyneen
aukan eteläpää.

A:n pintaa purettiin seinän alaosassa olevan pykälän yläreunasta ylöspäin n. 30-48-50 cm:n syvyyteen. Seinä purettiin keskikohdasta pohjoiseen sekä eteläreunasta, E:n pohjoispään eteläpuolelta (vt. myöh. seinä kukaanesta n. 48 nähtynä). Seinän yläreunassa oleva vaalea laasti asottautui ulottuvaksi n. 35 cm:n syvyyteen. Muussa puretussa osassa laasti oli tummanharmaata, samanlaista kuin seinäpinnassa. Yllämainitun B:n länsireunasta A:n sisään menevä epäsäännöllinen aukko ulottui tähän n. 30 cm.

Ain puhtaus- ja
 puhon eteläpää.

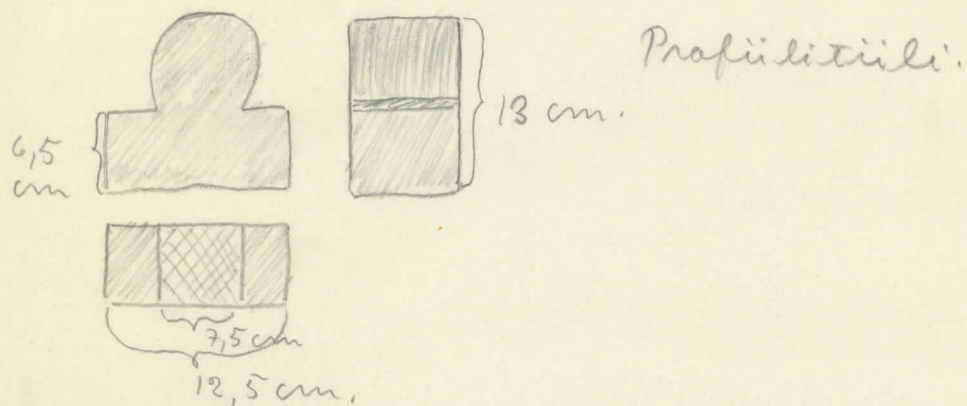

* Seinän keskikohdasta hieman etelään pystysuora,
 permaannosta tiilireinän ulareunaan ulatuva
 sauma, jonka eteläpuolella aikaisemmin mai-
 nitin revetysraus (vaalea laasti). Ulottuu sau-
 masta ainakin 70 cm etelään. Saurua jatke-
 permaannan sivään. Vrt. A kuonesta m. 48 näh-
 tyä.

Seinän keskikohdasta hieman etelään pystysuora,
 permaannosta tiilireinän ulareunaan ulatuva
 sauma, jonka eteläpuolella aikaisemmin mai-
 nitin revetysraus (vaalea laasti). Ulottuu sau-
 masta ainakin 70 cm etelään. Saurua jatke-
 permaannan sivään. Vrt. A kuonesta m. 48 näh-
 tyä.

Puutun ovan tiilet seinän ulkopuolella, määrittäviä suuria tiiliä ($26,5 \times 13 \times 8$; $26 \times 11 \times 7,5$; $27 \times 12 \times 8$; $26 \times 12,5 \times 8$; $25 \times 12 \times 7,5$; $26,5 \times 12 \times 7,5$; $26 \times 12,5 \times 7,5$; $27 \times 10 \times 8,5$), alapuolella pieniä, 1600-luvun tiiliä.

Suunnilleen seinän keskeltä, seinäpinnan sisäpuolelta löytyi katkennut profiilitiili sekä tiililaatta ($30,5 \times 28,5 \times 4$), jonka itäpuolella oli näkyvässä seinäpinnasta.

Tiilien välissä oli muutama pienikokoinen harmaakiviä.

Puutunkien jälkeen oli seinän alassa n. 60-65 cm:n korkeuteen n. 37-46 cm:n vahvinen, seinän lämpöpuoleisesta pinnasta laskeutunut*. Määritetty seinän päällä levyä n. 115 cm:n pituinen, 50-65 cm:n korkeinen ja n. 13-18 cm:n vahvinen laakea harmaakivi syysjäljään, seinäpinnan suunnasta. Kiven länsipinta A:n länsipinnan tasossa. Kiven eteläpää ulottui n. 30 cm E:n pohjoispuolelle. Harmaakiven va-
rassa n. 63-84 cm:n levyinen ja 50-53 cm:n korkeinen, tiilienleveyden vahvinen tiilimuuraus (Tiilet lappamalla juoksussa ($27 \times 11,5 \times 7,5$;

26,5 x 2 x 8; 31 x 15 x 8,5; 31 x 2 x 8; 30,5 x 2 x 7,5). Laasti vaaleata, heikosti kellertävää, karheikkaita. Erikoisia kalkkipalasia.*

Tämän munnauksen yläpuolella n. 58 cm:n levyinen ja 26 cm:n korkuinen tiilimunnus, suunnilleen edellisen vahvuinen. Idänpuoleinen tämä. Laastissa luonnankivien ja tiilien jälkiä (vt. seinän länsipuoli).

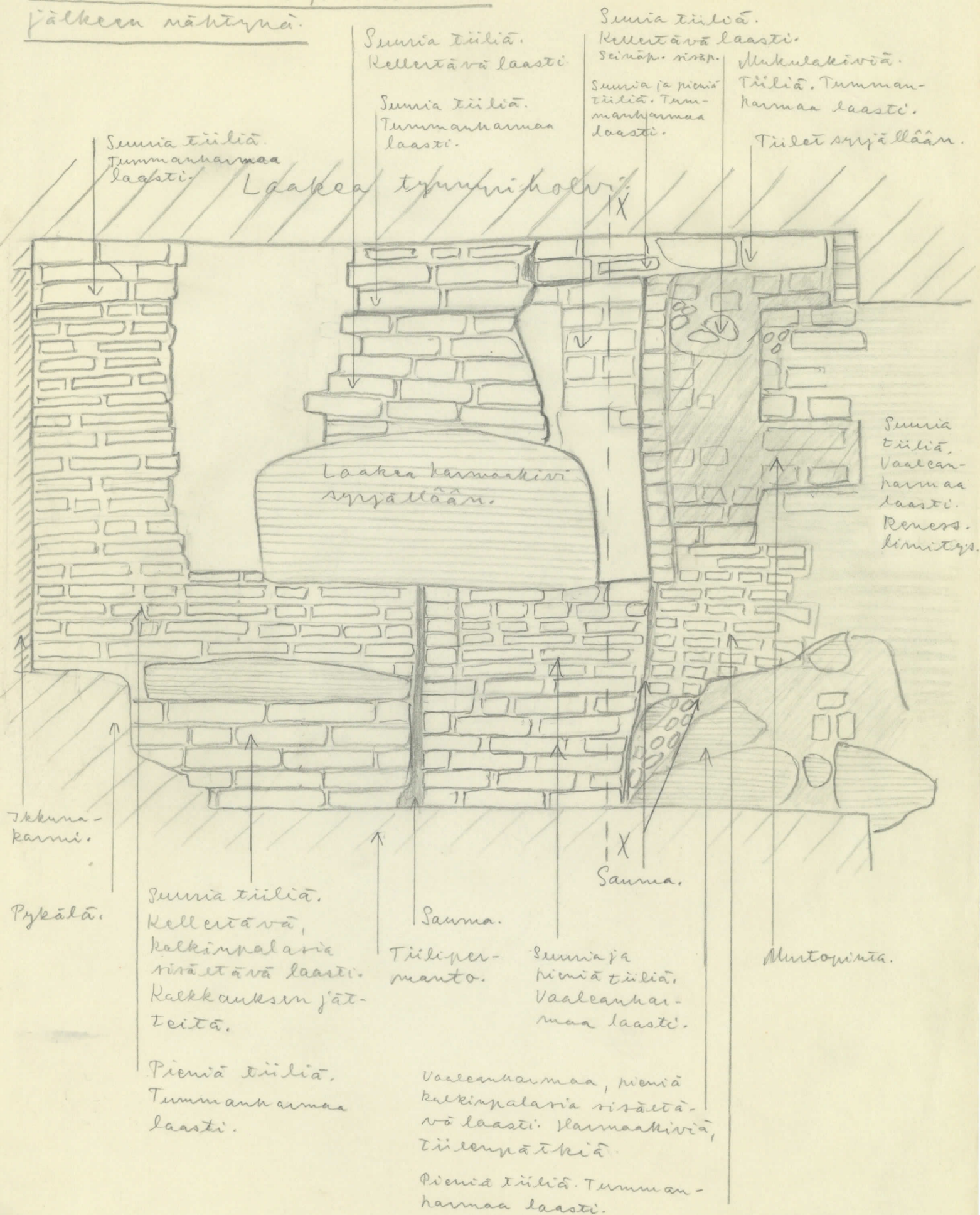
Pohjoisen pukeistun kohdan pohjoispuolella seinä on alaspäin n. 100 cm:n korkeuteen laakean harmaakiven alareunasta pienistä tiilistä (23 x 10,5 x 5,5), yläosa suuremmista (27 x 11,5 x 9; 2 x 2 x 9,5; 2 x 2 x 8,5). Laasti tummanharmaata, karkeata, kalkkipalasia sisältävää. Seinän länsipinta kääntyy pukeistun kohdan pohjoispuolella viistoon huone n. 48:n ikkunakarmia kohti. - Aukan yläpuolella myös suuria tiiliä (31 x 15 x 9,5; 2 x 12 x 7,5) ja tummanharmaata laastia.

A:n pukeuksesta syntyneen aukon eteläpää (laakean harmaakiven etelä- ja itäpuolella) muodostaa yläosastaan 1-2 riviä (vt. myösk.). E:n pohjoispään ennen purkausta osittain näkyvät tiilet tulivat kokonaan näkyviin. Tämä kääntämällä perustasta n. 15-19 cm:n levyinen, alasa n. 85 cm:n korkeuteen nikkautunut. Yläosa kameron lantakattoon asti n. 27-29 cm:n levyinen, länsireunallaan osittain munn-

6

tapinomainen (vt. alla A:n eteläreunassa ollut repeämä). Tämän munauksen länsipuolella oli n. 123 cm:n korkeinen ja n. 15 - 25 cm:n levyinen ulosartaan heikosti länteen kääntynyt ja kapeneva, murtopintainen tiilimunaus ($3 \times 11,5 \times 6$; $26 \times 11,5 \times 5,5$; $? \times 11 \times 6$; $? \times 13,5 \times 7,5$). Laasti tummanharmaata, karkeata, kalkkipalasia sisältävää. Munauksen pohjoispää n. 10 - 23 cm E:n pohjoispään eteläpuolella. Sen lämpipinta n. 30 - 34 - 36 cm:n pituinen ja jatkuu alasartaan n. 46 cm:n korkeuteen (laakean harmaakiven alareunasta laskien) kalkatun, itä-läntisuuntaisen, ehjän seinäpinnan sisään (vt. myöhem.). Tämän munauksen alla n. 20 cm:n levyinen, 10 cm:n korkeinen ja 86 cm:n pituinen, seinän suuntaisen kanava, n. tiilenleveyden päässä E:n A:n purkausta. Sen alla vaaleanharmaata laastilla. — Mainitun munauksen ulkopuolella suunnilleen pystysuora, n. 3-4 cm:n levyinen, ainakin kameron lantakattoon asti ulottuva, vaaleanharmaa, kalkkipalasia sisältävän laastia täyttämä sauma. Laasti tummempaa kuin E:n pinnassa oleva laasti. — Saimen länsipuolella n. 27 cm:n levyinen ja n. 40 cm:n korkeinen tiilimunaus ($3 \times 13 \times 6,5$; $26,5 \times ? \times 7,5$; $26 \times ? \times 8$; $? \times 13 \times 8$), jonka laasti vaaleata, heikosti kellertävää, karkeahiekkaista. Suunnilleen samantyyppistä kuin laa-

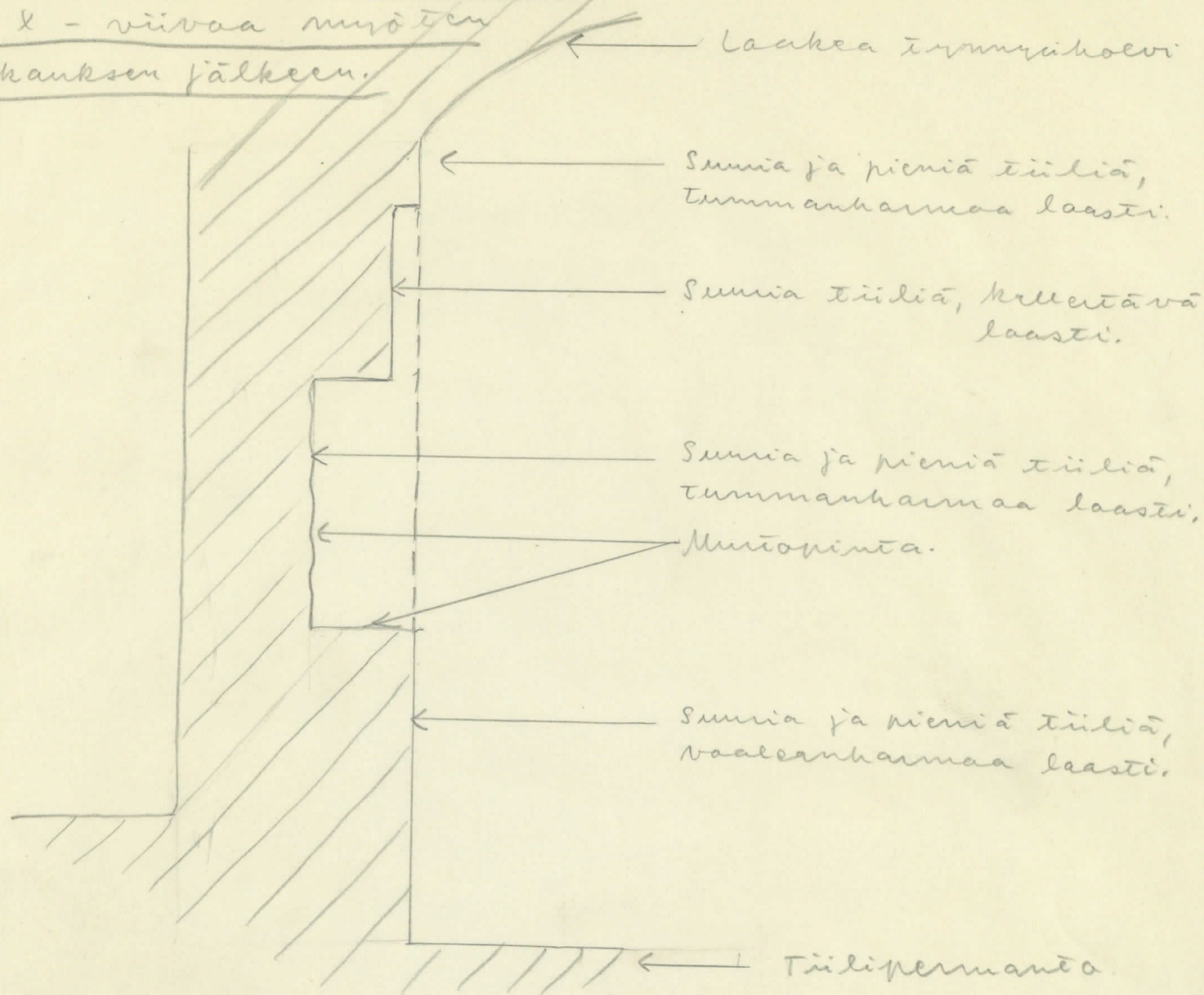
kean harmaakiven yläpuolella olevassa tiilimuurauksessa. Muurauksen lämmintä jatkun n. 30 cm mainittuun, osittain kalkkankkeen peittämään itä-länsisuuntaiseen seinäpintaan. — Tämän muurauksen yläpuolella kolme vaaleanharmaalla, kalkkipalasia sisältävällä laastilla (samantlaista kuin mainituissa mystyhuorassa saumassa) nidauna tiiliä, joista alin itä-länsisuuntainen ($27 \times 13 \times 10$), alla olevasta muurauksesta n. 7 cm ulkoneva, ylemmät tiilet ($2, \times 12, 5 \times 8$) pohj. — eteläsuuntaisia. — Pienen länsiosan alareunassa n. 26 cm:n levyinen ja 18 cm:n korkea (laakean harmaakiven alareunasta laskien) mustopinta. Tiilet pätkeä (1600-luvun tiiliä), laasti tummanharmaata. Mustopinta ei ilotu pienen länsireunaan saakka. — Mustopinnan ylä- ja 30 cm:n levyinen, suunnilleen itä-länsisuuntaisen seinäpinta, jonka alarassa nakea ja kalkkankkeen jätkeitä. Seinän länsireuna mustopintaisen, samoin itäreunan alosa n. 48 cm:n korkeuteen laakean harmaakiven alareunasta laskien. Tiilimitat: $26,5 \times 11,5 \times 8$; $22,5 \times 12 \times 9$; $26,5 \times 13 \times 8$; $2, \times 12 \times 8,5$. Laasti harmaata, vaaleahkoa, hienohiekkaista. Siellä täällä pieniä kalkkipalasia (samantlaista kuin muone n. 48 cm ikkunaakameran länsipuolesta tavattu poraskäntävän pohjoisissiossa). Seinän yläosa jatkuu ankran eteläpielen sisään.

* (Vrt. A purkauksen jälkeen idästä nähtynä).

A:n pystysuora läpileikkaus

X - X - viivaa myötäen
murhauksen jälkeen.

A murhauksen jälkeen huoneesta nr. 48 nähtynä.

Huone nr. 48:n itäseinä oli n. 0,5 m:n vahvuinen vaaleanharmaan, melko uuden rappauskerroksen peittämä, samoin pohjoisseinän ikkunakameroon itäpieli (itäseinän jatkoa).

Sunnilleen pienen keskellä, n. 115 cm. tiilipermannosta yllämainittu laakea, sijallään oleva hamaakivi. Kiven alla, n. 125 cm. kameroon ikkunan-karmista sunnilleen pystysuora, n. 4-12 cm:n levyinen sauma; joka nähtiin jatkuvan tiilipermannon alapuolelle.* - Sannan pohjoispuolella

n. 57-58 cm:n korkuinen tiilimuuraus, joka ulottuu ikkunan alla olevan pykälän sisään. Tiilimitat: $31 \times ? \times 7,5$; $30 \times ? \times 8$; $? \times 14,5 \times 8$; $? \times 12,5 \times 8$; $29 \times ? \times 7,5$; $27 \times ? \times 10$; $? \times 12,5 \times 8,5$; $27,5 \times ? \times 9,5$. Laasti kellertävää, euko-koisia kalkkipalasia sisältävää. Kiekkakaikun hienoa. Saumaus viinosaumasta lähentelevä. Kalkkainksen jätettä. - Tämän muurauksen ~~etelä~~ yläpuolella n. 87 cm:n pituinen ja 14-18 cm:n vahvuinen harmaa-kivi. - Harmaakiven yläpuolella ikkunakarmin ja kolviin ulottuva tiilimuuraus. Tiilimitat: n. 30-32 cm:n pöähän kolvista: $23 \times ? \times 6,5$; $? \times 11,5 \times 5,5$; $23,5 \times ? \times 6$; $22 \times ? \times 7$; $23 \times ? \times 6$; $24 \times 11 \times 5,5$; $22,5 \times 11 \times 5$; seinän yläosa: $26 \times ? \times 7,5$; $? \times 13 \times 9,5$; $21,5 \times ? \times 8,5$; $27 \times ? \times 9$. Sekalimitys. Laasti tummanharmaata, karkeata, euko-koisia kalkkipalasia sisältävää. Kalkkainksen jätettä, jotka myös ulottuvat alla ja eteläpuolella olevien harmaakivien pintaan. - Laakean, syväällä olevan harmaakiven yläpuolella mainittu, kellertävällä laastilla sidottu tiilimuuraus. Samanlaisen kalkkainksen jätettä kuin allaolevassa harmaakivessä. - Ylinnä kolviin asti ja n. 157 cm etelään ulottuva, n. 15-20-30 cm:n korkuinen, tummanharmaalla, kalkkipalasia sisältävällä laastilla sidottu muurauksen jätettä suuria ja pieniä tiiliä. Eteläosassa kaksi tiiltä syväällä, juoksussa.

Tiilimitat: $29,5 \times ? \times 8,5$; $25 \times 11 \times 9$; $23,5 \times 11 \times 8$; $25 \times ? \times 6$; $? \times 11 \times 5,5$; $27 \times 12 \times ?$.

Paikoitellen noottuneen kalkkankuksen jätettä. — Laakean, syväällä olevan harmaakiven eteläosan alla, mainitun pystysuoran sauman eteläpuolella n. 117-119 cm:n korkeinen ja 70-77 cm:n levyinen tiilimuuraus. Pohjoisreuna mittei pystysuora, tapainen, eteläreunan epätasainen. Tiilimitat: $? \times 13 \times 8$; $? \times 12,5 \times 8$; $? \times 13 \times 9$; $27 \times ? \times 9$; $28 \times ? \times 8,5$; $? \times 13 \times 7,5$; $30 \times ? \times 5$; $30,5 \times ? \times 5,5$; $30 \times ? \times 6$; $? \times 12 \times 6$. Laasti vaaleankharmaata, melko karkeata, pieniä kalkkipalasia sisältävää. Kalkkankuksen jätettä. — Mainitun muurauksen eteläpuolella n. 60-80 cm:n korkeinen, huoneeseen n. 34 jatkuva muurauks. Erikoisia harmaakiviä, munkulakiviä, tiilensiruja ($? \times 12,5 \times 7$; $? \times 12 \times 7$) ja tiilensiruja. Laasti vaaleankharmaata (tummempaa kuin edellinen), pieniä kalkkipalasia sisältävää. Kiekkakarkeahkoa. — Tämän muurauksen eteläpuolella n. 60 cm:n korkeinen ja 53-57 cm:n levyinen tiilimuuraus. Sauma tämän ja pohjoispuolella olevan muurauksen välillä ylösaltaan suunnilleen pystysuora. Eteläreuna epätasainen. Tiilimitat: $23 \times ? \times 5,5$; $? \times 11,5 \times 5,5$; $23,5 \times ? \times 5$; $? \times 11 \times 7$; $? \times 11 \times 5,5$. Laasti tummankharmaata, karkeata, erikoisia kalkkipalasia sisältävää. — Tästä ylöspäin, n. 15 cm:n näköisen kolvissa seinä on murtomintainen n. 60-70-45-60 cm:n

levyisenä. Pohjoisreunassa yllämainittu eheä, itä-länsisuuntainen, kalkattu tiiliseinä. Krsymyksestä olevassa seinäpinnassa sen tiilet ovat päittäin, itä-länsi-suuntaisia. Tiilien ohella on murtopinnassa mukulakiviä. Tiilimitat: $2, \times 12, 5 \times 7$; $2, \times 13 \times 8$; $2, \times 11 \times 7$; $2, \times 12, 5 \times 7, 5$; $25, 5 \times 2, \times 7, 5$; $2, \times 11 \times 7, 5$. Laasti harmaata, vaaleakkoa, hienohiekkaista. Siellä täällä eukokeiria kalkimpalasia. Seinäpinta on smuntamisra kohdissa n. 4-5 cm muren seinäpinnan sisäpuolella. Siellä täällä tummanharmaan, murtopintaa peittäneen laastin jätteitä.

Tästä murtopinnasta ja alla olevasta tummanharmaalla laastilla ridotusta murenuksesta etelään seinäpinta on eheä. Renessanssilimitys. Laasti vaaleanharmaata, pieniä kalkimpalasia sisältävää. Hiekka melko hienoa.

L. Pettersson.

HLIONE 49.

<u>I</u>	<u>Huone 49 (tilet)</u>	<u>5s</u>
<u>II</u>	<u>Komero 49A (pukaus)</u>	<u>2s.</u>
<u>III</u>	<u>Porraskäytävä 49B (pukaus)</u>	<u>4s</u>
	(ort 49. Pukaus)	

Kuone No 49. (Välikeros)

Eteläseinä. Seinä enimmäkseen tiilimuurausta, paitsi alhaalla ikk. auk. alapuolella harmaakivi muurausta, noin 70 sm. korkuinen ala, koko seinän pituuden, lukuunottamatta IV kerroksen kippooli (tai mahdoll. ikkuna-aukko) kaarien rikkiäisiä yläosia. Läntisimmän ikkuna-aukon ja länsinurkan välillä, olevat seinätiilet: ylempänä $9-9,5 \times 13-14 \times 28-29,5$, muutamia $10 \times ? \times 28$, $10 \times 13 \times ?$, $7 \times 12,5 \times 25,5$, alempana harm. kiv. muurauksen päällä: $6,5-7 \times 12-13 \times 23-24-25$, muutamia $6,5 \times 12,5 \times 26$, $7 \times ? \times 27$, $7 \times ? \times 31$, $8,5 \times ? \times 28,5$. (muurauksen mahdoll. samanaikuisista vaikka tiilet ovat eri suuruisia). Ikkuna-aukon pilet ja hohvi rapp. peittämä.

Ikk. vesipenkki sekä seinä ikk. aukon alapuolella korjausmuurausta melko uusilla tiilillä: $7 \times 13-13,5 \times 28-29$.

Lännestä I ja IIⁿ ikk. aukon välillä, olevat seinätiilet: ylempänä: $9-10 \times 13-14 \times 28-29$, muutamia $8 \times 13 \times ?$, $8 \times ? \times 31$, $7,5 \times 12 \times ?$, $7 \times ? \times 31$, $6,5-7 \times 12,5 \times 25$, alempana $6-7 \times 11,5-12,5 \times 24-26,5$, muutamia $7,5 \times ? \times 24,5$, $9 \times ? \times 27,5$.

II ikk. aukko lännestä: pilet ja hohvi rapp. peittämä. Osa hohvia rapp. peittämä, osa näkyvissä korjausmuurausta melko uusilla tiilillä. Ikk. aukon vesipenkki korjausmuurausta melko uusilla tiilillä. Ikk. aukon alapuolella, olevat seinätiilet $9-10 \times 13 \times 27-28$, $6,5-7 \times 12,5 \times 24,5-26,5$.

III ikk. aukko lännestä: pilet ja hohvi rappauksen peittämä, osa hohvitiliä näkyvissä, korjausmuurausta melko uusilla tiilillä, joukossa muutamia vanhoja sekalaisia tiiliä. Ikkuna-aukon vesipenkki sekä aukon alapuolella olevat seinätiilet korjausmuurausta melko uusilla tiilillä.

Lännestä II ja IIIⁿ ikk. aukon välillä, olevat seinätiilet: $9-10 \times 13-14 \times 27,5-29,5$. muutamia $8 \times ? \times 28$, $8,5 \times ? \times 31$, $7 \times 12,5 \times ?$, $7 \times ? \times 25$, Alempana muutama varri $6-7 \times 12-13 \times 23-26$, muutamia tiiliä $8 \times ? \times 30?$, $9 \times ?$.

Huone N: 49.

Etelä-seinä. IV ikkuna-aukko lännestä.

Ikkuna-aukon pienen tiilet: (ikkuna-aukon muuraus saman aikuisia kuin seinäkin) $9-10 \times 13-14 \times 27,5-29,5$, $8 \times 15,5 \times 30,5$, $8 \times ? \times 27$, $8,5 \times ? \times 29,5$, $7,5-8 \times ? \times 32$, Ikk.-aukon holvon tiilet: $8 \times 12,5 \times ?$, $8 \times ? \times 30,5$, $8,5 \times ? \times 31,5$, $7 \times 12,5-13-13,5 \times ?$, $6,5 \times 11,5 \times 23,5$, $6 \times ? \times 24,5$, $9-10 \times 13,5 \times ?$, $8,5 \times 12 \times ?$, $8 \times 14 \times ?$, $8,5 \times ? \times 28,5$. Ikkuna-aukko umpeen muurattu seinän ulkopinnan kohdalla, ump.muur. tiilet: $6,5-7,5 \times 14,5 \times 27-28$.

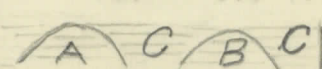
Lännestä III ja IV ikk.-aukon välillä seinässä: $9-10 \times 13-13,5 \times 27,5-29$, muutamia: $9 \times 12-12,5 \times ?$, $6,5-7 \times 12,5-13 \times 25-27$, $7,5 \times ? \times 31$, $8 \times ? \times 27$.

Itämurkan ja itäisimmän ikk.-aukon välillä seinässä: $9-10 \times 13-14 \times 27-29$, muutamia $9,5 \times 12,5 \times ?$, $9 \times ? \times 30,5$, $7,5-8-8,5 \times ? \times 31$, Seinässä alempana,harmaakivi muurauksen päällä, itämurkan ja lännestä III:n ikkuna-aukon välillä: $6-7 \times 11,5-13,5 \times 23,5-26$, muutamia $7-7,5 \times ? \times 27-28$, $9,5-10 \times 13 \times ?$, $9,5 \times ? \times 27,5$, $8 \times 12,5 \times ?$, $8 \times ? \times 30$.

Seinässä alhaalla, ovat rikkinäiset (mahd. kup. oli-) kaarien yläosat. I kaari idästä: $9,5 \times 12,5 \times ?$, $9 \times 13 \times ?$, $9,5 \times 13,5 \times ?$, $8,5-9 \times ?$. II kaari idästä: $9 \times 13 \times ?$, $9-9,5 \times ?$, $10 \times ?$. III kaari idästä: $9 \times 14 \times 29$, $9 \times 14 \times ?$, $9 \times 13 \times ?$, $9-9,5 \times ?$. IV kaari idästä $8 \times 13,5 \times 27,5$, $8,5 \times 13 \times ?$, $8,5 \times 13,5 \times ?$.

Itäinen seinä. Seinä kokonaan tiilimuurausta. Pohjoismurkassa olevan tulisijan tiilet, pesän pohja $9,5-10 \times 13-14 \times 28-29$, muutamia $9-9,5 \times 13-14 \times ?$, $8,5 \times 13 \times ?$, $8 \times 12 \times ?$, Ylempänä: (varsinainen pesä) $9-9,5 \times 13-14 \times 27,5-28$, muutamia $8,5 \times 14 \times 30,5$, $8 \times 12,5 \times 26$, $8,5 \times 13 \times ?$, $8 \times 13 \times ?$, $10 \times 13-13,5 \times ?$, Tiilien pituus otettu vain muutamista tiilistä, sekä aivan ylhäällä väli ja IV kerroksen rajalla, jossa alkaa savu-kanali: muutamia $6,5 \times 13 \times 24,5$, $5,5 \times 12 \times ?$, $7 \times ? \times 30$, $7,5 \times 13,5 \times 7,5 \times ? \times 25-26$, $8 \times ? \times 25$.

Seinässä alhaalla näkyvissä kahden eri (3:n kerroksen) kaaren yläosat. Pohjoisimman kaaren alla (A) ovat seinätiilet: (kaarissa ei ole holvimuurausta) $9 \times 13-13,5 \times 27-29$. eteläisimmän (B) $8,5-9 \times 13-13,5 \times 27-28$, mitat otettu vain muutamista tiilistä, koska kaarien yläosat ovat vain pienen osan välikerroksen kohdalla.

Pohj. NURKKA NURKKA

Huone No 49.

Itäinen seinä. Alhaalla, ovat seinätiilet, seinällä olevien kaarien korkeimpaan kohtaan asti (kaarien ulkopuolella, C kohdassa) $8-8,5 \times 15,5 \times 16 \times 29,5-31,5$. Muutamia $8,5-9 \times 15,5-16 \times 29,5-31$. $9 \times 14,5 \times 29,5$, leveys vain muutamista tiilistä. Edellisen päällä noin 10-11 taavarrin korkeuden: $9-9,5 \times 14 \times 27-28$, $10 \times 13,5 \times ?$, $8-8,5-9 \times 13-14,5 \times 30-32,5$, $8-8,5 \times 12,5-13 \times ?$, $8-8,5 \times ? \times 27-27,5$, muutama: $7 \times 14 \times ?$, $7,5 \times ? \times 30$. Seinässä ylhäällä, edellisen päällä enimmäkseen $6,5-7 \times 13 \times 24-26$, sekä pienempi osa $6-6,5 \times 12,5-13,5 \times 23,5-26$, muutamia $7-8 \times 13 \times 26,5-27$, $8 \times ? \times 27$, $8,5 \times ? \times 30$, $8-8,5 \times 13,5-14 \times ?$, $8-8,5 \times ? \times 27-27,5$, $9 \times 14 \times ?$, $9 \times ? \times 28?$.
 Etelänurkassa, olevan, ovi-aukon holvi koryusmuurausta, sekalaisilla vanhoilla tiilillä.

Pohjoinen seinä. Porraskäytävään johtavan ovi-aukon ja lähellä itänurkkaa olevan savukanaalin väliset seinätiilet, enimmäkseen $8-8,5 \times 14,5-15,5 \times 31-31,5$, vähempi osa $9-9,5 \times 14 \times 28-29,5$, $8-8,5 \times 13 \times 26-28$, muutamia: $7,5 \times 15 \times 30-31$, $10 \times ? \times 28$. $8-8,5 \times 11,5-12 \times 25,5$, $8 \times ? \times 29$, $8 \times ? \times 30$.

Itänurkan lähellä olevan rikkiinäisen savukanaalin tiilet $8-8,5 \times 12,5-13,5 \times 27$, pituus vain muutamista tiilistä, muutamia tiiliä: $9 \times 13 \times ?$. (ylempänä, IV:n kerroksen kohdalla: $8 \times ? \times 27$, $8 \times 13 \times 31,5$, $9 \times 14 \times 30$, $9 \times 12,5 \times 28$, $9,5 \times ? \times 27,5$.) Savukanaalin ja tulisijan välillä ovat tiilet: $6,5-7 \times 12-13,5 \times 24-25$, vähempi osa $7,5-8 \times ? \times 27$, $7,5 \times ? \times 26$, $8 \times 13 \times ?$, $8,5 \times ? \times 27$, $9 \times 13,5 \times ?$.

Porraskäytävään johtavaan ovi-aukon ja seinällä olevan ikkuna-aukon väliset seinätiilet: $8-8,5 \times 15-16 \times 30-32,5$, $7,5 \times ? \times 30-31$, $7,5-8,5 \times 14-14,5 \times ?$, $9 \times 16 \times 31$, $10 \times 13 \times 27,5-28$, $9,5 \times 13,5 \times 28$, $9 \times 12,5 \times 27$, $9 \times ? \times 27-27,5-28-29,5$. $8-8,5 \times 12,5-13 \times 26,5-27$, $8 \times 12-12,5 \times 26-26,5$, $6,5-7 \times 12-13,5 \times 24 \times 27$, $7,5-8 \times ? \times 25-25,5$, $7,5 \times ? \times 27$, $6 \times ? \times 27,5$, $5 \times 13 \times ?$. Muutamia harm.kiviä sekä pieniä koryusmuurausta melko uusilla tiilillä.

Ikk.-aukon, alla, ovat seinätiilet $*7 \times 12,5-13 \times 27-27,5$, $9-9,5 \times 13-14 \times ?$, muutama $7,5 \times ? \times 26,5$, $7 \times 13,5 \times 29$, $8 \times ? \times 30$, $6,5 \times 12,5$.
 * vain 3 varvia. Ikk.-aukon piletit rapp. peittämä.

Huone No 49.

Pohjoinen seinä. Länsinurkassa oleva komero.
Komeron läntinen seinä: alempana $6+11-12 \times 23-24,5$, muutamia $5,5 \times 11 \times ?$, $5,5 \times ? \times 27$, $6,5 \times 11-12 \times 24,5$, ylempana sekä laisia pätkiä $8-8,5-9-9,5 \times ?$, $8,5 \times 12,5-13 \times ?$, muutama $6 \times 11-12 \times 22,5-24$, sekä muutama harmaakivi.

Komeron itäinen seinä: sekalaisia pätkiä ja kokonaisia $9-9,5 \times 13 \times 28-29$, $8 \times 13 \times 27,5$, $7 \times 14 \times ?$, $7,5-8-8,5-9 \times ?$, ylhäällä muutama varri $6 \times 11-11,5 \times 23-23,5$. (Komero mahdollisesti aikaisempaa korjausmuurausta, ei uudempaa)

Komeron pohj. seinä (ump. muuraus pohj. seinän ulkopinnan kohdalla) Tiilet melko rousia $7 \times 14,5-15,5 \times 27-28,5$

Komeron ja ikkuna-aukon välillä seinässä: ylhäällä oleva alempi kantti (■■■■) varri $9-10 \times 13-14 \times ?$, muutama $7,5 \times 14,5 \times ?$, $8,5 \times 13,5 \times ?$. Sen yläpuolella olevat seinä tiilet: $6-7 \times 12-13 \times 24-25,5$ muutamia $7,5-8 \times ? \times 24-28$, sekä ylemmän kantti varri $6,5-7 \times 12-13 \times ?$, muutama $8 \times 13,5 \times ?$. Keskellä muutamia harm. kiviä. Alhaalla olevat seinä tiilet: $8-8,5 \times 12,5-13 \times 27-28$, $8,5-9 \times 13-14 \times ?$, $9 \times ? \times 27,5$ muutamia $8-8,5 \times 15,5 \times 31-31,5$

Läntinen seinä. Alhaalla muutamaa varri aikaisempaan muurausta, III Kerroksen kaarien yläosat näkyvissä. (Kaarissa ei ole koki muurausta), pohjoisimman kaaren alla olevat seinä tiilet: (vain muutamia tiiliä välillä Kerroksen kohdalla) (A) $8,5-9 \times 13-13,5 \times 28$, eteläisimman kaaren (B) alla olevat seinä tiilet: (vain muutamia) $8,5-9 \times 13 \times 27$, etelä (C) nurkan ja et. kaaren välillä olevat seinä tiilet: $8-8,5 \times 15-15,5 \times 31$

Kaarien väliä ovat seinä tiilet (D) $8-8,5 \times 15-15,5 \times 30-32$, muutama $9 \times 15 \times ?$. Pohjoiskaaren ja pohjoisnurkan välillä $8-8,5 \times 15-16 \times 31-32,5$. Eteläisen muurauksen päällä oleva kapenera seinä

korjausmuurausta, enimmäkseen vanhoilla, sekalaisilla tiilillä: $8,5 \times 12,5 \times 27$, $9,5 \times 13 \times 28$, $10,5 \times 13 \times 28$, $8 \times 16 \times ?$, $8 \times ? \times 30,5$, $7 \times ? \times 28,5$, $8-8,5 \times 12,5-13 \times ?$, $8 \times ? \times 26,5-27,5$, $? \times 16,5 \times 33$, sekä ylempana melko rousia tiiliä: $6,5-7,5 \times 14,5-15,5 \times 29,5-30,5$. Pohj. nurkassa ylhäällä korjausmuurauksen takana (korjausmuuraus on siinä kohdassa rikki ja on noin 15 cm vahvuinen), aikaisempaa muurausta: $8-8,5 \times ? \times 27$, $9,5 \times 13 \times ?$, $9,5 \times ? \times 29,5$, sekä yksi rantapal. $7 \times ? \times 29$ (vain muutama tiili näkyvissä)

Huoneiden № 49^a ja 37^a välillä, pohjois-seinän
sisällä oleva porraskäytävä. Pohjoinen seinä: 8-8,5 x 12-
13 x 26,5-28, muutamia 9 x ? x 28, 8,5 x 13,5 x ?, 8 x ? x 26, 7,5 x 12,5 x ? rautapal.,
7,5 x ? x 26 r.p. Eteläinen seinä, itä-päässä: 9 x 13-13,5 x 27-28, muu-
tama 8,5 x ? x 26,5, seinän keskivaikeilla: 8-9 x 12,5-13,5 x 26,5-28. Seinän
läntinen osa: 8 x 14-16 x 30-31, muutamia 9 x 13-14 x 28, 8,5 x ? x 27,5
8 x 12 x 26, 8,5 x ? x 30,5, 7,5 x ? x 30. Portaat ^{luutta-}korjausmuurausta uu-
silla tiilillä 9,5 x 12 x 26, muutama tiili aikaisempaa muura-
usta jäljellä: 8 x ? x 26-27,5. Lattia ^{jatkun alem.} (mahd. aikaisempaa korjaus-
muurausta: 7 x 13,5-14,5 x 27-28, ? x 12 x 26,5, ? x 15 x 31, ? x 16,5 x 33.
Käytävän itäinen seinä, (oven karmien päällä oleva muu-
raus): Rapp. peittämä, muutamia näkyvissä 8 x ? x 29,5-30
8 x ? x 27,5-28. Käytävän holvi rapp. peittämä, muutamia
näkyvissä; holvin itäpäässä 8-8,5 x ? x 27-28, 8 x ? x 26,5, kes-
kellä, vino suunnassa oleva holvin-osa 8-8,5 x ? x 27-28,
8 x ? x 26,5, länsi-päässä (ei käytävän länsipäässä ja käytävän
yhteydessä olevan ovi-aukon holvi) 8 x ? x 26-26,5, 8,5 x ? x 27-28,5
9,5 x ? x 28, 8,5 x ? x 29,5. Käytävän yht. olevan ovi-aukon holvi:
rapp. peittämä, holvin etelä osassa muutama näkyvissä
8 x 12,5 x ? 9 x 13 x ?, 7,5-8 x 15 x ?, 8 x 13 x 27,5. * jat. Porraskäytävän
ja sen yhteydessä olevan ovi-aukon lattia mahd. aik. j. m. e.

Huone 49. A.

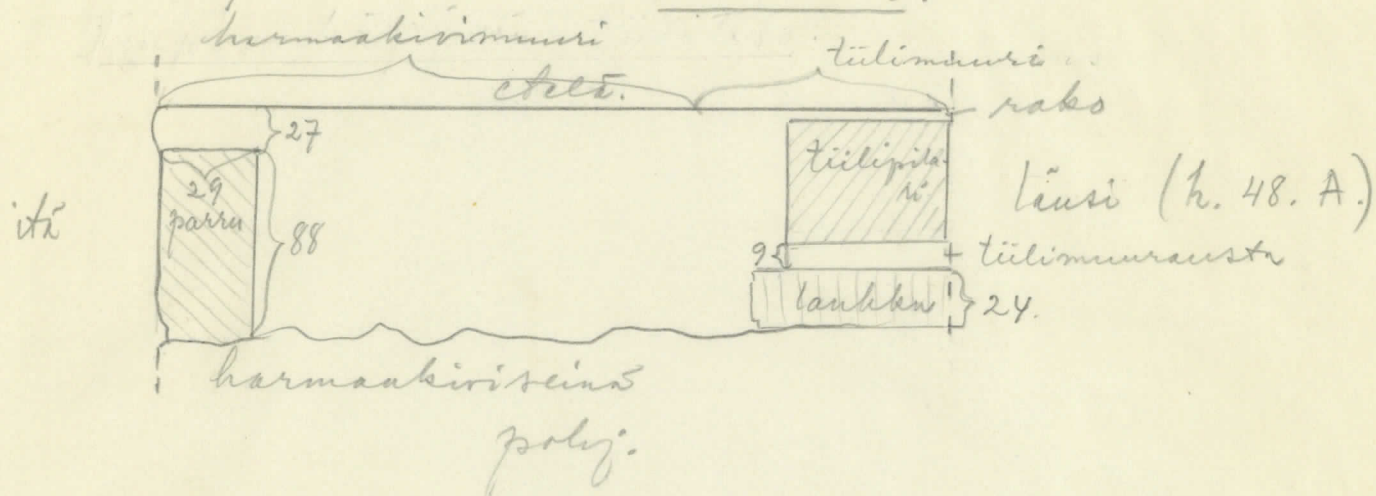
1.

Ampumakäytävä. I kaivaus.

Poljoisseinän länsimurheeseen huone 48:n itä-
seinän takaa purettuun poljoista mureisei-
nän lattia pinnan tasolta lähtien (kts. h. 48. A.)
n. 1,3 m:n syvyydeltä. Purettu osa oli täyte-
muurauksesta umpelumuuraustaan ampumakäy-
tävään, jonka tiilitaso paljastui 93 cm:n
etäisyydellä viereisen länsiseinän tiilipite-
lin yläpinnasta. Tässä täytemakerroksessa
oli muria harmaakiviä saran ja särky-
neiden tiilien joukossa. Poljoisen mureisei-
nän ^{lattiataasasta alaspäin} ~~muria~~ harmaakiviä, seinäpinta epä-
tasainen. Käytävän eteläinen seinä ^{läntisessä alaosassa myös tiilimuurauksesta} sijo-
itua, tasaisiksi hakatuista harmaakivistä.
Purettu käytävän leveys n. 115 cm.
Se on kulkenut poljoisseinän suuntaan
alemman kerroksen (huone 36:n) alempi-
en holvikaarien takaa jatkuen länsiseinän
poljoisosaan lävitse huone 48. A:han eli
porusikäytävään. Tiilitason kaivettiin esil-
le poljoisseinän suuntaan 173 cm:n pituu-
della ja n. 1 m:n leveydellä, jolloin pal-
jastui ^{tiilitasossa} poljois- etelä- suuntaan kulkeva

liittynyt parvi (lev. 29 cm), jonka pituus poljoisseinästä lähtien oli 88 cm. Se on samassa tasossa kuin huone 48. A:n portaikon tasossa kulkeva samansuuntainen parvi.

Tiilitass.

Tiilitason länsipäätä rajoittaa tiilipilarin (tots. h. 48. A). Sen ja harmakiviseen poljois-seinän välissä on huone 34. A:n itäseinästä lähtevän kourun toinen pää, jonka alaja yläpinnat ovat lukut. Kourun korkeus itäpäisön 34 cm. Kourun ja tiilipilarin välissä on tiilimurausta kourun korkeudelle asti 9 cm:n leveydeltä; tiilet syjät-läin.

Huone 49. B.

1.

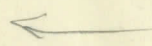
Huone 49:n pohjoisseinän itäisimmän ikkunakomeron: länsiseinän puolelta, jolloin tuli esille pohjoisseinän kalkevan acrysumakäytävän portaat, jotka kalkevat yläosan länsisuuntaan, ollen komeron itäseinän päättyvän porraskäytävän suoraan jatkos. Puurettu osa oli tulimuurauksia; sekalimitys. Laasti hyvin kovaa kalkkilaastia. Täyte^{tulimuurauksia} (27,5 x 13 x 8,5, 28 x 13 x 9, 26 x 13 x 8, 28 x 13,5 x 10, 25,5 x 12,5 x 8, 25,5 x 11 x 7,5, 23 x 16 x 7, 27 x 13 x 9, 26 x 13 x 9, 32 x 16,5 x 9, 25 x 12 x 8, 27 x 12 x 9, 29,5 x 14 x 7,5 cm. (49. B. T. M.)) joukossa oli myös sarkineita profilitiiliä; mitat: 18 x 20,5 x 9,5 cm. (49. B. T. M.).

Puurettu laiuspinta oli kalkattu. Seinäpinnan tulimittat: 27 x 12,5 x 10, 26 x 12 x 9, 28 x 13 x 8, 26 x 13 x 8, 27,5 x 13 x 9,5, 29 x 16 x 8, 31 x 14,5 x 8, 31 x 15,5 x 8, 27 x 13 x 8,5, 25,5 x 12,5 x 8, 28 x 13 x 10, 26 x 12 x 6,5 cm. (49. B.) L. S.)

Stamm H.P.B.

Trilimit: $27 \times 13 \times 8$; $28 \times ? \times 9$; $27,5 \times ? \times 7,5$;
 $26,5 \times 12,5 \times 8$; $25,5 \times 12 \times 7,5$; $28 \times ? \times 8$;
 $30 \times ? \times 8$; $28,5 \times ? \times 9$; $27 \times ? \times 8$ km.

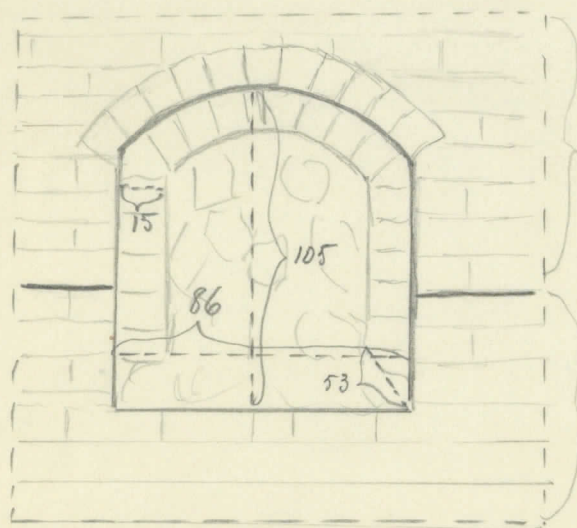
Purkauksen esin tulleen porraskäytävän poli-
joispuolella paljasti tasainen muuriseinä
tulinuorausta, 115 cm:n etäisyydellä huone 49:n
polijoisseinän tasosta ja 77 cm:n etäisyydellä
ikkunan pielilaudasta. Tämä muuriseinä-
doston ikkunakomeron ^(pölyssä korjausmuurausta) lausipielen. Portaik-
on kaivettiin n. 75 cm:n leveydeltä. Askel-
ten pituus 25 - 28 cm, korkeus 2 tileri-
posta ^(kypdissä ylimmissä askelmassa yläkerroksessa sijaitsevat) (tiilet lappeellaan), 18 - 20 cm; alem-
massa kerroksessa tiilet juoksussa, polij.-etelä-
suunnassa; ylempässä päittäin.

Portaiden eteläpuoli on ennen ollut
avoin⁽²⁾; nykyinen muuriseinä on siis uudem-
paa muurausta, samanaikaista kuin por-
raskäytävän täytemuuraus, joten alkuperäi-
sen polijoisseinän huone 49:stä on erotettu
mut portaitten poljoispielen asti. Ik-
kunakomeron eteläosan katon tynnyrihol-
vi on siis myös samanaikaista muurausta
kuin portaiden täytemuuraus. Komeron
poljoisosan kattaholvin eli ikkuna-
kannakkeen (leveys 77 cm) huippu on 27
cm korkeammalla eteläosan kannan huip-
paa.

Portaiden täytemuurausta edelleen pa-
rettien tulo esin 6 askelta (ylin = taso),

ja taso, jonka pituus n. 60 cm. Tasosan tiilet
 sijallään, jaksossa, itä-länsi-suunnassa; tiili-
 mitat: $30,5 \times 13 \times 7,5$; $29,5 \times 14 \times 6,5$; $30 \times 14 \times 8$;
 $27 \times ? \times 8,5$ cm. Askelten tiilimitat edellisten
 lisäksi: $27 \times ? \times 8,5$; $? \times 11,5 \times 8$; $? \times 11 \times 8,5$; $26 \times$
 $? \times 8$; $? \times 14 \times 8$; $? \times 15 \times 7,5$; $28 \times 12,5 \times 7$ cm.

Suurin harmaakiviä oli täytteenrokoista
 osaksi askelten, enemmän tason päällä.
 Käytävän pohjoisseinän tiilimuri jatkui sa-
 rana. Portaikon tason kohdalla tuli suin-
 sille ikkunakorneri, 81 cm:n korkeudella
 tasosta, korkeus 105 cm, leveys 86 cm, auk-
 ko oli umpeen murettu, segmenttikaarinen,
 syvyys 53 cm, kornien pölestä aukon kelys-
 murausseen saakka.

uudemman muurausta.

vanhemman muurausta.

Aukon kelysmuraus n. 15 cm. levyinen. Täyte-
 muuraus: mukalakiviä, särkeä tähtiä ja runsas-
 ti harmahtavaa kalkkilaastia. Kelysmuraus-
 sessa tiilet päittäin. Tiilimitat: $? \times 13,5 \times 8,5$; $? \times 14$
 $\times 8,5$; $? \times 14 \times 9$ cm. Kelysmuraus on tiilleen kome-

4.
ron pieliän muurauksen kanssa. Homerin glä-
-osan muuraus ja kelysmuuraus. ovat samantai-
kuista, myöhäisempaan muurausta kuin aloor.
Lansti on jälkimmäisessä harmaita, sileä-
saumaista, edellisessä kellertävää, sau-
moista ulkonevan kalkkilaastin.

Huoneet 51 ja 45, seinät välipohjan kohdalla.

L. J. Gardberg 1950.

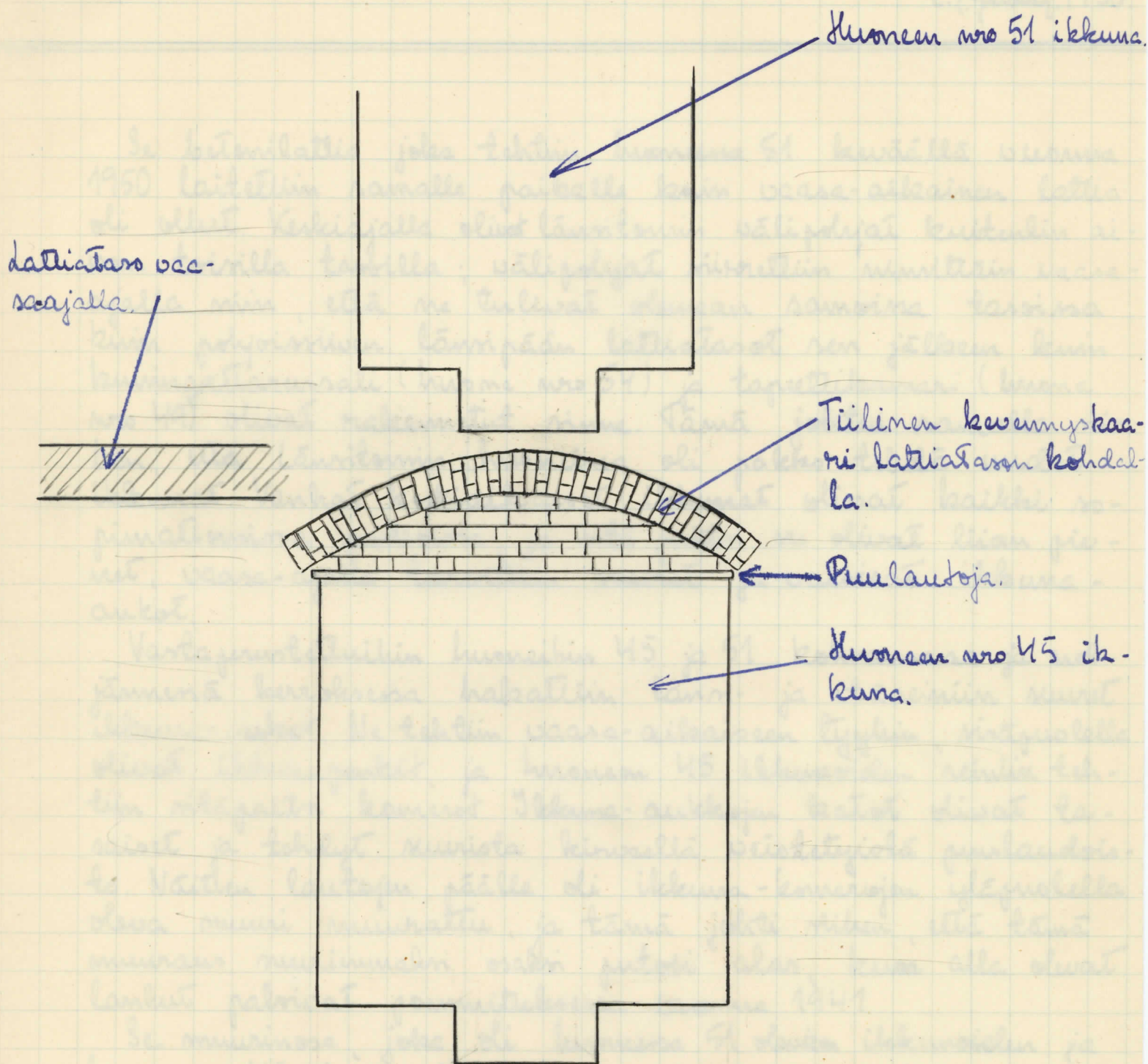
Se betonilattia joka tehtiin huoneissa 51 kuivällä vuonna 1950 laitettiin samalle paikalle kuin vaasa-aikainen lattia oli ollut. Keskiajalla olivat lännittömin välipohjat kuitenkin ai-
van toisilla tavoilla; välipohjat riistettiin nimittäin vaasa-
ajalla niin, että ne tulivat olemaan samoissa tasoissa
kuin pohjoisriiven lännipään lattiatasot sen jälkeen kuin
kuningattaransali (huone nro 54) ja tapettikamari (huone
nro 49) olivat rakennetut riime. Tämä johtui samalla ri-
hen, että lännittömin huoneissa oli pakko tehdä uudet
ikkunat. Vanhat keskiaikaiset ikkunat olivat kaikki so-
pimattomissa paikoissa, ja niitä pätiti ne olivat liian pie-
net, vaasa-ajalla tarvittiin suuret ja valoisaat ikkuna-
aukot.

Vastaperustettuihin huoneisiin 45 ja 51 kolmannessa ja nel-
jännessä kerroksessa hakattiin länni- ja itäseiniin suuret
ikkuna-aukot. Ne tehtiin vaasa-aikaiseen tyyliin, sisäpuolella
olivat ikkunapenkit, ja huoneen 45 ikkunoiden reimiin teh-
tiin niitä pätiti komerot. Ikkuna-aukkojen katot olivat ta-
saiset ja tehdyt suurista kivestä kiusteista puulautois-
ta. Näitten lautojen päälle oli ikkuna-komerojen yläpuolella
oleva muuri muurattu, ja tämä johti siihen, että tämä
muuraus seinunnahti osaksi putosi alas, kun alla olivat
lankut palloivat pommituksessa vuonna 1941.

Se muuriosa, joka oli huoneissa 51 olevien ikkunoiden ja
huoneissa 45 olevien ikkunoiden välillä, siis juuri välipohjan
kohdalla, ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ollut rakennet-
tu lautojen päälle, vaan sekä länni- että itäseiniin oli yllä
olevien ikkunakomerojen alle muurattu tiilinen kevenyska-
ari. Näissä seinissä ei näet ollut parrunkoloja. Parrunko-
lot olivat ainoastaan pohjois- ja eteläseinissä.

Kevenyskaarit ovat molemmissa seinissä 45 in, siis
1 1/2 tiili. Ne menevät läpi koko seinän. Ilmeivät ne ole ol-
leet segmenttikaari-katteja ~~sa~~ ikkunaitten komeroissa to-

Piirros 1. länsiseinän ikkuna-aukot ja niiden välillä oleva ke-
vennykskaari.

lattiataaso vasemmalla todistaa että kaari todella on
kevennykskaari eikä kamaraa varten rakennettu segmentti-
kaaria.

distaa sen, että kevenyskaaret ovat juuri vaasa-aikaisen lattian tasolla (piirros 1), pohjois- ja eteläseinissä on tällä tasolla parrunkoloja latviaa varten. Kevenyskaaret olivat siis suurimmaksi osaksi latviaparrujen peitossa, ja on ilmeistä, että alin osa on ollut rapattuna.

Tiiliaines on molemmassa aukossa sama, väriltään se on vaalean punainen. Tiiliimitat ovat seuraavat:

$$27,5 \times 13 \times 9$$

$$27,5 \times ? \times 9,5$$

$$27,5 \times ? \times 9,5$$

$$28 \times 13,5 \times 9,5$$

$$28 \times ? \times 9$$

$$28 \times ? \times 9$$

$$28 \times ? \times 9,5$$

$$28,5 \times ? \times 9,5$$

$$28,5 \times ? \times 9$$

$$28,5 \times ? \times 9$$

$$28,5 \times ? \times 9,5$$

$$29 \times ? \times 9$$

$$29 \times ? \times 9$$

$$? \times 13 \times 9$$

$$? \times 13 \times 9$$

$$? \times 13,5 \times 9,5$$

$$? \times 13,5 \times 9,5$$

$$? \times 14 \times 9,5$$

$$? \times 14 \times 9,5$$

$$? \times 14 \times 9,5$$

$$? \times 14 \times 9,5$$

$$? \times 14,5 \times 9,5$$

$$? \times 14,5 \times 9,5$$

$$? \times 14,5 \times 10$$

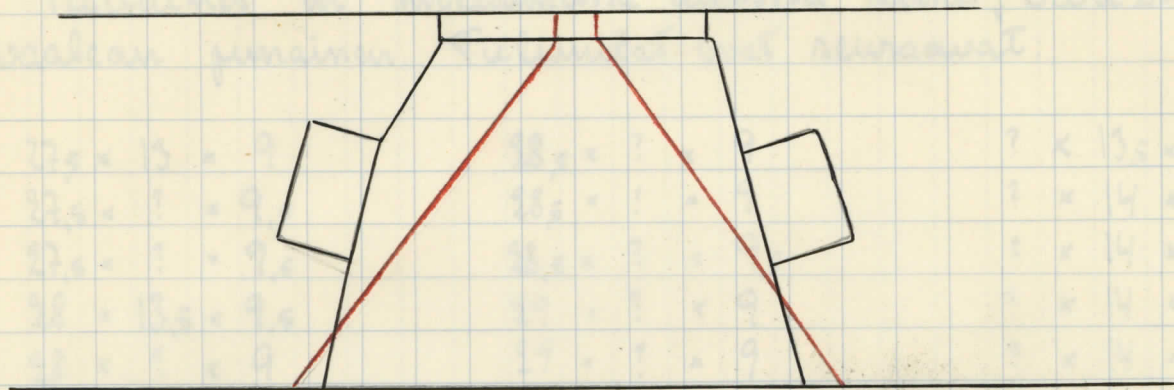
Huoneen lounaiskulmessa ovat toimin kiertoportaat. Sekä huomessa 45 että huoneessa 51 on oireikä ~~ikkunat~~ näihin portainiin, ja näitten ovien välillä on 15 cm. paksu kevenyskaari, siis kaarta muodostaa tiilejä myyjillään.

Kun huoneen 45 länniseinän ikkunakomeron puolelta polivat putket koko se tiilimuuraus, mikä oli kevenyskaaren alla alas, mutta kevenyskaari jäi paikalle. Silloin havaittiin, että kevenyskaaren alla oli jätettä vanhasta keskiaikaisesta ikkunasta. Tämän ikkunan komero oli hyvin leveä muurin sisäpinnan kohdalla, se oli täällä suunnilleen 250 cm leveä eli hieman leveämpi kuin vaasa-aikaisen ikkunan komero, jonka leveys on 210 cm. Mutta ulospäin komero kapenee hyvin nopeasti, ja noin 20 cm. ulkoseinän pinnasta on se ainoastaan 30 cm leveä (piirroksia 2 ja 3). Keskiaikaisen ~~ikkunakomeron~~ ikkunakomeron seinistä on säilynyt 40 cm korkea osa kummallakin puolella, ja nämä osat ovat harmaatakiveä. Varsinainen aukko on unpeennuurattu tiileillä. Niin kuin jo mainittiin on se 30 cm leveä, mutta on mahdotonta määritellä sen alkupeistä korkeutta.

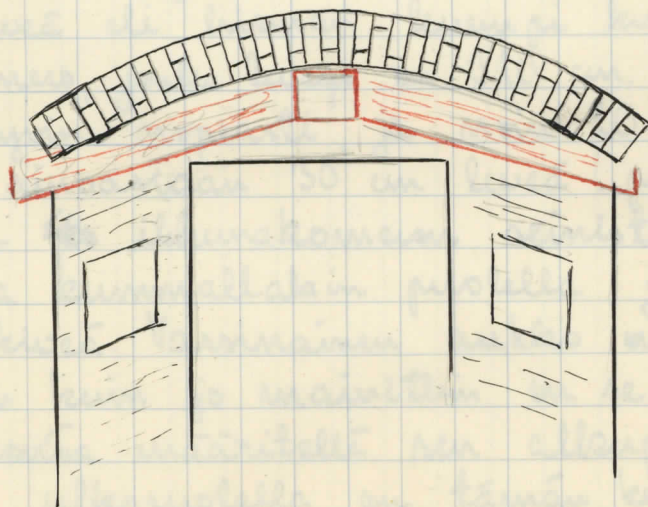
Myöskin ulkopuolella on tämän keskiaikaisen aukon ympärimuuraus näkyvässä vaasa-aikaisen aukon yläpuolella (Ei tiilimuurauksensa: ainoastaan aukon katonna ollut kalkkikivilaatta on alkuperäisensä paikoissaan. 16/11 1953.)

41.

Piirros 2. Huone 45, länniseinän ikkuna-aukko, keskiaikaisen ikkunan ja vaasa-ajaisen ikkunan polyjakaava. Mittakaava ~~1:50~~ 1:50. Keskiaikaiset osat punaisella.

Piirros 3. Keskiaikaisen ikkunan jätkeet keuvunpöydän alla. Keskiaikaiset osat punaisella. Keskiaikaisen ikkuna-komennon seinät, joista 40 cm korkeaa osaa on säilynyt, ovat harmaata kivestä. Varrinainen aukko on umpennunurattu tiileillä. Vrt kuvat 1 ja 2.

L. Pettersson 1939.

HUONE NO 51

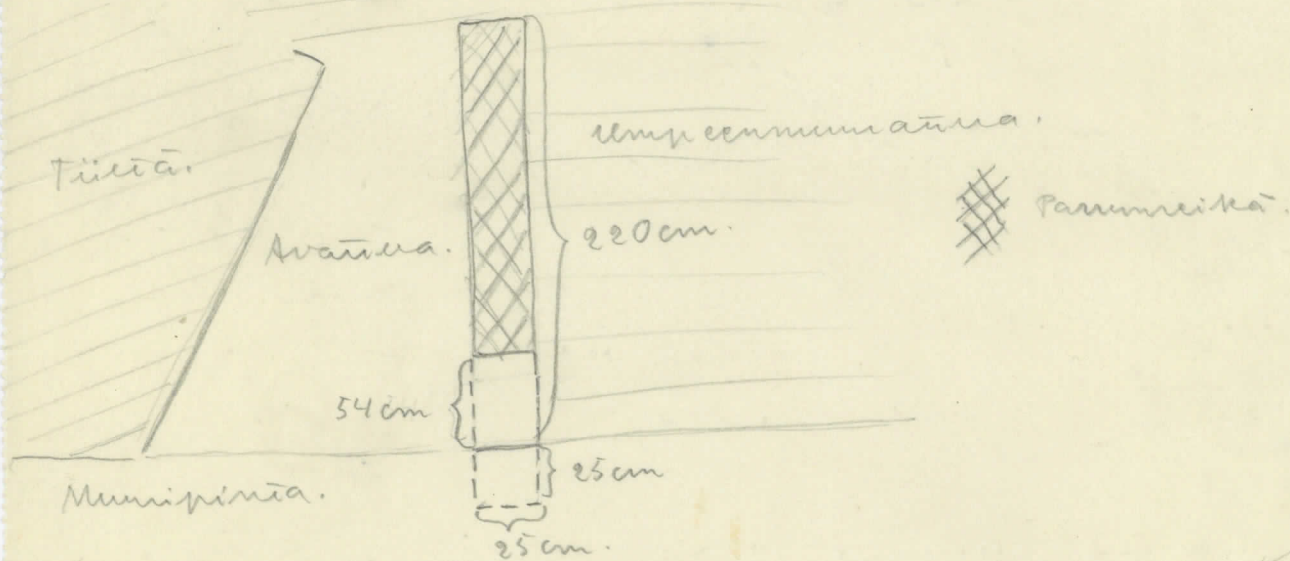
Pohjoisseinän komero (purkaus)

291 x 511 x 131
Kuane nr. 51.

SP

Kun pohjoisreunassa olevaa umpiennun atuna
 ikkunanomeron yläosaa aukaistiin, vaiettiin kannon
 vasenta piestä seinästä n. 160 cm:n syvyyteen, jossa
 kivi tiilikivi loppui ja tiilenselkainen harmaakivimuu-
 raus alkoi. Kannon keskusta oli täytetty runkumilla,
 osittain laakeilla harmaakivillä. Oikeata piestä ei
 voinut todeta, se on nähtävästi rikkoutunut oviav-
 roa tehtäessä.

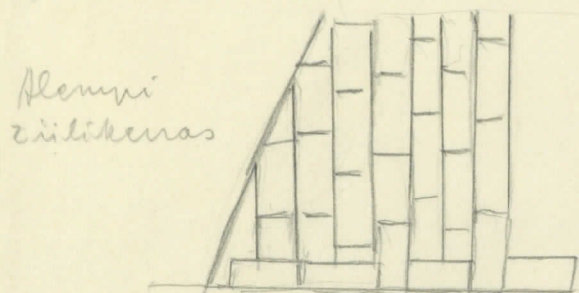
Kannon laesta, n. 110 cm. katosta ja 30 cm. vasemmasta
 ovenpielestä tavattiin seinäpinnan kannsa ^(suunnilleen) suoran kul-
 man muodostava avara tila, jonka toinen kää oli 54
 cm, ja toinen 220 cm. seinäpinnasta. Tilan leveys ja
 korkeus 25 cm. Sen pohjalla ja eteläpään laesta osittain
 ja kokonaan hiiltyneitä runkappaleita nähtävästi reianä
 alleesta kalaneesta kannusta. Yksi reianleveyinen runkappale
 ulottui lumitavasti umpiennun atun eteläpään laastiin
 melkein seinäpintaan asti. (Kts. Kuva a).

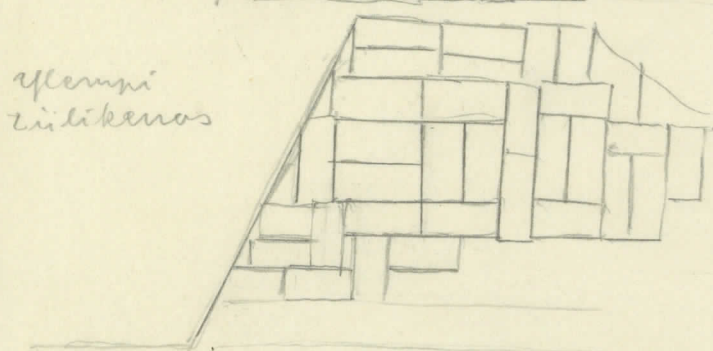
Kirjauksen itäpuolella laasti oli huomattavasti kovem-
 paa ja jankkuvempaa kuin sen lämpimö-
 lella.

Noim 35 cm seinäpinnasta, 240 cm vasemmasta kamariovilestä ja 175 cm huoneen katosta tavallisin kameroa itään päin pu-
rettaessa tiili, suunnitellaan $11 \times 16 \times 33,5$ cm, ja toivotaan lap-
peettomaksi. Koska tiili oli aivan oven alapuolella, on se
mahdollisesti asetettu siihen oven rakentamisen tai korjaamisen
yhteydessä.

Kameroon laki oli vaakasuora ja tiilestä. Kun sen keskustaa
nimitettiin sloppain, todettiin kaksi tiilikerrasta.

Tiilet lappeellaan ja kohtisuorassa seinä-
pintaa vastaan. Ulommat tiilet
toisin, nim. vasemmasta oikealle nuo-
meista katsoen: juoksu, juoksu, kää,
juoksu kää, juoksu kää.
Mitat: $9 \times 12,5 - 13 \times 27,5 - 28$ cm.

Tiilet lappeellaan, ensimmäiseen
pariin.

Mitat: $8-9 \times 11,5 - 13 \times 26 - 28$ cm,
 13×28 cm.

Tiilikerrasten alapuolelta tuli esiin laakea harmaakivi,
jotka lämpöä lepäsi kameroon vasemman tiilipölyn varassa,
otettiin pienemmän, miinikään laakean luonnonkiven varassa,
jotka toinen kää ulottui muurin sisään.

Maitteen kiven pohjoispuolelta tuli tiilikerrasten alapuolelta
näkyviin muuripinnan suuntaan kulkeva lakonnut pöly, n.
157 cm: n etäisyydestä muurin sisäpinnasta.

Myöskin kameroon alapuolella olevaa seinäpintaa nimitettiin
muutamien tiilenpölyiden syvyyteen jolloin todettiin,
että kameroon vasen pieni pölykivi kantaa tiilikerrasta ylem-
mäksi kuin tätenä alleet harmaakivet ja laasti. Pölyn
ulkokulmassa lisäksi kalmanneen tiilikerrastaan kuuluva
pölytiili.

N. 46 cm seinäpinnan sisäpuolella ja 60 cm huoneen
katosta oli seinän suuntaan kulkeva, pinnaltaan hierty-
nyt ja sisäpuoleltaan tummanruskeaksi lakonnut kivi,
vakuutettiin n. 25 cm. Kiven lämpöä lepäsi kameroon
pielen ylimmällä tiilikerroskolla ulottuen kuitenkin syvyy-

mälle muurin. Kiven itäpää jäi kivi mureneen sisään,
sen pohjoispuolella asjottui mainittu loakea karmakivi.
Kiven.

L. Pettersson.

H4ONE 51

Tillet

Huone N° 51. (länsitornin IV kerros)

Pohjoinen seinä. Seinä osittain harmaakivi osittain tiilimuurausta. Seinässä (v 1939 esille otettu) länsimurkan ja ovi-aukon välillä, tiilestä muurattu mahd. ikkuna-aukon länsipuoli, pienen tiilien suuruus: $8,5-9 \times 13-13,5 \times 27,5-28$, muutama tiili $9 \times 14 \times ?$, $9,5-10 \times 13,5 \times ?$, $8 \times ? \times 27,5$. Seinässä aukon yläpuolella, ovat seinätiilet: $8,5 \times 12,5 \times 26,5-27,5$, muutama $9 \times 12,5 \times ?$, $8,5 \times 13 \times ?$. Aukon yläpuolella seinän sisällä, ovat seinätiilet: $8,5-9 \times 12,5 \times 27-27,5$, muutama $8,5 \times 12,5 \times 28$, $8,5 \times 13 \times ?$, $10 \times 21 \times ?$. Seinässä ylhäällä aukon ja itämurkan välillä harmaakivimuurauksen päällä noin 10 varria tiilimuurausta: $8-8,5 \times 12-12,5 \times 27-27,5$, pienempi, osa $8 \times 12-12,5 \times 26-26,5$, muutamia $8-8,5 \times ? \times 28$, $9 \times 12,5 \times 27,5$.

Seinässä, oleva, ovi-aukko ja muutamia varria ovi-aukon yläpuolella koryausmuurausta melko suuilla tiilillä, Tiilet sama kuin huone N° 52ⁿ eteläseinän ovi-aukko.

Seinässä alhaalla ovi-aukon ja itämurkan välillä harmaakivi muurauksen alapuolella (harmaakivimuurauksen alireuna on noin 1 mtr nykyisestä lattiapinnasta ylös) noin 5 varria tiilimuurausta $8-8,5 \times 12-12,5 \times 26,5-27$, muutama $9 \times 13 \times ?$, $9 \times ? \times 27,5$, sekä pieni ala mahdollisesti vanhempaa koryausmuurausta tiilien pätkillä.

Seinässä alhaalla koko seinän pituuden noin 3-4 varria koryausmuurausta, mahd. saman-aikuisia kuin lattiaparrujen paikallepano: $7 \times 14,5 \times ?$, $7 \times ? \times 30$, $6,5 \times 2 \times 30$, $8,5 \times ? \times 32$, $2 \times 15,5 \times ?$. Seinässä ylhäällä kattoparrujen välissä sekä yksivarri kattoparrujen alapuolella koryausmuurausta; sekalaisia $6 \times 13-14 \times ?$, $6,5 \times ? \times 28-29$, $7 \times 12 \times ?$, $6,5 \times 13 \times ?$, $9 \times 14,5 \times ?$, $7 \times 14 \times ?$, $8,5 \times 14,5 \times ?$.

Etelä-seinä. Seinä osittain tiilimuurausta osittain harmaakiveä. Seinässä ylhäällä kattoparrujen välissä ja alapuolella noin 1-2 varria koryaismuurausta. Seinässä alhaalla lattiaparrujen päällä noin 1-4 varria koryaismuurausta: sekalaisilla tiilillä $7,5 \times ? \times 29$, $8,5 \times ? \times 27$, $9 \times ? \times 28$, $10 \times ? \times 28,5$, $7 \times ?$.

Seinässä alhaalla, itämurkan ja ovi-aukon välillä harmaakivimuurauksen alla noin 7-10 varria tiilimuurausta: $8-9 \times 12,5-13 \times 27-28$, muutamia $8 \times 12 \times ?$, $9 \times 13,5 \times ?$, $8,5 \times 12 \times ?$, $8 \times ? \times 26,5$.

Seinällä oleva ovi-aukko tiilimuurausta: aukon itäinen pieli $8,5-9,5 \times 12,5-13,5 \times 27-28,5$, muutamia $8 \times ? \times 27-27,5$, aukon länsipieli $8,5-9,5 \times 12,5-13,5 \times 27-28$, muutamia $8 \times 12,5 \times ?$, $8 \times ? \times 27$, $8,5 \times ? \times 26,5$, $10 \times ? \times 27,5$. Aukon lattia tiilimuurausta: $? \times 13,5 \times 28$, $? \times 14 \times 28$, $? \times 13 \times 29,5$, $? \times 14 \times 30$, $? \times 15,5 \times 29,5$, sekä yksi rikkiäinen (ei sileää pintaa jäljellä) $? \times 20 \times 26,5$, sekä muutamia tiiliä mahdollisesti koryaismuurausta $8 \times 17 \times 28$, $8,5 \times 14,5 \times 30$. Ovi-aukon piletit huone No 61:n puoleisessa päässä koryaismuurausta noin 90-100 sm pituinen ala: sekalaisia tiiliä $7-7,5 \times 15-15,5 \times 29-30$, $8,5 \times 12,5 \times ?$, $8 \times ? \times 26$, $8,5 \times ? \times 31$, $8,5 \times ? \times 33$, $9,5 \times 16 \times ?$, sekä noin 50 sm levyinen holvi: $7-7,5 \times 15-15,5 \times 29,5-30$, käytävän lattia huone No 61:n puoleisessa päässä: muutamia tiiliä koryaismuurausta tiilet melko uusia $7 \times 13-13,5 \times 27-27,5$.

Seinässä ylhäällä itämurkan ja ovi-aukon välillä, ovi-aukon yläpuolella noin 10 varria tiilimuurausta: $8-9 \times 12,5-13 \times 27-28$, muutamia $8-8,5 \times 12 \times ?$, $8 \times ? \times 26$.

Itäinen seinä.

Seinässä ylhäällä sekä alhaalla tiilimuurausta, kummassakin noin 1 m:n korkeuden, tiilimuurauksen välillä harmaakivimuurausta. Ylhäällä olevat seinätiilet, koko seinän pituudella $8-9 \times 12-13 \times 27-28$, muutamia $9,5 \times 12,5 \times ?$, $8 \times ? \times 26-26,5$, ylhäällä kattoparrun korkeuden kohdalla yksi varri: $9,5-10 \times 19-21,5 \times 26,5-27$. Alhaalla noin 10 varria tiilimuurausta paitsi keskellä seinää olevan ovi-aukon alla jossa on kaksi varria. Ovi-aukon ja etelämurkan väliset seinätiilet $8-9 \times 12-13 \times 27-28$. Ovi-aukon ja pohj. murkan väliset seinätiilet: enimmäkseen $8-8,5 \times 12,5 \times 27-27,5$, muutamia $8-9 \times 12-13 \times 27-28$, oven alla olevat seinätiilet: $8-8,5 \times 12-12,5 \times 26-27,5$, muutamia $8 \times ? \times 25,5$. Seinän keskellä olevan ovi-aukon holvi tiilimuurausta $8-9 \times 12-13 \times 27-28$, muutamia tiiliä $? \times 13,5 \times ?$, $8,5 \times ? \times 26,5$, $8 \times ? \times 26,5$. Holvi rikk-

kinäistä ja epätasaista seinän ulkopinnan (pihanpuolei-
sen pinnan) ja ulkopinnasta noin 80 sm. huoneeseen
pään välisellä osalla, jouskossa harmaakiviä ja tiilen-
pätkiä, muutamia kantillaan. Ovi-aukon piilet har-
maakivimuurausta paitsi alhaalla jossa on tiilimuu-
rausta, jonka pinta on epätasaista, tiilet: sama kuin
alhaalla olevat pohj. ja etelänurkkien väliset seinäti-
let. Aukon pielissä ylhäällä harmaakivi murauksen
päällä muutamia tiiliä $8 \times 12,5 \times ?$, $8,5 \times 12,5 \times ?$, $9 \times 12,5 \times ?$, $9 \times 13 \times ?$,
 $8,5 \times 13,5 \times ?$, Aukon piilien kulmat (harmaakivi muu-
rauksen korkeuden kohdalla) kalkkikiveä. Aukon
pielissä lähellä seinän ulkopintaa tiilimuurausta,
mahd. vankeempaa korjausmuurausta: $8-8,5 \times ? \times 30-31$,
 $7,5 \times ? \times 29$, $6 \times 11-11,5 \times 23-23,5$, $? \times 13 \times ?$, $9 \times ?$, muutamia tiiliä
kantillaan. Oven karmin ja aukon piilien ja holvin
välinen muuraus korjausmuurausta tiilen pätkillä
 $6,5-7 \times ?$, $6,5 \times 15 \times ?$, $8,5 \times ?$, $8 \times ?$,

Läntinen seinä.

Seinä osittain harmaakivi osittain tiilimuurausta.
Seinäessä oleva (nykyinen) ikkuna-aukko tiilimuurausta
aukon eteläinen pieli rapp. peitossa muutamia tiiliä näky-
vissä $7 \times 14,5 \times 29,5$, $8 \times 14 \times 30$, $8 \times 13,5 \times 28$, $9 \times 13 \times 27,5$, $9 \times 12,5 \times 27$, $7,5 \times ? \times 29$,
Aukon pohjoispieli rapp. peitossa muutamia tiiliä nä-
kyvissä $7 \times 15 \times 30$, $7 \times 14 \times 28$, $8 \times 14,5 \times 31$, $8,5 \times 15 \times 31$, $8 \times 15 \times 31$, $8 \times 16 \times 30?$,
 $7 \times 14-14,5 \times 28,5$, $8 \times 13 \times 27,5$, $7,5-8 \times ? \times 30$, $7,5 \times ? \times 28$, $8,5 \times ? \times 27$, $9 \times ? \times 27,5$.

Aukon sivupenkit sekä karmin alla oleva muuraus
uudehkon rapp. peittämät, muutamia tiiliä näkyvissä,
tiilet mahd. melko uusia $7 \times 13 \times 28$, $7 \times 14 \times 29$, $7,5 \times 14 \times 28,5$,

Aukon pohja tiilimuurausta: $? \times 13 \times 30-30,5$, $? \times 14 \times 31-31,5$, $? \times$
 $13,5 \times 28$, $? \times 16 \times ?$, sekä osittain korjausmuurausta vanhoil-
la tiilillä: $8,5-9 \times 15,5-16,5 \times 33-34$, $8 \times 14 \times 31$, $8,5 \times 13 \times 27$ (nykyisessä
ikkuna-aukossa ei ole holvia, holvina laudat joista osa
on poistettu.)

Nykyisen ikkuna-aukon yläpuolella vanhemman
ikkuna-aukon harmaakivi holvi ja osa pieliä, piilet
tiilimuurausta: aukon pohjoispieli $8,5-9,5 \times 13,5 \times 27-28$, aukon
eteläpielellä vain muutamia tiiliä $8,5-9 \times 13,5 \times 27-27,5$ sekä
yksi tiili $8 \times ? \times 26$, ja muutamia harmaakiviä, aukon piilien kul-
mat jatkuvat alaspäin lähelle nyk. ikkuna-aukon sivupenkkeihin

asti (nyk. ikkuna-aukko muurattu osittain vanhemman ikkuna-au-
kon sisäpuolelle. Eteläpuolella vanhemman ikkuna-aukon
pielen kulman ja etelänurkan väliset seinätiilet: $9 \times 13,5 \times ?$,
 $9,5 \times 13,5 - 14 \times ?$, $9 \times 14,5 \times ?$, $9 \times ? \times 27$, $9,5 \times ? \times 28,5$, $9 \times ? \times 29$, sekä yksi tiili
 $9,5 \times 21,5 \times ?$, pohjoispuolisen vanh. ikk-aukon pielen ja pohjoisnur-
kan välillä: $9 \times 13,5 \times ?$, $8,5 \times ? \times 27 - 28 - 28,5$, $9 \times ? \times 28 - 28,5$, $9,5 \times ? \times 29,5$, sekä
muutamia harmaakiviä.

Etelä- ja länsiseinien nurkkauksessa oleva porrashuo-
neen seinä. Seinä osittain harmaakiveä, osittain tiilimun-
rausta. Seinässä ylhäällä kattoparrujen välissä ja ala-
puolella noin 1-2 varvia korjausmuurausta, samoin sei-
nässä alhaalla noin 2-3 varvia: $7 \times ? \times 30 - 30,5$, $8 \times ? \times 29$, $7 \times 15 \times ?$,
 $8,5 \times ? \times 30$. Seinässä olevan ovi-aukon vieressä, olevat
seinätiilet $8,5 \times 13 \times ?$, $9 \times 12,5 - 13,5 \times ?$, $9,5 \times 14 \times ?$, $8,5 \times ? \times 27 - 28,5$, $9 \times ? \times$
 $27,5 - 28 - 29$, $9,5 \times ? \times 28,5$, muutamia $8 \times 12 \times ?$, $8 \times ? \times 26,5$, $8 \times ? \times 28$,
 $10 \times 13,5 - 14,5 \times ?$, seinä osittain rappauksen peitossa